

THEOLOGIA UNIVERSA

AD USUM

SACRÆ THEOLOGIÆ CANDIDATORUM.

AUCTORE

R. P. THOMA EX CHARMES,

Provinciæ Lotharingiæ Capuccinorum Definitore, Custode Generali, necnon antiquo Sacræ Theologiæ Professore.

TOMUS TERTIUS.

Continens Tractatus DE DEO CREATORE, ET INCARNATO, NEC NON DE GRATIA.

EDITIO TERTIA VENETA;

Omnibus, quæ ab ipso AUCTORE *vel addita, vel emendata sunt, locupletata.*

VENETIIS,

EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.

MDCCLXXIX.

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX TITULORUM.

TRACTATUS
DE DEO CREATORE.

DISSERTATIO I.

DISSERTATIO II.

TRACTATUS
DE DEO INCARNATO.

DISSERTATIO I.

DISSERTATIO II.

DISSERTATIO III.

DISSERTATIO IV.

DISSERTATIO V.

DISSERTATIO VI.

Cap. III.

TRA-

TRACTATUS

DE GRATIA CHRISTI.

Art. II.

DISSERTATIO II.

TRA-

TRACTATUS
DE
DEO CREATORE.

Nota. Circa creationem, hæc est fides nostra, in Symbolo Nicæno Constantinopolitano definita: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium conditorem.* Cum itaque illud Symbolum omnes creaturas in *visibiles*, seu corporeas, & *invisibiles*, seu spirituales distribuat: hunc ordinem sequemur agemusque, 1. De Angelis; 2. De visibilis hujus universi productione.

DISSERTATIO I.
De Angelis.

Nota. De Angelis multas quæstiones congerunt Theologi, quæ, vel ad Philosophiam spectant, vel sunt penitus incertæ, vel

certe prorsus inutiles videntur; nos vero Sac. Scripturæ & traditionis lumine ducti, ea principaliter examinanda suscipimus, quæ his duobus momentis possunt probari. Agemus itaque, 1. De existentia, & creatione. 2. De natura. 3. De statu in quo conditi sunt. 4. De loco, motu, potentia motrice, & locutione Angelorum. 5. De eorum peccato & ejusdem pœna. 6. De variis eorum ordinibus. 7. Tandem de missione, illuminatione, & custodia Angelorum.

CAPUT PRIMUM.

De existentia Angelorum.

Nota. Angelus, juxta Patres & Theologos: nomen est officii, non naturæ: definiri potest, *substantia creata*, *spiritualis*, *completa*.

Dicitur 1. *Substantia creata*, id est, per se subsistens, & ex nihilo producta.

Dicitur 2. *Spiritualis*, id est, incorporea, juxta illud Hebr. 1. *Omnes sunt administratorii Spiritus*. Atqui ex Lucæ 24. *Spiritus carnem & ossa non habet*.

Dicitur 3. *Completa*: quia est integra, nec ordinatur ad alterius compositionem, & per hoc ab anima rationali distinguitur.

CONCLUSIO.

Existunt Angeli. Est de fide contra Sadducæos.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua frequens est memoria Angelorum: Genes. 19. *Venerunt duo Angeli Sodomam*; & cap. 22. *Angelus Domini de cælo clamavit dicens*, *Abraham*, &c. Matth. 18. *Angeli eorum in cælis vident semper faciem Patris*. Unde D. Aug. in Ps. 102. ait; *Esse*

Ange-

Angelos novimus ex fide, & multis apparuisse scriptum legimus, ac tenemus, nec inde dubitare fas nobis est.

Prob. 2. Ex Conc. Lateranensi, cap. *firmiter*, ubi definitur, Deum *sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidisse creaturam, & spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam & deinde humanam quasi communem, & spiritu & corpore constitutam.*

Dices: Moyses non descripsit creationem Angelorum; ergo non dantur.

Resp. nego conseq. Ideo enim Moyses creationem Angelorum prætermisit, quia periculum erat ne Israelitæ, idololatriæ maxime dediti, Angelorum excellentiam cognoscentes, ipsos, tanquam Deos colerent.

Quæres 1. *Quo tempore Angeli fuerunt creati?*

Resp. Simul cum mundo creati sunt, nec ante, ut constat ex cap. *firmiter*; & probatur ex Genes. 1. *In principio creavit Deus cælum & terram*, ubi sub nomine *cæli* comprehendit Angelos; & Exodi 20. *Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram & mare, & omnia quæ in eis sunt;* ergo & Angelos qui in cælis continentur.

Quæres 2. *Quo in loco creati sunt Angeli?*

Respond. Id omnino certum non est. Probabile est in cælo quidem eos fuisse conditos, juxta illud Lucæ 10. *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem;* Sed non in cælo empyreo, quod est sedes beatorum, alias non potuisset dicere, *In cælum conscendam*. Isaiæ 14.

CAPUT II.

De natura Angelorum.

Constat ex definitione Angelorum, ipsos esse spirituales & intellectuales; restat resolvendum utrum sint immortales, & ejusdem, vel diversæ speciei.

Quæres I. *An Angeli sint immortales?*

Resp. Sunt immortales ab intrinseco, non ab extrinseco.

Prob. 1. pars. Illi sunt immortales ab intrinseco, qui carent principio corruptionis; atqui Angeli carent principio corruptionis: nempe principium corruptionis est materia, cujus, cum partes dissolvuntur, totum perire necesse est; atqui Angeli, utpote spirituales, non constant materia; ergo.

Prob. secunda pars. Illi non sunt immortales ab extrinseco, qui possunt ab aliqua causa extrinseca destrui; atqui Angeli possunt a Deo destrui, Sap. 11. *Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?* Ergo, &c.

Dices: Ex D. Damasceno (x) *Angelus immortalis est, non natura, sed gratia;* ergo non est immortalis ab intrinseco.

Resp. dist. ant. Angelus est immortalis gratia naturali creationis, *conc.* gratia supernaturali, *nego ant.* hic est ergo SS. Patrum sensus, quod Angelus non a se, sed a Deo per creationis beneficium immortalitatem habeat, illud autem beneficium vocatur gratia; quia est indebitum.

Quæ-

(x) L. 2. de fide orthodoxa, cap. 3.

Quæres 2. *An Angeli sint ejusdem, vel diversæ speciei?* Hæc quæstio non pertinet ad fidem, cum nec colligi possit ex Scriptura & traditione, nec sit definita.

Resp. Probabilior est sententia quæ asserit omnes Angelos esse ejusdem speciei, soloque numero differre.

Prob. Illa sententia videtur probabilior quæ propius accedit ad modum loquendi Patrum; atqui talis est sententia quæ docet Angelos omnes esse ejusdem speciei; ergo, &c. *Prob. min.* ex Patribus, *Angeli omnes*, ait D. Basil. (y) *ut appellationis unius, sic & naturæ omnino sunt ejusdem invicem*. D. Damasc. lib. de duabus voluntatibus, ait: *Angeli & homines suam quique divisam & distinctam habent hypostasim, etsi ejusdem naturæ sint*. Quia ex Div. August. in Psalm. 103. natura Angeli est quod sit Spiritus, *Ex eo quod est*, inquit, *Spiritus est, ex eo quod agit, Angelus est*. Atqui omnes Angeli sunt Spiritus; ergo.

Dices: Angeli differunt forma; ergo differunt specie.

Resp. nego antec. Angeli enim solo numero, seu individuatione, differunt, non forma; differt enim Gabriel a Michaele, quod hanc, non autem illam individuo naturam habeat, licet ejusdem sit speciei cum aliorum Angelorum natura.

CA-

(y) L. 3. contra Eunomium.

CAPUT III.

De statu, in quo Angeli conditi sunt.

QUæres 1. *Utrum Angeli creati fuerint beati?*

Resp. Angeli fuerunt creati beati beatitudine naturali, non autem beatitudine supernaturali.

Prob. prima pars. Beatitudo naturalis consistit in perfectione quæ omnem excludat miseriam: atqui Angeli fuerunt creati in illa perfectione; miseria enim est pœna peccati; ergo, &c. hinc D. August. *l. de corrept. & gratia*, ait: *Diabolus & Angeli ejus beati erant antequam caderent.*

Prob. secunda pars. De ratione beatitudinis supernaturalis, quæ consistit in intuitiva visione, est stabilitas & confirmatio in bono; sed Angeli, statim ut creati sunt, stabiliti & confirmati non fuerunt in bono, ut patet ex lapsu malorum Angelorum; ergo, &c.

Resolves, Beatitudinem bonorum Angelorum supernaturalem, fuisse præmium illorum in bono perseverantiæ, ut asserit D. Aug. (2) dicens: *Angeli sancti, cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi; & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit, semper se in illa mansuros.*

Quæres 2. *An Angeli creati fuerint in statu gratiæ sanctificantis?*

Resp. affirm. Ut constat, tum ex Scriptura, *Ezech.* 18. ubi quod de Rege Tyri ad litteram dici-

(2) Lib. de corrept. & grat. cap. 11.

dicitur, a SS. Patribus de Lucifero intelligitur: *Ambulasti perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.* Ergo per peccatum amisit perfectionem, non naturalem; ergo supernaturalem; sed perfectio supernaturalis consistit in gratia sanctificante; ergo, &c. hinc D. Aug, (*a*) ait: *Cum amore casto, quo illi adhærerent, creavit; simul in eis condens naturam, & largiens gratiam.* Contrarium nostræ responsionis damnatum est contra Bajum Proposit. IX.

Resolv. Angelos in primo instanti suæ creationis recepisse fidem, spem, & alias virtutes; quæ gratiam sanctificantem consequuntur.

CAPUT IV.

De loco, motu potentia motrice, & locutione Angelorum.

QUæres 1. *An Angeli sint in loco & quomodo?*

Respond. ad primum. Angeli vere sunt in loco.

Prob. Ex *Apoc. cap.* 20. ubi dicitur, diabolum fuisse legatum & missum in abyssum; ergo Angelus est in loco, alias esset nullibi quod repugnat.

Resp. ad secundum. Angeli non sunt in loco circumscriptive, sed definitive.

Prob. prima pars. Esse in loco *circumscriptive*, est ita contineri loco, ut res, quæ in eo est, correspondeat variis partibus loci; atqui Angeli non correspondent variis partibus loci, nam sola illa res correspondet variis partibus

(*a*) Lib. 12. de Civ. Dei, cap. 9.

bus loci, quæ habet partes; atqui Angeli partes non habent, cum omnis materiæ sint expertes; ergo.

Prob. secunda pars; Rem esse in loco *definitive*, est eam certo spatio ita contineri, ut non sit alibi; atqui Angeli certo spatio ita continentur, ut non sint alibi; nam extensionem virtualem limitatam habent; ergo.

Dices contra primam partem: Div. Athanasius, Epistol. ad Serapionem, ait: *Angeli consistunt in certis locis, loco circumscribuntur;* ergo.

Resp. dist. ant. Loco circumscribuntur, improprie, *conc.* proprie, *nego*. Circumscribi improprie est spatio comprehendi, seu rem ita certo spatio contineri, ut alibi non sit, hoc autem satis erat Patribus, ut probarent immensitatem soli Deo, non Angelis competere.

Quæres 2. *An Angeli moveantur localiter?*

Resp. affirmative. Nam moveri localiter, est transire de loco in locum fluxu continuo; idque factum esse declarat Scriptura, Luc. 2. *Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem .... & ingressus Angelus ad eam, dixit ..... & discessit ab illa Angelus*. Et Lucæ 2. *discesserunt Angeli a Pastoribus in cælum*. Ibi certe est motus localis, nempe derelictio termini *a quo*, & progressus ad terminum *ad quem*.

Quæres 3. *An Angeli possint movere corpora localiter?*

Resp. affimative, ut constat, *Daniel. cap.* 14. ubi Angelus portavit Prophetam Habacuc ex Judæa in Babylonem, *Et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum*. Et Matth. 4. *assumpsit eum* (Jesum) *diabolus in sanctam Civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi*.

Quæ-

Quæres 4. *Utrum, & quomodo Angeli inter se colloquantur.*

Respond. ad primum. Angeli inter se colloquuntur, ut fide constat ex Script. Isaiæ 6. *Duo Seraphim clamabant alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus,* &c. Et Epist. can. Judæ, *Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur .... dixit: imperet tibi Dominus.*

Resp. ad 2. Angelus alterum alloquitur Angelum, suam intellectionem aut volitionem ad illum dirigendo per actum quo vult, ut utraque, vel alterutra, illi pateat. Ratio Div. Thomæ est, (*b*) quia *loqui ad alterum, nihil aliud est, quam conceptus mentis alteri manifestare.* Atqui Angelus, intellectionem & volitionem ad alterum dirigendo, illi manifestat suos conceptus; & non dirigendo, illi occultat; ergo, &c.

CAPUT V.

De peccato Angelorum & ejusdem pœna.

QUæres 1. *Cujus speciei fuerit primum peccatum Angelorum?*

Resp. Fuit peccatum superbiæ.

Prob. Ex Tobiæ 4. ubi Spiritus sanctus dicit: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Et Isaiæ 14. de diabolo, sub nomine Regis Babylonis, dicitur: *Detracta est ad inferos superbia tua .....* *quo-*

(*b*) 1. p. q. 107. art. 1.

quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris? qui dicebas in corde tuo: in cælum conscendam ..... similis ero Altissimo. Unde S. Chrysost. *homil.* 15. *in Joann.* ait: *Neque diabolus cecidisset, nisi se scelere superbiæ coinquinasset.*

Quæres 2. *Quodnam fuit objectum superbiæ Angelorum Apostatarum?*

Resp. Est incertum, probabilius tamen est, illud peccatum superbiæ in eo positum fuisse, quod æqualitatem cum Deo desideraverunt, non quidem absolute, (neque enim potuerunt ante peccatum judicare illam æqualitatem esse possibilem) sed conditionate, si nimirum esset possibilis, in eoque desiderio mirum in modum sibi complacuerint.

Prob. Ex citato textu Isaiæ 14. *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo.* Idipsum diserte docet D. Gregor. lib. 34. moral. cap. 17. *Ei a quo conditus fuerat subesse despexit ..... appetiit, ut & præesset cæteris, & nulli subesset, dicens: ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo; cujus eo ipso similitudinem perdidit, quo esse ei superbe similis in celsitudine concupivit.*

Quæres 3. *An omnes Angeli, qui cum Lucifero ceciderunt, fuerunt ex uno tantum ordine, aut ex una tantum hierarchia?*

Resp. Probabile est, quod fuerint ex quolibet ordine, & ex qualibet hierarchia.

Prob. Quia Apost. *Rom.* 8. inter humanæ salutis hostes recenset Angelos, principatus & virtutes, *Neque Angeli*, inquit, *neque principatus, neque virtutes ..... neque creatura alia poterit nos separare a gratia Dei.*

Quæres 4. *Quot Angelos Lucifer in suam partem traxerit?*

Resp.

Resp. Cum D. Thom. (*c*) *Eum quam plurimos secum traxisse, quanquam non tot, quot in gratia, cum suo duce Michaele, remanserunt.* Nam Apocal. 12. de apostatarum Angelorum principe legitur: *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram .....* atqui per illas stellas intelliguntur Angeli qui ceciderunt; ergo duæ illorum partes missæ non sunt in terram.

Quæres 5. *Quotuplex pœna consecuta est peccatum dæmonum?*

Resp. quadruplex, nempe 1. Cæcitas mentis. 2. Obstinatio voluntatis in malo. 3. Exclusio a gloria. 4. Tormentum ignis.

Quæres 6. *Quæ & quanta sit dæmonum cæcitas?*

Respond. In hoc consistit, quod priventur omni penitus lumine supernaturali, non vero naturali.

Prob. 1. *pars*: Quia lumen supernaturale, est ordinatio quædam ad vitam æternam; atqui dæmones nullum habent ordinem ad vitam æternam; ergo privantur omni lumine supernaturali gratiæ: Unde de dæmone dicitur Ezech. 28. *Ejeci te de monte Dei & perdidi te o Cherub ...... & elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projeci te.* Et ideo dicuntur ab Apost. (*d*) *mundi rectores tenebrarum harum.*

Prob. secunda pars: Quia intellectus in naturalibus non minuitur, nisi cum minuitur natura, cujus est facultas; atqui dæmonum natura per peccatum non est immutata; ergo nec eorum intellectus in naturalibus; unde S. Dio-

(c) 1. p. q. 63. art. 8.
(d) Ephes. 6.

S. Dionyf. (*e*) dicit: *Naturalia dona in Angelis reprobis integra remanserunt.*

Quæres 7. *An tanta sit in dæmonibus obstinatio voluntatis, ut nullum possint exercere actum moralem omnino bonum?*

Resp. affirm. Ratio eſt 1. ſummum Dei vindicis odium, quo voluntas eorum male affecta, ſemper Deo diſplicere velit. 2. Privatio concurſus divini, cujus defectu nihil, niſi malum, ipſis placere poteſt; unde vocantur ſpiritus mali, Pſalm. 77. *immiſſiones per Angelos malos.*

Quæres 8. *Utrum detur aliquis locus in terræ viſceribus, ad cruciatum dæmonum deſtinatus?*

Reſp. affirm. Ut clariſſime teſtatur D. Petrus Epiſt. 2. cap. 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit*, inquit, *ſed rudentibus inferni detractos ad tartarum tradidit cruciandos.* Et licet nonnulli ex illis, ante diem judicii, pœnas ſuæ damnationis luant in hoc aere noſtro, ubi ad hominum exercitationem divagari permittuntur, juxta illud Epheſ. 6. *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*, id eſt in aere noſtro. Tamen fides docet, in die judicii, omnes prorſus in carcerem infernalem eſſe detrudendos, qui eſt *terra miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Job 10.

Quæres 9. *An dæmones in inferno torqueantur igne vero & corporeo?*

Reſp. affirm. Ut tradit communis Patrum & Eccleſiæ conſenſus.

Prob. 1.

(*e*) Lib. de divinis nominib. cap. 4.

Prob. 1. Ex Script. Deuter. 32. *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima.* Isaiæ 33. *quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Et Matth. 25. *discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Ex quibus sic argumentor: Scriptura sacra sumi debet in proprio sensu, quando nulla est necessitas illam in sensu metaphorico accipiendi; atqui nulla est necessitas nomen, *ignis*, toties repetitum, in sensu metaphorico accipiendi, cum nullum sequatur absurdum, si intelligatur de vero igne corporeo; ergo, &c. Hinc, Div. Hieronym. Epist. 59. arguit Origenem, quod ignem tartareum ad metaphoram transtulerit.

Prob. 2. Ex Patribus: Sanct. Gregor. (*f*) de igne infernali affirmat, *corporeum esse non ambigo.* Et S. August. (*g*) *Adhærebunt*, inquit, *Spiritus incorporei, corporeis ignibus cruciandi.*

Quæres 10. *Quomodo dæmones ab igne corporeo torqueantur?*

Resp. Hæc quæstio est mere philosophica, de qua nihil certum posse haberi in hac vita, ingenue fatetur D. August. *ibid.* dicens: *Quamvis miris, tamen veris modis etiam Spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi.* Non ergo mirum est si in tot, tamque varias, circa præsentem controversiam, sententias, abierunt Theologi, quas referre contra nostrum institutum est.

(*f*) Lib. 4. dial. c. 29.
(*g*) Lib. 21. de Civ. Dei, cap. 10.

CAPUT VI.

De variis Angelorum ordinibus.

Nota. Certum est, quod Angelorum numerus sit maximus, ut constat ex Daniel. 7. *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* At quantus sit hic numerus, res est penitus incerta, de qua tum Scriptura, tum traditio, sine quibus id sciri non potest, tacent.

Nota 2. Cum Angeli inter cæteras omnes creaturas dignitate præstent, dubium esse non potest, quin innumera earum multitudo sit ordinatissima; hinc vulgo dicitur *exercitus*, qui nonnisi ex ordine coalescit, & *chorus* qui proprie est societas psallentium, in qua ne minima dissonantia debet reperiri.

Nota 3. Hierarchia, *est multitudo ordinata sub unius sacri Principis gubernatione.*

Ordo, seu chorus, *est hierarchia Angelica gradus unus*: conveniens in hierarchiæ suæ communi modo illuminationis, distinctus secundum officia diversa. His positis:

Quæres 1. *Quot sunt hierarchiæ Angelorum?*

Resp. Cum Div. Dionysio *lib. de cælesti hierarchia, cap. 6.* sunt tres, nempe *Suprema*, quæ immediate a Deo recipit illuminationes, easque transmittit Angelis secundæ hierarchiæ. *Media*, quæ divinas illuminationes immediate recipit ab Angelis primæ hierarchiæ, easque transmittit Angelis tertiæ hierarchiæ. *Infima*, quæ divinas illuminationes recipit ab Angelis secundæ hierarchiæ, easque transmittit hominibus.

Quæres 2. *Quot sunt ordines, seu chori Angelorum?*

Resp.

Resp. Sunt novem, quorum tres in qualibet hierarchia continentur.

In prima hierarchia, continentur, *Seraphini*, *Cherubini*, & *Throni*.

In secunda hierarchia, sunt, *Dominationes*, *Virtutes*, & *Potestates*.

In tertia hierarchia, sunt *Principatus*, *Archangeli*, & *Angeli*. Porro illa diversa nomina sortiuntur ex diversis, quibus funguntur, ministeriis & officiis.

1. *Seraphini*, sic dicuntur, quia charitatem divinam, qua ardent, in alios Angelos transfundunt.

2. *Cherubini*, sic appellantur, quia eminentem scientiam, qua præditi sunt, aliis communicant.

3. *Throni*, sic dicuntur, quia ipsis majestas divina insidet tanquam Judex, unde divina judicia aliis Angelis denuntiant.

4. *Dominationes*, sic dicuntur, quia in eis maxime elucet supremum Dei in res creatas dominium, dominatumque exercent in inferiores Angelos, tanquam in subditos.

5. *Virtutes*, sic dicuntur, quia, virtute quasi divina pollentes, causas universales movent, per eos patrantur miracula, &c.

6. *Potestates*, sic dicuntur, quia, potestatem creatoris participantes, potestates infernales cohibent, efficiuntque ne hominibus noceant.

7. *Principatus*, sic dicuntur, quia moderamine suo inferioribus Angelis principantur, nec non Regnis & Principatibus, quos regunt & custodiunt.

8. Ar-

8. *Archangeli*, sic dicuntur, quia majora & summa hominibus annuntiant ipsisque committitur custodia Pontificum, Regum, Principum, & aliorum Pastorum.

9. *Angeli*, sic dicuntur, quia minora annuntiant, hominumque privatorum custodes constituuntur.

CAPUT VII.

De missione, illuminatione & custodia Angelorum.

QUæres 1. *Utrum & a quo Angeli mittantur?*

Resp. Angeli hominibus a Deo mittuntur, tum ad quædam ipsis exhibenda ministeria, tum ad ventura ipsis prænuntianda; id patet ex Script. Exodi 33. *Mittam præcursorem Angelum tuum.* Tob. 12. Angelus Raphael ait: *Tempus est ut revertar ad eum qui me misit.* Et Lucæ 1. *missus est Angelus Gabriel a Deo.*

Quæres 2. *Utrum Angeli ab aliis Angelis superioris hierarchiæ mitti possint?*

Resp. affirm. Ut communis Theologorum fert sententia: ratio est, quia ibi potest esse missio unius ab alio, inter quos est prælatio, atqui inter Angelos, sive bonos, sive malos, est prælatio, ut constat *ex Daniel.* 10. ubi Michael dicitur, *unus de principibus primis.* Et ex Job 41. ubi *Leviathan* dicitur, *Rex super universos Filios superbiæ:* ergo.

Quæres 3. *Utrum Angeli illuminent homines?*

Resp. affirm. Estque de fide: nam illuminare nihil aliud est, ex D. Thoma, quam veritatem aliquam revelare; atqui Angeli revelant homi-

hominibus plures veritates ; ut constat ex Scriptura, Daniel. 8. *ait ad me* (Gabriel) *intellige Fili hominis* . Et cap. 9. *docuit me*, Gabriel, *dixitque : Daniel nunc egressus sum ut docerem te & intelligeres*. Et Matth. 2. *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens; surge .... & fuge in Ægyptum .... futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum*.

Quæres 4. *An Angeli deputentur ad custodiam hominum?*

Respond. affirm. Est de fide. *Prob.* Ex Scriptura, Psalm. 90. *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te*. Et Hebr. 1. Apost. ait: *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem accipient salutis?*

Accedit unanimis consensus Patrum, dicentium cum Origene, homil. 8. in Genes. *Angeli tenent curam animarum nostrarum, & eis ab infantia, tanquam tutoribus & curatoribus, committuntur*.

Quæres 5. *An singuli fideles suum habeant Angelum custodem?*

Resp. affirm. Hocque ita certum est, contra Calvinum (*h*), ut quamvis oppositum non sit hæreticum, utpote nondum ab Ecclesia definitum; nihilominus est erroneum.

Prob. 1. *ex Scriptura*, Matth. 18. *videte, ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est*. Ubi Christus 1. non dicit, *Angelus*, sed *Angeli*, significans non unum, sed plures pluribus præfici. 2. Non dicit simpliciter, *Angeli*, sed *Angeli eorum*, id est,

(h) Lib. 1. institut. cap. 14.

id est, Angeli cuilibet deputati .... hæc veritas ita primorum fidelium mentem pervaserat, ut, *Act.* 12. porro e carcere educto & pulsante ostium domus Mariæ matris Joannis, fideles, qui ibi multi erant, dixerint, *Angelus ejus est*.

Prob. 2. Ex Patribus Græcis & Latinis.

Eusebius Cæsariensis (*i*) ait: *Angelum unicuique ad custodiam divinitus datum, nos ex Scriptura didicimus*.

S. Hieronym. in cap. 18. Matthæi, *Magna dignitas animarum, ut unaquaque ab ortu nativitatis habeat in custodiam sui Angelum delegatum*. Et S. Anselmus, in elucidario, ait: *Unaquaque anima, dum in corpus mittitur, Angelo committitur*.

Quæres 6. *An quilibet homo etiam reprobus & infidelis suum habeat Angelum custodem?*

Resp. affirm. Ut communiter docent Theologi: tum quia Patres citati, asserentes unicuique deputatum esse Angelum custodem, non distinguunt inter fideles, & infideles ac reprobos, *Putemus Angelos dici*, inquit D. Bern. (*k*) *qui singulis hominibus dati creduntur*. Tum quia Deus vult sincere omnium, etiam infidelium & reproborum, salutem; ergo neminem excludit a mediis salutis generalibus, inter quæ est Angelorum custodia.

Quæres 7. *Utrum singula regna habeant Angelos custodes?*

Resp. affirm. Id enim constat ex Scriptura, *Daniel.* 10. ubi fit mentio Angeli, qui præerat regno Persarum, & alterius Angeli, qui præerat regno Græcorum: Princeps regni Græcorum

(i) Lib. 13. de præparatione evangelica, c. 7.
(k) Lib. 5. de considerat. cap. 5.

eorum sic Danielem allocutus est: *Princeps regni Persarum restitit mihi 21. diebus, & ecce Michael, unus de Principibus primis, venit in adjutorium meum, & ego remansi ibi juxta regem Persarum*. Unde Div. Basilius de Angelis agens, ait: *Alii ipsorum gentibus præpositi sunt, alii fidelium singulos consequuntur*.

Immo, communis est sententia Patrum, singulas diœceses, civitates, & communitates, suos habere Angelos titulares. Ita censent Origenes, Homil. 20. in Numeros, Ambros. lib. 2. in Lucam, &c.

Quæres. 8. *Quænam ministeria circa nos exercent Angeli custodes?*

Resp. 1. Homines a periculis & malis imminentibus liberant. *Genes.* 48. dicit Jacob, *Angelus qui eripuit me de cunctis malis*.

2. Impediunt ne dæmones hominibus noceant, Tobiæ 8. *Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto*, ne videlicet noceret Tobiæ.

3. Pias cogitationes suggerunt ad prosecutionem boni, & fugam mali. Hinc Deus Moysi de Angelo dixit, Exodi 13. *Observa eum & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, & est nomen meum in illo*.

4. Preces nostras Deo offerunt, suasque ipsi nostris conjungunt, ut declaratur Apocal. 8. *Alius Angelus venit . . . . ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei*.

5. Clientum suorum animas in Purgatorio consolantur, easque, plene purgatas, ad cælum deducunt, ut colligitur ex Lucæ 16. *Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ*.

Quæres. 9. *Utrum sicut quilibet homo ad sui custo-*

custodiam habet Angelum bonum, ita etiam ad pugnam habeat Angelum malum?

Resp. 1. Certum est quod dæmones hominibus semper nocere conentur, eos, Deo ita permittente, impugnando, & ad peccatum inducendo, quare Apost. *Ephes.* 6. dicit: *Nobis non est colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus*, id est, in aere.

Resp. 2. Non est credendum, quod Deus cuilibet homini tentatorem mittat ad exercitium; quia hoc repugnat bonitati Dei, qui, ut dicitur Jacobi 1. *Neminem tentat.*

Resp. 3. Valde probabile est, Luciferum, qui propter superbiam & æmulationem opera Dei audet usurpare, cuilibet homini dæmonem tentatorem deputasse, ut colligi posse videtur ex 1. Petri 5. *Vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret.*

DISSERTATIO II.

De visibilis hujus universi creatione.

Nota. MOyses, *Genes.* 1. narrat creationem hujus mundi aspectabilis sex diebus perfectam fuisse, refertque quid singulis diebus productum fuerit, ad quem remittimus eos qui ordinem creationis voluerint scire, ut de solo homine, qui, tanquam opus Dei præstantissimum, ultimo loco formatus est, differamus; agemusque, 1. De ejus creatione. 2. De dotibus quas accepit a suo auctore. 3. De ejus peccato.

CAPUT PRIMUM.

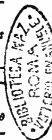
De primi hominis creatione.

QUæres 1. *Quinam fuerunt primus homo, & prima mulier?*

Resp. Fuerunt Adamus & Eva. Eſt de fide contra Præadamitas.

Prob. Quia, *Geneſ.* 2. ubi fit recapitulatio creationis cæli & terræ; dicitur: *Homo non erat qui operarctur terram;* & ſtatim ſequitur: *Formavit igitur Dominus Deus hominem*, &c. eod. cap. dicitur: *Adæ vero non inveniebatur adjutor ſimilis ejus.* Atqui ſi fuiſſent Præadamitæ, inventi fuiſſent viri ac mulieres ſibi in natura ſimiles, nec Eva potuiſſet dici *mater cunctorum viventium.* Geneſ. 3. nam Præadamitæ fuiſſent viventes, ergo.

Quæres 2. *Ubinam fuerunt conditi Adamus & Eva?*

Reſp. Adamus & Eva extra paradiſum voluptatis conditi ſunt, in quem paulo poſt tranſlati fuere.

Prob. Ex Geneſ. 2. ubi dicitur: *Tulit ergo Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur & cuſtodiret illum;* id eſt, ut docet D. Auguſt. (*l*) *ut operaretur per agriculturam, non laborioſam, ſed delitioſam... cuſtodiret autem eundem paradiſum ipſe ſibi, ne aliquid admitteret, quare inde mereretur expelli.* Illud autem intelligitur de Adamo & Eva.

Dices: Eva formata eſt in paradiſo; ergo.

Prob. ant. Juxta narrationem Moyſis, Deus poſtquam poſuit hominem in paradiſo, formavit mulierem ex coſta Adami; ergo.

Reſp.

(l) L. 8. de Geneſi ad litteram, cap. 10.

Resp. nego ant. Equidem productio Evæ narratur postquam narrata est translatio hominis in paradisum; verumtamen, juxta ordinem productionis rerum, prius formata est Eva, quam homo in paradiso poneretur, hoc patet tum ex *hoc cap. 2. Genes.* ubi per vocem, *hominem*, intelligit Adamum & Evam; nam sic habet textus, *Tulit ergo Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis... præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem boni & mali ne comedas*, &c. Ergo eum hominem posuit in paradiso, cui præcepit: atqui præcepit Adamo & Evæ: nam Eva serpenti interroganti, respondit, *De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus*. Præterea. *Genes. 1.* dicitur: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam; ad imaginem Dei creavit illum, masculum & feminam creavit eos*. Ergo per *τὸ hominem*, intelligit utrumque sexum, quem comprehendit vox, *homo*.

Quær. 3. *Quomodo Adam & Eva fuerint producti.*

Resp. 1. Adam *ex limo terræ* formatus fuit a Deo, qui *inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*, id est, animam, ita refertur *Gen. 1.* per hoc significatur discrimen inter corpus & animam, quod illud ex præsupposito subjecto, limo nimirum, productum sit, anima econtra ex nihilo creata sit.

Resp. 2. Corpus Evæ fuit formatum ex costa Adami, quam Deus extraxit, & spatium quod occupabat replevit carne. *Genes. 1.*

Quæres 4. *Quare Deus fecit mulierem ex viri costa?*

Resp. Propter varias rationes. 1. Ut vir magis diligat uxorem, & sint *duo in carne una*, ut exprimit Scriptura. 2. Ut appareat qualis esse debeat societas inter virum & uxorem:

mu-

mulier enim non est facta ex capite, ne dominetur; non ex pedibus, ne serviat, sed ex costa, ut vitæ socia sit. 3. Ut adumbretur Sacramentum Ecclesiæ, quæ de latere Christi secundi Adam in cruce dormientis formata est, ut tradit D. August. tract. 9. in Joann. *Dormit Adam*, inquit, *ut fiat Eva; moritur Christus, ut fiat Ecclesia; dormienti Adæ fit Eva de latere, mortuo Christo lancea percutitur latus, ut profluant Sacramenta, quibus formetur Ecclesia.*

Quæres 5. *Quare Scriptura dicit mulierem esse datam viro in adjutorium?*

Resp. Hoc dicitur, eo quod data sit ad Filiorum generationem: *Ad quod aliud adjutorium mulier facta sit viro*, inquit D. Aug. (*m*) *si generandi causa subtrahatur?* Ex quo sequitur naturam humanam in statu innocentiæ propagaturam fuisse ex conjunctione maris & feminæ; quibus Deus dixit, non secus ac aliis animantibus, *crescite & multiplicamini.*

Quæres 6. *In quo consistit imago & similitudo Dei, ad quam homo factus est?*

Resp. In eo consistit quod homo intellectu, voluntate libera, & dominio in alias creaturas sit præditus, ut docet D. August. *tract.* 8. *in Epist. primam Joannis*; ratio est; quia homo, pro modulo suo, per illas facultates imitatur suum exemplar: nempe per intellectum efformat verbum, in quo ipsi repræsentantur omnia quæ sub ejus notitiam cadunt; per voluntatem liberam, non solum producit amorem eorum omnium quæ intellectus amanda proponit, sed etiam actuum suorum est dominus, atque præest cunctis animantibus; unde postquam dixit Deus, *faciamus hominem ad imaginem*

(m) Lib. 6. de Genes. ad litteram, cap. 7.

ginem & similitudinem nostram, addit, *& præsit piscibus maris, & volatilibus cœli*, &c.

Quær.7. *In quo statu primus homo fuerit creatus?*

Nota ante responsionem. Status naturæ, est, *certa conditio, qua, juxta legem divinæ providentiæ, tota natura humana certo modo se habet in ordine ad suum finem ultimum*. Sextuplex potest distingui status naturæ, quorum tres reales, scilicet, status *naturæ innocentis*: status *naturæ lapsæ*: & status *naturæ per Christum reparatæ*. Et tres possibiles, nempe, status *naturæ puræ*; status *naturæ integræ*; & status *naturæ lapsæ, non reparatæ*.

Status naturæ innocentis, est, *Conditio naturæ humanæ in justitia originali creatæ*.

Status naturæ lapsæ, est, *Conditio naturæ humanæ justitia originali privatæ*. In hoc statu sunt omnes posteri Adami ante Baptismum.

Status naturæ reparatæ, est *Conditio naturæ humanæ in justitia per Christum restitutæ*. In hoc statu sunt omnes posteri Adami post Baptismum.

Status naturæ puræ, est, *Conditio naturæ humanæ considerata in meris suis perfectionibus naturalibus, absque gratia & peccato, obnoxiæ tamen iisdem, quibus nunc premitur, infirmitatibus*: nimirum fami, siti, ægritudini, morti & concupiscentiæ. Utrum hic status fuerit possibilis? videbimus infra.

Status naturæ integræ, est, *Conditio naturæ, in qua homo, nec gratia supernaturali præditus, nec peccato infectus, nullam appetitus sensitivi adversus rationem experiretur rebellionem*. Licet hic status non extiterit, tamen reduci potest ad statum naturæ puræ, quatenus homo esset absque gratia & peccato; & ad statum innocentiæ, quatenus rebellionem appetitus sensitivi non experiretur.

Sta-

Status naturæ lapsæ non reparatæ, est: *Conditio naturæ, in qua fuisset homo post peccatum, si Deus eum per suam infinitam misericordiam non redemisset*. De hujus status possibilitate nullum unquam fuit dubium. His notatis:

Resp. Primus homo fuit creatus in statu justitiæ originalis.

Prob. Quia Eccl. 7. *Deus fecit hominem rectum*; atqui illa rectitudo est justitia originalis, qua anima hominis erat perfecte subdita Deo, & appetitus sensitivus perfecte subditus animæ, & ipsum corpus erat immortale & incorruptibile, quæ sunt totidem effectus justitiæ originalis, & hominis innocentis dotes; de quibus

CAPUT II.

De dotibus, quas homo innocens accepit a suo auctore.

Nota. Illæ dotes sunt, gratia sanctificans, subjectio partis inferioris ad superiorem, immortalitas, & immunitas a miseria, de quibus quæritur. 1. An homo innocens illas acceperit in sui creatione; 2. An justitia originalis & illæ dotes homini innocenti naturales fuerint, vel supernaturales.

QUÆSTIO I.

An homo in sua creatione gratiam sanctificantem & dictas alias dotes a Deo acceperit?

CONCLUSIO I.

Homo, *in suo ortu, accepit a Deo gratiam sanctificantem.*

Prob. 1. Ex Script. Eccl. 17. Deus creavit de

terra hominem .... *& secundum se vestivit illum virtute*. Atqui per hunc textum SS. Patres & Interpretes intelligunt gratiam sanctificantem, quam Adamus accepit in sua creatione; ergo, &c. unde Apost. exhortans ad recuperationem gratiæ sanctificantis per peccatum amissæ, dicit, Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestra, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.*

Prob. 2. Ex D. August. (*n*) *Fecit Deus*, inquit, *sicut scriptum est, hominem rectum, ac per hoc voluntatis bona: non enim rectus esset, bonam non habens voluntatem: bona igitur voluntas, opus est Dei.* Atqui D. August. per bonam voluntatem, intelligit gratiam sanctificantem: *Quasi vero*, inquit, l. de grat. cap. 21. *aliud sit bona voluntas, quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus essemus.* Ergo, &c. Sed:

Quæres: *An sit de fide, primum hominem, in primo instanti sua creationis, gratiam habuisse sanctificantem?*

Resp. negative: Quia nec satis expresse in Scripturis continetur, nec definitum reperitur, porro ut aliquid, quod explicite non continetur in Scripturis, sit de fide catholica, requiritur definitio Ecclesiæ.

Dices: Hanc veritatem Concil. Trid. definivit: *Si quis*, inquit, sess. 6. de peccato origin. can. 10. *non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse*, &c. *anathema sit*. Ergo.

Resp.

(n) Lib. 4. de Civ. Dei, cap. 11.

Resp. nego ant. Aliud est enim in sanctitate constitutum fuisse, aliud in ea creatum esse, nam & in paradiso constitutus, id est, positus fuit Adam, quamvis in eo creatus non fuerit.

CONCLUSIO II.

Homo, in suo ortu, tantam accepit a Deo scientiam, ut non potuerit esse errori obnoxius.

Prob. Ex Script. Eccl. 17. *Deus .... disciplina intellectus replevit illos; creavit illis scientiam Spiritus, sensu implevit cor illorum.* Unde D. August. *lib. 3. de lib. arbit. cap.* 18. ait: *Approbare falsa pro veris, ut erret invitus, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.* Ergo.

Dices; Eva, adhuc innocens, decepta fuit a serpente, ut ipsa testatur, Gen. 3. *Serpens decepit me, & comedi.* Ergo homo innocens errare potuit.

Resp. nego ant. Non enim Eva innocens erat quando fuit decepta, nam licet peccatum nondum opere compleverat, tamen corde, per internam nimirum elationem, jam illud patraverat. *Nec arbitrandum est,* inquit D. Augustinus (o) *quod esset hominem dejecturus iste tentator, nisi præcessisset in anima hominis quædam elevatio comprimenda.*

Instab. Adamus ipse de fructu vetito comedit, ut æqualitatem cum Deo, a serpente promissam, consequeretur; ergo fuit seductus.

Resp. nego ant. Nam ideo tantum comedit fructum vetitum, ne contristaret uxorem, ad hanc

(o) Lib. 11. de Genes. ad litteram, cap. 5.

hanc comestionem eum invitantem, ut docet Divus Augustinus (p) dicens: *Non enim frustra dixit Apostolus*: Adam non est seductus, mulier autem seducta est (q) *nisi quia illa, quod ei serpens locutus est, tanquam verum esset, accepit: ille autem ab unica noluit consortio dirimi, nec in communione peccati, nec ideo minus reus, sed sciens prudensque peccavit.*

CONCLUSIO III.

Appetitus sensitivus in Adamo innocente ita perfecte rationi erat subditus, ut nullis inordinatis concupiscentiæ motibus fuerit obnoxius. Est de fide.

Prob. 1. Ex Eccl. 17. *Deus fecit hominem rectum*; atqui non fuisset rectus, si inordinatis concupiscentiæ motibus fuisset obnoxius; ergo, &c. Hinc Concilium Trid. *sess.* 5. *can.* 5. definit concupiscentiam ideo ab Apostolo peccatum dici, *quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.*

Probat. 2. Tunc primum in Adamo & Eva exorta est concupiscentia, quando de sua nuditate erubuerunt; atqui solum post peccatum de sua nuditate erubuerunt; nam, ut ait Divus Augustinus *Ante peccatum erat uterque nudus, Adam scilicet & uxor ejus: & non erubescebant.* Post peccatum vero, *aperti sunt oculi amborum, cumque cognovissent se esse nudos* &c. quem locum exponens D. Aug. (r) ait: *Verum est, omnino nuda erant corpora duorum hominum in Paradiso conversantium, nec pudebat*

(p) Lib. 14. de Civit. Dei, cap. 11.
(q) 1. ad Timoth. 2.
(r) Lib. 11. de Genes. ad litteram, cap. 1.

bat eos: quid enim puderet, quando nullam legem senserant in membris suis repugnantem legi mentis suæ, quæ illos pœna peccati post perpetrationem prævaricationis secuta est ..... justitia puniente commissum; ergo.

CONCLUSIO IV.

Homo innocens, fuit conditus immortalis & ab omni miseria liber. Est de fide contra Pelagium.

Prob. prima pars 1. Ex Script. Rom. 5. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors*. Ergo ante peccatum, corpus hominis non erat morti obnoxium, quæ, *Rom.* 6. dicitur *stipendium peccati*.

Sap. 2. dicitur: *Deus mortem non fecit: invidia autem diaboli mors intravit in mundum*; Atqui si corpus hominis innocentis mortale fuisset, Deus ipse fecisset mortem, quam in mundum invexisset, plasmando corpus quod esset morti obnoxium; ergo.

Probat. 2. Ex Synodo Palæstina, quæ hanc Pelagii propositionem damnavit ut hæreticam: *Adam mortalis factus est, ita ut, sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset*. Et Conc. Trid. *sess.* 5. *can.* 1. definit: *Si quis non confitetur primum hominem Adam ..... incurrisse per offensam prævaricationis hujusmodi, iram atque indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea illi comminatus fuerat, anathema sit*.

Respondent Pelagiani, textus Scripturæ, qui homini peccanti mortem comminantur, intelligendos esse de morte animæ, non vero corporis; ergo, &c. Sed:

Contra est: Illi textus intelligendi sunt de morte, quam Deus homini minatus fuerat; atqui mortem corporis comminatus est, ut con-

ſtat ex his, *Geneſ.* 3. verbis; *Quia comediſti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes .... in ſudore vultus tui veſceris pane donec revertaris in terram de qua ſumptus es: quia pulvis es & in pulverem reverteris.* Hæc porro de morte animæ intelligi non poſſunt. *Prob. ſecunda pars.* 1. Ex D. Auguſtino, qui expreſſe noſtram concluſionem tuetur: *Quam igitur*, inquit, (*f*) *felices erant primi homines, & nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis corporum lædebantur incommodis*, &c.

Prob. 2. ratione, deſumpta ex eodem Div. Auguſt. *Quis enim*, inquit lib. 12. de Civ. Dei cap. 12. *primos illos homines in Paradiſo negare audeat beatos fuiſſe ante peccatum?* fuerunt ergo beati beatitudine naturali; atqui ex eodem, lib. 14. cap. 10. *Quis tandem abſolute dici beatus poteſt, qui timore afficitur, vel dolore, quid autem timere vel dolere poterant illi homines in tantorum tanta affluentia bonorum, ubi nec mors metuebatur, nec ulla corporis mala valetudo: nec .... inerat quod carnem animumve hominis feliciter viventis offenderet?* ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem. Corpus quod conſtat ex elementis contrariis, eſt mortale; atqui corpus primorum parentum, ante peccatum, conſtabat ex elementis contrariis, non ſecus ac nunc; ergo.

Reſp. diſt. maj. Corpus, quod conſtat ex elementis contrariis, eſt mortale, ſi ſuæ naturali conditioni permittatur, *conc.* ſi pugna elementorum contrariorum impediatur, *nego maj.* Porro

(f) Lib. 14. de Civit. Dei, cap. 10.

Porro per dotem immortalitatis, quam homo innocens a Deo accepit in suo ortu, pugna elementorum fuit taliter impedita, ut nullam alteri læsionem afferre potuerit, & sic homo mori non potuerit.

Inst. 1. Corpus, quod tandem consenuisset; erat mortale; atqui corpus Adami innocentis tandem consenuisset; ergo.

Resp. nego min. Quia, ex D. August. *lib.* 1. *de peccat. meritis*, *cap.* 3. corpus Adami innocentis *habebat.... & de lignorum fructibus refectionem contra defectionem, & de ligno vitæ stabilitatem contra vetustatem.*

Inst. 2. Homo innocens, saltem ab extrinseco, puta igne, aqua, ferro, subversione molis, &c. obrui potuisset; ergo erat mortalis.

Resp. dist. ant. Potuisset obrui, si singulari Dei providentia non fuisset conservatus, *conc.* si sic fuisset conservatus, *nego antec.* & *conseq.* Deus enim impeditus fuisset, ne objecta extrinseca corpori hominis innocentis aliquod detrimentum inferrent, cum, ut ait Divus Augustinus ibidem, *Deus vellet* (eum) *à mortalitate ad immortalitatem, sine media morte venturum.*

Inst. 3. D. August. ibidem, cap. 5. ait: *Illud corpus*, hominis innocentis, *jam erat mortale.* Ergo &c.

Resp. dist. antec. Jam erat mortale, id est, poterat mori, *conc.* debebat mori, *nego antec.* Hic est verus sensus D. Augustini qui, *lib.* 1. *contra Julianum, operis imperfecti*, dicit: *Poterat mori; poterat namque peccare*, sed non debebat mori: quando enim dixit Divus Augustinus: *Corpus jam erat mortale*, addit, *sed ipsum mortale non est factum mortuum, nisi propter peccatum.* Et lib. 6. de Genes. ad litter.

cap. 25. *Mortalis ergo erat*, inquit, *conditione corporis animalis, immortalis autem beneficio conditoris*.

Objicies contra secundam partem. Homines in statu innocentiæ famem, sitim passi fuissent; ergo.

Prob. ant. Illi, famem, sitim, &c. passi fuissent, qui, ut iis incommodis mederentur, usi fuissent cibo & potu; atqui homines in statu innocentiæ, ut fami & siti mederentur, usi fuissent cibo & potu, Genes. 1. *Ecce dedi vobis omnem herbam & universa ligna, ut sint vobis in escam*; ergo, &c.

Respond. nego min. Non enim cibus datus est hominibus innocentibus, ut famem & sitim extinguerent, sed ut ipsas vitarent: *Vivebat itaque*, inquit Divus Augustinus, (*t*) *homo in paradiso sicut volebat . . . . . . cibus aderat, ne esuriret: lignum vitæ, ne illum senecta dissolveret: nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas molestias ullis ejus sensibus ingerebat*.

QUÆSTIO II.

An justitia originalis, sanctitas, immortalitas, &c. fuerint homini innocenti naturales, vel supernaturales?

Nota 1. NAturale dicitur, quod est secundum exigentiam naturæ, ipsique debitum, vel tanquam ejus pars, vel tanquam proprietas ex ejus principiis fluens, ita ut sine injustitia ipsi denegari non possit. Econtra supernaturale, est quod superat omnem naturæ hu-

(*t*) Lib. 14. de Civit. Dei, cap. 26.

ræ humanæ exigentiam, eique plane indebitum eſt.

Nota 2. Novatores, Lutherani, & Calviniſtæ, ut oſtenderent hominem per peccatum fuiſſe ita læſum in donis naturalibus, ut liberum arbitrium in eo penitus extinctum fuerit, docuerunt juſtitiam originalem, ſanctitatem & immortalitatem naturæ innocenti fuiſſe debitas ac plane naturales: *Statuimus*, inquit Luther. ad cap. 3. Genef. *juſtitiam non fuiſſe quoddam donum, quod ab extra accederet, ſeparatum a natura hominis, ſed fuiſſe vere naturalem; ita ut natura Adæ eſſet diligere Deum, credere Deo, agnoſcere Deum*, &c. *Hæc tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale eſt, quod oculi lumen recipiant*, &c. Poſtea addit, *Porro hæc omnia probant originalem juſtitiam fuiſſe de natura hominis: ea autem per peccatum amiſſa, manifeſtum eſt naturalia non manſiſſe integra, ſicut Scholaſtici delirant*. Calvinus pariter, *lib.* 1. *inſtit. cap.* 15. docet, divinæ juſtitiæ & bonitati repugnare, primitus hominem creari abſque juſtitia originali ejus naturæ debita.

His acceſſerunt Bajus, Janſenius, & Queſnellius.

CONCLUSIO.

Juſtitia originalis, ſanctitas, & immortalitas in homine innocente, fuit ſupernaturalis; ac conſequenter poſſibilis fuit ſtatus naturæ puræ.

Probat. 1. Auctoritate SS. Pontific. Pii V. Gregor. XIII. & Urbani VIII. qui has Baji propoſitiones damnarunt.

XXI. *Humanæ naturæ ſublimatio & exaltatio in conſortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.*

XXIII. *Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio, dono quodam supernaturali & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate, Deum supernaturaliter coleret.*

LXXIX. *Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari & institui sine justitia naturali.* Similes sunt propositiones 1. 3. 7. 9. 24. 26. 55. 78. videantur in Prolegomenis nostris.

Item Clemens XI. damnavit has Quesnellii propositiones:

XXXIV. *Gratia Adami non producebat, nisi merita humana.*

XXXV. *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ & integræ.*

Probat. 2. Ex Divo Augustino, qui pluribus locis nostram conclusionem astruit, lib. 4. contra Julian. cap. 16. *Quid est*, inquit, *gustato cibo prohibito, nuditas indicata, nisi peccato nudatum, quod gratia contegebat? gratia quippe Dei magna ibi erat, ubi terrenum & animale corpus bestialem libidinem non habebat. Qui ergo vestitus gratia non habebat in nudo corpore quod puderet; spoliatus gratia, sensit quod operire deberet.* Ergo si donum integritatis in natura innocente fuit gratia, natura innocens sine eo potuit creari, nam quod est gratuitum, est indebitum naturæ, ejusque exigentiam superat.

Lib. 6. de Genes. ad litteram, cap. 25. de Adamo dicit: *Mortalis ergo erat conditione corporis animalis: immortalis autem beneficio conditoris.* Ergo immortalitas non erat debita naturæ humanæ, sed ei, *mirabili Dei gratia, præstabatur*, ait Divus Doctor *lib. 13. de Civitate Dei, cap. 20.* Ergo natura humana potuit primitus creari sine immortalitate sibi indebita.

Prob. 3.

Prob. 3. ratione. Deus poteſt hominem creare cum defectibus naturalibus; *Quamvis*, inquit Divus Auguſtinus lib. 1. retract. capit. 9. *Ignorantia & difficultas, etiamſi eſſent primordia hominis naturalia, nec ſic culpandus, ſed laudandus eſſet Deus*. Atqui concupiſcentia, mortalitas, &c. ſunt defectus naturales, qui non poſſunt niſi creatoris gratia, impediri, ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus non potuit hominem creare cum concupiſcentia; ergo juſtitia originalis, quæ eſt virtus cohibitiva concupiſcentiæ, eſt naturalis homini.

Probat. ant. Ex D. Auguſt. (*u*) Ignorantia & concupiſcentia, ſunt pœnæ peccati; atqui pœnæ peccati non poſſunt infligi a Deo homini innocenti; ergo Deus non potuit hominem creare cum ignorantia & concupiſcentia.

Reſp. diſt. maj. Sunt pœnæ peccati, in præſenti rerum ſtatu, *conc*. in ſtatu naturæ puræ, *nego maj*. in hoc enim ſtatu fuiſſent primordia naturalia. *Non ſupplicium peccati*, ait D. Auguſtinus ibidem cap. 20. *ſed proficiendi admonitio, & perfectionis exordium*.

Inſt. 1. Deus non potuit creare hominem cum eo quod inclinat ad peccatum; atqui concupiſcentia inclinat ad peccatum; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Deus non potuit creare hominem cum eo quod inclinat ad peccatum per ſe, prout ſunt habitus vitioſi, *conc*. per accidens, cujuſmodi ſunt divitiæ, ignorantia, &c. *nego major*. Porro concupiſcentia per ſe, eſt po-

(*u*) Lib. 3. de lib. arbitrio, cap. 18.

potentia concupiscendi bona sensibilia, quo sensu est bonum naturæ, quatenus est principium actuum ad naturæ functiones & conservationem necessariorum, & rectæ rationi consentaneorum, licet quatenus erumpere potest in motus inordinatos, sit defectus naturæ connaturalis, & a Deo permissus ex munere caussæ primæ: immo Deus plura auxilia ordinis naturalis concederet ad motus illos reprimendos, nec ad illos alio modo concurreret, quam nunc ad entitatem actus mali concurrit.

Inst. 2. In statu naturæ puræ, homo de membrorum rebellione erubesceret; sed repugnat quod homo, absque peccato præcedente, erubescat; ergo.

Resp. nego min. Non enim repugnat, quod sicut in illo statu esset membrorum rebellio, propter carentiam justitiæ originalis, qua pars inferior superiori perfecte subjicitur; ita esset erubescentia connaturalis, quæ ex tali rebellione oriretur.

Inst. 3. Ergo homo erubesceret de opere Dei; atqui hoc est absurdum; ergo, &c.

Resp. nego illatum, nam opus Dei est natura, non defectus naturæ; habet enim natura ex nihilo creata, ut per se defectibilis sit; unde rebellio membrorum in statu naturæ puræ, non esset a natura, qua bona, sed a natura, qua defectibilis est.

Objicies 2. Deus non potuit creare hominem sine ordinatione ad suum finem ultimum; ergo nec potuit eum creare sine justitia & sanctitate ad illum finem assequendum ordinatis.

Resp. dist. antec. Sine ordinatione ad suum finem ultimum, vel naturalem, vel supernaturalem, *conc.* sine ordinatione ad finem supernaturalem, *nego ant.* Duplex itaque est finis, nempe naturalis & supernaturalis. *Naturalis*, con-

consistit in perfecta quadam contemplatione Dei abstractiva, & ejusdem, ut auctoris naturæ, amore, qui viribus naturæ non depravatæ elici potest. *Supernaturalis* vero, consistit in Dei visione intuitiva, & amore fruitivo; ad priorem finem natura humana fuisset ordinata, si in puris naturalibus condita fuisset, illumque mediis naturalibus consequi potuisset.

Inst. 1. Deus non potuit creare hominem sine ordinatione ad id quod naturaliter appetit; atqui homo naturaliter appetit finem suum ultimum supernaturalem; ergo, &c.

Respond. dist. min. Homo naturaliter appetit finem suum ultimum supernaturalem, in præsenti statu, *conc.* in statu naturæ puræ, *nego min.* itaque homo naturaliter appetit id, ad quod creatus est: atqui in statu naturæ puræ homo creatus esset ad solam beatitudinem naturalem; ergo solam beatitudinem naturalem appeteret naturaliter; in præsenti vero statu, homo, cum ordinatus sit ad beatitudinem supernaturalem, eam naturaliter appetit.

Inst. 2. Quod naturaliter appetitur, in quovis statu appetitur; atqui, ex concessis, homo naturaliter appetit beatitudinem supernaturalem in præsenti statu; ergo & eam appetiisset in statu naturæ puræ.

Resp. dist. maj. Quod naturaliter appetitur, appetitu innato, *conc.* appetitu elicito, *nego maj.* atqui homo in præsenti statu naturaliter appetit beatitudinem supernaturalem, appetitu elicito, *conc.* appetitu innato, *nego minor. & conseq.* Itaque appetitus naturalis, alius est innatus, alius elicitus; *appetitus innatus*, est rei proclivitas ad proprium bonum, etiam absque discursu aut reflexione, sic qui sitit, appetit potum.. *Appetitus elicitus*, est naturalis actus rei aliquod bonum appetentis supposito discursu.

su, seu reflexione, tale est desiderium hominis, qui, admirando effectum, causam videre cupit. Porro appetitus videndi Deum intuitive, est elicitus, quatenus homo, supposita revelatione, desiderat videre eum, quem scit sibi propositum esse tamquam beatitudinem suam, per actus supernaturales, possidendam.

Inst. 3. Deus non potuit creare hominem in eo statu, in quo homo non posset amare Deum propter se; atqui in statu naturæ puræ, homo non posset amare Deum propter se; ergo.

Respond. dist. min. Homo non posset amare Deum propter se, amore supernaturali, *conc.* amore naturali, *nego min.* Itaque duplex amor distinguitur, nimirum *naturalis*, quo Deus amatur ut auctor naturæ; & *supernaturalis*, quo Deus amatur ut beatificator supernaturalis; porro homo in statu naturæ puræ non potuisset amare Deum amore supernaturali, ad hoc enim requiritur gratia, qua in illo statu non donatus fuisset, potuisset autem amare Deum amore naturali, ad quem sufficere possunt media naturalia, quibus Deus hominem juvasset in illo statu.

Inst. 4. Amor Dei naturalis, fictitius est, & impossibilis; Ergo.

Resp. nego ant. Cujus falsitas constat ex hac Baji proposit. damnata a Pio V. & Greg. XIII. *distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum Sacris litteris & plurimis veterum testimoniis excogitata.*

Inst. 5. Divus Augustinus (*x*) ait: *Unde est in ho-*

(x) Lib 3. de gratia & lib. arbit. c. 18.

in hominibus charitas Dei & proximi, nisi ex ipso Deo? nam si non ex ipso Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani: si autem ex Deo, vicimus Pelagianos. Ergo nullus potest esse amor Dei propter se, ex solis naturæ viribus.

Resp. dist. conseq. Nullus est amor Dei supernaturalis ex solis naturæ viribus, *conc.* naturalis, *nego conseq.* Porro D. August. hic loquitur de amore supernaturali, & ad salutem æternam sufficiente.

Inst. 6. Divus Augustinus variis locis, docet omnem amorem creaturæ rationalis esse charitatem, aut cupiditatem; atqui per charitatem intelligit Dei amorem supernaturalem, qui producitur per Spiritum sanctum; ergo.

Resp. nego min. Nam Divus Augustinus per charitatem, non intelligit amorem supernaturalem, sed amorem boni & honesti, qui est amor alicujus virtutis, ex quo sequitur tantum, omnem amorem creaturæ rationalis esse bonum, vel malum; sed inde non sequitur, omnem amorem creaturæ rationalis, qui non sit Dei propter se dilecti, esse vitiosam cupiditatem, ut constat ex hac propositione Bajana: *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur: aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deus amatur.*

CAPUT III.

De Peccato primi hominis.

QUæres 1. *Quodnam fuerit peccatum primorum parentum?*

Respond. Fuit superbia, quæ est inobedientiæ origo.

Probat.

Probat. Ex Scriptura, *Tob.* 4. qui, deterens Filium suum a superbia, dat hanc rationem: *In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Et Apostolus, *Roman.* 5. dicit: *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituuntur multi.* Atqui inobedientia est actus superbiæ: primus enim actus superbiæ est, nolle alterius imperio subjici; ergo, &c. Hinc Divus Augustinus (y) ait: *Ab homine peccante nihil aliud appetitum est, nisi non esse sub dominatione Dei, quando illud admissum est, in quo ne admitteretur, sola deberet jussio dominantis attendi.*

Quæres 2. *Quænam fuit causa peccati primorum parentum?*

Resp. Causa illius extrinseca fuit diabolus, intrinseca vero fuit eorum voluntas.

Prob. prima pars: Ille fuit causa extrinseca peccati primorum parentum, qui illos ad divinæ legis infractionem induxit; atqui diabolus induxit primos parentes ad divinæ legis infractionem, Evæ dicens: *In quocumque die comederitis ex eo.... eritis sicut dii,* &c.

Probat. secunda pars: Causa interna peccati primorum parentum fuit, vel ignorantia, vel concupiscentia, vel voluntas; atqui nec fuit ignorantia, qua non laborabant primi parentes, nec concupiscentia, cujus motibus, ante peccatum non erant obnoxii; ergo.

Dices: Causa interna peccati primorum parentum fuit concupiscentia fructus vetiti; juxta illud: *Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis,* &c. ergo non fuit voluntas.

Resp. nego ant. Quando enim Eva concupivit fructum vetitum, jam interne peccaverat, sibi

(y) Lib. 8. de Genesi, cap. 12.

ſibi complacendo in independentia quam ei ſerpens hiſce verbis promiſerat, *Eritis ſicut dii ſcientes bonum & malum*.

Quæres 3. *Quale fuit peccatum primorum parentum?*

Reſp. Fuit peccatum mortale, & quidem graviſſimum, nimirum ſuperbia, qua independentiam, quæ attributum eſt Deo proximum, ſibi tribuere concupierunt.

Quæres 4. *Quænam fuerunt pœnæ peccati primorum parentum.*

Reſp. Multiplices fuere, tum quoad corpus, tum quoad animam.

Prima pœna quoad corpus, fuit ejectio a beatitudine in hujuſce vitæ miſerias, famem, nempe, ſitim, dolores, labores; &c. *Secunda pœna*, fuit mors corporalis; utraque illa pœna deſcribitur *Geneſ.* 3. quando Deus dixit mulieri, *Multiplicabo ærumnas tuas.... in dolore paries Filios, & ſub viri poteſtate eris*. Et Adamo, *maledicta terra in opere tuo.... in ſudore vultus tui veſceris pane, donec revertaris in terram de qua ſumptus es: quia pulvis es & in pulverem reverteris.*

Quoad animam, *prima pœna* fuit ſpoliatio omnium donorum ſupernaturalium. Adamus enim fuit ſpoliatus juſtitia originali, & conſequenter omnibus ſancti Spiritus donis, & virtutibus per ſe infuſis.

Secunda pœna, fuit vulnus facultatum naturalium. Adamus quippe per peccatum in animæ potentiis quatuor accepit vulnera, ſcilicet *ignorantiam* in intellectu, *malitiam* in voluntate, *infirmitatem* in iraſcibili, & in concupiſcibili appetitu *concupiſcentiam*, quæ vulgo fomes peccati nuncupatur, & quam cum ſtatim poſt peccatum experti fuiſſent Adamus & Eva, ipſos puduit ſe nudos videre.

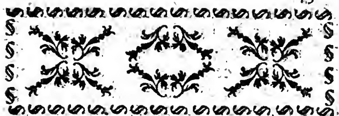
Dixi:

Dixi: *Vulnus facultatum naturalium:* quia licet naturalia in Adamo peccante fuerint sauciata, non fuerunt tamen omnino extincta, ut docet Concil. Trident. *sess.* 5. *can.* 1.

Tertia pœna, fuit mortis æternæ debitum morale, quod Adamus per suum peccatum contraxit, & in hanc miseram sortem omnes posteros traxit, a qua non possunt exurgere nisi per merita mediatoris nostri Jesu Christi qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, factus nobis justitia, sanctificatio, & redemptio; *nisi*, enim, *quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

TRA-

TRACTATUS
DE
DEO INCARNATO.

Nota. 1. EI incarnati nomine, intelligitur compositum resultans ex unione naturæ divinæ cum humana, in una verbi divini persona.

Nota. 2. Actio, per quam illa unio facta est, variis insignitur nominibus: dicitur enim a SS. Patribus, *assumptio*, *incorporatio*, *inhumanatio*, *attemperatio*, *œconomia*, sed præsertim vocatur, *incarnatio*, quæ vox primis Ecclesiæ temporibus usurpari cœpit, ut constat ex his Symboli Nicæni verbis, *Et incarnatus est*; & licet in Scriptura non legatur, fundatur tamen in his verbis, Joann. 1. *Et Verbum caro factum est*. Non quod Verbum assumpserit solam carnem anima destitutam, ut nonnulli Ariani do-

cue-

cuerunt; aut carentem mente, sicut Apollinaristæ blasphemarunt; sed quod totam naturam humanam sibi conjunxerit: nam & nomen, *caro*; non raro pro tota humanitate sumitur in Scripturis: sic Genes. 6. *Omnis caro corruperat viam suam*; Luc. 3. *Videbit omnis caro salutare Dei*, id est, omnis homo.

Nota 3. Hunc de augustissimo Incarnationis mysterio tractatum septem dissertationibus absolvemus, quarum *Prima*, Erit de Incarnationis possibilitate. *Secunda*, De ejus convenientia. *Tertia*, De ejus necessitate. *Quarta*, De ejus existentia. *Quinta*, De ejus causis. *Sexta*, De ejus quidditate. *Septima*, De ejus termino, nempe de Christo Domino.

DISSERTATIO I.

De Incarnationis possibilitate.

Nota. DUO circa Incarnationis possibilitatem expenduntur; *primum*, sitne possibilis Incarnatio; *secundum*, utrum possibilitas Incarnationis ratione naturali possit demonstrari. Pro quo solvendo supponimus, quæ in tractatu de SS. Trinitate (*a*) notavimus, demonstrationem aliam esse *a priori*, per causas;

(a) Dissert. 1. cap. 1.

ſas; aliam *a poſteriori*, per effectus. Item aliquid poſſe demonſtrari, vel *poſitive*, vel *negative*, ſuppoſita, vel non ſuppoſita myſterii revelatione. His, inquam, ſuppoſitis ſit:

CONCLUSIO I.

Myſterium Incarnationis eſt poſſibile. Eſt non ſolum contra Gentiles, ſed etiam contra Socinianos, qui omnes, quas poſſunt, rationes contra hujus myſterii poſſibilitatem opponunt.

Prob. 1. Quod revera peractum eſt, illud eſt poſſibile; atqui Incarnatio revera peracta eſt, ut planum fiet Diſſertatione quarta; ergo.

Prob. 2. Illud eſt poſſibile, quod nullam involvit repugnantiam; ergo, &c. *Prob. min.* Si quam Incarnatio involveret repugnantiam, hæc peteretur, vel ex parte Verbi aſſumentis, vel ex parte naturæ aſſumptæ, vel ex parte unionis utriuſque; atqui ex neutro capite repugnantia deduci poteſt, ut patebit objectionum ſolutione; ergo.

Objectiones ex parte Verbi aſſumentis.

Objicies 1. Illud implicat contradictionem, ex quo ſequeretur Deum fore mutabilem; nam in illa ſuppoſitione, eſſet Deus, & non eſſet; eſſet ex hypotheſi; non eſſet, quia immutabilitas eſt Deo eſſentialis, Malac. 3: *Ego Dominus, & non mutor.* Atqui ex poſſibilitate Incarnationis ſequeretur Deum fore mutabilem; ergo.

Probat. min. Quod acquirit novam formam, vere & proprie mutatur; atqui Deus, ſuppoſita Incarnationis poſſibilitate, acquireret novam formam, videlicet humanam naturam, quam antea non haberet; ergo.

Reſp.

Resp. dist. major. Quod acquirit novam formam, tanquam subjectum quod ab illa forma perficiatur, vere mutatur, *conc.* tanquam terminus qui illam formam ultimo complet ac perficit, *nego maj.* Atqui Verbum divinum acquireret novam formam, tanquam terminus qui illam ultimo compleret ac perficeret, *conced.* tanquam subjectum quod ab illa forma perficeretur, *nego min.* Itaque Verbum divinum per Incarnationem non recipit in se humanitatem, & consequenter non est subjectum ab illa perfectibile, sed est terminus illius intrinsecus, quatenus, seipsum illi communicando, illam perficit ac ultimo complet, subindeque non mutatur.

Inst. 1. Verbum divinum per Incarnationem reciperet in se humanitatem; ergo esset subjectum ab ea perfectibile

Prob. ant. Qui de non homine fit homo intrinsece, recipit in se humanitatem tanquam illius subjectum; atqui Verbum divinum per Incarnationem de non homine fit homo intrinsece; ergo.

Resp. dist. maj. Qui de non homine fit homo intrinsece, per sui conversionem in humanitatem, *conc.* per assumptionem humanitatis, solamque illius terminationem, *nego maj.* unde D. Athanasius in Symbolo ait: *Deus factus est homo, non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum.* Proindeque in Incarnatione nulla prorsus facta fuit mutatio in Verbo divino.

Inst. 2. Verbum divinum per Incarnationem reciperet novam denominationem intrinsecam; nimirum, denominationem hominis; ergo reciperet in se humanitatem, ac proinde mutaretur intrinsece.

Resp. dist. ant. Reciperet novam denominatio-

tionem intrinsecam petitam ab unione substantiali & intrinseca sui cum humanitate, *conc.* petitam a forma intrinseca de novo in se recepta, *nego ant.* Itaque Verbum divinum per Incarnationem recipit intrinsecam hominis denominationem, quia intrinsece unitur humanitati, sed per illam unionem humanitas non perficit Verbum; econtra Verbum perficit humanitatem, proindeque tota mutatio in naturam humanam refunditur, quæ recipit personam Verbi, cui substantialiter unitur, & per quam terminatur omnimoda illius communicatio.

Inst. 3. Qua ratione natura humana dicitur mutari per Incarnationem, eadem Verbum divinum diceretur mutatum; ergo in utramque naturam refunderetur.

Prob. ant. Ideo natura humana dicitur mutari, quia in se recipit naturam divinam, cui antea non erat unita personaliter; atqui similiter Verbum divinum per Incarnationem in se recipit naturam humanam, quam sibi copulat personaliter, cui antea non erat unitum; ergo pari ratione per Incarnationem dicitur mutari.

Resp. nego minor. Disparitas enim est, quod Verbum divinum sibi copulat naturam humanam per modum terminantis illius dependentiam in ratione personæ; econtra natura humana in se recipit personam Verbi tanquam intrinsecum sui complementum, ita ut jam non in se subsistat, sed in Verbo, per quod ultimo completur substantialiter, sicque intrinsece perficitur.

Inst. 4. Humanitas est intrinseca Verbo; ergo in illo recipitur.

Resp. nego conseq. Non enim humanitas est Verbo intrinseca, quod recipiatur in illo ut sub-

subjecto sustentationis; sed quod subsistat vi subsistentiæ Verbi, id est, quod a Verbo, supplente defectum subsistentiæ propriæ, accipiat ultimum complementum substantiale & intrinsecum.

Objicies 2. Actus purus non potest uniri cum ullo alio; atqui persona divina est actus purus; ergo, &c.

Probat. maj. Actus purus non potest dicere potentialitatem ad aliud, alias non esset purus; atqui si persona divina uniretur cum alio, diceret potentialitatem ad illud; ergo.

Respond. dist. min. Si persona divina uniretur cum alio per modum partis componentis, *conced.* per modum termini infiniti supplentis vices alicujus termini creati, *nego min.* Porro Verbum divinum in Christo non habet rationem partis proprie dictæ; pars enim proprie dicta, est quid incompletum & perfectibile a sua comparte; atqui Verbum divinum est infinite completum & tam perfectum se solo, quam compositum, quod ex ipso & humanitate resultat; ergo, &c.

Inst. 1. Persona divina non potest uniri cum humanitate, nisi cum ipsa constituat unum per se; atqui ex pluribus non potest constitui unum per se, nisi unum eorum habeat rationem actus, aliud vero rationem potentiæ; ergo.

Resp. dist. min. Ex pluribus non potest constitui unum per se, nisi, &c. si illud unum per se, fiat per compositionem & informationem, *conced.* si fiat per terminationem dependentiæ unius ad alterum, *nego min.* Porro Verbum divinum unitur humanitati, ut constituat unum per se, nempe Christum, non per modum compositionis formalis, sed duntaxat per modum personæ divinæ terminantis, ac supplentis vicem personæ creatæ.

Inst. 2.

Inst. 2. Quæ constituunt unum per se, sunt entia incompleta; ergo habent rationem actus & potentiæ.

Resp. dist. antec. Quæ constituunt unum per se, in ratione naturæ, *conc.* in ratione suppositi, *nego ant.* Porro Verbum & natura humana in hoc mysterio constituunt unum per se, non in esse naturæ, sed in esse suppositi, sub qua ratione natura assumpta propria subsistentia, est incompleta, Verbum vero assumens est infinite completum in omni ratione, unde non est perfectibile, sed humanitatis perfectivum in ratione suppositi.

Inst. Verbum divinum non potest complere naturam creatam in ratione suppositi; ergo.

Prob. ant. Quod complet aliquid, se habet per modum causæ illius formalis; atqui Verbum divinum non potest habere rationem causæ formalis; ergo, &c.

Respond. dist. major. Quod complet aliquid, per modum formæ adhærentis & incompletæ, *conc.* per modum termini infinite perfecti & nullatenus perfectibilis, *nego major.* porro sic Verbum divinum complet naturam humanam, quæ sic a Verbo terminata, in se non subsistit, sed in Verbo, cujus sit natura.

Objicies 3. Si verbum divinum incarnaretur, Pater, & Spiritus sanctus, simul incarnarentur; falsum conseq. ergo.

Prob. major. Tres personæ unam eandemque numero habent naturam; ergo una non potest incarnari, quin cæteræ incarnentur.

Resp. nego conseq. Ratio est, quia unio, in Incarnatione, non est facta in natura tribus personis communi, sed facta est in persona Verbi realiter distincta a personis Patris, & Spiritus sancti.

Objectiones ex parte naturæ humanæ assumptæ.

Objicies 1. Ut Incarnatio ſit poſſibilis, neceſſe eſt ut natura humana ſua propria ſpolietur ſubſiſtentia; atqui natura humana non poteſt ſua propria ſpoliari ſubſiſtentia; ergo.

Prob. min. Perſona definitur: *Naturæ rationalis individua ſubſtantia;* atqui impoſſibile eſt dari aliquam naturam actu exiſtentem, quin ſit individua ſubſtantia; ergo natura humana non poteſt ſpoliari ſua propria ſubſiſtentia.

Reſp. diſt. minor. Quin ſit individua ſubſtantia, ſi *τὸ individua*, ſumatur pro *τὸ ſingulari*, *conc.* ſi ſumatur pro incommunicabili alteri ut ſuppoſito, *nego min.* & *conſeq.* Itaque, *individuum* ſumitur duobus modis, 1. ut ſignificat ſubſtantiam actu exiſtentem extra cauſas, ſingularem, & determinatam. 2. Ut denotat ſubſtantiam incommunicabilem alteri tanquam ſuppoſito, & ita per ſe, non in alio, exiſtentem; fatemur non poſſe dari naturam actu exiſtentem, quin ſit individua priori modo, qui ſpectat ad unitatem numericam; negamus autem non poſſe dari naturam actu exiſtentem, quin ſit individua poſteriori modo per propriam ſubſiſtentiam, poteſt enim uniri ſubſtantialiter cum alia ſubſtantia perfectiori, nempe cum Verbo divino, in quo caſu non ſubſiſtit ſubſiſtentia propria, ſed ſubſiſtentia Verbi, a quo ſubſtantialiter perficitur & completur, in quo ſiſtit, a quo terminatur, & cujus juris tota efficitur.

Inſt. 1. Subſiſtentia non diſtinguitur ab ipſa ſubſtantia; ergo natura humana non poteſt ſua ſpoliari ſubſiſtentia.

Reſp. diſt. ant. Subſiſtentia non diſtinguitur a ſub-

a substantia, tanquam res a re, *conc.* tanquam modus a re modificata, *nego ant.* Itaque subsistentia est modus, quo substantia ultimo terminatur & redditur incommunicabilis alteri tanquam supposito, porro res aliqua integra subsistere potest absque suo certo subsistendi modo, v. gr. digitus sine inflexione.

Inst. 2. Subsistentia est ipsamet natura; ergo non distinguitur ab illa tanquam modus a re modificata.

Resp. dist. ant. Subsistentia est ipsamet natura, præsuppositive, *conc.* formaliter, *nego ant.* Itaque subsistentia præsupponit naturam, sed secundum se & formaliter nihil aliud est quam negatio communicabilitatis, seu, unionis substantialis cum alia perfectiore, quæ negatio tollitur, cum natura humana personam Verbi in se recipit, quia tunc desinit esse sui juris, ac proinde desinit habere subsistentiam propriam, cum desinat habere illius effectum, qui est reddere naturam proprii sui juris, non autem alieni.

Inst. 3. Subsistentia est modus magis intrinsecus substantiæ, quam figura quantitati; atqui non potest quantitas actu separari ab omni prorsus figura; ergo nec humana natura ab omni prorsus supposito.

Resp. conc. totum. Neque enim dicimus naturam humanam in mysterio Incarnationis privari posse omni subsistentia, sed solum privari posse sua propria subsistentia, cujus tamen loco participet alienam perfectionem, puta divinam qua perficiatur & ultimo compleatur.

Inst. 4. Natura humana non potest existere per existentiam alienam; ergo nec potest subsistere per subsistentiam alienam.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod existentiæ effectus, sit naturam actu & formali-

ter ponere in seipsa extra nihil; ergo, hac sublata, impossibile est hanc naturam actu remanere, quia nec formalis effectus absque sua causa conservari potest, nec ab illa separari; alioqui & natura simul existeret, & non existeret; at vero subsistentia non facit naturam esse actu, sed illam solum reddit incommunicabilem; porro indifferens est ut incommunicabilis reddatur per propriam subsistentiam, vel per alienam perfectiorem a qua perficiatur.

Objicies 2. Si natura humana in Verbo careat propria subsistentia, erit in statu violento; consequens repugnat; ergo.

Probat. seq. major. Quod frustratur appetitu naturali, est in statu violento; atqui si natura humana in Verbo careat propria subsistentia, frustrabitur appetitu naturali quem habet ad propriam subsistentiam; ergo, &c.

Resp. nego min. Neque enim violentum dici potest quidquid ab auctore naturæ fit in creaturis, immo præcipuus naturæ ordo in hoc consistit, ut omnia Creatori ad nutum obediant, ergo cum ipsi obediunt, non possunt dici violentiam pati; porro natura humana potentiam passivam obedientialem habet, ut terminetur subsistentia aliena, saltem increata; & ideo nullam patitur violentiam per illam terminationem, per quam in statum nobiliorem exaltatur.

Objectiones ex parte unionis Verbi cum natura humana.

Objicies 1. Inter unibilia debet esse quædam proportio; atqui inter Verbum divinum & naturam humanam nulla esset proportio; quippe Verbum divinum infinitum est, natura vero creata finita; ergo non sunt inter se unibilia.

Resp.

Resp. dist. maj. Debet esse proportio habitudinis, qualis est inter perfectivum & perfectibile, terminans & terminatum, *conc.* proportio entitatis ad entitatem, *nego maj.* Licet ergo inter Verbum & naturam humanam nulla sit proportio entitatis, est tamen proportio habitudinis, quatenus natura humana est terminabilis, & Verbum infinite terminativum. Sic licet inter Deum videndum & intellectum creatum, nulla sit proportio entitatis, cum inter utrumque sit infinita distantia, nihilominus intellectus creatus elevari potest ad eliciendam visionem intuitivam, per quam Deo unitur in ratione objecti, propter habitudinem, quam creatura intellectiva habet ad objectum intelligibile.

Subsumes: Infinitum & finitum non possunt simul uniri in ratione terminantis & terminati; ergo nulla solutio.

Prob. subs. Infinitum & finitum magis invicem pugnant quam duo contraria; atqui duo contraria nequeunt esse simul in eodem subjecto; ergo infinitum & finitum non possunt simul esse in eodem supposito.

Resp. dist. maj. Magis invicem pugnant, in perfectione, *conc.* in incompossibilitate, *nego maj.* Porro incompossibilitas contrariorum provenit duntaxat ex eorum repugnantia naturali; sed Verbum divinum & natura humana nullam inter se habent repugnantiam respectu ejusdem suppositi, & consequenter, quamvis sint magis diversa, quam contraria, possunt facilius subsistere in eodem supposito, quam duo contraria.

Objicies 2. Implicat contradictionem unum & idem esse simul mortale & immortale, finitum & infinitum, &c. atqui ex unione naturæ divinæ & humanæ in uno supposito illa omnia sequuntur absurda; ergo.

Resp. dist. maj. Implicat unum & idem esse simul mortale & immortale, &c. & sub eodem respectu, *conc.* sub diverso respectu, *nego maj.* Porro Deus incarnatus ratione naturæ divinæ est immortalis, & ratione naturæ humanæ est mortalis; at compositum aliquod esse mortale sub uno respectu, & immortale sub alio, non sunt contradictoria, quia contradictoria debent esse de eodem secundum idem, ex Philosophis.

Inst. 1. Ex unione naturæ divinæ & humanæ in uno Verbi supposito, duo saltem gravia sequerentur incommoda; *Primum*, quod Verbum divinum localiter moveretur ad motum humanitatis. *Secundum*, quod natura humana, quæ Verbo divino subsisteret, deberet esse ubique, sicut ubique Verbum est; atqui illa duo sunt absurda; ergo.

Resp. nego sequel. ant. Et utrumque incommodum oppositum. 1. Quidem Verbum divinum non movetur ad motum humanitatis, quia est immensum, & per suam immensitatem ubique est. 2. Natura humana non potest esse ubique sicut Verbum, quia ubique non terminatur a subsistentia Verbi, sed in certo quodam & determinato spatio.

Inst. 2. Ex unione utriusque naturæ in uno Verbi supposito, sequeretur divinam hypostasim non esse immensam; falsum conseq. ergo.

Prob. ant. Hypostasis non valet ultra naturam a se terminatam extendi; ergo si hypostasis divina terminaret naturam humanam, non esset immensa.

Resp. dist. antec. Hypostasis non valet ultra naturam propriam a se terminatam extendi, *conc.* ultra naturam alienam quam facit subsistere, *nego antec.* Porro natura propria, quam divina hypostasis terminat, est divinitas, quæ cum sit ubique, eam ubique terminat.

Obji-

Objicies 3. Ex Verbo divino & humanitate non potest fieri unum per se; ergo non possunt substantialiter uniri.

Resp. nego ant. Nam ex Verbo divino & humanitate assumpta, resultat unum per se subsistens in duabus naturis, nempe Christus Dominus, qui est Deus homo.

Inst. Entia completa non possunt constituere unum per se; atqui Verbum divinum & humanitas sunt entia completa; ergo.

Resp. dist. maj. Entia completa tum ratione naturæ, tum ratione personæ, non possunt constituere unum per se, *conc.* completa ratione naturæ, sed quorum unum sit incompletum ratione personæ, *nego maj.* Porro in Incarnatione Verbum divinum est omnimode completum, verum humanitas assumpta, est completa in ratione naturæ tantum, cum a Verbo compleatur in ratione suppositi: unde non habet suam totalitatem, quæ est terminatio naturæ in se, ratione cujus est sui juris, & incommunicabilis alteri ut supposito.

CONCLUSIO II.

Possibilitas mysterii Incarnationis, sive supposita, sive non supposita illius revelatione, potest equidem ratione naturali demonstrari negative, *sed nulla omnino ratione potest demonstrari* positive.

Prob. prima pars. Illud demonstratur *negative*, quod nullo argumento insolubili potest impugnari; atqui possibilitas mysterii Incarnationis nullo argumento insolubili potest impugnari, ut constat ex propositione superiori, in qua momenta quæ a Paganis contra eam objici solent, fuerunt dissoluta; ergo, &c.

Prob. secunda pars: 1. Illud mysterium nulla

ratione naturali poteſt demonſtrari poſitive; quod ſola revelatione cognoſci poteſt; atqui, ex Scriptura, myſterium Incarnationis ſola revelatione cognoſci poſſet: Coloſſ. 1. *Myſterium quod abſconditum fuit a ſaculis, & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt in ſanctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti hujus in gentibus, quod eſt Chriſtus.* Ergo.

Hinc Concilium Toletanum XI. cap. 1. de confeſſione fidei: ait: *Partus virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monſtratur; quia ſi ratione colligeretur, non eſſet admirabilis: ſi exemplo, non eſſet ſingularis.* Idem habet Divus Auguſtinus *Epiſt.* 3. ad Voluſianum, ubi addit: *Demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti, eſt potentia facientis.*

Prob. 2. *ratione.* Omnis demonſtratio fit a priori, & per cauſam, vel a poſteriori, & per effectum; atqui myſterium Incarnationis nec a priori, nec a poſteriori poteſt demonſtrari; *non a priori*, quia nihil eſt in rerum natura, quod ſit cauſa naturalis hujus myſterii, aut quod naturaliter exigat ejus diſpenſationem; *non etiam a poſteriori*, cum nullus ſit effectus in rerum natura, qui neceſſariam habeat cum hoc myſterio connexionem; ergo nulla ratione naturali poſitiva demonſtrari poteſt.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Id naturali ratione poteſt demonſtrari poſſibile, quod naturali ratione cognoſcitur non repugnare; atqui naturali ratione cognoſci poteſt myſterium Incarnationis non repugnare; ergo.

Reſp. diſt. maj. Id naturali ratione poteſt demon-

monstrari possibile, quod, &c. negative, solvendo nimirum omnia quæ in contrarium afferuntur argumenta, *conc.* positive, seu per causam aliquam aut effectum quo possimus cognoscere & probare talem possibilitatem, *nego maj.* solutio patet ex conclusione præcedenti.

Inst. 1. Evidenter solvere omnia argumenta impossibilitatem Incarnationis suadentia, est Incarnationis possibilitatem demonstrare positive; atqui intellectus perspicax & perfectus, potest evidenter solvere omnia argumenta impossibilitatem Incarnationis suadentia; ergo.

Resp. dist. maj. Omnia argumenta solvere evidenter positive, *conc.* negative, *nego maj.* Equidem intellectus perspicax potest argumenta quæ fiunt contra Incarnationis possibilitatem solvere evidenter, *negative*, negando nimirum principia ex quibus inferuntur, & ostendendo illationes ex illis principiis non convincere, nec evidenter probare illud mysterium esse impossibile; sed non potest illa solvere evidenter *positive*, nimirum ostendendo evidenter, quod principia, ex quibus procedunt, falsa sunt, & consequenter quod eorum contradictoria sunt vera; ergo nedum potest demonstrare tale mysterium esse possibile, sed dubitare potest an aliqua principia naturalia sibi, divinitus saltem, sint occulta, ex quibus aliqua hujus mysterii implicantia deduci possit.

Inst. 2. Intellectus perfectus, v. g. angelicus, evidenter *positive* cognoscit Deum posse efficere quidquid non implicat contradictionem, atqui mysterium Incarnationis non implicat contradictionem; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Potest evidenter positive cognoscere Deum posse efficere, indeterminate & in genere, quidquid, &c. *conc.* determinate & in particulari, *nego maj.* Alias Dei omnipo-

tentiam, in qua sunt omnia possibilia, comprehenderet, quod est impossibile.

Subsumes: Atqui Angelus evidenter positive cognoscit nullam esse contradictionem; quod Deus fieri possit homo; ergo nulla solutio.

Prob. subsumpt. Angelus potest evidenter cognoscere subsistentiam divinam infinitam esse in terminando, & subsistentiam naturæ creatæ ab illa esse distinctam; ergo potest evidenter cognoscere, quod subsistentia divina possit supplere vices personalitatis creatæ, terminando naturam creatam.

Resp. nego conseq. Quanquam enim Angelus cognoscere possit subsistentiam divinam esse infinitam in terminando, & subsistentiam creatam esse distinctam & separabilem a natura humana, tamen non potest cognoscere naturaliter, quo pacto Verbum uniri posset humanitati; quippe non posset cognoscere an subsistentia humana esset a sua natura realiter separata, & utrum ipsa natura subsisteret subsistentia Verbi, siquidem ille subsistendi modus, est ordinis supernaturalis, & obedientialis.

Inst. 3. Angelus naturaliter cognoscere potest, naturam humanam posse spoliari propria subsistentia; ergo naturaliter potest cognoscere, naturam humanam posse subsistere subsistentia Verbi.

Resp. transeat antec. nego conseq. Quanquam enim Angelus posset naturaliter cognoscere naturam humanam posse spoliari propria subsistentia, non sequitur tamen, quod possit naturaliter cognoscere eam subsistere subsistentia Verbi; tum quia infinita est, inter naturam humanam, & Verbi subsistentiam, disproportio; tum quia posset judicare Deum conservare illam naturam individualem absque omni subsistentia, sicut de facto conservat species Eucharisticas absque omni subjecto.

Di-

Dixi: *transeat ant.* Quod multi negant, 1. Quia nullum est in naturalibus exemplum, quo constet naturam creatam spoliari posse subsistentia sibi propria. 2. Quia natura humana ita determinata est ad propriam subsistentiam, ut absque ea naturaliter non possit existere.

Inst. 4. Cum Angelus comprehendat naturam humanam, cognoscit omnes modos, quibus illa existere potest; ergo cognoscit eam subsistere posse per subsistentiam Verbi.

Resp. dist. ant. Cognoscit omnes modos naturales, quibus potest subsistere, *conc.* supernaturales & obedientiales, *nego antec.* Alias comprehenderet omnipotentiam Dei; porro modus, quo natura humana subsistit in Verbo, est supernaturalis & obedientialis.

Instabis 5. Lucæ 4. dicitur, *Exibant autem dæmonia a multis clamantia & dicentia: quia tu es Filius Dei, & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant eum esse Christum.* Ex quo sic argumentor: dæmones cognoverunt Jesum Nazarenum esse Christum Deum & hominem; atqui illud non cognoverunt per revelationem divinam, cujus erant incapaces, ergo cognoverunt per nativam intelligendi virtutem.

Resp. dist. maj. Dæmones cognoverunt, &c. conjecturaliter, *conc.* certo & evidenter, *nego maj.* atqui illud non cognoverunt per revelationem divinam sibi immediate factam, *conc.* per revelationem in Scripturis exaratam, ac miraculis declaratam, *nego min.* Potuerunt ergo dæmones, tum ex vaticiniis Prophetarum, tum ex mirandis operibus quæ Jesus quotidie operabatur, cognoscere ipsum esse Messiam promissum, quæ cognitio erat conjecturalis, non certa & evidens, unde tentator ad eum accessit

cessit quærens : *si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.*

Objicies 2. Ratio naturalis suadet mysterium Incarnationis esse evidenter credibile ; ergo pariter suadet esse evidenter possibile.

Resp. nega conseq. Disparitas est, quod credibilitas rei sumatur ab auctoritate dicentis fide digni ; unde quo quis magis judicatur verax in dicendo, eo etiam facilius & firmius ei fides datur. At possibilitas rei petitur ex internis illius rei principiis, a quibus habet quod non repugnet, nec ullam involvat contradictionem.

Objicies 3. SS. Patres variis exemplis naturalibus possibilitatem Incarnationis demonstrant, qualia sunt, unio animæ spiritualis cum corpore materiali in homine ; insertio rami in arborem natura diversam ; conjunctio ignis & ferri in ferro candente, &c. ergo.

Resp. nego ant. Equidem illis exemplis possibilitas Incarnationis potest illustrari, ac verisimilis reddi, supposita illius revelatione, eoque fine illa exempla usurpant SS. PP. verum illis nullo modo potest demonstrari, sive supposita, sive non supposita illius misterii revelatione ; immo illa omnia Symbola, seclusa revelatione, nullam hujus mysterii suspicionem possunt ingerere, cum nullus hominum, ante hujus mysterii revelationem, quidpiam de illo unquam fuerit suspicatus.

D. I. S.

DISSERTATIO II.

De Incarnationis convenientia.

Nota: Conveniens hic dicitur, id quod decens ac consentaneum est: quia vero convenientia explicari non potest sine relatione rei convenientis, ad rem, cui convenit; ideo quæritur, utrum Incarnatio fuerit conveniens, 1. Deo Redemptori; 2. Homini redimendo; 3. Toti universo; pro quibus solvendis, sit:

CONCLUSIO I.

Incarnatio fuit maxime Deo conveniens.

Probat. Illud est Deo maxime conveniens, per quod præcipua illius attributa hominibus manifestantur; atqui per Incarnationem præcipua Dei attributa, nimirum omnipotentia, sapientia, bonitas, misericordia, & justitia, hominibus manifestantur; ergo.

1. Quidem in Incarnatione elucet omnipotentia Dei; quia Incarnatio est operum Dei maximum, cum per eam uniantur duo extrema a se infinite distantia, & evehatur creatura ad esse personale Dei; unde Beata Virgo Maria de hoc ineffabili mysterio benedicens Deum, (*b*) ait: *Fecit mihi magna qui potens est.*

2. Elucet sapientia, quia debiti difficillimi adinvenit decentissimum solvendi modum, in quo mirabiliter jura misericordiæ conciliantur cum juribus justitiæ divinæ.

3. Elu-

(*b*) Lucæ 1. v. 49.

3. Elucet bonitas, quia non despexit proprii plasmatis infirmitatem, sed sese illi communicavit, quantum communicari potest, se ipsum ad servi conditionem deprimendo, ut servum ad Deum usque eveheret.

4. Elucet misericordia Dei, quia pro impiis & inimicis suis redimendis unigenitum suum morti crudelissimæ tradidit; Joann. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

5. Elucet justitia, quia peccatum non impunitum reliquit, sed pretium condignum, quod pro eo solvendum erat, a mediatore nostro repetiit; ergo in mysterio Incarnationis præcipua Dei attributa mirifice manifestantur.

Solvuntur Objectiones.

Objicies cum Socinianis. Quod dedecet summam Dei majestatem, non est conveniens; atqui Incarnatio dedecet summam Dei majestatem; ergo.

Prob. min. Summam Dei majestatem dedecet humiliari; atqui Deus per Incarnationem sese humiliasset; ergo.

Resp. dist. maj. Dedecet summam Dei majestatem humiliari, secundum se, *conc.* secundum carnem assumptam, *nego maj.* Cum itaque divinitas sit omnino invariabilis, secundum se, nec exaltationis, nec humiliationis, est capax; sed ratione naturæ humanæ sibi unitæ potest humiliari ad manifestationem suæ magnitudinis.

Inst. 1. Dedecet majestatem Dei sese exinanire, atqui per Incarnationem, Deus sese exinaniisset; ergo.

Resp. nego maj. Solum enim peccatum Deum dedecet; ergo Verbi exinanitio, quæ facta fuit

in as-

in assumptione humanitatis, majestatem divinam non dedecet.

Inst. 2. Indecens est, ut qui omnia excedit, contineatur in corpore infantis; ergo non est conveniens Incarnatio.

Resp. dist. ant. Si ita contineatur ut in illo coarctetur, *conc.* si in illo non coarctetur, *nego ant.* Porro Deus ita continetur in corpore humano, ut etiam sit ubique.

Inst. 3. Conveniens non est Deo aliter se habere in tempore, quam ab æterno; atqui ab æterno fuit sine carne; ergo.

Resp. dist. maj. Conveniens non est Deo aliter se habere in tempore, secundum perfectiones intrinsecas, *conc.* secundum communicationem ad extra, *nego maj.* Itaque Deus per Incarnationem aliter se habuit solum per communicationem ad extra; atqui summa sui communicatio, Deo, qui est summe bonus, est convenientissima; ergo.

Objicies. 2. Prodigalitas, non est conveniens Deo; atqui est magna prodigalitas, quod vita Filii Dei, quæ pretiosissima est, exponatur profundenda pro vili ac misero peccatore, qui cæteroquin alia via redimi potuit; ergo.

Resp. nego min. Quia Deus non subjecit Filium suum morti, ut ab illâ absorberetur, sed ut, devicta morte, resurgeret immortalis; ergo in Deo non fuit prodigalitas, sed maxima liberalitas amoris qui nunquam expletur, nisi cum amantem dedit amato, quare *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

Inst. Non est conveniens, ut majus bonum ordinetur ad minus; atqui in Incarnatione majus bonum ordinaretur ad minus, videlicet, Incarnatio Dei ad reparationem generis humani; ergo.

Resp.

Resp. dist. maj. Non est conveniens, ut majus bonum ordinetur ad minus, tanquam medium ad finem ultimum, *conc.* tanquam causa ad effectum, *nego maj.* Incarnatio itaque ordinatur, 1. Ad reparationem generis humani, tanquam causa ad effectum quem producit; 2. Ordinatur ad gloriam Dei, tanquam ad finem ultimum; porro gloria Dei excellentior est vita Christi.

Objicies 3. Quod minus cedit in gloriam Dei, non est conveniens Deo; atqui satisfactionem exigere pro peccato, minus cedit in gloriam Dei, quam illud gratis remittere, ergo.

Resp. nego min. Nam opus, in quo cum summa misericordia elucet etiam summa justitia; magis cedit in gloriam Dei, quam opus in quo sola misericordia maxime commendatur; igitur Deo congruum fuit, ut ex misericordia præberet mediatorem, qui debitum ex justitia solveret; sic enim *misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculatæ sunt.*

Inst. 1. Illud opus non est justitiæ, in quo maxima committitur injustitia; atqui id fit in mysterio Incarnationis; ergo.

Probat. min. Innocentem tradere ad supplicium, est maxima injustitia; atqui in Incarnatione, Christus innocens traditus est ad supplicium; ergo.

Resp. dist. major. Si illud supplicium habeat rationem punitionis, *conc.* si habeat rationem satisfactionis tantum & reparationis, *nego maj.* Disparitas est, quod in punitione attenditur peccantis iniquitas; in satisfactione vero pro alio, spectatur satisficientis charitas; porro in satisfaciendo, unus potest ferre pœnam pro altero.

Inst. 2. Deus Pater pœnas peccati alieni repetiit a Filio; ergo supplicium, ad quod illum tradidit, habuit rationem punitionis.

Resp.

Resp. dist. antec. Pœnas peccati alieni, quas in se Filius susceperat, a Filio repetiit, *conc.* quas in se non susceperat, *nego antec.* Christus itaque, tanquam peccatoris sponsor, pœnas peccati in se voluntarie susceperat; unde illas merito repetiit ab illo Pater.

Instab. 3. Læditur justitia, quoties ad finem consequendum eligitur medium iniquum; atqui per Incarnationis decretum, Deus Pater ad redemptionem hominis elegit medium iniquum; ergo.

Probat. min. Deus Pater, ad redemptionem hominis, prædefinivit crucifixionem Christi, quæ scelus fuit gravissimum; ergo elegit medium iniquum.

Resp. dist. antec. Prædefiniit, permittendo, *conc.* impellendo, *nego ant.* Unde licet crucifixio Christi iniqua fuerit ex parte Judæ proditoris, Judæorum, Pilati; tamen æquissima fuit ex parte Dei Patris, qui eam permisit, & permissam ordinavit ad hominum salutem.

Quæres obiter, *An convenientius fuerit Verbum incarnari, quam Patrem & Spiritum sanctum?*

Resp. affirm. 1. Quia conveniens erat ut idem esset Filius hominis in tempore, qui jam erat Filius Dei in æternitate: confusio enim visa fuisset in Trinitate, si duo dicti fuissent Filii, unus æternus & increatus, alter temporalis & incarnatus. 2. Quia, ut ait S. Leo (*c*) *Cum per Verbum omnia facta sint, conveniens erat, ut idem esset hominis reparator, qui ejusdem fuerat conditor.*

CON-

(c) Serm. 12. de passione Domini.

CONCLUSIO II.

Incarnatio homini redimendo maxime fuit conveniens.

Prob. Homo consideratur, vel in individuo, vel in specie; atqui incarnatio fuit maxime conveniens homini utroque modo spectato; ergo.

1. Incarnatio fuit conveniens homini in individuo, id est, naturæ, quæ reipsa a Verbo assumpta est; quia per Incarnationem factum est, ut hic homo esset Deus, ac proinde caput Angelorum & hominum, supremo latriæ cultu colendus, atqui illæ prærogativæ homini in individuo sunt maxime convenientes & consentaneæ; ergo.

2. Incarnatio fuit conveniens homini in specie, id est, toti naturæ humanæ; tum quia tota natura humana, per conjunctionem Verbi cum uno ex ejus individuis, fuit exaltata ad supremum honorem cognationis & consanguinitatis cum Deo; tum quia ex Verbo incarnato in totam naturam humanam innumera beneficia defluxerunt; *de plenitudine, enim ejus nos omnes accepimus*, Joann. 1. Atqui illæ omnes excellentiæ sunt maxime convenientes homini in specie; ergo.

CONCLUSIO III.

Incarnatio toti universo fuit maxime conveniens.

Prob. Quia totum universum aliquid dignitatis sortitum est in ipsa hominis ad divinum consortium sublimatione; tum quia in aliqua sui parte ad fastigium divinitatis evectum est; tum quia, cum homo totius universi sit nomenclatura, in quo, tanquam in summa, omnia

nia continentur, illius dignitas & excellentia in alias omnes creaturas redundat; ergo, &c. Hinc est, quod Apostolus, Ephes. 1. de Patre æterno dicat: *Proposuit in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in Cælis & quæ in terra sunt, in ipso.*

Quæres: *An convenienter mysterium Incarnationis in plenitudine temporis fuit adimpletum?*

Resp. affirm. Quia sicut sol naturalis in medio planetarum positus est, ut superiores & inferiores illuminare possit; ita conveniens fuit, ut Christus, verus sol justitiæ, in medio annorum veniret, ut sæcula anteriora per fidem suæ Incarnationis futuræ illuminaret, & sequentia per doctrinam Evangelicam illustraret, & per Sacramenta a se instituta sanctificaret.

Dices: Convenientius Incarnatio facta fuisset in mundi initio, quam in plenitudine temporis; ergo.

Resp. nego antec. Conveniens enim erat, ad commendationem tam excellentis mysterii, ut plurima sæcula præcederent ejus executionem, ut nempe tot sæculorum decursu Salvator postularetur a Patriarchis, prædiceretur a Prophetis, a Legis mosaicæ umbris præfiguraretur, & esset desideratus cunctis gentibus; nam, ut ait D. Aug. tract. 3. in Joann. *Quanto major Judex veniebat, tanto præconum series longior præcedere debebat.*

Prob. antec. Incarnatio est unicum remedium humani generis post lapsum; ergo convenientius facta fuisset statim post lapsum hominis.

Resp. nego conseq. Neque enim conveniebat, ut Deus homini, statim post lapsum, mederetur.

retur per Incarnationem, ne remedium illud, vel ex superbia contemneret, vel sibi debitum existimaret; debuit ergo prius suam infirmitatem, inopiam, & imbecillitatem agnoscere, & sic efficacius medici charitatem implorare.

Inst. Opus Incarnationis est opus immensæ charitatis; atqui charitas non tardat subvenire necessitatem patienti; ergo non conveniens fuit differri Incarnationem.

Resp. dist. min. Non tardat subvenire necessitatem extremam patienti, *conc.* necessitatem non extremam, *nego min.* Porro homo lapsus, nunquam fuit in extrema salutis necessitate, quia etsi Incarnationis executio fuerit dilata, ejus tamen efficacia effectum habuit anticipatum, per fidem in Christum venturum, quam habuerunt priora etiam sæcula, & per quam homines in lege naturæ & scripta justificati sunt; quare Apoc. 3. Christus dicitur: *Agnus occisus ab origine mundi.*

DISSERTATIO III.

De necessitate Incarnationis.

Nota 1. Aliquid duobus modis necessarium dicitur, absolute, nimirum, & hypothetice.

Necessarium absolute, est illud quod, qualibet facta hypothesi, aliter esse non potest; eo modo necessarium est Deum existere.

Necessarium hypothetice duplex est; *Primum*, quod in tali hypothesi absolute & simpliciter necessarium est, ut cibus ad vitam con-

conservandam. *Secundum*, quod in tali hypothesi necessarium est tantum secundum quid, id est, valde utile & maxime conveniens, ut equus ad iter faciendum.

Nota 2. Quærunt hic Theologi 1. Utrum Incarnatio fuerit absolute necessaria: 2. Utrum fuerit necessaria ex hypothesi lapsus hominis; 3. Ex hypothesi, quod Deus hominem lapsum reparare ac salvum facere voluerit. 4. Ex hypothesi, quod Deus voluerit sibi pro offensa per peccatum illata condigne satisfieri. Circa quod:

Certum est 1. Incarnationem non fuisse absolute necessariam; nam illud non est absolute necessarium, quod potest a Deo poni, vel non poni; atqui talis est Incarnatio: est enim opus ad extra, circa quod Deus est omnino liber; ergo.

Certum est 2. Incarnationem non fuisse absolute necessariam ex hypothesi peccati hominis; nam Deus hominem perditum potuit relinquere in peccato & statu damnationis, sicut reliquit apostatas Angelos, ut asserit Scriptura, Sap. 11. *Quis imputabit tibi, si perierint nationes, quas tu fecisti?* Et D. August. lib. de nat. & gratia, cap. 5. *Si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non injuste redderetur.* Unde maximæ Dei misericordiæ & charitati tribuitur, quod hominem lapsum redemerit, ad tit. 3. *Secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Certum est 3. Incarnationem non fuisse absolute necessariam etiam ex hypothesi, quod Deus hominem lapsum voluerit reparare; cum Deus per omnipotentem virtutem potuerit naturam humanam multis aliis modis liberare, nempe, vel peccatum gratis condonando, vel imperfectam hominis satisfactionem acceptando, &c.

Un-

Unde Div. August. (*d*) merito stultos vocat qui contra sentiunt. *Sunt stulti*, inquit, *qui dicunt, non poterat aliter sapientia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem, ut nasceretur ex femina, & a peccatoribus omnia illa pateretur; quibus dicimus, poterat omnino; sed si aliter faceret, similiter vestra stultitia displiceret.*

Tota ergo controversia præsens versatur circa quartam hypothesim, nempe, utrum incarnatio necessaria fuerit simpliciter, ex hypothesi, quod voluerit Deus hominem reparare, & quidem non nisi condigna atque rigorosa pro peccato satisfactione, cujus difficultatis resolutio a duobus capitibus pendet: *Primum*, an constans fuerit in Deo voluntas peccatum non remittendi absque condigna satisfactione. *Secundum*, an pura creatura condignam pro peccato possit exhibere satisfactionem? si enim hoc posset pura creatura, ad hunc finem non esset absolute necessaria Incarnatio: si vero hoc non possit, Incarnatio, in hac hypothesi, fuit absolute necessaria; itaque sit:

CAPUT PRIMUM.

Utrum constans fuerit in Deo voluntas peccatum absque condigna satisfactione non remittendi.

Nota 1. Satisfactio sumitur duobus modis; 1. *Improprie*, pro redditione cujuscumque debiti, sive per furtum, sive per commodatum, sive etiam per læsionem honoris & famæ, contracti. 2. *Proprie*, pro injuriæ illa-

(*d*) L. de agone Christiano, cap. 12.

illatæ compenſatione, & honoris læſi reſtauratione; per priorem æqualitas in rebus; per poſteriorem æqualitas in actionibus & perſonis conſtituitur.

Satisfactio proprie ſumpta, definitur: *Redditio voluntaria honoris æquivalentis, ex propriis, & aliunde non debitis, ad compenſandam injuriam alteri, per peccatum, illatam.*

Dicitur: 1. *redditio*: per quod diſtinguitur a gratuita donatione, & convenit cum reſtitutione, cum ſicuti res per reſtitutionem, ita per ſatisfactionem honor ablatus reddatur.

Dicitur 2. *voluntaria*: quia eſt actus virtutis juſtitiæ, actus autem virtutis debet eſſe a voluntate libera; hinc redditio honoris involuntaria, non dicitur *ſatisfactio*, ſed *ſatiſpaſſio*, qui enim coacte reddit alteri quod ſuum eſt, non tam active ſe habet, ſaltem moraliter, quam paſſive.

Dicitur 3. *æquivalentis*: quia cum ſatisfactio ſit actus juſtitiæ commutativæ, requirit æqualitatem *arithmeticam*, qua tantum honoris redditur, quantum fuit ablatum.

Dicitur 4. *ex propriis*: hoc eſt, ex bonis, quorum dominium perfectum ipſe debitor habeat; ſi enim ſatisfactio fieret ex bonis creditoris, ſemper eadem maneret inæqualitas.

Dicitur 5. *& aliunde non debitis*: quia ſi perſona quæ ſatisfacit, perſonæ offenſæ offerret ea quæ eidem ſolvere tenetur ex aliis titulis v. g. juſtitiæ, gratitudinis, &c. non perfecte & rigoroſe ſatisfaceret, quia non ex propriis ſatisfaceret.

Dicitur 6. *ad compenſandam injuriam*, &c. per quod ſatisfactio diſtinguitur 1. *A merito*, quod refertur, non ad injuriam compenſandam, ſed ad præmium merenti, vel alteri, cui meretur, obtinendum. 2. *A reſtitutione*,

quæ

quæ compensat, non injuriam personæ factam, sed damnum, in rebus injuste ablatis & retentis, illatum.

Nota 2. Sociniani (e) necessariam fuisse Christi satisfactionem negant, quia, inquiunt, Deus peccatum gratis, & sine ulla satisfactione, voluit remittere, ac reipsa remisit; contra quos:

CONCLUSIO.

Deus nunquam voluit peccatum sine condigna satisfactione remittere.

Prob. Ex Apost. qui *Hebr.* 10. testatur sacrificium Christi necessarium fuisse ad reatum peccati tollendum: *Impossibile enim est*, inquit, *sanguine Taurorum & Hircorum auferri peccata: ideo ingrediens mundum dixit: hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.* Et cap. 9. jam dixerat, *sine effusione sanguinis, non fit remissio.* Ergo si necesse fuit nos a peccatis mundari sanguine Christi, signum est evidens Deum noluisse absque debita satisfactione peccatum remittere.

Confirmatur, quia verisimile non videtur Deum voluisse proprium suum Filium tam acerbæ morti subjici, si non fuisset decretum de homine non redimendo, nisi per satisfactionem condignam & perfectam: quare Apostolus, *Rom.* 3. testatur Deum constituisse Christum sponsorem pro peccatore, ut ostenderet se velle in peccatum justitiam rigorosam exercere, *Quem proposuit Deus*, inquit, *propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.*

Soci-

(e) *Socinus*, l. 1. de servatore Christo, cap. 1. *Crellius* lib. de satisfact. Christi contra Franzium.

Sociniani multa objiciunt, ut ostendant Deum reipsa voluisse sine ulla satisfactione peccata condonare; verum commodius solventur dissertatione septima quando agemus de satisfactione Christi.

CAPUT II.

Utrum pura creatura condignam pro peccato possit exhibere satisfactionem?

Nota 1. PUra creatura hic dicitur, ea, quæ Deo hypostatice non est unita, sed est purus homo, aut Angelus.

Nota 2. Valor operis satisfactorii, est ipsius dignitas, ratione cujus redditur aptum ad compensandam injuriam honoris ablati: porro quantitas illius valoris repetitur ex duobus capitibus.

1. *Petitur ex objecto operis*, quia quo præstantius est objectum, eo, cæteris paribus, opus satisfactorium nobilius est: sic actus virtutis Theologicæ nobilior est actu virtutis moralis.

2. *Petitur ex dignitate personæ satisfacientis*, quia persona satisfaciens se ipsam subjicit & offert illi cui satisfacit; ergo eo plus subjicit, quo dignior est, ac proinde operis satisfactorii valorem auget; sic satisfactio homini plebejo exhibita a magistratu dignior est, quam satisfactio hominis plebeji exhibita magistratui.

Nota 3. Gravitas offensæ ex duobus capitibus petitur:

1. *Petitur ex dignitate personæ offensæ*; quia offensa, quantum est ex se, deprimit personam offensam, sicque, quo plus hæc dignitatis habet, tanto plus aliquid deprimit, majoremque habet malitiam; sicut majus est dam-

rum, si aurum in lutum, quam si plumbum abjiciatur.

2. *Gravitas offensæ petitur ex vilitate personæ offendentis*, unde gravior est offensa, si rusticus percutiat Regem, quam si Rex percutiat rusticum. His notatis sit:

CONCLUSIO.

Nulla pura creatura, quantacumque gratia exornata, potest pro suo, vel alieno, peccato, sive mortali, sive etiam veniali, condigne Deo satisfacere.

Prob. 1. Ex C. Trid. sess. 14. cap. 8. *Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur*; ergo citra Christi satisfactionem non haberet homo, quo condigne satisfaceret. Hinc Psal. 48. dicitur: *Frater non redimit, redimet homo*, id est, redimet Homo-Deus, ut interpretantur Patres communiter cum D. Basil. in hæc verba, dicens: *Redimet homo, non homo nudus, sed homo Deus J. C. quia nullus alius condignum offerre poterat pretium.*

Prob. 2. *Ex SS. PP.* S. Cyrillo (*f*) *quo pacto*, inquit, *unus pro omnibus mortuus, justum pro omnibus pretium exsolvere potuit, si perpessionem illam puri cujusdam hominis esse dicamus?* ubi supponit hominem purum, gratia ornatissimum, qualem Nestorius dicebat esse Christum, non potuisse pretium condignum exsolvere.

S. Augustin. Enchiridii, cap. 108. ait: *Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei*

(*f*) Epist. 1. *ad Monachos Ægypti*, c. 17. relata In Conc. Ephes.

Dei & hominum Jesum Christum, nisi esset & Deus.

S. Fulgentius (g) *Nullatenus humana natura*, ait, *ad auferendum peccatum mundi sufficiens atque idonea fieret, nisi in unionem Verbi Dei .... transiret.*

Sanctus Anselmus (h) ex professo ostendit solum hominem Deum posse pro peccato satisfacere. *Hanc satisfactionem*, inquit, *non potest facere nisi Deus, nec debet nisi homo, necesse est ut eam faciat Deus homo.*

Prob. 3. *ratione Theologica.* Nempe, tres sunt potissimum conditiones ad condignam satisfactionem requisitæ, *Prima*, ut sit æquivalens, *Secunda*, ut sit ex propriis; *Tertia*, ut sit ex aliunde indebitis; atqui puri hominis satisfactio, nec potest esse æquivalens, nec fieri ex propriis, & aliunde indebitis; ergo, &c.

1. *Satisfactio puri hominis non potest esse æquivalens.* Siquidem, ut valor satisfactionis sit æquivalens gravitati injuriæ, requiritur, ut inter valorem satisfactionis & gravitatem offensæ sit æqualitas; atqui inter valorem satisfactionis a pura creatura exhibitæ, & offensæ Dei gravitatem, non potest esse æqualitas; ergo, &c. *Prob. min.* Inter offensam infinitam & satisfactionem finitam, non est æqualitas; atqui offensa Dei est infinita, saltem extrinsece & objective, satisfactio vero puræ creaturæ est finita; ergo, &c. *Prob. min.* Gravitas offensæ præcipue desumitur ex dignitate personæ læsæ, econtra valor satisfactionis præcipue petitur ex dignitate personæ satisfacientis; ergo offensa personæ infinitæ illata, est infinita, & satisfactio

(g) L. de Incarnat. & gratia, c. 4.
(h) Lib. 2. *Cur Deus homo*, c. 6.

ctio a pura creatura exhibita, est finita, juxta conditionem ejus naturæ; atqui Deus offensus, est infinitus, pura vero creatura satisfaciens, est finita & veluti nihilum præ Deo. *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputata sunt ei*. Isaiæ 40.

2. *Satisfactio pura creatura non potest esse ex propriis*. Quia, qui satisfacere Deo non potest, nisi ex bonis quæ sunt sub dominio Dei, non potest satisfacere ex propriis; atqui creatura pura satisfacere non potest, nisi ex eis, quæ sunt sub dominio Dei, Paralip. 29. *Cuncta enim quæ in cælo sunt & in terra, tua sunt*. Ergo ex propriis satisfacere non potest.

Nec dicas: Privatus quilibet satisfacere potest reipublicæ ex bonis, quæ sunt sub illius reip. dominio, idque tanquam ex propriis; ergo a pari creatura pura potest satisfacere ex bonis, quæ sunt sub Dei dominio, idque tanquam ex propriis.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod bona privati sint tantum sub dominio reipublicæ alto & semipleno, quatenus respublica iis uti potest, ubi, & quando publica necessitas postulat. At Deus in omnia nostra bona particulare & absolutum dominium habet, neque in res tantum, sed etiam in omnes actus nostros, cum ab eo dependeant in esse, & in conservari.

3. *Satisfactio creatura pura non potest esse ex aliunde indebitis*. Quia, quod Dei proprium est, illi quoque est debitum, cum alicui nihil magis debitum sit, quam quod ejus est; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Qui Deo tantum potest reddere bonum, quantum ipsi malum per peccatum intulit,

tulit, potest condigne satisfacere Deo; atqui homo purus, gratia sanctificante præditus, potest Deo tantum reddere bonum; quantum ipsi malum per peccatum intulit; ergo.

Respond. nego maj. & min. Quia ad condignam satisfactionem, necesse est ut fiat ex propriis & aliunde indebitis; atqui homo purus nihil potest Deo conferre ex propriis & aliunde indebitis: nam bonum quod Deo redderet, ut meritorium foret, deberet esse ex gratia, quæ plane gratuita est, & in Deum auctorem referri debet.

Prob. min. Homo purus, per actum perfectæ contritionis, reddit Deo totum, quod ab ipso per peccatum abstulerat, nempe rationem ultimi finis; ergo condigne satisfacit Deo.

Resp. nego conseq. Licet enim redditio rei ablatæ sufficiat ad restitutionem, satis tamen non est ad condignam satisfactionem pro injuria Deo per peccatum illata, quæ, cum sit infinita, non potest condigne reparari, nisi per satisfactionem infinitam, cujus homo purus, quantalibet gratia sit ornatus, non est capax.

Inst. 1. Tantus est valor actus perfectæ charitatis, quanta est gravitas injuriæ Deo per peccatum illatæ; ergo.

Resp. nego antec. Ratio est, quia valor actus charitatis moraliter æstimatur ex dignitate personæ satisfacientis, & proinde est finitus quando est a persona finita elicitus; econtra gravitas offensæ Dei moraliter æstimatur ex dignitate personæ læsæ, a qua consequenter infinitam quamdam gravitatem contrahit. Porro homo purus non potest per actum finitum adæquare gravitatem offensæ infinitam.

Subsumes: Atqui malitia peccati est finita; ergo.

Prob. subseq. Privatio rectitudinis finitæ, est fini-

finita; atqui malitia peccati est privatio rectitudinis oppositæ, quæ est finita; ergo.

Resp. dist. min. Malitia peccati, sumpta pro macula, est privatio rectitudinis oppositæ, *conc.* sumpta pro offensa & injuria Dei, *nego min.* & sic ad consequens. Itaque duo in malitia peccati distinguenda sunt. *Primum, est macula*, quæ est difformitas orta ex aversione a Deo & privatione rectitudinis actui debitæ, hæc est finita, tolliturque per conversionem ad Deum. *Secundum, est injuria*, qua homo per voluntariam a Deo aversionem, illum inhonorat, violando jus divinum, quo homo tenetur magis diligere Deum, quam ullam creaturam; hæc est infinita extrinsece & objective, nec tollitur nisi per condonationem, vel per æquivalentem compensationem, quæ nunc fit in nobis ex applicatione satisfactionum Christi.

Inst. 2. In hoc statu per actum contritionis perfectæ deletur peccatum, non tantum quoad maculam, sed etiam quoad injuriam; ergo purus homo talem actum eliciens condigne satisfaceret.

Resp. dist. ant. In hoc statu deletur, &c. virtute satisfactionum Christi, quæ nobis applicantur, *conc.* virtute ipsius actus contritionis duntaxat, *nego ant.*

Inst. 3. Homo purus, per actum charitatis perfectæ, posset mereri vitam æternam de condigno; ergo &, per eundem actum, posset condigne satisfacere pro peccato.

Resp. 1. *dist. ant.* Per actum perfectæ charitatis, cui adjunguntur merita Christi, *conced.* per actum charitatis secundum se sumptum, *nego ant.* Id testatur Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. *Omnis gloriatio nostra in Christo est*, inquit, *in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus: facientes fructus dignos pœni-*

pœnitentiæ , qui in illo vim habent , ab illo offeruntur Patri , & per illum acceptantur a Patre.

Respond. 2. *dato antec. nego conseq.* Disparitas est, quod meritum, cum respiciat mercedem, nullam requirat personarum æqualitatem, bene autem satisfactio , quæ , cum a persona offensa specificetur, non potest condigne exhiberi, nisi a persona ejusdem ordinis & dignitatis.

Objicies 2. Purus homo potest Deo satisfacere ex propriis; ergo potest condigne satisfacere.

Prob. ant. Purus homo est dominus & arbiter suorum actuum; ergo.

Resp. dist. ant. Est dominus suorum actuum, dependenter a Deo, *conc.* independenter, *nego antec.* Neque enim libertas hominis, actiones ejus eximit a dominio Dei, cum, & secundum entitatem , & secundum bonitatem , a Dei dominio dependeant.

Objicies 3. Peccatum veniale est quid finitum; ergo pro eo potest homo purus condigne satisfacere.

Resp. dist. antec. Est quid finitum physice & entitative, *conc.* objective & terminative, *nego antec.* Infert enim Deo infinito injuriam, quæ condigne compensari per opus finitum , non potest.

Inst. 1. Si homo purus non posset Deo condigne pro peccato veniali satisfacere , posset propter illud excludi a vita æterna; atqui falsum conseq. ergo.

Resp. dist. ant. Posset excludi a vita æterna, si Deus pro illo exigeret satisfactionem condignam & rigorosam, *conc.* secus , *nego*. Porro Deus non exigit, ut homo justus, pro suo peccato veniali , rigorosam exhibeat satisfactio-

nem, sed ex æquitate & misericordia acceptat imperfectam, quam homo, gratia instructus, potest exhibere; cujus voluntatis divinæ signum est, quod Deus propter veniale peccatum amicitiam cum peccante non abrumpat, neque illum a se abjiciat.

Inst. 2. Peccatum veniale meretur tantum pœnam temporalem; atqui homo purus potest condigne satisfacere pro pœna temporali; ergo.

Resp. nego min. Potest equidem homo purus satispati pro pœna temporali, ad quod sufficit proportio pœnæ toleratæ cum pœna debita; sed non potest fatisfacere, ad quod requiritur proportio æqualitatis inter personam satisfacientem, & personam cui fit satisfactio, talis autem æqualitas inter Deum & hominem non reperitur.

Inst. 3. Homo justus, per actum contritionis, condigne satisfacit pro peccato veniali; ergo.

Resp. dist. antec. Satisfacit in præsenti statu per applicationem satisfactionis Christi, *conc.* in alio statu, *nego ant.* Incarnatione enim sublata, non posset homo condigne satisfacere ad æqualitatem pro veniali.

Inst. 4. Ergo, sublata Incarnatione, homo justus, venialiter peccans, æternum periret; falsum consequens.

Respond. nego illatum: Quia, ut jam dictum est, Deus pro peccato veniali non exigit satisfactionem rigorosam, & ideo, in quocumque statu, homo justus potest mereri gratiam, cui annexa est peccati remissio.

DISSERTATIO IV.

De existentia Incarnationis.

Nota. MEssiam a Deo promissum jam advenisse inficiantur, nedum Gentiles, sed & Judæi, cujus tamen adventus contra Gentiles invicte demonstratur fidei nostræ motivis credibilitatis, quæ, *in Tractatu de Fide*, exponemus, ad quæ, ne in fastidiosas repetitiones impingamus, Lectorem remittimus, ut probemus contra Judæos, 1. Messiam jam dudum advenisse. 2. Jesum Nazarenum esse Messiam in Lege promissum.

CAPUT I.

Utrum Messias, a Deo promissus, jam advenerit?

Nota: INnumeris propemodum oraculis Prophetarum potest, contra Judæos, demonstrari adventus Messiæ jam præteritus; nos vero, brevitatis gratia, ea seligimus, quibus tempus adventus Messiæ designatur; tales sunt Prophetiæ Jacob *Genes.* 49. Danielis, *cap.* 9. Aggæi, *cap.* 2. & Malachiæ, *cap.* 3. Itaque.

CONCLUSIO.

Messiam jam a multis sæculis advenisse, probatur efficaciter ex Prophetarum vaticiniis.

Prima probatio ex vaticinio Jacob Gen. 49. vers. 8. & 10.

Jacob morti proximus, prædicens filiis suis quæ eorum posteris eventura erant, sic Judam allo-

alloquitur: *Juda, te laudabunt fratres tui .... adorabunt te filii patris tui .... non auferetur sceptrum de Juda & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Atqui ex hac Prophetia patet Messiam jam advenisse; ergo.

Prob. minor. Ut ex hac Prophetia pateat Messiam jam advenisse, sufficit ut hæc tria constent: 1. Per *Sceptrum* & *Ducem*, intelligi principatum politicum; 2. Per eum, *qui mittendus est*, ad cujus adventum sceptrum auferendum est e tribu Juda, intelligi Messiam; 3. Jam diu sceptrum, seu principatum politicum, e tribu Juda ablatum esse; atqui hæc tria constant; ergo.

1. Per *Sceptrum* & *Ducem*, intelligitur principatus politicus; nam vox hebræa, *Schebet*, pro qua vertitur *sceptrum*, significat supremam auctoritatem; & vox, *Mechokek*, pro qua vertitur, *Dux*, significat Ducem, Legislatorem, & Magistratum; unde Septuaginta sic vertunt; *Non deficiet Princeps de Juda, & Dux de femoribus tuis*. Et Chaldaica paraphrasis, *Non auferetur habens principatum a domo Juda, neque Scriba*, id est, Legislator, *a filiis filiorum ejus*. Ergo.

2. Per eum *qui mittendus est*, intelligitur Messias; nam vox hebræa, *Siloch*, significat mittere, sicut interpretatur Jo: 9. *Lava in natatoria Siloe, quod interpretatur missus*. Porro Messias per excellentiam vocatur mittendus, *Obsecro, Domine*, inquit Moyses, Exodi 4. loquens de Messia, *mitte quem missurus es*. Hinc Chaldaica paraphrasis & S. Pagninus vertunt: *Donec veniat Messias*; qui solus potest dici *expectatio gentium*, juxta promissionem Messiæ factam Jacob, Genes. 28. *Benedicentur in te, & in semine tuo cunctæ tribus terræ*; de quo Messia,

ſia ſibi promiſſo hic evidenter loquitur Jacob.

3. Omnis ſupremus principatus jam dudum ſublatus eſt, non ſolum de tribu Judæ; ſed etiam de tota gente Judæorum, qui a multis ſæculis vagi ſunt, ac ubique terrarum, juxta prophetiam Oſee 3. depreſſi ſunt, *Sine rege, & ſine principe, ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.* Ergo ex vaticinio Jacob patet Meſſiam jamdiu adveniſſe.

Solvuntur Objectiones.

Objiciunt 1. *Judæi*, in Jacob vaticinio, per vocem, *Schebet*, non ſignificatur *Sceptrum*, ſeu *Virga* dominationis, ſed *Virga* tribulationis, ita quod ſenſus ſit: *Non recedet virga tribulationis a Juda, donec veniat Meſſias.* Atqui uſque modo Judæi ubique terrarum tyrannica ſervitute premuntur; ergo Meſſias nondum venit.

Reſp. diſt. maj. Quia 1. Jacob tribui Judæ nonniſi fauſta & felicia prænuntiat, nimirum honorem ab aliis tribubus, victoriam de hoſtibus, ſupremam poteſtatem, ubertatem, &c.

2. Quia vox, *Schebet*, nuſquam ſignificat virgam tribulationis, niſi vocem habeat adjunctam, qua determinetur ad tribulationem ſignificandam, v. gr. Pſalm. 2. *Reges eos in virga ferrea.* Iſaiæ 10. *væ Aſſur, virga furoris mei & baculus ipſe eſt.* Atqui tantum abeſt, ut vox, *Schebet*, per aliquid adjunctum determinetur ad ſignificandam tribulationem, quin econtra per hæc verba ſequentia, *& Dux de femore ejus*, determinetur ad ſignificandam ſupremam auctoritatem; ergo, &c.

Objiciunt 2. In vaticinio, particula, *donec*, non ſignificat ceſſationem regiæ dignitatis in Juda, ſed ejuſdem continuationem, ut ſenſus

fit: *Postquam veniret Messias, qui sceptrum Tribui Judæ restituet, nunquam deinceps ab ea auferetur*. Ergo nondum venit Messias.

Resp. nego ant. Absque ullo enim, vel levissimo fundamento, particula, *donec*, vertitur in particulam *postquam*, absque ullo scripturarum exemplo, in quibus particula, *donec*, cessationem rei naturaliter significat; sic, Genes.26. de Isaac dicitur: *Ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus effectus est*, tunc enim desiit succrescere. Porro veteribus Judæis ita exploratum fuit Jacob per particulam, *donec*, determinasse Messiam venturum cum sceptrum de Juda defecerit, ut, cum in Herode illud defecisse cognoverunt, aliqui Herodem ipsum, alii Joannem Baptistam, Messiam esse arbitrati fuerint.

Instant 1. Jacobæum vaticinium in Davide, longo tempore post mortem Jacob, primum vim habuit; ergo ex illo concludi minime potest non defuturum in Tribu Juda sceptrum donec veniat Messias.

Resp. nego conseq. Jacob enim non prædixit, fore, ut statim a sua morte, Tribus Juda sceptrum obtineret, sed prædixit dumtaxat, fore, ut, ex quo Tribus Juda sceptrum obtinuisset, eo non destitueretur simpliciter & absolute donec Messias veniret.

Instant 2. Juxta illam explicationem nondum venit Messias; nam in extremis Asiæ partibus extat imperium Judæorum, in quo præficiuntur Duces ex Tribu Juda, ut testantur aliqui Rabini; ergo.

Resp. nego anteced. Illud enim imperium est prorsus fictitium, nam ex relationibus viatorum, qui totam peragrarunt Asiam, constat Judæos ubique terrarum dura premi servitute; immo ipsimet, tempore mortis Christi, declara-

rav-

raverunt se omni auctoritate ac reipublicæ forma destitutos, cum clamaverunt (*i*) *Nobis non licet interficere quemquam, non habemus regem, nisi Cæsarem.*

Objiciunt 3. Per vocem, *Siloch*, in Jacob vaticinio, significatur urbs, *Silo*, quatenus pertinet ad Saul & Jeroboam, qui in *Silo*, ubi servabatur Arca, uncti fuerunt in reges, ita ut sensus sit: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniant Saul. & Jeroboam in Silo, ubi consecrentur in reges.* Ergo illa prophetia non potest intelligi de Messia.

Resp. nego ant. Quia 1. prophetia redderet hunc sensum ridiculum: *Non auferetur*, &c. *donec veniat urbs Silo.* 2. Quia, nec Saul, nec Jeroboam, uncti sunt in *Silo*, sed Saul in Ramatha (*k*). & Jeroboam in Sichem (*l*) 3. Quando unctus est Saul, Arca erat in Cariathiarim, in domo Aminadab (*m*) & quando unctus est Jeroboam, Arca erat Jerosolymis, quo translata fuerat a Davide de Cariathiarim (*n*). 4. Quia, nec in Saule, nec in Jeroboam defecit sceptrum de Juda; *non in Saule*, quia quando unctus est, nondum erat sceptrum in Tribu Juda, ut constat; *non in Jeroboam*, quamvis enim decem tribus illum secutæ fuerint, stetit tamen semper incolume regnum Judæ, cujus regia erat Jerusalem.

Quæres: *An prophetia Jacob fuerit completa in Jesu Nazareno?*

Resp. affirm. Quia, ex quo David, in quo Judæ vaticinium vim habere cœpit, sceptrum accepit, penes Tribum Juda perpetuo mansit supre-

(*i*) Joann. 18. vers. 31. & cap. 19. vers. 15.
(*k*) 1. Reg. 10.
(*l*) 3. Reg. 12.
(*m*) 1. Reg. 7. vers. 1.
(*n*) 2. Reg. 6.

suprema auctoritas, sive singularibus personis ex ea regnum capessentibus, sive tota tribu libere aliarum tribuum personas ad Ducatum evehente, usque ad Herodem, in quo, cum esset alienigena, Idumæus nempe, seu ex posteris Esau, ut docet Josephus (*o*) extincta est omnis Judaicæ tribus auctoritas, &, quo regnante, natus est Jesus Nazarenus, in quo impleta sunt omnia, quæ de Messia prædicta sunt a prophetis, ut videbimus cap. sequenti.

Objicies 1. Vaticinium Jacob non fuit impletum in Jesu Nazareno; ergo.

Prob. antec. Jesus Nazarenus non venit statim ut Herodes regnum a Romanis obtinuit; ergo, &c.

Resp. nego conseq. Nam particula, *donec*, sæpe in Scriptura sumitur late & indeterminate, nempe, pro aliquo temporis intervallo, ut hic sumitur pro tempore adventus Christi; unde, ad verificationem vaticinii Jacob, sufficit, quod Jesus natus sit sub Herode alienigena: immo requiritur quod Jesus non venerit, nisi sublato sceptro, cujus ablatio debuit esse signum illius adventus, ut, non solum docti, sed & vulgus, pro certo habebant, juxta illud Samaritanæ, Joann. 4. *Scio quia Messias venit.*

Inst. 1. Herodes non erat alienigena; ergo.

Resp. nego ant. Certum est enim, ex omnibus historicis, Herodem fuisse alienigenam Ascalonitam secundum aliquos, Idumæum secundum alios, quos conciliat D. Epiphan. hæresi 20. dicens, cum posse dici, *Idumæum*, & *Ascalonitam*, quod nempe ex Antipatre Ascalonita, in Idumæa captivo, inibi natus fuerit.

Inst.

(*o*) Lib. 14. Antiq. Judaicarum, cap. 2.

Inst. 2. Idumæi, ex quo a Joanne Hircano, annis ante Christum 90. subacti fuerunt, circumcisioni, aliisque Judaicæ religionis ritibus, subjecti fuere, omnibusque Judæorum privilegiis donati, teste Joseph. (*p*) Ergo Herodes fuit Judæus.

Resp. dist. conseq. Fuit Judæus, nomine, & religione, *conc.* genere, & sanguine, *nego conseq.* Genus autem Herodis hic quærimus, non religionem.

Inst. 3. Atqui Herodes fuit Judæus genere; ergo.

Prob. anteced. Ex Nicolao Damasceno, qui apud Josephum, *lib.* 4. *antiquit. cap.* 2. scribit, *Herodem genus duxisse a primoribus Judæorum, qui in Judæam venerant e Babylonia.* Ergo.

Respond. nego conseq. Neque enim audiendus est Nicolaus Damascen. cum subjungat ibidem Josephus, Nicolaum hoc scripsisse, non tam ad posteritatis cognitionem, quam ex adulatione, ut inde Herodis gratiam sibi conciliaret.

Objicies 2. Sceptrum non permansit in Tribu Juda usque ad adventum Jesu Nazareni; ergo vaticinium Jacob in eo non fuit impletum.

Prob. antec. Sceptrum desiit in Tribu Juda tempore Sedeciæ, qui postremus rex, fuit in Babyloniam captivus a Nabuchodonosore ductus; nimirum sexcentis circiter annis ante Nativitatem Jesu Nazareni; ergo.

Resp. nego antec. Num, durante captivitate Babylonica, rex Judæorum erat *Joachim*, de Tribu Juda, quam, in ipsa captivitate, ad so-lium

(p) Lib. 13. Orig. cap. 17.

lium regni exaltavit *Evilmerodach* rex, filius & successor Nabuchodonosoris (*q*); post mortem regis Joachim, *Zerobabel*, ex Tribu Juda & regio sanguine oriundus, recepit legislativam potestatem, & Ducis nomen; non ergo penitus ablatum fuit sceptrum de Juda, neque Dux de femore ejus in captivitate Babylonica, cujus tamen utriusque potestatis, regiæ, & ducalis, ablatio, erat adventus Messiæ certum indicium, in Jacob vaticinio designatum.

Inst. 1. Post transmigrationem Babylonis, Machabæi, qui erant ex Tribu Levi, utpote Sacerdotes, Tribu Judæ præfuerunt per 400. circiter annos ante adventum Jesu Nazareni; ergo potestas suprema ducalis fuit tunc temporis ablata a Tribu Juda.

Resp. dist. antec. Machabæi præfuerunt Tribui Juda, auctoritate ab illa Tribu accepta, *conc.* auctoritate propria ab illa Tribu independente, *nego ant.* Itaque, tempore Machabæorum, suprema potestas semper mansit penes Tribum Juda, quæ summos Sacerdotes de Tribu Levi, & Concilium, *Sanhedrin*, eligebat, ut, suo nomine & secundum suas leges, rempublicam administrarent, ut patet, 1. *Machab.* 9. ubi, defuncto Juda Machabæo, *Congregati sunt omnes*, Judæi, *amici Judæ*, *& dixerunt Jonathæ* ejus filio .... *Te hodie eligimus esse pro eo nobis in Principem & Ducem ad bellandum bellum nostrum*. Et subditur: *Et suscepit Jonathas tempore illo principatum*. Quemadmodum igitur dici non potest sceptrum Polonicum in natione Polonica defecisse, & ad gentem germanicam transiisse, eo quod germanum in regem elegerit: ita nec potest dici sceptrum in Tri-

(*q*) Lib. 14. reg. cap. ult. v. 27.

Tribu Juda defecisse, aut in Tribum Levi transisse, quando Tribus Juda in Duces elegit Machabæos, ut rempublicam, suo nomine, & secundum suas leges, administrarent: quare sceptrum semper in Tribu Juda remansit, donec Herodes alienigena regnum Judæorum, sine spe restitutionis, a Romanis obtinuit, absque electione, & consensu Judæorum: quod contigit tempore adventus Jesu Nazareni.

Inst. 2. Post captivitatem Babylonicam, suprema potestas non magis mansit penes Tribum Juda, quam penes Tribus Benjamin & Levi, quæ se Tribui Judæ ita adjunxerunt, ut nullo post hæc, quam Judæorum nomine appellarentur & censerentur (r); ergo.

Resp. nego antec. Nam suprema potestas ad solam Tribum Juda pertinebat, tum quia sedes regni fuit in Jerusalem, quæ pertinebat ad Tribum Juda; tum quia Tribus Levi & Benjamin, ita in unum populum, sub Regibus & Ducibus de Tribu Juda, coiverant, ut unicam duntaxat Tribum, nomine Juda appellatam, instituere censerentur; adeoque suprema auctoritas, quæ penes populum mansit, semper Tribui Juda propria fuit.

Objicies 3. Sicut Jacob prædixit, non defuturum sceptrum in Juda, donec veniat Messias, ita prædixit non defuturas benedictiones in Tribubus Joseph donec veniret idem Messias: *Filius accrescens Joseph .... benedictiones Patris tui confortatæ sunt benedictionibus Patrum ejus, donec veniret desiderium collium æternorum.* Atqui vaticinium de posteritate Joseph, non fuit impletum in Jesu Nazareno; ergo nec vaticinium de Juda.

Prob.

(r) Lib. 1. Paralip. cap. 11. v. 12. & 13.

Prob. min. Posteri Joseph simul ac sceptrum Israeliticum in Jeroboam adepti sunt, a veri Dei cultu ad vitulos aureos deflexerunt, & diu ante adventum Jesu Nazareni, puta annis 717. juxta chronologiam doctissimi Calmet (*f*) a Salmanassare, Assyriorum rege, in perpetuum exilium abducti fuerunt, 4. *Reg.* 17. Ergo.

Ut hæc gravis objectio solvatur, Theologi, & Interpretes, in duas abiere sententias circa transmigrationem decem Tribuum Israel sub Salmanassare.

Prima, est eorum, qui volunt illam transmigrationem fuisse perpetuam, sicque, *distinguunt maj. primi argumenti*, Jacob prædixit benedictiones, in Tribubus Joseph, id est, in Ephraim, Manasse, & aliis Tribubus Israel, non defuturas, conditionate, nempe, si, & quandiu Deo fideles permanserint: *concedunt*; absolute, *negant*; & ideo Jacob non dixit: *Non auferentur benedictiones, donec*, &c. quomodo dixit: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec*, &c. sed dixit: *Benedictiones confortatæ sunt*, &c. quæ dictionis differentia denotat, promissionem factam Joseph, non figere cessationem illarum benedictionum circa tempus Nativitatis Messiæ: ex qua responsione ruit tota vis argumenti.

Secunda Sententia, est eorum, qui *negant min. utriusque argumenti*; quia, inquiunt, captivitas 10. Tribuum non fuit perpetua, ipsæ enim, cum Tribubus Juda & Benjamin, e Babylone reversæ sunt, sicut prænuntiatum fuerat a Prophetis, Jerem. 3. v. 18. *in diebus illis, ibit domus Juda ad domum Israel, & venient*

(f) Tab. Chronolog. Biblior. p. 253.

nient simul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi Patribus vestris. Et Ezech. 27. vers. 21. *Hæc dicit Dominus, ecce ego assumam Filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt, & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum suam, & faciam eos in gentem unam in montibus Israel, & Rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur amplius in duo regna .... & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus*. Ibi clare prædicitur unio duodecim tribuum post captivitatem. Item Amos 9. vers. 14. *Convertam captivitatem populi mei, Israel, & ædificabunt civitates desertas, & inhabitabunt ..... & plantabo eos super humum suam, & non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus*. Item Tobias, qui erat de Tribu Nephthali, monet Filium, *cap.* 14. quod: *Fratres sui, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam: omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterum reædificabitur, ibique revertentur omnes timentes Deum*. Quare Esdras, *lib.* 1. *Cap.* 6. *vers.* 16. narrat hunc reditum, *fecerunt autem*, inquit, *Filii Israel, Sacerdotes & Levitæ & reliqui Filiorum transmigrationis Dedicationem domus Dei in gaudio, & obtulerunt .... hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta numerum Tribuum Israel*. Quare duodecim hircos immolarunt? nisi quia 12. Tribus redierant, & unum populum constituebant.

Instit. Osee 1. vers. 6. dicitur: *Voca nomen ejus absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum, & domui Juda miserebor, & salvabo eos in Domino Deo suo*. Ergo captivitas decem Tribuum Israel, fuit perpetua.

Respond.

Respond. nego conseq. Oseas enim, *cap.* 11. de filiis Israel, ait: *Avolabunt quasi avis ex Ægypto, & quasi columba de terra Assyriorum, & collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.* Ergo, ex Cap. 1. videtur tantum sequi, quod Deus non eodem modo misertus sit domui Israel, quo misertus est domui Judæ, quæ rediit cum duce suo, cum econtra decem Tribus Israel redierint sub duce Tribuum Judæ & Benjamin, quibus fuerunt unitæ & quasi insitæ, nec amplius populum distinctum formavetint, ut prophetavit Ezechiel supra.

II. Probatio ex vaticinio Danielis. 9. vers. 24.

Danieli oranti apparuit Gabriel Archangelus, eique adventum Messiæ, & illius adventus tempus revelavit, his verbis: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum.*

Scito ergo & animadverte: ab exitu sermonis (id est edicti Regis Persarum) *ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum.*

Et post hebdomades sexaginta duas, (ab urbis ædificatione) *occidetur Christus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est, & civitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio.*

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet Hostia & Sacri-

Sacrificium: & erit in templo abominatio desolationis: & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio. Ex hac prophetia, sic argumentum conficitur.

Ille, de quo fit mentio in Danielis Prophetia, est Messias; atqui jam diu hebdomadæ, post quas venturus dicitur, elapsæ sunt; ergo jam diu venit Messias.

Prob. maj. Soli Messiæ adaptari possunt characteres a Daniele, in sua Prophetia, delineati; ergo, &c. namque:

1. Dicitur, *Christus*, quæ vox græca idem sonat, ac hebraica, *Messias*.

2. Dicitur, *Dux*, quo titulo insignitur Messias Isaiæ 55. *Ecce testem dedi eum, Ducem, ac Præceptorem gentibus*.

3. Dicitur, *Sanctus Sanctorum*, quod nomen soli Messiæ convenit, qui est Sanctus per excellentiam, Isaiæ 54. *Redemptor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur*.

4. Dicitur, quod sit impositurus finem peccato, iniquitatem deleturus, justitiam sempiternam adducturus; quæ omnia soli Messiæ conveniunt, juxta illud Isaiæ 61. *Spiritus Domini . . . . misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam*, &c. & illud Malachiæ 4. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ*.

5. Dicitur, quod, per ejus adventum, debeat impleri *Visio & Prophetia*, quod soli Messiæ convenit, qui, cum sit veritas, finem imposuit umbris & figuris, quæ eum designabant.

6. Dicitur, quod sit morti tradendus; atqui id de Messia Prophetæ prædixerant, *Sicut ovis ad occisionem ducetur;* inquit Isaias, 53.

Porro hi characteres ita sunt Messiæ proprii, ut veteres Rabbini, teste D. Hieronym.

in Da-

in Daniel. cap. 9. hoc vaticinium de Messia interpretati fuerint.

Prob. min. In sacra Scriptura, hebdomada duobus tantum modis sumitur, nimirum. 1. Pro septem diebus, sic *Levitici* 22. sumitur. 2. Pro hebdomada annorum, Levit. 25. *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum*, id est, septies septem annos, qui simul efficiunt 49. annos. Atqui sive 70. hebdomades sumantur pro hebdomadibus dierum; sive sumantur pro hebdomadibus annorum, (ut de facto sumi debent) jam diu præterierunt: nam septuaginta hebdomades dierum conficiunt dies 490. septuaginta vero hebdomades annorum conficiunt 490. annos. Hoc porro spatium a multis jam sæculis elapsum est; ergo Messias jam diu venit.

Quæres: *An Prophetia Danielis fuerit completa in Jesu Nazareno?*

Resp. affirm. Idque ostenditur ex tribus capitibus. 1. Ex circumstantiis illius, qui Danieli, ab Angelo Gabriele, promittitur. 2. Ex eventibus mortem illius comitantibus. 3. Ex eventibus mortem ejus sequentibus.

1. Ex circumstantiis illius Messiæ, qui venturus Danieli promittitur, ostenditur quod Messias ille sit Jesus Nazarenus, namque... 1. Per adventum Messiæ, promissi, peccatum debet finem accipere, deleri iniquitas, & adduci justitia sempiterna; atqui finem accepit peccatum & deleta est iniquitas per Jesum Nazarenum, qui *dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate* (t) & per eum adducta est justitia sempiterna, nam *factus est nobis* . . . . *justitia, & sanctificatio & redemptio*

(t) 2. ad Tit. vers. 14.

ptio (u) ergo, &c. ... 2. Messias promissus, dicitur, *Christus*, id est, unctus, & *Sanctus Sanctorum*; atqui Jesus Nazarenus est unctus, quia ex plenitudine divinitatis cum humanitate conjunctæ, factus est plenus gratia & veritate; item est *Sanctus Sanctorum*, quia non tantum est Sanctus sanctitate accidentali, sicut alii qui dicuntur sancti, sed est Sanctus sanctitate substantiali per sui cum divinitate substantialem unionem ... 3. In adventu Messiæ debent *impleri Visio & Prophetia*; atqui figuræ & Prophetiæ, quæ Messiam annuntiabant, impletæ sunt in Jesu Nazareno, ut tradit Div. Matth. cap. 12. *Omnes Prophetæ, & lex usque ad Joannem prophetaverunt* .... 4. Messias promissus debuit occidi post hebdomadas 69. atqui Jesus Nazarenus, juxta Chronologicos exactiores, occisus est in medio hebdomadæ septuagesimæ; ergo, &c.

2. Idem ostenditur ex eventibus mortem Messiæ promissi comitantibus, nimirum, 1. Quod *non erit populus*, id est, nihil ad Christum, a quo alienus habebitur populus Judaicus, *qui eum negaturus est*. 2. Quod *in dimidio hebdomadis* (Septuagesimæ) *deficiet Hostia & Sacrificium*; atqui hæc comitata sunt mortem Jesu Nazareni, tunc enim populus Judaicus eum negavit, cum dixit: *Non habemus Regem nisi Cæsarem, crucifige, crucifige eum*. Tunc item defecit Hostia & Sacrificium, non quod reipsa sacrificia Judaica tunc cessaverint, sed quod eorum vis & præceptum evanuerint, quando Christus ea abrogavit, dicens, *Consummatum est*, quod quidem mysterium, velo templi scisso, adumbratum est.

3. Idem

(u) 1. Cor. 1. vers. 30.

3. Idem ostenditur ex eventibus mortem Messiæ sequentibus, nimirum, quod *Civitatem & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo;* quod *finis ejus vastitas;* quod *post finem belli statuta desolatio*, quæ *usque ad consummationem & finem perseverabit*. Atqui hæc omnia Jesu Nazareni mortem secuta sunt, non quidem immediate, hoc enim non requirit Prophetia, sed paucis aliquot annis: etenim 40. post Christi mortem annis, *Titus* Vespasiani filius, Dux ille venturus cum exercitu Romano, Jerosolymam oppugnavit, & penitus evertit, tuncque & ipsum templum a militibus dissipatum & combustum fuit, Judæique occisi, alii capti, abducti, & undequaque ita dispersi, ut populus esse desierint, quæ desolatio ab annis 1700. & amplius durat, & usque ad mundi finem duratura est.

Objicies 1. Non potest assignari tempus, quo 70. hebdomades sint enumerandæ; ergo ex Prophetia Danielis non potest colligi, saltem certo, Messiam promissum jam advenisse.

Resp. transeat ant. nego conseq. Nam etsi manifestum non esset, a quo præcise tempore enumerandæ forent 70. hebdomades, tamen adhuc esset evidens elapsam esse ultimam, in cujus medio Messias prænuntiatur morti tradendus; nam desinere debuit ante cessationem sacrificii veteris; atqui sacrificium illud jam diu desiit: in uno enim Jerosolymorum templo, juxta Legis Mosaicæ præscriptum, sacrificia offerri poterant: ergo, cum a mille septingentis annis, & amplius, Jerosolymorum templum dirutum fuerit; sacrificia apud Judæos omnino desierunt.

Dixi, *transeat ant.* Quia, juxta fere omnes Chronologos hodiernos, 70. hebdomades ducunt initium ab anno 20. Artaxerxis Longimani,

ni, qui eo anno Nehemiæ fecit facultatem iterum ædificandi, non templum, sed urbem Jerosolymitanam, juxta illud Nehemiæ, 2. Esdræ 2. *anno* 20. *Artaxerxis ..... dixi ad Regem .... si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam ad civitatem patris mei: & ædificabo eam .... & dedit mihi Rex juxta manum Dei mei bonam mecum.*

Inst. 1. Ergo Prophetia Danielis non fuit completa in Jesu Nazareno.

Prob. ant. Juxta Prophetiam, ultima hebdomas debuit incidere in tempus Passionis Christi; atqui si initium 70. hebdomadum ducatur ab anno 20. Artaxerxis Longimani, ultima hebdomas non incidit in tempus Passionis Jesu Nazareni; ergo &c.

Resp. nego min. Nam, juxta exactiorem Chronologiam doctissimi Calmet (*x*) annus vigesimus Artaxerxis incidit in annum mundi 3550. quibus si addantur 490. anni, quibus constant 70. hebdomades annorum, conficient annos 4040. qui est annus quartus post Jesu Nazareni Passionem, quæ advenit anno mundi 4036. cum medio, & consequenter in medio hebdomadis septuagesimæ; nempe anno, ab edicto Artaxerxis 486. cum medio.

Inst. 2. Artaxerxes, anno sui regni septimo, Judæis dedit facultatem reædificandi urbem Jerosolymitanam (*y*); ergo ab eo anno hebdomades Danielis ducunt initium.

Respond. nego antec. Nam Artaxerxes, edicto dato anno regni sui septimo, potestatem non facit rursus ædificandæ civitatis Jerusalem, sed tantum Templi restaurandi, & cultus veri Dei resti-

(*x*) Dictionario Historico, Chronologico, v. *Artaxerxes*;
(*y*) Esdræ 1. cap. 7.

restituendi: unde non alterius rei fit mentio in edicto quod Esdras anno 7. Artaxerxis obtinuit.

Prob. antec. 1. Esdræ cap. 7. dicitur: *Dedit ei* (Esdræ) *Rex* . . . . *omnem petitionem ejus*. Atqui non est dubium, quin Esdras petierit urbis reædificationem; quomodo enim sine muris manere potuissent tot Judæorum millia, quæ secum reduxerat Esdras, cum tot, tamque infensos haberent hostes vicinos? Ergo.

Resp. nego min. Nihil enim tunc temporis a Rege petierat Esdras, quod murorum civitatis instaurationem spectaret, sed tantum ea, quæ ad Dei cultum & observationem Legis pertinerent, quod ex una lectione citati capitis septimi Esdræ manifestum est.

Objicies 2. In Prophetia dicitur, quod hebdomades sint *abbreviatæ*; ergo non debent sumi pro 70. hebdomadibus integris.

Respond. nego conseq. 1. Quia in Hebræo Legitur: *Hebdomadæ 70. decisæ sunt*, juxta quem sensum nulla remanet difficultas. 2. Quia hebdomadæ, non ideo dicuntur abbreviatæ, quod integræ non sint, sed quod cum Deus hebdomadas plures quam 70. constituere potuisset ante Messiæ adventum, tamen 70. duntaxat statuit, ob Danielis, aliorumque Sanctorum, orationes & suspiria.

III. Probatio ex vaticinio Aggæi, cap. 2. vers. 7.

Cum Judæi, qui viderunt magnificentiam Templi a Salomone ædificati, tristitiam ex eo concepissent, quod Templum a Zorobabele constructum ad veteris Templi gloriam non accederet, ut narratur 1. *Esdræ* 3. Aggæus sic eos consolatur: *Hæc dicit Dominus exer-*

exercituum, adhuc unum modicum est, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam. Et movebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus: & implebo domum istam gloria . . . . . magna erit gloria domus istius novissimæ plusquam primæ, & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. Ex hac Prophetia sic argumentor: Nulli dubium est quin de adventu Messiæ locus iste intelligatur, qui solus potest dici, *desideratus cunctis gentibus*; in quo benedicendæ sunt omnes gentes; solus potest dici daturus pacem veram, & cælestem, qui solus innocens reconciliavit Deo peccatores; atqui ille Messias jam diu advenit; ergo, &c.

Prob. min. 1. Messias promittitur venturus post *unum* tempus *modicum*, post *unum pusillum*, ut habet Hebraica editio; atqui ab anno 2. Darii Hystaspis, quo prædixit Aggæus, usque ad tempus præsens, plusquam duo annorum millia effluxerunt; ergo Messias jam diu advenit.

Prob. min. 2. Messias promittitur venturus stante adhuc Templo a Zorobabele constructo, in quo debuit annunciare pacem, cujus major futura erat gloria, quam gloria primi Templi a Salomone constructi, nimirum ob præstantiam Messiæ illud ingredientis: nullo enim alio sensu superare potuit gloriam Templi Salomonis, cujus stupenda erat magnificentia, quod fuit decoratum Arca fœderis, unde Deus reddebat oracula: oleo divinæ unctionis: igne perpetuo: virga Aaron: præsentia Dei in propitiatorio, &c. quibus caruit Templum Zorobabelis; atqui a mille sexcentis annis & amplius, illud Templum a Tito funditus dirutum fuit ac combustum, ergo concludendum est, jam diu advenisse Messiam, eumque esse Jesum Nazarenum.

Objiciunt Judæi. Christus non intravit in Templum Zorobabelis, sed in illud, quod Herodes, post Templum Zorobabele penitus dirutum, construxit; ergo Prophetiæ Aggæi promissiones, non possunt referri ad secundum Templum, sed ad tertium Herodianum.

Resp. nego antec. 1. Quia hæc particula demonstrativa, *ista domus*, indigitat secundum Templum, quod tunc a Zorobabele construebatur. 2. Quia templum quod Judæi vocant Herodianum, hoc ipsum est Templum Zorobabelis, quod, in aliquibus duntaxat suis partibus collapsum, Herodes reparavit, ornavit atque ditavit, ut notat Cornel. a Lapide in Aggæum.

IV. Probatio ex vaticinio Malachiæ Prophetarum ultimi. Cap. 3. v. 1.

Prophetiam Aggæi confirmat Malachias, dicens: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad Templum suum Dominator, quem vos quæritis, & Angelus Testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum*. Ibi profecto intelligitur Messias, qui est Dominus quem expectabant Judæi, & Angelus testamenti quem desiderabant, quia fœdus sempiternum Deum inter & homines constituere debebat; atqui promittitur venturus *statim*, & juxta Septuaginta, *subito*, immo *ecce* jamjam *venit* juxta Prophetiam: promittitur venturus ad Templum a Zorobabele constructum, quod a 17. sæculis & amplius, est ita destructum, ut nulla prorsus illius iterum excitandi spes affulgere possit; ergo Messias jam venit. Estque Jesus Nazarenus, qui *statim* post suam Nativitatem in Templo oblatus est, cu-

jus

jus Angelus, ſeu Præcurſor prædicitur, nimirum, Joannes Baptiſta, qui per ſuam prædicationem homines diſpoſuit ad illum, ut verum Meſſiam, recipiendum: *Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt*, ait, Matth. 11. *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*

CAPUT II.

Utrum Jeſus Nazarenus ſit Meſſias in Lege promiſſus?

CONCLUSIO.

J*Eſus Nazarenut eſt Meſſias in Lege promiſſus.*

Propoſitio jam probata manet ex mox dictis, nihilominus:

Prob. ulterius: Omnes Prophetiæ de Meſſia editæ, in Jeſu Nazareno fuerunt impletæ; ergo.

Probat. Anteced. Percurrendo ſingulas Prophetias.

1. Meſſias debuit naſci ex familia David, Iſaiæ 11. *Egredietur virga de radice Jeſſe.* At Jeſus Nazarenus ex ſemine David ortus eſt, Matth. 1. *Liber generationis Jeſu Chriſti, Filii David*, &c.

2. Debuit naſci in Bethlehem, Michææ 5. *Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* At Jeſus natus eſt in Bethlehem, Matth. 2. *Cum ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Juda.*

3. Naſci debuit ex Virgine, Iſaiæ 7. *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium.* At Jeſus na-

tus est ex Matre Virgine, Matth. 1. *Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.*

4. Debuit adorari a Regibus, Psal. 71. *Reges Arabum & Saba dona adducent : & adorabunt eum omnes Reges terra.* Quod impletum in Jesu legitur Matth. 2. *Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam dicentes: Ubi est qui natus est Rex Judaorum? .... venimus adorare eum.*

5. Debuit fugere in Ægyptum, Osee, c. 11. *Ex Ægypto vocavi Filium meum.* At impletum est in Jesu, Matth. 2. *Consurgens, Joseph, accepit Puerum & Matrem ejus nocte, & secessit in Ægyptum.*

6. Debuit vendi 30. argenteis, Zachar. 11. *Et appenderunt mercedem meam 30. argenteis.* Quod in Jesu impletum dicitur, Matth. 26. *At illi, Judæ, constituerunt 30. argenteis.*

7. Novum sacerdotium debuit instituere, Psalm. 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Quod impletum est in Jesu, Matth. 26. *Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem, &c.*

8. Debuit prodi ab amico & familiari, Ps. 40. *Etenim homo pacis meæ, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem* : quod impletum est in Jesu, Joann. 18. *Sciebat autem & Judas qui tradebat eum, locum, &c.*

9. Messias debuit potari felle & aceto, Ps. 68. *Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto* : quod in Jesu impletum legitur, Matth. 27. *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.*

10. Debuit ingredi Jerosolymam, sedens super asinam, & a civibus cum gaudio excipi, Zachar. 9. *Jubila, filia Jerusalem, ecce Rex tuus veniet tibi justus & Salvator : ipse pauper & ascen-*

ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ: quod impletum est in Jesu, Matth. 21. *Et adduxerunt asinam & pullum .... & eum desuper sedere fecerunt .... turba autem clamabant, dicentes: Hosanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini.*

11. Debuit crucifigi & cum iniquis reputari, Psalm. 21. *Foderunt manus meas & pedes meos.* Et Isaiæ 53. *Cum iniquis reputatus est.* Hoc autem fuit impletum in Jesu, Matth. 37. *Duxerunt eum ut crucifigerent. Crucifixi sunt cum eo duo latrones.*

12. Messias debuit resurgere, Psalm. 15. *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* At impletum est in Jesu, Matth. ult. *Angelus dixit mulieribus: nolite timere vos: scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis: non est hic: surrexit enim sicut dixit.*

13. Messias debuit ascendere in cælum; Psalm. 46. *Ascendit Deus in jubilo.* Id autem in Jesu impletum legitur, Actor. 1. *videntibus illis*, Apostolis, *elevatus est .... cumque intuerentur in cælum euntem illum*, &c.

14. Debuit mittere Spiritum sanctum, Joel. 2. *Effundam Spiritum meum super omnem carnem.* Id autem in Jesu impletum legitur. Actor. 2. *Factus est repente de cælo sonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis .... & repleti sunt omnes Spiritu sancto.*

15. Messiæ promissa fuit conversio gentium. Isaiæ 49. *Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Illudque magnum opus perficere debuit per eos qui credituri erant in eum, Isaiæ 66. *Ponam in eis signum, & mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes ... ad insulas longe ... & annuntiabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes*

fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino. Et assumam ex eis Sacerdotes & Levitas, dicit Dominus. Atqui vocatio gentium facta est per Jesum Nazarenum, qui, Apostolorum suorum ministerio, totum mundum, idololatriæ deditum, ad veri Dei cultum reduxit.

Solvuntur Objectiones.

Objiciunt Judæi, Adventus Messiæ debet esse magnificus & gloriosus, Psalm. 49. *Deus noster manifeste veniet & non silebit. Ignis in conspectu ejus exardescet.* Atqui talis non fuit adventus Jesu Nazareni, qui in vili stabulo, & in medio duorum animalium, natus est; ergo, &c.

Respond. dist. maj. Adventus Messiæ secundus, quando, nimirum, veniet in majestate sua judicaturus vivos & mortuos, *conced.* nam ex Matth. 25. *Tunc sedebit super sedem majestatis suæ.* Adventus Messiæ primus, *nego maj.* tunc enim, juxta Prophetiam Zachariæ 9. *Rex veniet justus & Salvator: ipse pauper*, & ascendens *super asinam & super pullum filium asinæ.* Ecce illius Regis tota magnificentia.

Inst. 1. Cum venerit Messias, *Super solium David, & super regnum ejus sedebit*, Isai. 9. atqui Jesus Nazarenus non sedit super solium David; ergo.

Resp. dist. major. Sedebit super solium David, ita ut per solium David intelligatur Regnum spirituale, quod est Ecclesia, cujus Christus est Caput, *conced.* Regnum temporale, *nego maj.* Loquitur itaque Isaias hic de Ecclesia, quæ in æternum duratura est, unde addit: *Super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, corroboret in judicio & justitia, amodo & usque*

usque in sempiternum. Regnum autem David temporale, in æternum non debuit, nec potuit durare, unde Christus ipse ait, Joann. 18. *Regnum meum non est de hoc mundo*.

Inst. 2. In adventu Messiæ futura est Israelitarum exaltatio, & rerum omnium abundantia; atqui tantum abest, ut Israelitæ in Jesu Nazareni adventu fuerint exaltati & ditati, quin potius fuerunt depressi & ad extremam egestatem redacti; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Futura est Israelitarum exaltatio secundum spiritum, & rerum omnium spiritualium abundantia, *conc.* secundum carnem exaltatio & rerum temporalium abundantia, *nego maj.* itaque Israelitæ dupliciter sumuntur. 1. Carnaliter, pro iis qui secundum carnem sunt posteri Israel. 2. Spiritualiter, pro iis qui fidem Israel imitantur, hi veri sunt Israelitæ, qui in adventu Christi constituti sunt in regno gratiæ & sanctitatis, juxta hanc Isaiæ 61. Prophetiam, *Spiritus Domini misit me... ut ponerem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris; & vocabuntur in ea fortes justitiæ, plantatio Domini ad glorificandum*. Quam Prophetiam cum legisset Jesus Nazarenus in Synagoga Nazareth, declaravit eam dicens: *Hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant*.

Inst. 3. Messias promissus debet Judæos liberare a servitutis jugo; atqui eos non liberavit Jesus Nazarenus; immo ab ejus adventu sub durissima servitute gemunt; ergo &c.

Resp. dist. maj. A servitute peccati & mortis æternæ, *conc.* A servitute principum *nego maj.* Certum est autem quod Jesus Christus non modo Judæos, sed & omnes gentes a ju-

go mortis æternæ & peccati liberavit, Colof. 1. *Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit nos in regnum Filii dilectionis suæ.*

Inst. 4. Messias debet omnes gentes imperio suo subjicere, Psalm. 2. *Dabo tibi gentes in hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ;* atqui Jesus Nazarenus non subjecit omnes gentes imperio suo; ergo.

Respond. dist. maj. Debet omnes gentes imperio suo spirituali subjicere, *conc.* temporali & caduco, *nego major.* Porro Jesus Christus omnes gentes suo spirituali imperio subjecit, fidem interius, occulta gratiæ suæ subministratione, suadendo, mores reformando, &c.

Inst. 5. Atqui Messias debet omnes gentes subjicere imperio suo temporali; ergo, &c.

Prob. ant. Messias promissus, futurus est bellator, Psalm. 44. *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent;* ergo.

Resp. dist. antec. Messias futurus est bellator, sensu spirituali, *conced.* sensu carnali Judæorum, qui Messiam Ducem, annis & opibus præpotentem, expectabant, a quo ab omnibus suis hostibus forent liberandi, *nego antec.* Porro Jesus Christus spirituali modo bellator & victor fuit, quia de infidelitate, de errore, dæmone, immo & de ipsamet morte plenam reportavit victoriam, nam, ex Heb. 2. *Participavit carni & sanguini, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.*

Inst. 6. Verus Messias debuit idolorum cultum extinguere; atqui Jesus Christus illum non extinxit; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Debuit cultum idolorum extinguere paulatim & per gradus, *conc.* simul & uno momento, *nego maj.* Est quippe ordo divi-

divinæ providentiæ, ut non nisi per quosdam gradus ad finem suum perveniat.

Inst. 7. Verus Messias ab Ecclesia recipi debuit; atqui Synagoga, quæ tunc sola erat Ecclesia, non recepit Jesum Nazarenum; ergo.

Resp. dist. maj. Messias debuit ab Ecclesia nova, quæ tunc formabatur, recipi, *conc.* a Synagoga, *nego maj.* Immo, juxta prophetias de Messia factas debuit a Judæis rejici & crucifigi & a gentibus recipi, id expresse prædixit, Isaias 65. *Invenerunt me, qui non quæsierunt me; dixi: ecce ego, ecce ego, ad gentem quæ non invocabat nomen meum.* Econtra, *expandi manus meas: tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona, post cogitationes suas.* Hoc autem impletum est in J. C. qui Jo: 1. *In propria venit, & sui eum non receperunt.*

DISSERTATIO V.

De Causis Incarnationis.

Nota. Circa causam Incarnationis efficientem nulla est controversia: certum enim est, ipsam opus esse totius Trinitatis; est enim opus ad extra; sed opera ad extra, sunt totius Trinitatis; ergo, &c. Itaque restat agendum 1. De causa finali, seu motiva Incarnationis. 2. De causa ejusdem meritoria, duplici Capite.

CAPUT I.

De causa finali, seu motiva Incarnationis.

Nota. Hic duplex movetur quæstio, *Prima*, quæ spectat dogma, utrum generis humani redemptio fuerit finis Incarnationis. *Secunda*, quæ spectat scholæ dissidium, utrum generis humani redemptio, ita fuerit finis adæquatus & totalis Incarnationis, vi præsentis decreti, ut, homine non peccante, Verbum non fuisset incarnatum.

QUÆSTIO I.

Utrum generis humani redemptio fuerit finis Incarnationis?

CONCLUSIO.

Incarnatio facta est ad liberandum hominem a peccato. . . . Est de fide contra Pelagianos negantes peccatum originale, & necessitatem gratiæ Christi ad delenda peccata, docentesque Christum datum esse hominibus ut exemplum, Doctorem & Legislatorem, non ut Redemptorem proprie.

Prob. prop. 1. Ex Scriptura, Joann. 3. *Misit Deus Filium suum in mundum, ut salvetur mundus per ipsum:* Matth. 18. *venit Filius hominis salvare, quod perierat.* 1. Ad Tim. 1. *fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Quibus verbis expresse & clare declaratur Verbum incarnatum esse ad liberandum homines a peccato & damnatione æterna.

Prob. 2.

Prob. 2. Ex Concilio Nicæno I. in Symbolo. *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de Cœlis, & Incarnatus est de Spiritu sancto, & homo factus est.*

Prob. 3. Ex traditione PP. quorum textus referemus quæst. sequenti, contenti hic proferre testimonium S. Bernardi, Epist. 190. contra Abailardum. *Si verum est dicere*, inquit, *quod Christus non venit ad hominem liberandum, sed tantum ad institutionem vitæ & charitatis commendationem, (ut Abailardus volebat) hoc modo ipse Abailardus cum Pelagio evacuat pretium sanguinis Christi.* Ergo.

Quæres 1. *An Christus venerit, tum propter peccatum originale, tum propter peccata actualia.*

Resp. affirm. Idque est de fide, cum expresse legatur in Scripturis, 2. ad Tit. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate.* Et 1. Joann. 1. *Sanguis Jesu Christi emundet nos ab omni peccato.* Et c. 3. ait: *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*; atqui non solum peccatum originale, sed & actualia, sunt opera diaboli; ergo.

Quæres 2. *An Christus magis præcipue venerit ad delendum peccatum originale?*

Resp. affirm. Quia propter illud peccatum magis præcipue Christus venit, quod est majus extensive; atqui peccatum originale, peccato actuali majus est extensive, cum per illud primus parens omnes suos posteros reddiderit inimicos Dei, Filios iræ, & indignos vita æterna; ergo.

Quæres 3. *Utrum venisset Christus, si, Adamo non peccante, peccassent ejus posteri?*

Resp. Nihil de hac re certum potest definiri, cum id nullibi revelatum reperiatur; *Quis*, ait Apostol. Roman. 11. *cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Ab

his

his ergo otiosis quæstionibus abstinendum judicamus.

QUÆSTIO II.

Utrum generis humani redemptio ita fuerit finis adæquatus & totalis Incarnationis, ut, homine non peccante, Verbum non fuisset incarnatum?

Nota. PRæsens quæstio non est de possibili, certum est enim, quod Deus potuisset incarnari virtute alterius decreti, si homo non peccasset, in hoc enim nulla est repugnantia; sed quæstio est de facto, nimirum, utrum in præsenti rerum ordine, ac virtute præsentis decreti, Christus venisset, etiamsi homo non peccasset: circa quod duplex est sententia.

Prima, est Scoti & ejus discipulorum, qui docent Verbum, etiam homine non peccante, incarnandum fuisse vi præsentis decreti, non quidem in carne passibili, sed in carne impassibili. Hinc, secundum hos Theologos, Verbum fuit incarnatum vi duplicis virtualiter decreti: *Per primum*, decreta est Incarnatio in carne impassibili propter ejus excellentiam ante prævisionem lapsus hominis. *Per secundum*, decreta est Incarnatio in carne passibili propter redemptionem hominis lapsi.

Secunda, Est Divi Thomæ & majoris partis Theologorum, qui docent redemptionem hominis fuisse motivum totale & adæquatum Incarnationis, ita ut Verbum, vi præsentis decreti, incarnatum non fuisset, si homo non peccasset; cum quibus sit:

CON-

CONCLUSIO.

Verbum divinum vi præsentis decreti, non fuisset incarnatum, si homo non peccasset.

Prob. 1. *ex Scriptura*, in qua Filius Dei dicitur simpliciter venisse; ut redimeret genus humanum: immo hoc unicum assignat motivum, Joann. 3. *Non misit Deus Filium suum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Hinc D. Paulus rationem reddens, cur Christus carnem assumpserit, ait: *Quia ergo pueri participaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.* Atqui in his textibus, non solum agitur de adventu Christi in carne passibili, sed de ejus adventu simpliciter; ergo illius unicum est motivum nempe redemptio generis humani.

Dicunt Scotistæ: Quanquam Scripturæ redemptionem hominis pro motivo Incarnationis assignent, tamen non negant aliud motivum; ergo datur aliud.

Resp. dist. antec. Non negant aliud motivum expresse, *conced.* tacite, *nego antec.* In his quippe rebus, in quibus, quid voluerit Deus, e Scriptura magis, quam ex nostris conjecturis expiscandum est, tacite saltem negatur aliud motivum, quando unicum refertur; sic dum Scriptura unius mundi creationem exponit, plures tacite negat.

Instat: Scripturæ alia motiva non obscure designant, puta quod venerit Christus. 1. Ut Doctor noster, Joann. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem.* 2. Ut Pastor, Jo: 11. *Ego sum Pastor bonus.* 3. Ut largitor vitæ per gratiam, Joann. 10. *Ego veni ut vitam habeant.*

beant. 4. Ut Sponsus Ecclesiæ, Ephes. 5. Ergo, &c.

Resp. dist. antec. Scriptura, alia designat Incarnationis motiva, in motivo redemptionis hominum comprehensa, *conced.* a motivo redemptionis distincta, *nego antec.* Itaque illæ Christi adventus rationes a motivo redemptionis exiguntur, tanquam illius appendices: venit enim Christus ut doctor, sed ut illuminet hominem existentem in tenebris peccati, *Jo:* 1. venit ut pastor, sed ut quæreret ovem quæ perierat, *Luca* 15. venit ut largitor vitæ, sed instar medici ad ægrum, quem semivivum latrones reliquerunt, *Luc.* 10. venit ut sponsus, sed cui applicatur illud quod, *Exodi* 4. Moysi tribuit Sephora, *Sponsus sanguinum tu mihi es:* ut qui suo sanguine sibi coemerit ac desponsaverit animas nostras; ergo illæ omnes rationes adventus Christi, quas designat Scriptura, in singulari motivo redemptionis nostræ comprehenduntur.

Prob. •. *ex tradit. PP.* Qui nullum aliud motivum afferunt, immo sæpe quodlibet aliud excludunt.

Sanctus Irenæus, lib. 5. contra hæreses cap. 14. ait: *Si non haberet caro salvari, nequaquam* id est, nullo modo, *Verbum Dei caro factum esset: & si non haberet sanguis justorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus.*

Sanctus Athanasius, orat. 3. contra Arianos: *Dominus*, inquit, *non habuit causam, ut esset Verbum, nisi quod esset patris germen & sapientia unigenita; cum tamen homo efficitur, tum causa substituitur, cur eum oporteat carnem gestare: necessitas quippe hominum indigentiaque anterior est, quam illius nativitas, qua sublata non induisset carnem.*

S. Chry-

S. Chrysost. homil. 5. in Epist. ad Hebr. *Carnem nostram suscepit propter benignitatem solum & clementiam, ut nostri misereretur, non enim est alia dispensationis causa, quam hæc sola.*

Origenes homil. 24. in Numeros : *Si non fuisset peccatum . . . . . mansisset*, Christus, *hoc quod in principio erat, Deus Verbum.*

Div. August. Serm. 8. de verbis Apost. *Si homo non periisset, Filius hominis non venisset.* Et Serm. 9. *nulla fuit causa veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere: tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est causa.* Consentiunt alii Patres.

Argumenta ex ratione deprompta non afferimus, ex Scripturis enim solum & traditione, explorandum est quod ab una Dei voluntate pendet.

Scotistæ respondent Sanctos Patres intelligendos esse de adventu Christi in carne passibili, non vero in carne impassibili, sed:

Contra est: Quia SS. PP. absolute & simpliciter negant Christum venturum fuisse, hac sublata causa; ergo sicut nunc simpliciter & absolute dici non potest quod Christus nequaquam venerit, quia non venit in carne impassibili, ita nec SS. PP. potuerunt dicere, quod, sublata hac causa, Christus nequaquam venisset, intelligendo quod non venisset in carne passibili.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ille, homine non peccante, venturus fuisset, saltem in carne impassibili, quem Deus futurum decrevit, antequam Adami futuritionem decerneret; atqui Deus Christum futurum decrevit, antequam Adami futuritionem decerneret; ergo, &c. *Resp. nego minor.*

Prob.

Prob. min. Is, quem Deus voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam operaretur ad extra, haud dubie decretus fuit, antequam Adami futuritio decerneretur; atqui Deus Christum voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam operaretur ad extra, Proverb. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret*, quod intelligitur de Sapientia incarnata; ergo, &c.

Resp. dist. min. Deus Christum, quatenus est Verbum divinum, voluit esse initium viarum suarum, *conc.* quatenus homo, *subdist.* Voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam faceret circa salutem hominis lapsi, *conc.* circa hominis existentiam naturalem, *nego min.* Itaque textus allatus intelligitur litteraliter de Verbo divino, quod est Sapientia increata, hoc constat, tum quia ibidem Sapientia de seipsa dicit: *Cum eo* (Deo) *eram cuncta componens;* tum quia singula membra illius textus Verbo æterno apprime conveniunt: dicitur enim 1. *Dominus possedit me*, id est, genuit me, prout sonat verbum, *possedit;* dicitur 2. *In initio viarum, suarum*, id est, ut sim principium viarum suarum, unde versio ex Hebræo S. Pagnini habet: *Dominus possedit me principium viæ suæ*. Dicitur 3. *Antequam quidquam faceret*, &c. id est, ab æterno, per quod significatur divinitas & æqualitas cum Patre, unde Hebræum habet: *Ante opera sua;* nimirum ad extra, quale opus est Incarnatio; sic interpretantur hunc locum plures Patres.

Verum cum plures alii Patres hunc textum de incarnata quoque Sapientia interpretentur, in ea suppositione dicendum erit, eo textu significari Christum, ut est Homo Deus, esse in initio viarum Dei ad hominem lapsum redimendum, atque perducendum ad beatitudinem,

nem, ad quam ante omnes prædestinatus est Christus, ut interpretantur iidem Patres.

Inst. Septuaginta legunt: *Dominus condidit me initium viarum suarum*, id est, creavit; ergo textus ille intelligitur litteraliter de Sapientia incarnata.

Resp. dist. ant. Condidit improprie, id est, produxit, *conc.* condidit proprie, id est, creavit, *nego ant.* Nam Septuaginta, versu sequenti, habent: *Ante sæculum fundavit me*, id est, ab æterno; porro æternitas adjuncta verbo, *condidit*, satis indicat illud verbum significare generationem, non vero proprie dictam creationem ex nihilo, quam impossibile est esse antequam Deus quidquam faceret.

Objicies 2. Ille, homine non peccante, fuit futurus, qui futurus fuit ante omnem creaturam; atqui Christus fuit futurus ante omnem creaturam; ergo.

Prob. min. Coloss. 1. Christus, dicitur, *Primogenitus omnis creaturæ*. Ergo, &c.

Resp. dist. antec. Christus, ut Deus, dicitur Primogenitus omnis creaturæ, *conc.* ut Homo, *subdist.* Dicitur Primogenitus prioritate honoris & dignitatis, *conc.* prioritate temporis vel intentionis, *nego antec.* Itaque Apostolum loqui de Christo, prout est Deus, constat ex antecedentibus & consequentibus, quippe ait: Christus, *qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt universa in cælis & in terra, visibilia & invisibilia.... omnia per ipsum & in ipso creata sunt*. Atqui Christus, ut homo est, non est imago Dei invisibilis, nec ab eo, ut homo est, creata sunt omnia, sed tantum, prout Deus est; ergo.

Inst. Hæc verba quæ sequuntur, *Christus est caput corporis Ecclesiæ... primogenitus ex mortuis*, intel-

intelliguntur de Chriſto ut homine; ergo Chriſtus, ut homo, eſt primogenitus omnis creaturæ.

Reſp. conc. antec. Cum autem in Chriſto duplex ſit natura, non mirum eſt, quod Scriptura modo de eo ſecundum divinitatem, modo ſecundum humanitatem loquatur, quod ex antecedentibus & conſequentibus dijudicandum eſt, *diſt. conſeq.* Eſt primogenitus ordine dignitatis & excellentiæ, *conc.* ordine intentionis vel temporis, ita ut prædefinitus fuerit ante omnes creaturas, *nego conſeq.* cum D. Hier. in hunc locum, *Primogenitus*, inquit, *non quod Deus illum ante omnem creaturam producere conſtituerit, ſed quod illi creaturam omnem ſubjecerit*. Itaque vox, *primogenitus*, per Hebraiſmum ſæpe, in Scriptura, ſignificat præſtantiſſimum in ſuo genere, quomodo David, *Pſ.* 88. dicitur primogenitus, *Ego primogenitum ponam illum*. Et Ephraim, Jerem. 31. *Ephraim primogenitus meus*.

Subſumes, atqui Chriſtus ut homo, eſt primogenitus omnis creaturæ ordine intentionis; ergo.

Probat. ſubſ. Chriſtus dicitur finis ad quem omnes creaturæ ordinantur, Hebr. 2. *Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, auctorem ſalutis eorum per paſſionem, conſummare*. Atqui finis propter quem ſunt omnia, prius volitus eſt, quam omnia decernerentur; ergo.

Reſp. diſt maj. Chriſtus, ut Deus, eſt finis ad quem omnes creaturæ ordinantur, *conc.* ut homo, *ſubdiſt.* Eſt finis, eo quod, poſtquam, ſuppoſito peccato, decretus eſt, omnia ad illum Deus referri voluerit, *conc.* quia, ut ait Apoſtolus, 1. Corinth. 3. *Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei*. Eo quod ante omnia decretus ſit, *nego maj.* nam in his, quæ ex inſtituto dependentiam habent, non neceſſe eſt, ut id prius exiſtat, aut decre-

cretum fuerit, ad quod referuntur cætera. Locus autem Apostoli, non de Christo ut homine, sed de Deo Patre intelligendus est, ut series sermonis satis indicat.

Objicies 3. Sancti Patres docent Christum prædefinitum fuisse ante omnem creaturam; ergo, homine non peccante, venturus fuisset, saltem in carne impassibili.

Prob. ant. Ex D. Iræneo, *lib. 3. cap. 33.* dicente: *Cum praexisteret salvans, oportebat, & quod salvaretur, fieri, ut non vacuum sit salvans.* Ergo Christus fuit prædefinitus ante Adamum, ejusque peccati prævisionem.

Respond. nego conseq. Ibi enim D. Irenæus loquitur de Christo, ut Deo, qui ab æterno fuit salvans in actu primo, hoc est, valens salvare in natura assumpta; non vero loquitur de Christo, ut homine, alias & de eo in carne passibili acciperetur, cum in ea tantum sit salvans, quem tamen in carne passibili decretum esse ante peccatum adversarii non dicent. Et vero D. Irenæus clare sententiam nostram docet, loco in probatione citato.

Inst. 1. D. Cyrill. *lib. 5. Thesauri, cap.* 8. ait: *præfundatur*, id est, decernitur, *ante nos Christus, & in illo nos omnes superædificamur; idque ante initium mundi in præscientia Dei, ut cum ordine divino benedictio maledictionem antecesserit*, &c. ergo.

Resp. nego conseq. Nam S. Cyrillus solum vult Christum fuisse præfundatum ante nos, quia definitus est in divina misericordia, non quidem ante prævisum peccatum nostrum, sed antequam actu peccaremus, ut, nempe, homine peccante, remedium jam paratum esset, quod patet ex his ejus verbis paulo superius: *Sciebat enim mortales nos futuros propter peccatum, & ideo ex misericordia sua ante sæcula*

constituit, ut Verbum suum homo fieret. Ergo propter liberationem a peccato præviso, Christus factus est homo; hocque solo sensu benedictio prævisa maledictionem actualem antecessit, non autem maledictionem prævisam.

Inst. 2. D. Cyrillus addit: *Creator noster Christum, nostræ salutis fundamentum, etiam ante initium mundi fundavit, ut si prævaricatione caderemus, in ipso rursus renovaremur*. Ergo Christus fuit decretus ante lapsum hominis.

Resp. dist. conseq. Ante lapsum hominis personalem, *conc.* oiginalem, *subdist.* actu commissum, *conc.* prævisum, *nego*. Sensus itaque D. Cyrilli est, Christum tam firmum esse nostræ liberationis a peccato originali fundamentum, ut, si laberemur postea in peccata actualia, iterum reparari in Christo possemus, ut patet ex his verbis: *Ut si prævaricatione*, personali, *caderemus, in ipso rursus renovaremur*.

Objicies 4. D. August. (z) docet ante peccatum, matrimonium futurum fuisse Sacramentum, scilicet, *in Christo & in Ecclesia*. Ergo ante peccatum Christus fuit decretus.

Resp. dist. conseq. Christus fuit decretus ante peccatum, actu commissum, *conc.* ante peccatum, prævisum, *nego conseq.* constat ex ipso textu Augustini. *Ante peccatum*, inquit, *dictum est in paradiso, relinquet homo patrem & matrem & adhærebit uxori suæ; quod magnum Sacramentum dicit Apostolus in Christo & in Ecclesia;* ergo ante peccatum actu commissum decretus fuit Christus, non vero ante idem peccatum prævisum, quia si non fuisset futurum, Christus, vi præsentis decreti, non venisset, & consequenter matrimonium non fuisset

(z) Lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 11.

ſet ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia.

Inſt. 1. Adamus ante ſuum peccatum cognovit myſterium Incarnationis, ut tradunt multi Patres cum D. Thom. (*a*) ergo ante peccatum futura erat Incarnatio.

Reſp. nego conſeq. Adamus enim potuit illud myſterium cognoſcere; quia tunc reipſa futurum erat; quamvis non fuiſſet futurum, niſi in peccatum lapſurus fuiſſet.

Inſt. 2. Ex D. Auguſt. (*b*) licet Adamus innocens habuerit cognitionem Myſterii Incarnationis, *Non tamen ſui peccati præſcius fuit*. Ergo Deus non erat incarnandus, etiam Adamo non peccante.

Reſpond. nego conſeq. Ex antecedente ſequitur tantum, quod Adamus in ſtatu innocentiæ finem & motivum Incarnationis ignoraverit; non vero ſequitur, quod Deus, Adamo non peccante, incarnandus fuerit.

Objicies 5. Ille futurus fuit, Adamo non peccante, qui eſt caput Adami innocentis, immo & Angelorum; atqui Chriſtus eſt caput Adami innocentis, immo & Angelorum, Coloſſenſes 2. *Eſt caput omnis principatus & poteſtatis*. Ergo.

Reſp. diſt. min. Chriſtus eſt caput Adami innocentis & Angelorum, dignitate & excellentia, *conc.* influxu, *nego min.* Dona enim, quæ primis parentibus ante lapſum & Angelis ſanctis conceſſa ſunt, erant dona Dei creatoris, non autem Chriſti redemptoris: unde hæc verba: Joann. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, de hominibus lapſis intelligi debent.

Inſt. D. Bernardus *Serm.* 22. *in Cantica*, ait: *Qui*

(a) 2. 2. q. 2. art. 7.
(b) Lib. 11. de Geneſ. ad litt. cap. 18.

Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laberetur; sic illum de captivitate eruens, sicut hunc a captivitate defendens: & hac ratione fuit utrique redemptio, solvens illum & servans istum. Ergo Christus fuit caput Angelorum influxu.

Resp. dist. conseq. Christus, ut Deus, *conc.* ut homo, *nego conseq.* solum vult D. Bernardus gratiam Angelo ad non peccandum, sicut homini ad resurgendum a peccato necessariam fuisse; at non eodem modo, nec ex meritis Christi, sed ex pura creatoris liberalitate.

Objicies 6. Deus decrevit Incarnationem propter suam gloriam externam, nam *omnia propter semetipsum operatus est Dominus.* Ergo non eam decrevit propter generis humani redemptionem.

Resp. dist. ant. Decrevit Incarnationem propter gloriam suam, tanquam propter finem remotum, *conc.* proximum, *nego.* Deus enim Incarnationem, quam ad suam gloriam externam ultimate refert, proxime voluit propter redemptionem generis humani.

Instabis 1. Inordinatum est perfectius referre ad minus perfectum; atqui Incarnatio est quid perfectius redemptione generis humani; ergo inordinatum est illam referre ad generis humani redemptionem.

Resp. dist. maj. Inordinatum est perfectius referre ad minus perfectum, tanquam ad finem ultimum, *conc.* tanquam ad finem proximum prius efficaciter intentum, *nego major.* & sic ad conseq. Itaque, Deus, qui est liberrimus ad extra, potuit absque inordinatione decernere Christum propter redemptionem generis humani, tanquam finem immediatum, ordinatum ad suam gloriam externam, quæ est finis ultimus omnium rerum.

Inst. 2.

Inst. 2. Inordinatum est magis amare quod est minus amabile, atqui si Deus Incarnationem ordinavit ad redemptionem hominis, magis amavit hominem redimendum, quam Christum, licet sit Christo minus amabilis; ergo.

Respond. 1. *retorq. argument.* Contra adversarios, Deus Christum in carne passibili ordinavit ad redemptionem hominis; ergo magis amavit hominem redimendum, quam Christum in carne passibili.

Resp. nego min. Amor enim major, vel minor, non mensuratur ex ordinatione unius ad aliud, sed ex majori complacentia, & majoribus donis collatis; atqui Deus multo plus sibi in Christo complacuit, quam in puro homine redimendo, eique multo plura ac majora contulit dona; ergo.

Instabis 3. Si Deus Incarnationem ordinavit ad hominis redemptionem, amavit hominem redimendum ut finem, Christum vero incarnandum ut medium; atqui magis amatur finis, quam medium ad finem; ergo.

Resp. dist. minor. Si medium ametur tantum propter bonitatem finis, *conc.* si ametur principaliter propter bonitatem suam absolutam, quæ sit præstantior bonitate finis, *nego minor.* Deus autem amat Christum, quatenus est medium aptissimum ad redemptionem hominis, verum eum multo magis amat propter ejus bonitatem absolutam infinite præstantiorem salute hominum, ad quam ordinatur, licet, vi præsentis decreti, Incarnationem non decrevisset, nisi homo fuisset redimendus.

Objicies 7. Si Verbum ita propter peccatum delendum Incarnatum esset, ut, eo sublato, Incarnaturum non fuisset, *sequeretur* 1. Incarnationem esse bonum nobis per accidens concessum, nimirum ex occasione peccati; *seque-*

retur 2. humanitatem Christi posse lætari de primorum parentum peccato, quod tanto bono, quantum est Incarnatio, occasionem præbuit, immo & gratias agere Adamo de peccato; atqui illa sunt absurda; ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam 1. quæ ex occasione alterius libere & positive decernuntur, non dicuntur decerni per accidens ex parte illius, a quo decernuntur; ergo licet Christus non fuerit prædefinitus, nisi ex occasione peccati, fuit tamen prædefinitus propter suam expetibilitatem; ergo non per accidens ex parte Dei, sed propter se. 2. Humanitas Christi non potest lætari de peccato Adami, sed de summa Dei in homines charitate, qua sola, ex occasione peccati prævisi, motus est ad Incarnationem prædefiniendam, *sic*, enim, *Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*. Unde horum verborum, quæ canit Ecclesia in benedictione cerei paschalis: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem*, sensus est, quod Adami culpa, ex summa Dei misericordia, homini per Verbum Incarnatum redempto, feliciter cesserit.

CAPUT II.

De causa Incarnationis meritoria.

Nota 1. Meritum, est, *Valor operis in ordine ad præmium*, & duplex est, unum de condigno, alterum de congruo.

Meritum *de condigno*, est opus bonum, cui, stricto jure, præmium debetur, ita ut sine injustitia negari non possit.

Meritum *de congruo*, est opus bonum, cui, ex quadam duntaxat decentia, præmium debetur. In hoc differunt quod ad meritum de condigno

digno requiratur status gratiæ ex parte operantis, & promissio ex parte præmiantis, quod non requiritur ad meritum de congruo.

Nota 2. Incarnatio considerari potest duobus modis. 1. *Secundum substantiam*, nempe, prout dicit hypostaticam Verbi cum humanitate unionem. 2. *Secundum varias illius circumstantias* v. gr. quod facta sit ex tali gente, familia, muliere, hoc vel illo tempore, &c.

Nota 3. Quæstio hic est, utrum Christi humanitas, veteres Patriarchæ & B. Virgo Mariæ meruerint Incarnationem Verbi? quam sequentibus conclusionibus resolvemus. Itaque

CONCLUSIO I.

Humanitas Christi, nec de condigno, nec de congruo, meruit hypostaticam cum Verbo Divino unionem.

Prob. 1. Quia Christi humanitas sine unione hypostatica nunquam fuit, siquidem in primo instanti suæ Conceptionis unita fuit cum Verbo; ut fides docet adversus Nestorium: ergo illam non meruit, alias effectus esset prior sua causa. 2. Quia principium meriti non cadit sub meritum; atqui unio hypostatica fuit principium meritorum Christi; ergo, &c. Hinc Incarnatio in Scripturis clementiæ divinæ unice tribuitur, ad Tit. 3. *Benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Suffragatur D. August. cap. 36. Enchiridii dicens: *Hic granditer & evidenter Dei gratia commendatur; quid enim natura humana in homine Christo meruit, ut in unitatem personæ unici Filii Dei singulariter esset assumpta?....*

quæ bona opera præcesserunt, quibus mereretur iste homo una fieri persona cum Deo?

Objicies 1. Apoc. 5. de Christo dicitur; *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem & Divinitatem*. Ergo humanitas Christi meruit suam cum Divinitate unionem.

Resp. nego conseq. Neque enim textus agit de merito Christi in ordine ad unionem personalem cum Divinitate, sed solum in ordine ad manifestationem suæ Divinitatis, id est, ad gloriam externam, quatenus Christus morte sua meruit, ut suum nomen, toto passim orbe, cultu latriæ celebraretur, ut docet Apost. Philipp. 2. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur.*

Objicies 2. Psalm. 44. de Christi humanitate prænuntiatur: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Ex quo sic arguo: unctio, de qua loquitur Psaltes Regius, est unio hypostatica Divinitatis cum humanitate; atqui hanc unionem meruit Christi humanitas, ut constat ex hac particula causali, *propterea*; ergo.

Respond. 1. *nego maj.* Nam juxta multos Patres (*c*) per illam unctionem, non intelligitur unio hypostatica, sed gloria quæ Christo resurgenti concessa est in mercedem amoris, quo dum viveret, flagrarat in justitiam.

Respond. nego min. Particula enim, *propterea*, non sumitur in hoc textu causaliter meritorie, sed finaliter, ita ut sensus sit, quod humani-

(c) D. Hieronym. Epist. 140. *Ambros.* in cap. 1. ad Hebr.

manitas Christi fuerit uncta divinitate, non quia aliquid egisset istius unctionis meritorium; sed potius eo fine, ut justitiam diligeret, & omnia præstaret quæ ab eo perfecta sunt. Ita D. August. in illud Psalmum, Gregor. Nazianz. orat. *36.* &c.

CONCLUSIO II.

Veteres Patriarchæ, nec de condigno, nec de congruo meruerunt Incarnationem sumptam secundum substantiam.

Prob. Veteres Patriarchæ nulla ratione meruerunt id quod cuilibet merito præsupponitur; atqui Incarnatio, secundum substantiam sumpta, præsupponitur cuilibet merito: de fide enim est nullum, in statu naturæ lapsæ, meritum esse, nisi ex meritis Dei incarnati; ergo veteres Patriarchæ nulla ratione meruerunt Incarnationem secundum substantiam.

Objicies 1. D. Thom. in 3. quæst. 3. artic. 1. ait: *Acceleratio Incarnationis potuit cadere sub merito de condigno, Incarnatio autem sub merito de congruo.* Ergo veteres Patriarchæ meruerunt de congruo Incarnationem, sumptam secundum substantiam; D. enim Doctor hic distinguit Incarnationem secundum substantiam, ab Incarnatione sumpta secundum circumstantiam temporis, quæ secundum hanc circumstantiam mereri potest de condigno.

Resp. nego conseq. Licet enim D. Thomas illam tenuerit sententiam, dum scriberet in sententias, eam tamen correxit in sua Summa, dicens: *Gratia non potest cadere sub merito, quia est merendi principium; unde multo minus Incarnatio cadit sub merito, quia est principium gratiæ, secundum illud Joann.* 1. Gratia & veritas per Jesum Christum facta est.

Instab. D. Thom. in loco citato Summæ ad-

dit: *Ex congruo tamen meruerunt SS. Patres Incarnationem desiderando & petendo*. Ergo non correxit priorem sententiam.

Resp. dist. antec. Meruerunt Incarnationem, quoad circumstantiam temporis, hoc est, meruerunt accelerationem Incarnationis, *conced.* quoad substantiam, *nego antec.* Alioquin Divus Thomas sibi contradiceret, cum paulo ante docuerit Incarnationem esse principium cujuscumque meriti, ac proinde eam nullo modo cadere sub meritum.

Objicies 2. Veteres Patriarchæ enixissime postulaverunt Incarnationem; ergo arbitrati sunt se posse eam promereri.

Resp. dist. ant. Postulaverunt Incarnationem, secundum illius mysterii ipsis revelati accelerationem, *conc.* secundum substantiam, *nego ant.* Quando enim Moyses dixit Deo, Exod. 4. *Obsecro, Domine, mitte*, addit, *quem missurus es;* id est, mitte quamprimum quem mittere jam statuisti.

CONCLUSIO III.

Veteres Patriarchæ aliquas Incarnationis circumstantias meruerunt, non quidem de condigno, sed de congruo.

Prob. prima pars. 1. Quia Abraham meruit, ut Christus de sua stirpe nasceretur. Gen. 22. *Benedicentur in semine tuo*, id est, in Christo ex te oriundo, *omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.* 2. Quia Daniel, suis precibus ac votis, meruit accelerationem adventus Messiæ: *Ab exordio precum tuarum*, inquit Angelus, cap. 9. *egressus est sermo . . . septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum*, &c.

Prob. secunda pars. Quia ad meritum de condigno requiritur ex parte præmiantis promissio,

sio, ut si talia egerint, tales circumstantias mererentur; atqui nulla talis promissio ex parte Dei facta est antiquis Patriarchis; ergo.

Dixi, *aliquas meruerunt circumstantias*, quia non meruerunt circumstantias Incarnationis, secundum præsens decretum, necessarias, v. g. quod Christus nasceretur, quod moreretur, nec proinde quod moreretur pro nobis; licet enim ab his circumstantiis abstrahat Incarnatio, ut decerni potuit, tamen ab iis non abstrahit, ut actu decreta est.

Objicies. Patriarchæ non meruerunt, etiam de congruo, hanc Incarnationis circumstantiam, quod Christus de eorum stirpe nasceretur; ergo, &c.

Prob. ant. Patriarchæ non meruerunt circumstantias Incarnationis, secundum præsens decretum, necessarias; atqui circumstantia, quod Christus ex stirpe Patriarcharum nasceretur, est, secundum præsens decretum, necessaria; ergo, &c.

Resp. nego min. Incarnatio enim, secundum substantiam spectata, abstrahit ab hac circumstantia, quod Christus ab hac, vel illa stirpe nasci debeat, & ideo sancti Patriarchæ illam potuerunt mereri de congruo, ut de facto illam meruere: valde quippe congruum fuit, ut Deus illam concederet Patriarchis in præmium eorum virtutum, puta, obedientiæ, religionis, &c.

CONCLUSIO IV.

Beata Virgo non meruit divinam maternitatem de condigno, bene vero de congruo.

Prob. prima pars: Quia ad meritum de condigno requiritur Deum inter & B. Virginem pactum de danda illi maternitate; atqui Deum

inter & B. Virginem nullum tale pactum intercessit; ergo.

Dices: D. Ambros. (*d*) de beata Virgine, ait: *Quid in singulis immoror, quæ digna fuit, ex qua filius Dei nasceretur*. Et de eadem concinit Ecclesia: *Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur*. Ergo B. Virgo meruit, ut fieret Mater Dei.

Resp. nego conseq. Ex textibus allatis sequitur equidem, quod B. M. V. fuerit condigne disposita, ut esset Mater Dei, ad quod sufficit ut per gratias & dona Dei ita fuerit præparata, ut, quantum fert conditio creaturæ, decenter maternitatem reciperet; sed nulla ratione sequitur, quod de condigno divinam maternitatem meruerit.

Prob. secunda pars. Beata Virgo aliquo merito meruit maternitatem; ergo merito saltem de congruo.

Prob. antec. 1. Ex ipso B. Virginis Cantico, Luc. 2. *Quia*, inquit, *respexit humilitatem ancillæ suæ:* quorsum autem Deus respexit humilitatem B. Virginis, nisi ut illi concederet maternitatem, propter quam eam Beatam omnes nationes dicturæ essent: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Ita sensit Ecclesia, quæ sic B. Virgini congratulatur, *Quia quem meruisti portare, resurrexit*, &c.

Prob. 2. *ex Patrib.* D. Hieron. (*e*) ait: *Propono tibi B. Virginem, quæ tantæ extitit puritatis, ut Mater Domini esse mereretur.*

D. Augustin. (*f*) *Concipere meruit & parere eum, quem constat nullum habuisse peccatum*.

S. Gregor. in lib. 1. Reg. cap. 1. *Meritorum* ver-

(d) Lib. 2. de Virginibus.
(e) Lib. 2 Epist. 17. ad Eustochium.
(f) Lib. de natura & gratia, cap. 36.

verticem, inquit, *usque ad solium Divinitatis erexit*.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. B. Virgo non potuit mereri maternitatem, quin simul meruerit Incarnationem, atqui Incarnationem mereri non potuit; ergo nec maternitatem.

Resp. dist. maj. Non potuit mereri maternitatem Dei, ante decretam Incarnationem, nisi meruerit etiam Incarnationem, *conc.* Non potuit mereri maternitatem Dei, ex hypothesi jam decretæ Incarnationis, *nego major.* potest autem intelligi ante decreta Incarnatio, quam decerneretur hæc, vel illa mater, cum id ita factum esse non repugnet, ac proinde maternitatem huic, aut illi, intuitu bonorum operum, concessam esse.

Inst. 1. Qui meretur aliquid, meretur quoque quod illud consequitur; atqui Incarnatio sequitur maternitatem; ergo, &c.

Resp. dist. min. Incarnatio sequitur maternitatem, in genere consideratam, *conc.* Hanc aut illam numero maternitatem, *nego min.* Nam Deum venturum in carne passibili, dicit quidem eum ex aliqua matre nasciturum esse, sed non ex hac aut illa: quare posito decreto quod veniat Deus in carne passibili, & nascatur ex matre, datur adhuc huic, aut illi matri, locus promerendi, ut ex se potius quam ex alia, nascatur.

Inst. 2. Incarnatio dicit hanc numero carnem assumi; ergo sequitur hanc numero maternitatem.

Respond. nego conseq. Nam hæc caro non est necessario hujus matris. Itaque, prævisis meritis B. Virginis, cogitandus est Deus ita dispo-

fuisse causas naturales, ut sub forma purissimi ejus Sanguinis esset pars illa materiæ, ex qua Christi corpus formandum esset; & quamvis merito non daretur, quod B. Virgo talem habuisset materiæ partem, tamen ea obtenta, Deo sic causas naturales disponente, cogitari adhuc possit obtinuisse suis meritis, ut ex illa materiæ parte Christus nasceretur.

Objicies 2. B. Virgo ante omne meritum electa est, ut esset Mater Dei; ergo maternitatem non meruit.

Resp. nego ant. Cum D. Ambrof. Epist. 82. *Quid loquar quanta sit virginitatis gloria*, inquit, *quæ meruit a Christo eligi, ut esset etiam corporale Dei templum?* Ergo electio non excludit omne meritum.

Inst. Scriptura sacra gratiæ adscribit, quod B.V. Christum conceperit, Lucæ 1. *Ne timeas Maria, invenisti gratiam apud Deum.* Ergo divina maternitas merito tribuenda non est.

Respond. nego conseq. Ut enim quid tribuatur gratiæ, sufficit quod ejus meritum pendeat a gratia, quo sensu *vita æterna* dicitur *gratia Dei*, licet cadat sub meritum.

Instab. 2. Gratiæ singulares, quibus cumulata fuit B. Virgo, ei concessæ sunt intuitu maternitatis divinæ; ergo cum illæ gratiæ ei omnino gratis concessæ fuerint, gratuita quoque debuit esse maternitas divina.

Resp. dist. antec. Intuitu maternitatis decernendæ propter merita, ad quæ disponeretur per illas gratias: *conc.* intuitu maternitatis jam decretæ absolute, *nego ant.* Equidem B. Virgo, a primo suæ conceptionis instanti, eximiis gratiis ac privilegiis fuit præventa, quibus, per nobiliores omnium virtutum actus, correspondens, non solum condigne fuit disposita, ut esset Mater Dei, sed etiam meruit de congruo divi-

divinam illam maternitatem; congruum enim erat, ut Deus intuitu bonorum operum sanctissimæ mulierum, illi concederet maternitatem.

Objicies 3. Omnia merita B. Virginis fundata fuere in hoc numero Christo, ex hac numero Matre genito; ergo merita B. Virginis non præcesserunt maternitatem, quæ consequenter non cecidit sub meritum.

Resp. dist. ant. Fundata fuere in hoc numero Christo, ex hac numero Matre genito *specificative*, id est, qui genitus est ex hac Matre, *conc.* ex hac numero Matre genito *reduplicative*, id est, quatenus ex hac Matre genitus est; *nego antec.* nam licet nulla B. Virginis merita fuerint, nisi ex illo, qui est Filius hujus Matris, tamen non fuerunt ex illo, quatenus fuit Filius hujus Matris; quod enim Christus ex hac numero Matre natus sit, non fuit circumstantia necessaria ad merendum; prius enim Christus cogitatur nasciturus ex aliqua Matre, quam ex hac numero Matre.

DISSERTATIO VI.

De quidditate Incarnationis.

Nota: Cum Incarnatio nihil aliud sit essentialiter, quam unio hypostatica naturæ divinæ simul & humanæ in una Verbi persona, agemus hic, 1. De persona assumente, 2. De natura assumpta, 3. De utriusque unione hypostatica, triplici capite.

CAPUT PRIMUM.

De Persona assumente.

Nota 1. Scholastici varias hic congerunt quæstiones *de possibili*, v. g. utrum plures personæ unicam humanitatem assumere possint? utrum una persona possit assumere plures humanitates simul? utrum Pater & Spiritus sanctus tam potuerint incarnari quam Filius? utrum Persona divina possit assumere naturam Angelicam.

Communis est sententia illa omnia fuisse possibilia, quia nulla ex parte implicant. Verum jam non semel monuimus, satis otii nobis non esse, ut in hujuscemodi otiosis quæstionibus *de possibili* immoremur; itaque:

Nota 2. Error fuit Sabellianorum, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum inter se non distingui, nisi nomine tenus, & penes quasdam temporarias ejusdem realiter personæ functiones: ex quo falsò principio concludebant, Filium non potuisse reipsâ incarnari, quin Pater, & Spiritus sanctus simul cum eo incarnarentur; unde *Patripassiani* dicti sunt; contra quos:

CONCLUSIO.

Sola Filii persona naturam humanam assumpsit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ, *Joann.* 1. expresse asserit Verbum divinum incarnatum esse, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; nullibi autem id de Patre aut Spiritu sancto affirmat. Immo Filius declarat se solum fuisse incarnatum, cum de Patre dicit, *Pater major me*

mo est; neque enim minor est Patre, nisi ratione humanitatis assumptæ.

Probat. 2. Ex traditione perpetua Ecclesiæ, quæ in omnibus suis Symbolis, Apostolico, Nicæno, Constantinopolitano, Incarnationem soli Filio tribuit: *Conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine*. Et *homo factus est*, &c. Et quæ Patripassianos, tanquam hæreticos, anathemate profligavit.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Una persona non potuit sine alia incarnari; ergo non sola persona Filii humanam naturam assumpsit.

Prob. ant. Opera ad extra sunt communia toti Trinitati; atqui Incarnatio est opus ad extra; ergo.

Resp. dist. maj. Opera ad extra, quatenus sunt actio, *conc.* quatenus sunt terminus illius actionis, *nego maj.* Itaque in Incarnatione duo sunt distinguenda, nempe actio, per quam assumpta est humanitas, & terminus illius actionis. Actio, communis est toti Trinitati, quia procedit a potentia & virtute, quæ tribus personis communis est. Terminus vero illius actionis, particularis est Filio, quia pendet a subsistentia relativa, quæ singularis est personæ Verbi, ut docet Concilium Toletanum VI. his verbis: *Cum tota cooperata sit Trinitas ad formationem suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, id est, in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati.*

Inst. Atqui Incarnatio, quatenus est terminus actio-

actionis incarnativæ, est communis toti Trinitati; ergo, &c.

Prob. subs. Terminare est agere; atqui ex dictis actiones ad extra sunt communes toti Trinitati; ergo Incarnatio, quatenus est terminus, communis est toti Trinitati.

Resp. dist. maj. Terminare est agere, grammatice, *conc.* est agere, physice, *nego major.* Itaque terminare nihil aliud est physice, quam esse terminum, quod actionem non importat; quis enim dicat parietem agere, quando potentiam alicujus visivam terminat?

Objicies 2. Una persona non potest videri intuitive absque altera; ergo nec potest incarnari sine altera.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod essentia divina, quæ est primarium visionis intuitivæ objectum, identificatur tribus personis, & consequenter non potest sine illis videri intuitive; econtra tres personæ a se invicem realiter distinguuntur, ac proinde terminatio humanitatis, quæ est effectus relativus, potest prodire ab una persona, absque eo quod prodeat ab aliis.

Inst. Natura divina est communis tribus personis; atqui, juxta D. Damascenum citatum a D. Thoma, (g) tota natura divina est incarnata; ergo.

Resp. dist. minor. Tota natura divina est incarnata, mediate, *conc.* immediate, *nego min.* Neque enim unio facta est in natura, sed in persona, qua mediante natura dicitur incarnata; est ergo *incarnata*, inquit D. Thom. *ratione personæ ad quam terminata est unio, non autem prout communis est tribus personis. Dicitur*

(g) 3. p. q. 3. art. 4. ad 2.

tur autem tota natura divina incarnata, non quod sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione divinæ naturæ, personæ incarnatæ.

Objicies 3. Assumptio hominis; quæ fit per gratiam, est communis omnibus personis; ergo & ea quæ fit hypostatice.

Resp. nego conseq. Nam assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quamdam participationem divinæ naturæ secundum quamdam assimilationem ad bonitatem illius, juxta illud 2. Petri 1. *Ut divinæ consortes naturæ*, &c. & ideo hujusmodi assumptio communis est tribus personis, & ex parte principii effectivi, & ex parte termini: sed assumptio, quæ fit hypostatice, licet sit communis ex parte principii, non est tamen communis ex parte termini, de facto enim terminatur ad unam hypostasim. Ita D. Thom. ad 3.

CAPUT II.

De natura assumpta.

Nota: Cum natura humana duabus partibus essentialiter constet, corpore nimirum & anima; ideo, majoris claritatis causa, de utroque, & de naturæ humanæ defectibus sigillatim agemus, triplici quæstione.

QUÆSTIO I.

De corpore a Verbo divino assumpto.

Nota 1. Circa corpus a Verbo divino assumptum varie erraverunt Hæretici; namque:

1. Simon magus, Menander, Saturninus, Basi-

Basilides, Marcion, Manes, &c. docuerunt corpus Christi, non fuisse verum corpus carneum, sed apparens tantum, & phantasticum.

2. Valentinus, Apollinaris & Apelles, docuerunt corpus Christi non fuisse terrenum ex carne B. M. Virginis formatum, sed fuisse e cælo delatum, & per uterum Virginis, tanquam per canalem, transmissum.

Nota 2. Controvertitur inter Catholicos, utrum Verbum immediate assumpserit dentes, ungues, capillos, tres humores, & maxime sanguinem; quam controversiam, post debellatos Hæreticos, dirimemus. Itaque:

CONCLUSIO I.

Verbum divinum, verum & reale corpus assumpsit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Script. Joann. 1. *Verbum caro factum est*. Luc. ult. *Videte manus meas & pedes, quia ipse sum: palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*. Ex quibus sic arguo: qui habet carnem & ossa, verum & reale corpus habet; & non corpus phantasticum; atqui Christus carnem & ossa habet; ergo.

Probat. 2. Verus homo habet verum corpus reale; atqui ex Script. Patribus & Conciliis, Christus est verus homo; ergo, &c.

Prob. min. 1. Ex Script. Joann. 8. *Quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus sum vobis*.

Prob. min. 2. *ex Patrib.* S. Athanasius, *lib. de Incarnat.* contra Apollinarem: *Perfectus Deus*, inquit, *& perfectus homo Christus*. S. Gregor. Nazianz. in orat. de Nativitate Christi, ait: *Ipse Dei Filius .... humana omnia, excepto peccato, suscepit*. D. August. Epist. 3. ad Volusia-

ſianum, dicit Chriſtum eſſe *æqualem Patri ſecundum divinitatem, minorem autem Patre ſecundum carnem, hoc eſt, ſecundum hominem.* Ergo Chriſtus eſt verus homo.

Prob. min. 3. Ex Conciliis generalibus, Nicæno I. *Incarnatus eſt*, Filius Dei, *& Homo factus eſt*. Conſtantinopol. IV. Act. 10. *Confitemur unicum Dei Verbum incarnatum; & factum fuiſſe propter nos ſecundum nos .... duplicem docentes unum eundemque Chriſtum & Dominum, Deum ſcilicet perfectum, & hominem perfectum in una perſona.*

Confirm. Ex D. Auguſt. qui, *lib.* 83. *quæſtionum quæſt.* 14. ſic premit phantaſiaſtas: *Si phantaſticum fuit corpus Chriſti, ergo fefellit Chriſtus, & ſi fefellit, veritas non eſt: eſt autem veritas Chriſtus: non igitur corpus Chriſti phantaſma fuit; alioquin eſſet dicendum, quod ejus nativitas ex Virgine, paſſio, mors, & reſurrectio fuiſſet ſolum quid phantaſticum & imaginarium. Quis autem hoc dicat ſine hæreſi & impietate? nam ſi Chriſtus vere non reſurrexit ſicut & mors ejus ſit phantaſtica: igitur inanis erit prædicatio & fides noſtra*, inquit Apoſtol. 1. Cor. 15. *& vita Chriſti perpetua fictio fuit, & perpetua illuſio & deceptio.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Chriſtus, *Philipp.* 2. dicitur, *in ſimilitudinem hominum factus*. Ergo non habuit veram carnem, ſed apparentem & phantaſticam.

Reſp. nego conſeq. Nam illa ſimilitudo phantaſtica non eſt, ſed vera & naturalis, qualis eſt inter individua ejuſdem ſpeciei, ſic homo eſt ſimilis homini. Hinc Apoſtolus ſubjungit: *Factus eſt obediens uſque ad mortem;* homo vero,

ro, nisi verum corpus habeat, non moritur.

Inst. 1. Quando, *Rom.* 8. dicitur: *Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati*, illa similitudo non est vera & naturalis, sed tantum exterius apparens; ergo quando Christus dicitur *in similitudinem hominum factus*, illa similitudo est externæ tantum apparentiæ.

Respond. nego conseq. Disparitas desumitur ex ipsa Scriptura, quæ, cum dicit Christum missum fuisse *in similitudinem carnis peccati*, sufficienter declarat illam similitudinem esse tantum quoad externam apparentiam, asserendo Christum esse sanctum, & ab omni, vel minima, peccati umbra immunem, Luc. 1. *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*. 2. Cor. 5. *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, hoc est, pœnas peccati tulit. Cum vero dicit Christum *in similitudinem hominum esse factum*, nullibi innuit illam similitudinem esse tantum externæ apparentiæ, econtra declarat illam similitudinem esse veram, realem, & naturalem, cum ubique asserat Christum esse verum hominem, 1. ad Timoth. 2. *Unus mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus*.

Inst. 2. Atqui Scriptura sufficienter declarat se loqui de similitudine quoad externam tantum apparentiam; ergo.

Probat. subsumpt. Scriptura addit: *Et habitu inventus ut homo*. Atqui habitus externam speciem significat cum exclusione substantiæ, idque innuit particula, *ut*, ergo.

Resp. dist. min. Habitus, sumptus pro vestimento, *conc.* sumptus pro figura, *nego minor.* Porro hic habitus sumitur pro figura, unde translatio Erasmi Roterod. habet: *Et figura repertus ut homo*. Figura autem per se realitatem non excludit a subjecto in quo reperitur,

sic

sic licet nihil magis sit simile, quam ovum ovo, non sequitur ovum non esse realiter ovum.

Inst. 3. particula, *ut*, in hoc textu, est nota meræ similitudinis, non autem veritatis; ergo realitatem excludit.

Resp. nego antec. Particulæ enim, *Ut velut*, *quasi*, &c. non excludunt rei veritatem, sic Christus, qui 1. Joann. v. 14. dicitur, quasi Unigenitus, *Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti a Patre*. Dicitur absolute Unigenitus vers. 18. *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*.

Objicies 2. Apostolus 2. Cor. 5. ait: *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam novimus*. Ergo Christus non habet veram carnem.

Respond. nego conseq. Alias sequeretur nullum hominem habere veram carnem, cum Apostolus dicat, *Neminem novimus secundum carnem*. Sensus ergo est, licet olim pluris fecerimus Christum habere pro consanguineo, nunc mortui veteris vitæ affectibus, augustius de eo sentimus, nec amplius eum novimus *secundum carnem*, sed, *secundum spiritum*, ut auctorem omnis gratiæ & salutis, qualem eum toto orbe prædicamus.

Objicies 3. Apparitiones Angelorum in veteri testamento, quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem; ergo cum signa respondere debeant signatis, Christi apparitio in carne non fuit secundum rei veritatem.

Resp. nego conseq. Apparitiones enim illæ debuerunt esse quoad similitudinem, non quoad rei veritatem, alias, ut docet D. Damasc. *l.* 3. *c.* 26. jam non forent signa, sed res ipsæ. Præterea ex Coloss. 2. quæ contingebant in veteri testamento, erant umbra futurorum; ergo appari-

paritiones debuerunt esse secundum apparentiam, cum apparitio Filii Dei in mundo, secundum corporis veritatem fieri postea deberet.

Inst. Scriptura apparentes Angelos non minus homines vocat, quam Christum; atqui tamen non inde sequitur eos fuisse veros homines; ergo nec Christus.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Scriptura nihil adscribit illis Angelis, quod sit proprium veri hominis, econtra multa Christo attribuit, quæ soli vero homini convenire possunt, v. gr. Conceptionem & Nativitatem ex Virgine, passionem, mortem, & Resurrectionem.

CONCLUSIO II.

Verbum divinum carnem e cælo non detulit, sed eam sumpsit ex Maria Virgine. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Lucæ 1. Angelus ad Mariam dixit: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*, Rom. 1. de Christo dicitur: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem*. Et Galat. 4. *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere*. Atqui quod natum est ex muliere, quod factum est ex semine David, verum corpus habet terrenum, & non e cælo delatum. Ergo.

Prob. 2. Ex Conciliis General. & speciatim Ephesino, in quo approbata est S. Cyrilli Epistola ad Nestorium, in qua dicitur: *Non dubitarunt* (Sancti PP.) *sacram Virginem Deiparam appellare . . . . quod sacrum illud corpus, anima intelligente perfectum, ex ea traxerit*.

Objicies. Apostol. 1. Corinth. 15. Christum Adamo opponens, ait: *Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de cælo, cælestis*. Ergo Christus habuit corpus cæleste.

Resp. nego conseq. Christus enim non dicitur

homo

homo cœlestis, quod habuerit corpus cœleste; sed quod subſtiterit subſiſtentia Verbi Divini.

Inſt. Corpus cœleſte omnium præſtantiſſimum eſt; ergo Deo eſt tribuendum.

Reſpond. nego conſeq. Nam ad maximam Dei gloriam pertinuit, ut corpus infirmum & terrenum ad ſublimitatem omnium maximam eveheret.

CONCLUSIO III.

Verbum Divinum immediate aſſumpſit dentes, ungues, capillos, tres humores & maxime ſanguinem. Eſt communis contra Durandum, in 4. diſt. 10. quæſt. 1. & Franciſcum Maironis, diſt. 43.

Prob. 1. *generaliter*, Verbum immediate aſſumpſit quidquid ad naturæ humanæ perfectionem & integritatem pertinet; atqui dentes, ungues & capilli, ad naturæ humanæ perfectionem & ornatum pertinent; tres vero humores, & maxime ſanguis, ad ejuſdem integritatem ſpectant; ergo.

Nec obſtat, quod Verbum immediate non aſſumpſit lacrymas, ſudorem, ſputum, &c. Diſpar eſt enim ratio; nam lacrymæ, ſudores, ſputum, &c. ſunt pura excrementa, nec per ſe requiruntur ad naturæ humanæ conſtitutionem & integritatem, cum non ſint quid permanens in homine, ſicque non habeant locum in Beatis; at vero dentes, ungues, capilli, & humores, ad perfectam corporis humani conſtitutionem, & naturæ humanæ integritatem requiruntur, ac ſunt quid in homine permanens, ſicque locum habent in Beatorum corporibus glorioſis; ergo.

Prob. ſpecialiter de ſanguine; 1. Ex Scriptura Hebr. 2. *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſan-*

& sanguini, *& ipse similiter participavit eisdem*, scilicet per unionem hypostaticam, ut explicat S. Cyrillus, *L. de fide ad Reginas* dicens: *Verbum ex Deo factum est particeps carnis & sanguinis.* Ergo cum caro immediate unita sit, idem de sanguine; de quo, simili modo, loquuntur Apostolus & Cyrillus, sentiendum est.

Prob. 2. Quia eadem Scriptura declarat nos per Sanguinem Christi redemptos fuisse, 1. Petri 1. *Non corruptibilibus auro & argento redemptis estis . . . sed pretioso Sanguine quasi Agni immaculati Christi.* Hinc Clemens VI. (*h*) infert, unicam guttam Sanguinis Christi, propter unionem ad Verbum, sufficere potuisse pro redemptione generis humani.

Objicies: Subsistentia Verbi supplevit solum subsistentiam humanam; atqui subsistentia humana non terminat sanguinem proximè; ergo nec subsistentia Verbi.

Resp. nego min. Nam subsistentia humana omnes naturæ humanæ partes, etiam integrantes, terminat; atqui sanguis est pars naturæ humanæ integrans, pertinens ad naturalem constitutionem, immo & conservationem hominis; ergo.

Inst. Subsistentia humana cum natura, quam terminat, personam constituit; atqui non constituit personam cum sanguine; ergo sanguinem non terminat.

Resp. dist. maj. Cum natura totali, quam terminat, personam constituit, *conc.* cum natura partiali, *nego maj.* Porro sanguis, sicut corpus, & anima separatim, sunt naturæ partiales, quæ personam non constituunt, nisi uniantur.

QUÆ-

(h) Extrav. *Unigenitus*, de pœnit. & remiss.

QUÆSTIO II.

De anima a Verbo Divino assumpta.

Nota. HÆretici, alii animam, alii facultates animæ Christo denegarunt; namque:

1. *Ariani*, docuerunt Verbum carnem assumpsisse absque anima, cujus vices obibat ipsummet Verbum. *August. hæresi* 49. hocque docebant; ut ipsimet Verbo mortem & passionem adscriberent.

2. *Apollinaristæ*, animam quidem a Verbo assumptam admiserunt, sed quæ Verbum haberet pro mente.

3. *Monothelitæ*, quorum Duces fuerunt Cyrus Alexandrinus, Macharius Antiochenus, Sergius Constantinopolitanus & ejus in Sede Constantinopolitana successores Pirrhus & Paulus, & tandem Theodorus Pharanitanus, docuerunt Verbum Divinum voluntatem humanam non assumpsisse, ac proinde unicam voluntatem, eamque Divinam, in Christo admittebant; contra quos:

CONCLUSIO I.

Verbum assumpsit veram animam humanam. Est de fide contra Arianos.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Joann.* 10. Christus ait: *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam*, in Resurrectione. *Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a me ipso: & potestatem habeo ponendi eam, & iterum sumendi eam.* Atqui illa anima, quam Christus potest ponere, & quam, semel demissam, potest iterum sumere, haud dubie non est ipsamet Divinitas, quam Christus nunquam dimisit, cum non distinguatur a per-

persona Verbi; ergo est vera anima humana.

Probat. 2. Ex traditione, cujus testes sunt, D. Athanas. *In Symbolo*, ubi Christus dicitur, *perfectus Deus & perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne subsistens*. Et D. Aug. *Epist.* 187. ad Dardan. *Quæro*, inquit, *quemadmodum accipias hominem Christum: non utique, sicut quidem hæretici, Verbum Dei & carnem, hoc est, sine anima humana, ut Verbum esset pro anima;* ergo.

Objiciunt Ariani: loca, in quibus anima Christo tribuitur, metaphorice sunt intelligenda; ergo Christus non habuit veram animam humanam.

Prob. ant. Hic textus Isaiæ 1. *Kalendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea*, Metaphorice est accipiendus; ergo.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Scriptura veteris testamenti, cum Deo animam tribuit, non ei tribuit historice affectiones quæ sine anima esse non possunt, econtra *ostendimus*, inquit D. August. Lib. 33. quæstionum, quæst. 80. *Per innumerabiles locos Evangelicæ Scripturæ narratum de illo* (Christo) *ab Evangelistis, quod in his affectionibus fuerit, quæ sine anima esse non possunt . . . . . &*, miratus est Jesus, *&*, iratus, *&*, contristatus, *&*, exhilaratus, *& multa alia innumerabilia: sicut etiam illa quæ conjuncta simul officia & corporis & animæ ostendunt: sicut sunt quod*, esurivit, *quod*, dormivit, *quod*, fatigatus ab itinere sedit, & *alia hujusmodi*.

Instant 1. Etiam in veteri testamento varii motus iræ, lætitiæ, &c. Deo tribuuntur, nec ideo consequens est Deum habuisse animam; ergo licet Christus illas affectiones habuerit; non sequitur quod animam vere humanam habuerit.

Resp.

Resp. nego conseq. Disparitas enim est inter ea quæ dicta sunt prophetice, & ea quæ dicta sunt historice, quod illa figurate, ista vero secundum rerum proprietatem accipienda sint. Ut docet D. August. ibidem: *Dicta sunt enim illa*, inquit, *propheticis imaginationibus*, *non narratoria manifestatione : nam & membra Dei dicta sunt, & manus, & pedes, &c. Et quemadmodum ista non indicant eum habere corpus, sic nec illa animam. Quemadmodum autem narratur aliquid, ubi nominata sunt manus Christi, & caput*, & *cætera quæ indicant ejus corpus: ita etiam, quæ de animi affectionibus eodem narrationis tenore nominata sunt, indicant ejus animam.*

Instant 2. Si Christus assumpsit animam, fuerunt in eo tres substantiæ, nimirum natura divina, corpus, & anima; atqui hoc falsum est, ut docet D. Damascenus, *Lib. 3. de fide, c.* 16. Ergo.

Resp. dist. maj. Fuerunt in Christo tres substantiæ, quarum duæ sunt partiales, *conc.* totales, *nego major.* Quamvis itaque possit dici, quod sint tres substantiæ in Christo, ut docet D. Bernard. *Serm.* 4. in vigilia Natalis Domini : *In hac speciali commixtione*, inquit, *Trinitas est in substantiis, unitas vero in persona.* Et Concil. Tolet. XV. probat in Christo fuisse tres substantias & duas naturas; attamen ab hac loquendi formula communiter abstinendum est, & duæ solum substantiæ perfectæ & totales in Christo ponendæ, natura divina, nimirum, & humana, ex quibus Christus proxime compositus fuerit, siquidem corpus & anima unicam naturam humanam constituunt.

CONCLUSIO II.

Verbum assumpsit animam mente præditam. Est de fide contra Apollinarem.

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiæ 52. de Christo dicitur: *Ecce intelliget Puer meus*, in quem locum S. Fulgentius, *de fide ad Petrum, cap.* 24. ait: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, Christum Filium Dei habere veram nostri generis carnem, & animam rationalem.*

Prob. 2. *duplici ratione:* 1. In Christo fuerunt passiones humanæ, nimirum, gaudium, tristitia, metus, ira, &c. Atqui illæ passiones nihil aliud sunt, quam affectiones animæ rationalis, cum ex perceptione boni præsentis, vel mali imminentis oriantur; ergo, &c. 2. Christus oravit Patrem; atqui oratio in Christo est actus mentis humanæ; ergo, &c. *Probat. min.* Oratio est actus religionis, quo orans, supremam Dei excellentiam, suamque a Deo dependentiam agnoscit; atqui Christus non potuit suam dependentiam a Deo agnoscere per intellectum divinum, nempe ut Deus est omnino independens; ergo per intellectum humanum; ergo, &c. Quare D. August. Epist. 57. ad Dardanum, sugillat eos qui dicunt, *Verbum Dei esse animæ pro mente humana*, & probat ex eo quod Christus sit homo perfectus: *Non est autem homo perfectus*, inquit, *si vel anima carni, vel animæ ipsi mens humana defuerit.*

Objicies: Verbum in Christo supplet vices animæ humanæ, prout rationalis est; ergo anima Christi non est prædita mente humana.

Resp. nego ant. Nam anima Christi fuit principium & subjectum voluntarium quarumdam passionum, v. g. metus, tristitiæ, &c. Atqui Verbum

bum non potuit esse principium & subjectum hujusmodi passionum, alias esset mutabile, nec proinde Deus; ergo.

Inst. 1. Lux major evacuat lucem minorem; ergo mens divina mentem humanam in Christo evacuat.

Respond. dist. antec. Evacuat lucem minorem corporis illuminantis, *conc.* corporis illuminati, *nego ant.* Neque enim præsente sole, adamantis splendor evanescit; porro mens humana in Christo est quasi lux illuminata a luce Verbi divini.

Inst. 2. Mens humana est imago Verbi; ergo hæc, Verbo præsente, evanescere debet.

Resp. dist. ant. Mens humana est imago Verbi, a Verbo perficienda, *conc.* supplens vicem Verbi, *nego ant.* Equidem imago rei, supplens illius vicem, evanescit, re præsente, sed non evanescit, si a re, cujus est imago, perficienda sit: sic imago hominis in speculo, quia perficitur ab homine, non evanescit eo præsente, immo resultat ex ejus præsentia.

CONCLUSIO III.

Verbum assumpsit voluntatem humanam, proindeque in Christo, non una, sed duplex est voluntas: non una, sed duplex est volitio, seu operatio. Est de fide, contra Monothelitas, definita in VI. Synodo, Act. 4. 8. 11. & 18.

Prob. 1. Ex iis Scripturæ locis in quibus voluntas divina a voluntate humana aperte distinguitur, Matth. 26. *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Lucæ 22. *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Joann. 6. *Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.* Ergo in Christo fuit voluntas Patri subjecta; non divina, quæ

subjectionis est incapax ; ergo humana; ergo divina simul & humana ; nam divinam nunquam Monothelitæ excluserunt a Christo.

Prob. 2. Ex iis textibus in quibus dicitur Christum Deo Patri obedivisse. Philipp. 2. *Factus obediens usque ad mortem.* Joann. 4. *Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me.* Hebr. 5. *Didicit, ex iis quæ passus est, obedientiam.* Ex quibus sic argumentor; obedientia est actus voluntatis; atqui non est actus voluntatis divinæ; quia obedientia superiorem agnoscit, Deus autem superiorem non habet; ergo est actus voluntatis humanæ; ergo in Christo fuit voluntas humana.

Probat. 3. Traditione PP. Gregor. Nyssenus, *in libro contradictionum contra Apollinarem laudato in VI. Synodo, Actor.* 10. ait: *Alia est humana voluntas* (in Christo) *& alia divina ... qui enim dixit*, non mea voluntas, *humanam hoc sermone significavit; addens vero*, tua, *ostendit conjunctionem suæ deitatis ad Patrem, cujus nulla voluntatis est differentia propter communitatem naturæ: nam*, Patri, *dicens, voluntatem etiam Filii demonstravit.*

S. Athan. *lib. de Incarnatione contra Arianos;* dicit: *Cum ait*, non mea voluntas, sed tua fiat. *Et*, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, *duas voluntates ibi ostendit, alteram humanam, quæ est carnis; alteram divinam, quæ Dei est.*

S. Ambros. *lib.* 10. *in Lucam, n.* 59. de Christo dicit: *Quod autem ait:* non mea voluntas, sed tua fiat; *suam ad hominem retulit; Patris, ad divinitatem: voluntas enim hominis, temporalis; voluntas divinitatis, æterna.* Ergo.

Prob. Ex VI. Synodo, in qua Patres, in sermone ad Imperatorem Constantinum; dixerunt: *Perfectum igitur* (Christum) *in divinitate, & in huma-*

humanitate perfectum, secundum antiquas Patrum traditiones, & divinam Chalcedone sancitam formulam prædicamus: atque uti naturas duas accepimus, ita & duas naturales voluntates, & naturales ipsius operationes agnoscimus. Quippe neutram in Christo naturam, in ejus Incarnatione, voluntatis expertem, aut operationis, audebimus asserere, ne earum proprietates perimentes, natura una perimamus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Juxta doctrinam SS. Patrum, unica fuit in Christo voluntas, unicaque voluntatis operatio; ergo *Resp. nego ant.*

Prob. ant. S. Dionysius, *lib. de divinis nominib.* docet, *unam esse in Christo Dei virilem operationem*. Ergo.

Resp. nego ant. Fraudulenter enim Monothelitæ textum D. Dionysii corruperunt, ac, *tò unam*, pro, *tò novam*, substituerunt, quod ipsis exprobrat Martinus Papa I. in Concilio Later. consultatione tertia. *B. Dionysio*, inquit, *asserente novam quamdam Dei virilem operationem inter nos conservatam: uterque eorum apertissime contra Patrem mentitus est. Et Cyrus quidem in suo septimo capitulo, novam immutando, & unam pro nova asserendo ... Sergius autem immutationem novi cum illo confirmans, & non solum hoc, sed, &, Dei virilem, amputans penitus vocem, & unam absolute in Christo Deo dogmatizans operationem.* Porro D. Dionysius dixit esse in Christo *novam operationem*, quia plane novus ac mirus est modus operandi divina & humana in Christo propter utriusque naturæ divinæ & humanæ hypostaticam unionem.

Resp. 2. Dato, non concesso anteced. *dist. conseq.* Est una in Christo operatio, mixta,

quæ ab utraque natura, divina, & humana, procedat, *conc.* simplex, *nego conseq.*

Itaque triplex fuit genus actionum Christi, nimirum, *pure divina*; quæ a Christo emanarunt ut Deus est, id est, absque ullo ad humanam naturam respectu, ut est sanatio infirmi a Christo absente; *pure humana*, quæ naturæ humanæ fuerunt propriæ, ut, edere, flere, pati, velle, intelligere, &c. *mixta*, quæ ab utraque natura prodierunt, v. g. dum Christus suo contactu curabat ægrotos; in ea quippe curatione agebat utraque natura, divina nempe per suam omnipotentiam, & humana per suum contactum. Hæc non est simplex, sed duplex operatio, divina nempe & humana, quæ, licet non sint divisæ, sunt tamen a se invicem realiter distinctæ; ideo hæc operatio a Græcis *Theandrica*, & a Latinis *Dei virilis*, id est, Dei hominis operatio, dicitur; de qua locutus est Divus Dionysius, ut exponit S. Maximus martyr scholio in Epistolam quartam Dionysii: *Illam miscellaneam solam*, inquit, *Dei virilem appellavit, siquidem ut Deus tantum operabatur, quando absens Centurionis filium sanabat: in quantum vero homo tantum, etsi Deus erat, quando comedebat & tristabatur: mixtim autem operabatur miracula, cæcis oculos illiniendo restituens, hemoroissæ fluxum solo tactu sistens.*

Objicies 2. S. Cyrillus, *lib.* 4. *in Joann.* affirmat Christum *unam quamdam cognatam operationem per ambas naturas ostendisse*, ergo una tantum fuit Verbi & naturæ humanæ operatio.

Respond. dist. conseq. Fuit una tantum operatio, unitate improprie dicta, seu unitione, *conc.* unitate proprie dicta, *nego conseq.* Non itaque D. Cyrillus loquitur de unitate numerica, sed de unitione, quæ petitur ex arctissima con-

conjunctione duorum inter se, nempe Verbi & naturæ humanæ, quæ ad operationes Theandricas, modo sibi convenienti, concurrunt, Verbum quidem jubendo, humana natura vero, per suum contactum, exequendo. Ita respondet S. Martinus Papa apud Euthimium: *Unam actionem*, inquit, *vocat unitione: cognatam vero, ratione partium, utpote quæ ejusdem fuerit in omnium efficiente imperio, & sanctæ carnis attactu.*

Objicies 3. D. Greg. Nyssenus, *in Synodo VI. Actor.* 12. asserit, *ita divinitatem, per corpus quod induit, communem omnium revera salutem operari, ut propria sit carnis perpessio, Dei sit operatio.* Ergo non fuit in Christo voluntas humana operans.

Resp. nego conseq. Nam passiones voluntatis humanæ, sunt veræ actiones, sic Sancti patiuntur, quando a Deo per gratiam moventur, & tamen habent proprias voluntates operantes.

Objicies 4. D. Athanas. *Oratione* 4. ait: *Deus existens proprium corpus habuit, & hoc usus instrumento, homo propter nos factus est.* Atqui instrumentum non agit, sed agitur; ergo.

Resp. dist. min. Instrumentum artificiale, quod agendi principio caret, & sola moventis impressione movetur, *conc.* instrumentum naturale, quod propria agendi virtute præditum est, *nego minor. & conseq.* Nam natura humana in Christo, si sit divinitatis instrumentum, non est instrumentum artificiale, sed naturale, quia ex se ipsa propriam exercet actionem, nec tantummodo patitur.

Objicies 5. Actiones sunt suppositorum; atqui in Christo unicum est suppositum; ergo & unica operatio.

Resp. dist. maj. Actiones sunt suppositorum, denominative, *conc.* elicitive, *nego maj.* Itaque

sola natura est principium elicitivum actionum; non vero personalitas, quæ est verus, naturæ terminus & ultimum complementum; unde persona, quæ est principium *quod* actionis quæ ipsi tribuitur ut toti cuidam, non agit nisi per naturam, quæ est principium *quo* actionis; quare unitas vel multiplicitas actionum desumitur ab unitate & multiplicitate naturæ, non vero ab unitate vel multiplicitate suppositi.

Inst. 1. Voluntas operans, est proprietas personalis; ergo unitas, vel multiplicitas, voluntatis operantis, desumitur ab unitate, vel multiplicitate personæ.

Resp. nego ant. Voluntas enim est proprietas naturæ intellectualis, non vero est proprietas personalis; alias tres essent in Trinitate voluntates & operationes divinæ realiter distinctæ, cum in ea sint tres personalitates realiter inter se distinctæ.

Prob. ant. Proprietas naturalis necessaria est; atqui voluntas non est necessaria, sed libera; ergo.

Resp. dist. major. Proprietas naturalis, ut est potentia, est necessaria, *conc.* ut est actus hujus potentiæ, *subdist.* si sit actus potentiæ necessariæ, prout est intellectus, *conc.* si sit actus potentiæ liberæ, qualis est voluntas, *nego maj.* Atqui voluntas, ut est potentia, est necessaria, *conc.* ut est actus illius potentiæ, *nego minor.* & *conseq.* Responsio est D. Thomæ (*i*) dicentis: *Quod ipsa potentia voluntatis est naturalis, & consequitur naturam ex necessitate, sed motus, vel actus hujus potentiæ (qui etiam voluntas dicitur) quandoque quidem est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis: quandoque*

(i) 3. p. q. 18. art. 1. ad 3.

doque autem ex libero arbitrio rationis proveniens, & non necessarius, neque naturalis ..... & ideo oportet ponere voluntatem humanam, non solum prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis; sed etiam prout est motus rationalis; id est, ex libero arbitrio proveniens.

Inst. 2. Si fuissent duæ in Christo voluntates operantes, fuissent inter se aliquando pugnantes; atqui hoc repugnat sanctitati Christi; ergo.

Resp. nego major. Nam ex summa gratia; & maxime ex originali justitia, fuit in Christo perfectissima rectitudo voluntatis humanæ ita ut nunquam repugnarit voluntati divinæ; ut fide constat, Joann. 8. *Ego quæ placita sunt ei, facio semper.*

Inst. 3. Deus habuit voluntatem efficacem, ut Christus moreretur; Christus vero habuit voluntatem inefficacem vitandi mortem, *Pater*, inquit, *si possibile est, transeat a me calix iste;* atqui illi duo actus sunt contrarii; ergo Christus habuit actum contrarium voluntati divinæ.

Resp. nego min. Nam actus voluntatis humanæ Christi, tum efficax, quo mortem acceptavit, tum inefficax, quo mortem refugit, semper fuit perfecte conformis voluntati divinæ; Deus enim, ad nostrum exemplum & solatium, voluit, ut simplici displicentia refugeret mortem tanquam malum naturæ suæ disconveniens; ergo nulla ex parte humana Christi voluntas divinæ contraria fuit.

Objiciunt ultimo Monothelitæ, Honorium I. summum Pontificem hæresi Monothelitarum adhæsisse ex animo; verum eum ab illa calumnia vindicavimus *Tomo* I. unde a facto hujusmodi discutiendo hic supersedemus.

Quæres, *quomodo explicari possint Christi operationes?*

Resp. Ad explicandas Christi operationes, sequentes tenendæ sunt regulæ.

Prima regula. In Christo fuerunt unus operans, & duæ operationes; ratio est, quia unitas, aut multiplicitas operantis, desumitur ab unitate, vel multiplicitate personæ; unitas vero, aut multiplicitas operationis, desumitur ab unitate aut multiplicitate naturæ; atqui in Christo unica fuit Verbi persona, duæ vero, & diversæ naturæ; ergo.

Secunda regula. Una natura nunquam divisim, sed semper cum altera conjunctim operatur, quia utraque hypostatice est conjuncta; hinc licet operationes humanæ a sola prodeant humana natura, a divina, cum qua conjunctim operatur, summam dignitatem nancifcuntur, & ratione suppositi cooperantis, divinæ dici possunt: unde recte dicitur, *Deus comedit, esuriit, mortuus est*, &c.

Tertia regula. Omnes actiones humanæ, etiam naturales & indeliberatæ, fuerunt in Christo liberæ, utpote, quæ nutu divinitatis gubernatæ fuerunt. Unde D. August. Tract. 49. in Joann. ait: *Turbaris tu nolens, turbatus est Christus, quia voluit; esurivit Jesus, verum est, sed quia voluit; mortuus est Jesus, verum est, sed quia voluit; in illius potestate erat sic affici, vel non affici.*

Quarta regula. Natura humana Christi fuit instrumentum, per quod natura divina operabatur ea quæ ad salutem nostram, & ad mediatoris officium pertinebant, ita tamen ut natura illa humana actus sibi proprios elicuerit; *Operatio*, inquit D. Thom. 3. p. q. 19. artic. 1. ad 2. *quæ est humanæ naturæ in Christo, in quantum est instrumentum divinitatis, non est*

alia

alia ab operatione divinitatis; non enim est alia salvatio, qua salvat humanitas Christi & divinitas ejus; sed est eadem operatio Dei hominis, quæ ideo *Theandrica*, seu, *Dei virilis* dicitur; *habet tamen natura humana in Christo, in quantum est natura quædam, quamdam propriam operationem præter divinam.*

QUÆSTIO III.

De defectibus a Verbo divino assumptis.

Nota: Naturæ humanæ defectus, alii se tenent ex parte corporis; alii ex parte animæ; alii ex parte utriusque, de quibus distinctis agemus Articulis.

ARTICULUS I.

De defectibus corporis a Verbo assumptis.

Nota: Corporis defectus, alii sunt communes omnibus hominibus in statu naturæ lapsæ, ut sitis, fames, dolor, corruptibilitas, mors, &c. alii particulares aliquibus tantum hominibus, qui ex particularibus causis oriuntur, ut febris, lepra, claudicatio, cæterique morbi distincti a consumptione humidi radicalis, calorisque naturalis. Itaque:

CONCLUSIO I.

Verbum assumpsit omnes humani corporis defectus communes. Est de fide contra Julianum Halicarnensem, qui, præter unitatem naturæ, quam in Christo profitebatur cum Eutyche, asserebat carnem Christi fuisse incorruptibilem & impassibilem: unde ejus sectatores, *Incorrupticolæ*, dicti sunt.

Prob. 1. *ex Scriptura*, Quæ refert Christum, in vitæ suæ mortalis cursu, varia dedisse infirmitatis signa & argumenta; nam Matth. 4. *Esuriit*. Joann. 4. *Fatigatus ex itinere, sedit ad fontem*. Luc. 19. *Flevit super Jerusalem*. Tandem 2. Cor. 13. *Crucifixus est ex infirmitate*. Vetus testamentum prædixerat, quod novum accidisse refert; *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*, inquit Isaias c. 1. & c. 53. *vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit .... vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra*. Atqui fames, defatigatio, passio & mors, &c. sunt communes corporis humani defectus; ergo Verbum assumpsit illos defectus.

Probat. 2. Ex tradit. PP. & Conciliorum: S. Cyrill. Jerosolymit. ait: *Passus est Jesus pro hominibus vere: non enim apparentia est Crux, neque opinio redemptio: vere crucifixus est*, &c. Unde Concil. Ephesinum, *Anathematismo* 12. definit: *Si quis non confitetur Dei Verbum carne passum & crucifixum, mortemque gustasse, anathema sit*.

Probat. 3. Quia conveniens erat, ut Verbum divinum hos defectus assumeret, 1. Ut verum hominem nobis per omnia similem sese exhiberet, & ideo ex Apostol. Hebr. 4. fuit *tentatus per omnia pro similitudine absque peccato* .... 2. Ut nobis esset exemplum patientiæ, Hebr. 12. *Sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes* ..... 3. Ut proprio sanguine nos redimeret.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. David, *Psalm.* 15. prædixit carnem Christi fore incorruptibilem, *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Ergo.

Resp.

Resp. dist. ant. Prædixit carnem Christi fore incorruptibilem, post ejus mortem, *conc.* ante ejus mortem, *nego ant.* Loquitur ergo Psaltes Regius de corruptione putredinis, quam non sensit caro Christi, non vero de corruptione alterationis & mortis; id explicat D. Fulgent. Epistola ad Reginum, capit. 4. *Christus ergo*, inquit, *non vidit corruptionem, quia nullam sensit ejus caro putredinem; hoc autem, non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed resurrectionis celeritas, fecit.*

Inst. 1. Atqui caro Christi fuit incorruptibilis ante ejus mortem; ergo.

Prob. ant. Christus, qui ex Scriptura novus Adam dicitur, carnem prioris Adam innocentis gessit; atqui caro Adami innocentis fuit incorruptibilis, id est, non erat Adamo occasio doloris; ergo.

Resp. nego maj. Ratio est, quia Verbum eam carnem assumpsit, quam sanavit; atqui non sanavit carnem Adami innocentis; ergo eam non assumpsit, sed eam ipsam carnem assumpsit, qualis fuit post peccatum, nempe infirmitatibus & doloribus obnoxiam.

Inst. 2. Illi defectus & dolores sunt pœnæ peccati; atqui nullum fuit, nec esse potuit in Christo peccatum; ergo &c.

Resp. dist. maj. Sunt pœnæ peccati, proprii vel alieni, *conc.* proprii semper, *nego maj.* Itaque in nobis tales defectus & infirmitates sunt pœnæ peccati proprii, vel originalis, vel actualis, in Christo autem fuerunt pœnæ peccati alieni, nempe hominis, pro quo se vadem ac sponsorem dedit.

Inst. 3. Visio beatifica excludit omnem dolorem sensibilem; atqui anima Christi, a Conceptione, fuit visione beatifica donata; ergo non fuit obnoxia doloribus sensibilibus.

Respond.

Respond. dist. maj. Excludit omnem dolorem sensibilem, si non impediatur ne animæ felicitas in corpus & potentias inferiores resiliat, *conc.* si impediatur, *nego major.* Porro Deus, per miraculum, impedivit ne animæ Christi felicitas in ejus corpus resiliret, ut posset pati & ea operari quæ erant necessaria ad finem Incarnationis, *Virtute Divinitatis Christi*, ait D. Thom. quæst. 15. art. 5. ad 3. *Dispensative sic beatitudo in anima continebatur, quod non derivabat ad corpus, ut ejus possibilitas & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis sic retinebatur in mente, quod non derivabatur ad vires sensibiles, ut per hoc dolor sensibilis excluderetur.*

Objicies 2. Clemens Alexandrinus, *lib. 6. Stromat.* de Christo dicit: *Ipse autem passionis erat expers, ut quem nullus subiret motus affectionis, neque voluntas, neque dolor.* Ergo Christus non fuit dolori obnoxius.

Resp. dist. conseq. Christus non fuit dolori involuntario & indeliberato obnoxius, *conced.* deliberato & voluntario, *nego conseq.* Nec de alio dolore intelligendus est Clem. Alexandr. licet hic non satis accurate videatur locutus; alias contradiceret Christo per os Jeremiæ, Thren. 1. dicenti: *Videte si est dolor sicut dolor meus.*

Objicies 3. D. Hilarius *lib.* 10. *de Trin.* ait: *Homo itaque Jesus Christus . . . in quem quamvis aut ictus incideret aut vulnus descenderet . . . afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent, ut telum aliquod aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aera vulnerans.* Ergo, ex S. Hilario, Christus non sensit dolorem, qui tamen communis est naturæ humanæ defectus.

Respond. dist. conseq. Ex S. Hilario, Christus non

non sensit dolorem, quatenus Deus est, *conc.* quatenus homo, *subdist.* Non sensit dolorem, qui sit ineluctabilis, indeliberatus, mentem perturbans & a sua sede dejiciens, qualem nos experimur, *conc.* dolorem omnem simpliciter & absolute, *nego conseq.* Itaque verba D. Hilarii ex scopo ipsius sunt interpretanda; agit porro contra aliquos hæreticos qui asserebant Divinitatem in Christo, doloribus, cæterisque humanitatis infirmitatibus, subjectam fuisse, *Volunt*, inquit ibidem, *plerique eorum* (hæreticorum) *non in natura eum impassibilis Dei fuisse: ut qui timuit, & doluit, non fuerit in ea spiritus incorruptione qua non dolet: sed inferioris a Deo Patre natura.* Contra quos:

Docet 1. Dolorem, non in Divinam, sed in humanam duntaxat naturam cecidisse: *Volunt enim;* inquit Commentario in Matth. c. 31. *ex infirmitate corporis ærumnam spiritui adhærere, ac si virtutem illam incorruptæ substantiæ, imbecillitatis suæ forte assumptio carnis infecerit, & æternitas naturam fragilitatis acceperit .... mori ergo nihil in Deo potuit, neque ex se metus Deo ullus est; in Christo enim Deus, erat mundum reconcilians sibi.*

Docet 2. Christum vere doloris sensum expertum fuisse: *Ut*, inquit, *cum in eodem* (Christo) *esset & infirmitas ad passionem, & ad vitam Dei virtus, non alius aut divisus a se esset qui & pateretur & viveret; passus quidem est Unigenitus Deus quæ homines pati possunt.*

Docet 3. Dolores & infirmitates, quas Christus assumpsit, fuisse immunes a defectibus & imperfectionibus dolorum & infirmitatum, quas nos patimur; *Quia*, inquit, *dum homo Christus est, habet & nativitatem hominis, quia homo est: nec est in vitiosa hominis infirmitate, quia Christus est.* Hujus discriminis varias af-

fert.

fert causas: 1. Quia dolores, quos Christus passus est, non erant ex peccato, sicut in nobis sunt: *Missus namque est*, inquit, *in peccati carnis similitudine, portans quidem in carne peccata, sed nostra & pro nobis dolens*. 2. Quia Christus, non ex necessitate, sed, ex propria voluntate patiebatur. *Si in passione sua*, inquit, *necessitas est, & non salutis tuæ donum... adscribe infirmitatem*. 3. Quia dolores Christi, illius mentem non perturbabant, sed erant deliberati, ordinati, & ad nutum ejus moderati: *Non est itaque*, inquit, *in ea natura, quæ supra hominem est, humanæ trepidationis anxietas*. Unde quando anima ejus turbata est, *Joann.* 5. illam commotionem Christus in seipso volens ac lubens excitavit, Joann. 11. *Turbavit seipsum*.

CONCLUSIO II.

Verbum non assumpsit defectus corporis humani particulares, quales sunt morbi & deformitas.

Prob. prop. generaliter: Quia illi defectus particulares ex triplici veluti radice oriuntur. 1. Ex culpa, puta intemperantia. 2. Ex aeris intemperie. 3. Ex defectu virtutis formatricis: atqui ex nulla harum radice evenire potuerunt in Christo. 1. *Non ex culpa*, nam fuit temperantissimus & impeccabilis, ut mox videbitur; 2. *Non ex aeris intemperie*, nam optimi fuit temperamenti, unde facillime potuit inclementiæ aeris resistere. 3. *Non ex defectu virtutis formatricis:* nam corpus ejus formatum est de Spiritu sancto, cujus virtus deficere non potest; ergo, &c.

Objicies, Christus mortalitatem assumpsit; ergo, & morbos particulares..... *Resp. nego conseq.*

Prob.

Prob. conseq. Mors absque morbo contingere non potest; ergo si mortalitatem assumpsit, morbos quoque assumpsit.

Resp. nego ant. Nam natura humana, in corpore bene formato, & convenienter gubernato, sic potest intelligi deficere, ut sensim, debilitato naturali calore & humido radicali, vita absque morbis particularibus repente deficiat.

Prob. proposit. specialiter de deformitate: Ex Scriptura, Psalm. 44. *Speciosus forma præ filiis hominum*, quem locum S. Bernardus, *Serm.* 1. *de omnibus Sanctis*, & S. Chrysost. *hom.* 28. *in Matth.* de corporis Christi pulchritudine interpretantur. *Sicut in faciendis signis erat mirabilis*, inquit D. Chrysost. *sic visu gratiosissimus fuisse traditur.* Ergo.

Prob. ratione: Pulchritudo oritur ex tribus; nimirum, ex membrorum integritate, eorumdem debita proportione, & colore convenienti orto ex bono temperamento; atqui corpus Christi, utpote virtute Spiritus sancti formatum, iis qualitatibus haud dubie fuit donatum; ergo.

Objicies; Isaiæ 53. de Christo dicitur: *Non est species ei, neque decor*; ergo, &c.

Resp. dist. Non est species, neque decor, tempore passionis, *conc.* extra tempus passionis, *nego ant.* Ibi enim Christus prædicitur, qualis erat futurus tempore passionis: in hunc locum scribens D. Hieron. ait: *Despectus erat & ignobilis quando pendebat in Cruce, & factus est pro nobis maledictum.*

Inst. 1. Oris venustas non decet prædicatorem Evangelii; atqui Christus fuit prædicator Evangelii; ergo.

Resp. dist. maj. Oris venustas mollis & effeminata, *conc.* gravis & majestuosa, *nego maj.* talis enim pulchritudo, est viro digna.

Inst. 2.

Inst. 2. Divus Augustinus *in Psalm.* 49. de Christo ait: *Ipse sponsus, non carne, sed virtute formosus;* ergo vult pulchritudinem Christi repetendam esse a Divinitate, vel animæ virtutibus.

Resp. dist. conseq. Vult Christi pulchritudinem repetendam esse a Divinitate, vel animæ virtutibus, sine exclusione pulchritudinis corporalis, *conc.* cum tali exclusione, *nego conseq.* Unde horum verborum, *Non carne, sed virtute formosus*, sensus est, *non tam carne, quam virtute formosus;* unde non deprimit formositatem corporis Christi absolute, sed comparate ad Divinitatem, aut ad animæ pulcritudinem, aut etiam ad pulchritudinem corporis post resurrectionem.

ARTICULUS II.

De defectibus animæ a Verbo Divino assumptis.

Nota. Defectus animæ humanæ præcipui, sunt ignorantia, & peccatum: de ignorantia agemus dum de scientia Christi sermonem faciemus; de peccato ergo restat resolvendum. 1. Utrum aliquod in Christo fuerit. 2. Utrum, quatenus homo, peccare potuerit.

CONCLUSIO I.

Nullum prorsus in Christo fuit peccatum. Est de fide contra Calvinum, lib. 2. institut. cap. 16.

Prob. 1. Ex Scriptura, Hebr. 4. *Habemus Pontificem tentatum per omnia pro similitudine, absque peccato.* 1. Petri 2. *Christus . . . .*

pecca-

peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Quare Joann. 8. de seipso confidenter dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Prob. 2. Ex Conc. Ephesino Can. 10. definiente: *Si quis dixerit Christum pro seipso sacrificium obtulisse, & non potius pro nobis (neque enim oblatione indigebat, qui peccatum omnino nescivit) anathema sit.*

Objicies 1. Christus, *Psalm.* 21. ait: *Longe a salute mea verba delictorum meorum*; ergo fuerunt in Christo peccata.

Resp. dist. conseq. Fuerunt in Christo peccata, aliena, *conc.* propria, *nego conseq.* Christus itaque peccata nostra, vocat sua, quia debitum satisfaciendi pro illis in se suscepit, Isaiæ 53. *Iniquitates eorum ipse portavit.*

Inst. 1. Apost. 2. *Cor.* 5. de Christo ait: *Eum qui non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ergo fuerunt in Christo peccata propria.

Resp. nego conseq. Ibi enim peccatum sumitur pro hostia, seu victima pro peccato, quo sensu de Sacerdotibus Oseas 4. dicit: *Peccata populi mei comedent*, id est, hostias pro peccatis oblatas.

Inst. 2. *cum Calvino*: Christus desperatione & impatientia reus fuit, quando in cruce pendens, dixit Patri: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ergo.

Resp. nego ant. Neque enim illa verba sunt hominis impatientis & desperantis, sed hominis doloris sui acerbitatem indicantis, ac suæ humanitatis veritatem demonstrantis, ut observat Sanctus Cyrillus, *l.* 1. *ad Reginas*: & certe quomodo desperasset Christus, qui intuitiva Dei visione fruebatur, qui de resurrectione certus erat, qui Deo Patri dicebat: *In manus tuas commendo spiritum meum.*

Inst. 3.

Inst. 3. Humana Christi voluntas rebellis fuit voluntati divinæ, cum dixit: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste;* ergo, &c.

Resp. nego antec. Nam Christus præceptum moriendi lubens acceptavit, *Oblatus est enim, quia voluit*, Isaiæ 53. Licet ergo humana Christi voluntas illis verbis voluerit significare affectum naturalem abhorrentem a cruciatibus, ut, nempe, se verum demonstraret hominem, subdita tamen & semper conformis divinæ voluntati fuit, quod testatur, cum addit: *Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.*

Objicies 2. Christus peccavit in Adam; ergo.

Resp. nego antec. Nam, *Luca* 1. Angelus Mariæ dixit: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei*. Qui locus excludit a Nativitate Christi peccatum originale.

Prob. ant. Christus etiam originaliter fuit in Adam; ergo in eo peccavit, *in quo omnes peccaverunt*, Rom. 5.

Resp. dist. antec. Fuit in Adam, materialiter, & secundum corpulentam substantiam, *conced.* active, & secundum seminalem rationem, *nego ant.* Licet ergo Christus sumpserit carnem de Virgine, filia Adam, tamen non descendit ab Adam per seminalem propagationem, neque enim ab ullo Adæ filio fuit genitus; ergo non contraxit peccatum originale.

CONCLUSIO II.

Christus, etiam prout homo, fuit omnino impeccabilis. Prop. secundum præsentem statum, in quo natura humana Christi est Verbo hypostatice unita, & visione beatifica donata; est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Lucæ 1. *Quod nascetur*

tur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei; atqui quod nascitur sanctum, nimirum sanctitate substantiali, non potest peccare; ergo.

Prob. 2. *ex traditione Patrum*. S. Hyppolitus martyr, apud Theodoretum, dialogo 1. ait: *Dominus a peccato alienus erat*.

S. August. *lib.* 2. *de peccatorum meritis & remissione, cap.* 11. de Christo dicit: *In cujus non tantum divinitate, sed nec in anima, nec in carne ullum potuit esse peccatum*. Et cap. 13. ex his Apostoli verbis: *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, segregatus a peccatoribus*, &c. Probat Christum, non tantum non peccasse, sed nec peccare potuisse, asserens omnes Sacerdotes, *qui in Sacerdotio laudabiliter justeque vixerunt, habuisse necessitatem sacrificium primitus pro suis offerre peccatis, solo Christo existente, qui hanc necessitatem Sacerdos incontaminabilis non haberet*.

Prob. 3. *ratione*. Si Christus, etiam prout homo, peccare potuisset, idem de Verbo dici potuisset; atqui absurdum & impium conseq. ergo, &c. *Prob. seq. maj.* Quæcumque dicuntur de natura tanquam de principio *quo*, prædicantur de supposito tanquam de principio *quod:* sic dicitur: *Deus mortuus est*, quia mors naturæ, cui Verbum est substantialiter unitum, tribuitur tanquam principio *quo:* atqui suppositum naturæ humanæ in Christo, aliud non est quam verbum; ergo, &c.

Objicies 1. Christum potuisse peccare non repugnat; ergo.

Prob. ant. Christum potuisse mori non repugnat; ergo nec repugnat Christum potuisse peccare: non enim Deus minus est vivens per essentiam, quam sanctus per essentiam.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod mors

sit

sit malum pœnæ, cujus Deus auctor esse potest, quare nihil impedit, quominus, per idiomatum communicationem, Deus, in natura creata subsistens, dicatur mortuus; econtra peccatum est malum culpæ, cujus Deus auctor esse non potest, cum sit essentialiter inordinatio, indecentiamque in Deum refunderet, si esset in natura creata, cum qua unam personam constituit: ac proinde peccatum magis repugnat sanctitati per essentiam, quam mors repugnet vitæ per essentiam in aliena natura subsistenti.

Objicies 2. Christus fuit liber; ergo potuit peccare.

Resp. dist. antec. Fuit liber libertate contradictionis, qua poterat bonum illud amplecti, vel non, *conc.* libertate contrarietatis, qua bonum posset amare vel odisse, vel etiam aliquid bono contrarium amplecti, *nego antec.* Neque ex eo ejus libertas fuit imminuta, cum peccandi potestas sit defectus libertatis, non perfectio, ut docet D. Thom. 1. *part. quæst.* 62. *art.* 8. *ad* 3.

Inst. Humanitas Christi, seclusa unione hypostatica, peccare posset; ergo & tali unione posita.

Prob. conseq. Persona Verbi nihil prorsus immutavit in operationibus naturæ humanæ; ergo si humanitas Christi potuerit peccare seclusa unione, ita & ea posita.

Resp. dist. antec. Nihil immutavit, physicum, *conc.* nihil immutavit, morale, *nego antec.* Illa porro immutatio moralis consistit in hoc, quod persona Verbi, quæ in omnibus humanitatem Christi regebat, effecit ne ejus voluntas aliquid admitteret inordinatum.

Quæres: *Unde repeti debeat impeccabilitas Christi?*

Nota:

Nota: Durandus, *in 3. dist.* 12. *qu.* 2. Gabriel, *distinct.* 2. *&* 12. *quæst.* 1. & Scotus, *quæst.* 1. docent humanitatem Verbo unitam non habere præcise ratione unionis ut non posset peccare, sed ex adjunctis, nimirum visione beatifica, gratia sanctificante, singulari Dei protectione, &c. quæ si a Christo separata fuissent, ut separari absolute potuisse affirmant, peccare potuisset. Contra quos:

Respond. Impeccabilitas in Christo oritur præcise ex hypostatica naturæ humanæ cum Verbo unione.

Prob. 1. Ex Script. Lucæ 1. *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ex quo sic argumentor: eadem ratione Christus est impeccabilis, qua est Sanctus, sanctitate non tantum adventitia & accidentali, sed naturali ac substantiali; atqui Christus, præcise vi unionis hypostaticæ, est Sanctus sanctitate substantiali & naturali; ergo præcise vi unionis hypostaticæ, est impeccabilis; quia, ut ait Tertullian. l. de carne Christi, *Verbum assumendo* humanitatem, illam *fecit suam, & faciens suam, fecit non peccatricem.*

Prob. 2. *ex traditione PP.* S. Athanas. *serm.* 2. *contra Apollinarem;* ut refertur in Synodo VI. Act. 8. dicit, quod Christus est *Sanctus natura sua, & immutabilis ad malum;* atqui natura Christi consistit in unione hypostatica humanitatis cum Verbo; ergo ex illa unione Christus habuit, ut nullatenus peccare potuerit.

D. Ambros. *lib. de Incarnatione, c.* 7. ait: *Anima Christi est incapax peccati, quia per unionem facta est impeccabilis.*

Divus Hilarius, *lib.* 16. *de Trinit.* ait: *Homo Christus est & in veritate Nativitatis est,*

dum

dum homo est, & non est in proprietate peccati, dum Christus est, quia & qui homo est, non potuit non esse quod natus est, & qui Christus est, non potuit amisisse quod Christus est. Quibus verbis significat posse peccare æque Christo repugnare, ac ei repugnat non esse Christum; atqui impossibile est Christum non esse Christum; ergo.

Prob. 3. Si humanitas Verbo unita posset peccare in sensu composito unionis, ipsum Verbum posset peccare, non solum denominative per communicationem idiomatum, ut concedit Durandus, sed etiam formaliter & secundum se, ita ut in Christo distinguenda essent duo peccata, unum voluntatis humanæ, alterum divinæ; atqui voluntatem divinam posse peccare repugnat; ergo.

Resp. seq. maj. Quia quando plures naturæ in idem suppositum conveniunt, tenetur superior, saltem si commode possit, inferiorem regere, & impedire ne peccet, alioqui peccatum ipsi imputatur, ut patet in humana voluntate, quæ si permittat in appetitu sensitivo motus inordinatos, quamvis in se formaliter non peccaminosos defectu libertatis, eo ipso tamen contrahit peccatum; atqui naturæ divina & humana in idem Christi suppositum conveniunt; ergo superior, nempe divina, debet regere inferiorem, nempe humanam, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Deus non tenetur impedire peccata hominum, suorum subditorum, & filiorum adoptivorum, si sint in gratia; ergo nec tenetur impedire peccata naturæ assumptæ.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Deus, respectu hominum, solum se habeat ut causa uni-

universalis, juxta eorum exigentiam ad illorum actiones concurrens; econtra respectu actionum naturæ assumptæ, se habet ut causa particularis, illas ponens tanquam actiones sui proprii suppositi, & consequenter ut suo supposito (a quo solo, ut principio *quod* particulari, procedunt) specialiter imputabiles.

Inst. 1. Verbum potest efficaciter velle, ut actiones naturæ assumptæ ad se non pertineant alio titulo, quam causæ universalis; ergo potest efficere ut sibi non imputetur ad culpam.

Resp. nego antec. Quia sicut, posita unione hypostatica, Verbum non potest efficere, ut humanitas assumpta sibi non sit propria, ita non potest efficere, ut istius humanitatis actiones non sint sibi propriæ, ut principio *quod* particulari, & ideo tenetur illas, tanquam specialiter suas, regere & ordinare.

Inst. 2. Non magis imputari debet Verbo peccatum naturæ assumptæ, quam ejus mors; atqui mors naturæ assumptæ Verbo in se non imputatur; ergo.

Resp. nego maj. Disparitas est, quod mors sit malum physicum, quod Deus potest velle, & ut causa particularis inferre naturæ assumptæ; peccatum vero sit malum morale, quod Deus velle nequit absque inhonestate; nec ullo modo ad illud, tanquam causa particularis, concurrere, ita ut illi tanquam auctori tribui possit.

Inst. 3. Peccatum naturæ inferioris superiori non tribuitur, quando natura inferior propria gaudet libertate; atqui natura humana in Christo propria gaudet libertate; ergo.

Resp. nego maj. Cujus falsitas patet in patre obligato ad directionem filii, licet unum moraliter tantum cum eo faciat; ex quo a for-

tiori sequitur naturam superiorem ad id obligari, quando cum inferiori facit unum per se in ratione suppositi, cujus sunt actiones illius naturæ inferioris. In hac itaque suppositi unitate; & non in defectu libertatis partis inferioris, fundatur obligatio, quas pars superior in homine tenetur gubernare inferiorem, quam licet propria gauderet libertate, æque teneretur gubernare præcise qua superior & conveniens in unum suppositum, cum per hoc præcise inferior superiori subordinetur in operando, sicut in essendo, tanquam aliquid ad ipsam specialiter pertinens.

Inst. 4. Atqui nulla ratione natura divina in Christo tenetur gubernare naturam humanam; ergo.

Prob. ant. In Deum nulla cadit obligatio; ergo.

Resp. dist. ant. Nulla cadit obligatio ex aliqua lege superioris, *conc.* ex rectitudine divinæ voluntatis, *nego antec.* Sic Deus tenetur non mentiri, quia tenetur ad nihil faciendum suæ sapientiæ & sanctitati repugnans, ad idque ex suis intrinsecis determinatur ac necessitatur.

Inst. 5. Si ex rectitudine divinæ voluntatis oritur illa obligatio, tam Pater & Spiritus sanctus tenentur peccata naturæ assumptæ impedire, ac Verbum, quia communis est voluntas; atqui hoc dici non potest; ergo.

Resp. dist. maj. Tam Pater & Spiritus sanctus tenentur, indirecte & quasi per accidens, *conc.* directe & per se, *nego maj.* Solus equidem Filius per se ac directe tenetur ad impedienda naturæ assumptæ peccata, quia ista obligatio fundatur in unione hypostatica, quam solus Filius per se immediate terminat, ratione cujus terminationis & naturam assumptam,

& na-

& naturæ aſſumptæ actiones fecit ſuas; quia tamen ejus voluntas communis eſt aliis perſonis, ideo etiam Pater & Spiritus ſanctus indirecte, & velut per accidens, id eſt, non ratione ſui, ſed ratione alterius perſonæ, etiam ad idem obligantur ad quam obligationem jam tunc conſenſerunt, cum humanam naturam unire Verbo decreverunt.

Objicies 2. Per actiones naturæ aſſumptæ honeſtas, Verbum ſecundum ſe, ſeu, ut eſt ſuppoſitum naturæ divinæ, non meruit; ergo a pari non peccaret per ejuſdem actiones inhoneſtas.

Reſp. nego ſeq. Diſparitas eſt; quod Verbum ſecundum ſe, actiones honeſtas naturæ aſſumptæ non obtulit alteri a ſe, tanquam ſuperiori, a quo poſſit præmium accipere, quod antecedenter non ſit ſuum, quod tamen eſſentialiter requiritur ad rationem meriti; verum permittendo actiones inhoneſtas fieri a natura ſibi hypoſtatice unita, voluntate divina conſentiret in actiones eſſentiali ſuæ bonitati ac ſanctitati repugnantes, eaſque produceret ut ſuas, adeoque peccaret ſecundum ſe, quod omnino repugnat.

ARTICULUS III.

De defectibus animæ & corpori communibus a Verbo aſſumptis.

Nota 1. Sub hoc titulo comprehendimus fomitem peccati, & paſſiones, utpote quæ a corporali appetitu eliciantur, & ab anima ſecundum vim ſentiendi producantur, de quibus quæritur utrum fuerint in Christo.

Nota 2. Fomes peccati, eſt inclinatio appe-

titus sensitivi, in id, quod est contra rectam rationem; sumitur, vel *in actu primo*, & est ipse appetitus sensitivus, prout proxime dispositus ad eliciendos motus inordinatos rationi repugnantes; vel *in actu secundo*, & sic est actualis motus appetitus sensitivi contra rectam rationem.

Nota 3. Passio, est motio appetitus sensitivi circa bonum aut malum sensibile, secundum rectam rationem. Undecim sunt passiones, quarum sex pertinent ad appetitum concupiscibilem, nempe, *Amor*, & *odium*, *desiderium* & *fuga*, *gaudium* & *tristitia*: quinque vero pertinent ad appetitum irascibilem, nimirum, *Spes*, *desperatio*, *audacia*, *timor* & *ira*: His positis sit:

CONCLUSIO I.

Non fuit in Christo fomes peccati, neque in actu primo, neque in actu secundo.

Prob. 1. Ex V. Synodo, *Collat.* 8. *can.* 12. ubi anathematizantur, qui, cum Theodoro Mopsuesteno, dicebant Christum fuisse passionibus concupiscentiæ obnoxium.

Prob. 2. *Ex PP.* Div. Leo, Epistol. 11. expresse docet; *Non fuisse in Christo legem peccati*; & D. August. *lib.* 1. contra duas Epistol. Pelagianorum cap. 11. *Quam*, inquit, *Spiritui resistentem non habere* (concupiscentiam) *in carne mortali, ille tantummodo homo habuit, qui non per ipsam ad homines venit.* Id est, Christus, qui non communi cæterorum hominum via natus est, sed ex Virgine, divino Spiritu specialiter operante.

Prob. 3. *Ratione*: Peccati fomes, sive in actu primo, sive in actu secundo, oritur a peccato originali: neque enim eum habuit Adamus in sta-

in statu innocentiæ; *atqui* Christus non habuit originale peccatum, neque etiam illius contrahendi debitum, cum non descenderit ab Adamo via ordinaria; ergo, &c.

Dixi in prop. non fuisse in Christo fomitem peccati *in actu primo*, ex quo sequitur fomitem peccati in Christo non fuisse, ut in quibusdam Sanctis, ligatum, id est, per extrinsecam Dei protectionem remotum ab occasionibus, quibus excitari potuisset ad motus inordinatos; sed omnino extinctum, ita ut passiones ejus naturales, per specialissimam Dei assistentiam, Christo, propter unionem hypostaticam, debitam, ita rationi fuerint subjectæ, ut nunquam, nisi ex ejus præscripto, in ullos motus erumpere potuerint.

Objicies: Hebr. 4. Christus dicitur: *Tentatus per omnia pro similitudine, absque peccato.* Ergo tentatus fuit a fomite peccati.

Resp. dist. antec. Christus fuit tentatus per omnia, tentatione extrinseca, v. gr. a diabolo, *conc.* tentatione intrinseca quæ est a fomite peccati, *nego antec.* fuit ergo tentatus, non a propria concupiscentia, (hæc enim, cum magnam importet indecentiam, non fuit in Christo) sed experientia malorum quibus obnoxii sumus, hocque *absque peccato*, & iis quæ sunt, vel effectus, vel causæ peccati.

Inst. 1. Christus assumpsit defectus toti naturæ communes; atqui fomes peccati communis est toti naturæ; ergo.

Resp. dist. maj. Assumpsit defectus, qui ad finem Incarnationis utiles erant, & nullam involvebant indecentiam, qualis erat passibilitas, *conc.* qui ad finem Incarnationis inutiles erant, ac insuper magnam involvebant indecentiam, *nego maj.* Porro fomes peccati inutilis erat ad

finem Incarnationis, magnamque indecentiam involvebat sanctitati Christi repugnantem.

Inst. 2. Fomes peccati in se, est appetitus, quo delectabilia concupiscuntur & adversa refugiuntur; atqui talis appetitus fuit in Christo; ergo.

Resp. dist. maj. Quo delectabilia concupiscuntur, & adversa refugiuntur contra rectam rationem, *conced.* secundum rectam rationem, *nego maj.* Fuit itaque in Christo appetitus sensitivus, quo escam, somnum, potum, secundum rationem appetebat, & quæ fugienda sunt tormenta refugiebat; sed in eo non fuit fomes.

CONCLUSIO II.

Revera fuerunt in Christo passiones, nostris quidem quoad substantiam similes, dissimiles vero quoad modum.

Prob. prima pars 1. Ex Scriptura, quæ Christo tribuit tristitiam, Matth. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Amorem. Joann. 11. sorores Lazari dixerunt ad Jesum, *Domine, ecce quem amas infirmatur.* Iram, Marci 3. *Circumspiciens eos* (Pharisæos) *cum ira.* Timor, Marci 14. *Cœpit pavere & tædere.* Gaudium, Joann. 11. dixit Jesus, *Gaudeo propter vos.* Atqui tristitia, amor, ira, &c. sunt passiones; ergo, &c.

Prob. 2. *ratione*: Quia passiones sunt connaturales appetitus sensitivi perfectiones, quæ nec dedecent naturam humanam Verbo hypostatice unitam, nec statui beatitudinis repugnant; ergo, *in Christo fuerunt sicut & cætera quæ ad naturam hominis pertinent*, ait D. Thom. q. 15. artic. 4. rationem reddit Theophilactus in hunc Marci locum, *Cœpit pavere & tædere*, apud Sanct.

Sanct. Thom. in catena, *Quia*, inquit, *qui assumpserat hominem, assumpsit & naturales proprietates hominis, pavere, tædere, & contristari.*

Prob. secunda pars: Quia Christus fuit homo nobis consubstantialis; ergo habuit passiones nobis substantialiter similes; *Neque enim*, ait Div. Augustin. lib. 14. de Civitate Dei, c. 9. *in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus.*

Prob. tertia pars, ex D. Thom. citato, dicente: *Quod hujusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quam in nobis, quantum ad tria: 1. Quantum ad objectum: quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit. 2. Quantum ad principium: quia frequenter in nobis præveniunt judicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis*, sicut probant hæc verba Jo: 11. *Turbavit seipsum. 3. Quantum ad effectum: quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt*, ac perturbant, *rationem: quod in Christo non fuit*, cum exercerentur solum quando, & quantum permittebat ratio. Hinc Div. Hieronym. (*k*) vocat illas, *Propassiones*, non passiones, quæ secundum Stoicos rationem debent turbare; ita sese explicat D. Doctor dicens: *Dominus, ut veritatem probaret assumpti hominis, vere quidem contristatus est, sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem cœpit contristari.*

Objicies: SS. PP. excludunt a Christo passiones, nimirum, tristitiam, timorem, iram, &c. ergo in eo non fuerunt reipsa passiones; sed tantum apparenter.

Resp.

(k) In cap. 24. Matthæi.

Resp. dist. ant. Excludunt a Christo passiones, quoad modum, *conc.* quoad substantiam & veritatem, *nego ant.* Itaque SS. PP. 1. Excludunt a Christo tristitiam sumptam pro inquietudine animi & vultus morositate, quo sensu intelligitur istud Isaiæ 42. *Non erit tristis, neque turbulentus.* Sed eam non excludunt quæ pro voluntatis & appetitus sensitivi vero dolore sumitur.

2. Excludunt timorem, secundum quod dicit incertitudinem mali futuri, & spem illud evadendi; non vero illum excludunt secundum quod dicit affectum appetitus sensitivi, per simplicem displicentiam refugientis malum futurum sine spe illud evadendi.

3. Excludunt iram, secundum quod vindictam quærit absque ordine rationis; sed non eam excludunt secundum quod appetit vindictam juxta ordinem justitiæ, sic enim est affectus laudabilis, & ad zelum pertinens, juxta illud, Psalm. 68. *Zelus domus tua comedit me.*

Inst. 1. In Christo propter visionem beatificam, fuit summum gaudium; ergo in eo non potuit esse vera tristitia.

Prob. conseq. Summum gaudium & tristitia sunt actus vitales stricte contrarii, adeoque virtualiter contradictorii; ergo non possunt esse simul in eodem subjecto.

Resp. dist. ant. Sunt actus vitales stricte contrarii, si versentur circa idem objectum & motivum, *conc.* si versentur circa diversa objecta & motiva, *nego ant.* Porro gaudium in Christo habuit pro objecto & motivo summum bonum per claram visionem possessum; tristitia vero habuit pro motivo & objecto supplicium & ignominiam Crucis, ruinam Judæorum, Dei offensam, &c. ergo non fuerunt de eodem objecto & motivo.

Inst. 2. Licet gaudium & tristitia versentur circa ob-

ca objecta & motiva diversa, tamen repugnat ut sint simul in eodem subjecto; ergo nulla solutio.

Resp. dist. ant. Repugnat ut sint simul in eodem subjecto, repugnantia naturali, quae in hoc consistit, quod motivum vehementissimi gaudii non relinquat naturaliter ullam efficaciam motivo tristitiae, cum actus vehementis gaudii ita rapiat voluntatem, ut non det locum tristitiae, etiam respectu diversi objecti, *conc.* repugnantia essentiali, *nego antec.* Porro in hoc differt repugnantia essentialis a naturali, quod essentialis nullo modo possit superari, naturalis vero possit virtute supernaturali superari, quomodo de facto superata fuit in Christo, ut posset actus utrique statui viatoris & comprehensoris connaturales simul elicere, &, ad majorem satisfactionis perfectionem, tristitiam cum gaudio voluntarie assumere.

CAPUT III.

De unione hypostatica.

Nota 1. QUamvis *unio hypostatica* a PP. & Conciliis vocetur etiam *unitio*, tamen, stricte loquendo, ab ea differt; nam *unio*, est vinculum duorum extremorum: *unitio* vero stricte sumpta, est actio, per quam fit extremorum unio: unde si Incarnatio sumatur active & causaliter, idem est ac *unitio*; si vero sumatur passive & formaliter, idem est ac *unio*.

Nota 2. Hic agemus 1. De quidditate unionis hypostaticae. 2. De modo quo facta est unio hypostatica. 3. De proprietatibus illius unionis. 4. Tandem de consequentibus unionem hypostaticam, totidem quaestionibus.

QUÆSTIO I.

De quidditate unionis hypostaticæ.

Nota. IN assignanda unionis hypostaticæ natura, varias in partes scinduntur Scholastici.

Nonnulli censent, unionem hypostaticam esse ipsammet actionem, per quam humana Christi natura fuit producta.

Alii docent, eam esse entitatem realem extremis unitis superadditam, sed hi valde iterum discordes sunt in assignanda illa entitate reali superaddita ..... Gabriel, *in* 1. *dist.* 30. *quæst.* 4. *art.* 1. vult eam esse qualitatem quamdam supernaturalem absolutam, quam *gratiam unionis* vocat ..... Scotus vult eam esse relationem realem, qua humanitas refertur ad Verbum divinum ..... Suarez putat, eam esse entitatem modalem a Verbo & humanitate realiter distinctam.

Alii tandem sentiunt, unionem non esse quid ab extremis unitis distinctum, sed Verbum & humanitatem se ipsis formaliter absque ullo medio uniri, per hoc quod Verbum communicet humanitati suum esse divinum.

CONCLUSIO I.

Unio hypostatica realiter distinguitur a productione humanitatis Christi.

Prob. 1. Quia productio humanitatis Christi, cum sit opus ad extra, est actio toti Trinitati communis, unio vero solius est Verbi divini; ergo illæ duæ actiones sunt distinctæ realiter ...... 2. Quia actio unitiva pertinet ad ordinem supernaturalem & hypostaticum, actio vero

vero productiva humanitatis, est ordinis pure naturalis; ergo distinguuntur realiter: hinc B. V. Maria præbuit suum concursum ad generationem humanitatis, non vero ad actionem unitivam humanitatis cum Verbo divino.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Leo Magnus, *Epist.* 11. *ad Jul.* dicit; *Natura nostra non sic assumpta est, ut, prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur.* Ergo unio hypostatica non distinguitur ab ipsa humanitatis creatione.

Resp. nego conseq. Solum quippe vult D. Doctor, humanam Christi naturam, non præcessisse tempore Incarnationem, sed eodem instanti reali, quo creata fuit, assumptam fuisse; docet ergo concomitantiam, non vero identitatem illius duplicis actionis, ut inde refelleret Nestorium, qui contendebat humanitatem Christi aliquo tempore realiter fuisse sine unione cum Verbo, ex quo concludebat B. V. Mariam esse quidem Christiparam, non autem Deiparam.

Inst. Maria Virgo est vere Mater Dei, atqui non est vere Mater Dei, nisi actio humanitatis productiva, sit eadem, ac actio unitiva ejusdem humanitatis cum Verbo; ergo.

Resp. nego min. Nam ut Beata Virgo Maria dicatur, & vere sit Mater Dei, sufficit ut ejus actio generativa, qua animam corpori univit, terminata fuerit ad humanitatem eodem instanti assumptam, licet forte in posteriori naturæ.

Objicies 2. Ea non distinguuntur realiter, quæ unum eundemque habent terminum; atqui unio hypostatica & actio humanitatis productiva, habent in Christo unum eundemque terminum; ergo.

Prob. min. Unio hypostatica habet pro termino subsistentiam humanitatis in Verbo; atqui actio humanitatis productiva, habet quoque pro termino eandem humanitatis subsistentiam; ergo, &c.

Respond. nego min. Siquidem adæquatus creationis terminus, est substantia, non vero subsistentia creata, cum substantiæ indifferens sit, ut per se, vel per alium subsistat.

Prob. min. Creatio non terminatur nisi ad rem subsistentem; ergo.

Respond. nego antec. Nam creatio prorsus indifferens est ad subsistentiam propriam vel alienam; ergo præcise terminatur ad naturam, quæ, si non communicetur alteri, est sui juris, ac proinde in se subsistit, si vero communicetur alteri, est juris alterius, ac proinde in alio subsistit.

CONCLUSIO II.

Unio hypostatica non est entitas realiter distincta a Verbo & humanitate unitis, sive illa entitas sit qualitas supernaturalis absoluta; sive sit relatio realis; sive sit modus substantialis, aut quodlibet aliud.

Prob. 1. Non potest admitti entitas copulans humanitatem cum Verbo divino, qua recipiatur tum in Verbo, tum in humanitate; atqui illa non potest recipi in Verbo, alias mutaretur; ergo illa non debet admitti.

Respond. sufficere ut illa entitas recipiatur in humanitate, cui inhæret, cum tantum adhæreat Verbo; sed:

Contra est, Nam Verbum est intrinsece unitum humanitati; atqui non potest esse intrinsece unitum per unionem quæ est illi extrinseca, & quam non recipit; ergo non potest intrin-

intrinsece uniri per aliquam entitatem a se & humanitate distinctam.

Prob. 2. Quia si unio hypostatica sit entitas realiter ab extremis distincta, debet admitti secunda entitas per quam prima uniatur, & tertia per quam uniatur secunda, & sic in infinitum; atqui in illud infinitum processus repugnat; ergo.

Respondent adversarii negando major. quia hæc prima entitas non est indifferens ut uniatur, cum ad unionem ex propria ratione sit determinata.

Sed quare eadem ratione dici non poterit naturam humanam Christi non esse indifferentem ad hoc ut uniatur Verbo divino, cum ad unionem determinetur ab ipso Deo, in quantum scilicet Deus illam creavit in Verbo, quod eam per seipsum immediate terminat, complet, & perficit?

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Quod est indifferens, ut cum aliquo uniatur, ad id debet determinari per aliquid superadditum; atqui humanitas Christi ad unionem erat indifferens; ergo debuit per aliquid reale superadditum determinari.

Respond. 1. *retorq. argumentum.* Quod est indifferens, ut cum aliquo uniatur, ad id per aliquod supperadditum debet determinari: atqui Verbum divinum ad unionem erat indifferens, non minus quam humanitas; ergo debuit per aliquid reale ipsi superadditum, ad unionem determinari; tamen illud non admittunt adversarii.

Resp. 2. *nego maj.* Quia indifferentia unibilium tollitur per accessionem unius ad aliud, & ideo indifferentia humanitatis Christi ad sui unio-

unionem cum Verbo, fuit sublata per actionem, qua Verbum illi suum esse Divinum communicavit.

Objicies 2. Omnis mutatio arguit aliquid de novo productum; atqui humanitas, per sui unionem cum Verbo, mutata est, nimirum de non unita, facta est unita; ergo in illa unione aliquid fuit de novo productum.

Resp. dist. maj. Omnis mutatio entitativa, *conced.* mutatio duntaxat connotativa, licet intima & personalis, *nego major.* Porro dum humanitas Verbo divino copulata est, non est mutata entitative, cum semper eandem entitatem retinuerit; sed mutata est connotative, quatenus tunc habuit habitudinem ad Verbum, quam antea non habebat.

Inst. 1. Ergo unio hypostatica consistit in habitudine, seu relatione humanitatis ad Verbum; atqui hoc est ipsa Scoti sententia; ergo.

Resp. nego illatum. Equidem habitudo humanitatis ad Verbum resultat ex unione hypostatica, sed illa habitudo non est unio, cum unionem jam factam præsupponat.

Inst. 2. D. Thom. 3. *p. qu.* 2. *art.* 7. ait: *Unio est relatio quædam, quæ consideratur inter divinam naturam & humanam, secundum quod conveniunt in una persona Filii Dei.* Ergo ipsamet unio est relatio.

Resp. dist. conseq. Unio sumpta pro mutua habitudine quæ oritur ex conjunctione humanitatis & Verbi, *conc.* sumpta pro formali humanitatis & Verbi vinculo, *nego conseq.* Et ita Cajetanus D. Thomam interpretatur, dicens: *Super conjunctione substantiali persona Verbi & natura humana, fundatur in opinione D. Thoma relatio unionis inter duas naturas, vel inter naturam humanam & personam Verbi; talis autem*

tem relatio unionis, præ vocum inopia, vocatur unio.

Objicies 3. Omnis actio habet terminum de novo productum; atqui Incarnatio, seu unitio, est actio; ergo habet terminum de novo productum; atqui ille terminus non est sola humanitas, nec sola Verbi subsistentia: nam utraque potest existere sine unione: ergo est entitatula quædam ab utraque natura realiter distincta.

Resp. dist. maj. Omnis actio productiva, habet terminum de novo productum, *conc.* unitiva, *nego maj.* Porro Incarnatio causalis equidem est actio, sed unitiva duntaxat, cujus proinde terminus non est entitas de novo producta, sed est totum compositum ex partibus unitis conflatum, quod nihil aliud est, quam partes simul conjunctæ.

CONCLUSIO III.

Unio hypostatica nihil aliud est, quam communicatio Divini esse, a Verbo facta, humanitati, per illius translationem in suam propriam subsistentiam.

Prob. In eo consistit essentialiter unio hypostatica, quo posito, omnia Incarnationis Mysteria concipi & exponi possunt; atqui posita communicatione Divini esse a Verbo facta humanitati, concipi & exponi possunt omnia Incarnationis Mysteria; ergo.

Prob. min. Posita communicatione Divini esse facta humanitati, concipitur & exponitur.

1. Quomodo natura humana in Christo non sit persona humana, sed divina. Quia nimirum non est sui juris, sed alieni, nempe Divini; atqui natura humana, ut non sit sui juris, habet per communicationem Divini esse,

ſibi a Verbo factum: quoties enim natura inferior accedit ad ſuperiorem, tunc inferior deſinit eſſe juris proprii, ac ſub jure & dominio ſuperioris conſtituitur; ergo.

2. Exponitur, quomodo natura humana ſit perſona divina. Quia nempe per divinæ ſubſtantiæ communicationem, perſona Verbi Divini, eam aſſumendo, fecit ſuam, cum eam terminet, ac ultimo compleat.

3. Exponitur; cur inter Verbum & humanitatem non ſit tantum unio moralis per gratiam & alia dona, ut docuit Neſtorius, ſed phyſica & ſubſtantialis. Quia nempe illa unio oritur ex intima ipſiuſmet ſubſtantiæ divinæ communicatione facta humanitati.

4. Exponitur, cur inter Verbum & humanitatem ſit communicatio idiomatum. Nempe quia ex communicatione Divini eſſe facta humanitati exurgit una perſona, quæ eſt principium *quod*, & ſubjectum omnium Chriſti actionum & paſſionum; hinc recte dicitur, *Deus eſt mortalis: homo eſt immortalis Deus paſſus eſt*, &c.

5. Exponitur, cur actiones Chriſti valoris ſunt infiniti. Quia nempe Verbum, quod humanitatem ad ſe tranſtulit per communicationem Divini eſſe, illas humanitatis actiones fecit ſuas, quatenus illarum eſt principium *quod*, & conſequenter illarum veluti pars. Cætera omnia ſic exponi poſſunt.

QUÆSTIO II.

De modo, quo facta eſt unio hypoſtatica.

Nota: Circa modum, quo facta eſt unio hypoſtatica, duo extreme oppoſiti inſurrexerunt errores.

1. Er-

1. *Error*, fuit *Nestorii*, Patriarchæ Constantinopolitani, contendentis unionem Verbi Divini cum humanitate non fuisse factam in persona, & ideo non fuisse physicam & hypostaticam, sed moralem tantum & accidentalem, qualis reperitur inter Deum & templum in quo habitat; ex qua doctrina:

Inferebat 1. Non unam, sed duas in Christo personas esse, humanam scilicet inhabitatam, & divinam inhabitantem.

Inferebat 2. Verbum assumpsisse hominem, tum natura, tum persona perfectum, qui primo in utero B. Mariæ Virginis formatus, postea ad unionem cum Verbo assumptus est; ex quo necessario sequebatur Christum non esse vere Deum, & B. V. Mariam non esse Dei, sed tantum Christi hominis, Matrem, non *Theotocon*, ut blasphemabat, sed *Christotocon*.

Inferebat 3. Admitti non debere realem idiomatum communicationem, qua utriusque naturæ, divinæ & humanæ, proprietates in Christo de se invicem prædicarentur; proindeque has propositiones; *Deus est mortalis: homo est immortalis*, &c. Rejiciebat, ut falsas, & blasphemas.

2. *Error* fuit *Eutychis*, qui, cum veritatem de unica in Christo persona contra Nestorium propugnasset, in oppositum errorem lapsus est, docens ante unionem hypostaticam duas fuisse in Christo naturas realiter distinctas, divinam scilicet & humanam: post unionem vero, unam remansisse in Christo naturam; sive quia natura divina conversa est in humanam: sive quia natura humana conversa est in divinam, a qua penitus fuit absorpta, quod probabilius est, ut constat ex his *Eranistis Eutychiani* verbis, apud Theodoretum dialogo 2. *Ego dico Divinitatem mansisse, humanitatem vero ab hac*

esse

esse absorptam, ut si in mare mellis gutta fundatur, nam illa gutta statim evanescit. Sive etiam, ut aliqui volunt, quia ex duabus naturis confusis & permixtis conflata est una tertia natura a duabus distincta, sicut mixtum ex elementis substantialiter transmutatis producitur. Licet ergo non possit certo definiri quo sensu Eutyches voluerit unam tantum in Christo naturam fuisse post unionem, certum est tamen unicam admisisse: *Confiteor*, inquit coram Patribus Conc. Constantinop.I. *ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante unionem: post unionem vero unam naturam profiteor*. Itaque:

Resolvendum est 1. Utrum natura humana Christi prius tempore extiterit, quam uniretur cum Verbo. 2. Utrum unio Verbi facta sit in unitate personæ. 3. Utrum B. V. M. vere sit Mater Dei. 4. Utrum unio Verbi facta sit in unitate naturæ, sequentibus conclusionibus.

CONCLUSIO I.

Humana Christi natura non extitit aliqua duratione temporis ante sui cum Verbo unionem. Est de fide contra Nestorium & Eutychem.

Prob. 1. Ex Symbolo, ubi dicitur, quod Christus *conceptus est de Spiritu sancto*: atqui esse conceptum de Spiritu sancto, est naturam Christi humanam non extitisse ante sui unionem cum Verbo, ut ostendunt hæc, *Luca* 1. verba: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*; ergo.

Prob. 2. Ex D. Leone, Epist. 10. dicente: *Tam impie, duarum naturarum ante Incarnationem Dei Filius fuisse dicitur, quam nefarie, post-*

postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur. Atqui impiam duarum in Christo naturarum conjunctionem ante Incarnationem dicit in sensu Eutychis, qui ideo tantum duas ponebat in Christo naturas, quia volebat naturam humanam aliqua temporis duratione præcessisse unionem; ergo, &c. Hinc idem Div. Leo *Epist.* 11. dicit: *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur.*

Confirmatur. Quia B. V. M. Deipara dici non potest, nisi quatenus genuit humanam naturam divina personalitate subsistentem; atqui si natura humana aliqua temporis duratione extiterit ante unionem, B. Virgo non genuit naturam humanam divina personalitate subsistentem; ergo non potest dici Deipara, quod est hæreticum, ut probabitur conclus. 3.

CONCLUSIO II.

Unio Verbi incarnati facta est in unitate personæ, unde una tantum est in Christo persona. Est de fide contra Nestorium.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ aperte docet unum eundemque Christum, esse Deum & hominem, Rom. 9. *Ex quibus* (nempe Israelitis) *est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.* Philipp. 2. *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens,* &c. Ex quibus sic argumentor: unus & idem Christus, qui natus est ex Abraham, est super omnia Deus: unus & idem, qui est in forma Dei, est in forma servi; ergo si unus & idem, non duæ, sed una

est in Christo persona; particula enim, *qui*, in his textibus designat personam.

Prob. 2. Jo: 1. dicitur: *Verbum caro factum est*. Atqui Verbum fieri carnem, est Verbum conjungi cum humanitate, non moraliter & per effectum: alioqui, in quolibet justo Deus dici posset incarnari; ergo realiter, substantialiter, & hypostatice; ergo una est in Christo persona; unde hæc veritas omnibus credenda proponitur in Symbolis, & præcipue Athanasiano, his verbis: *Qui licet Deus sit & homo, non duo tamen, sed unus est Christus, unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ.*

Prob. 3. Ex Conc. œcumenicis: Ephesino contra Nestorium celebrato, in quo approbati fuere S. Cyrilli contra Nestorium anathematismi, quorum secundus sic habet: *Si quis non confitetur Dei Verbum carni secundum hypostasim unitum, & unum tantum cum sua carne esse Christum, eundem nimirum Deum simul & hominem, anathema sit....* Tertius, *si quis in uno Christo post unionem, dividit hypostases, eaque duntaxat conjunctione easdem inter se nectit, quæ est secundum dignitatem, vel auctoritatem, & potestatem; & non eo potius concursu, qui est secundum naturalem unionem, anathema sit.*

Concil. Constantinop. II. collat. 8. anathematismo 4. *Si quis dicit, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem.... & non secundum compositionem, sive secundum substantiam, unitionem Verbi ad carnem factam esse, anathema sit.*

Prob. 4. Ex traditione omnium Patrum dicentium cum D. Petro Alexandrino, lib. de Deitate: *Deus autem Verbum citra viri commercium, Dei voluntate, in utero Virginis incarnatum est. Quomodo vero, nisi quatenus Verbum humana natura*

turæ in persona unitum est? Et Div. Ambrosius lib. de Incarnatione, cap. 5. *Cum Deus semper esset æternus*, inquit, *Incarnationis Sacramenta suscepit, non divisus, sed unus; quia utrumque unus, & unus in utroque, hoc est, vel divinitate, vel corpore: non enim alter ex Patre, alter ex Virgine, sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine.* In æternitate nimirum ex Patre, in tempore ex Virgine.

Prob. 5. Variis rationibus ex Scriptura deductis.

Prima. Duæ naturæ formaliter ab invicem distinctæ, de se invicem substantive, & in concreto prædicari non possunt, nisi uniantur in persona (ideo enim non dicitur substantive, *homo est vestis*, sed tantum adjective, *homo est vestitus*, quia non est unum idemque hominis & vestis suppositum) atqui natura divina & natura humana, formaliter ab invicem distinctæ, de se invicem substantive & in concreto prædicantur; dicitur enim, *Deus est homo*, &, *homo est Deus*. Ergo natura divina & natura humana in una persona uniuntur.

Secunda. Philipp. 2. de Christo dicitur: *exinanivit semetipsum, formam servi accipiens*. Atqui si in persona Verbi unio non sit facta, dici non potest Verbum semetipsum exinanivisse, cum ex ejus unione tantum morali, nulla resultet exinanitio, alias Pater & Spiritus sanctus, qui in Sanctis uniuntur moraliter per inhabitationem, exinaniti pariter dicerentur; ergo Verbum exinanivit semetipsum, quod cum in forma Dei esset, formam servi, id est, naturam, in unitatem suæ personæ, assumpsit.

Solvuntur Objectiones Nestorianorum.

Objicies 1. Persona Verbi & persona Christi hominis sunt diversæ; ergo.

Prob.

Prob. antec. Diversa est persona illius qui inhabitat, & illius qui inhabitatur; atqui humanitas Christi inhabitatur a Verbo humanitatem inhabitante, juxta illud Joann. 2. *Solvite templum hoc*, &c. Ergo diversa est persona Verbi & humanitatis.

Resp. dist. maj. Diversa est persona illius qui inhabitat, & illius qui inhabitatur, proprie, *conc.* metaphorice, *nego maj.* Atqui humanitas Christi inhabitatur, metaphorice, *conc.* proprie, *nego min.* Itaque Verbum dicitur inhabitare humanitatem metaphorice, eo scilicet modo, quo anima nostra dicitur inhabitare corpus nostrum, juxta illud 2. Cor. 5. *Si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur*, &c. Ergo sicut, ex eo quod anima est in corpore velut in habitatione, non licet colligere in eodem homine duas esse personas; ita etiam ex eo quod Christus suam humanitatem templum appellet, non licet inferre duas in illo esse personas.

Inst. 1. Atqui Deus habitat humanitatem Christi proprie; ergo.

Prob. ant. Colos. 2. dicitur: *In ipso*, Christo, *habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*. Ergo.

Resp. nego conseq. Sensus enim illius textus est, quod Divinitas habitet in Christo, sicut anima hominis in homine, scilicet per conjunctionem substantialem, non vero per conjunctionem tantum moralem & habitationis, ut volebat Nestorius.

Inst. 2. In Christo, se habet humanitas respectu Verbi, sicut vestimentum respectu vestiti, juxta illud, Philip. 2. *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*; ergo quemadmodum inter vestem & vestitum non est unio substantialis, ita nec inter Verbum & humanitatem.

Resp.

Resp. nego maj. Nam Apoſtolus loquitur de ſimilitudine ſubſtantiali, nec per *habitum*, ſignificat veſtem, ſed figuram exteriorem, ſecundum quam Chriſtus viſus eſt talis, quales ſunt puri homines, verum figura exterior realitatem non excludit; Verbum ergo realiter fuit homo.

Objicies 2. SS. Patres paſſim aſſerunt Verbum divinum aſſumpſiſſe hominem, ſic DD. Aug. & Ambroſius in Hymno, *Te Deum*, dicunt: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem;* atqui vox, *homo* ſuppoſitum connotat; ergo Verbum aſſumpſit ſuppoſitum, id eſt, perſonam hominis.

Resp. diſt. maj. Dicunt Verbum aſſumpſiſſe hominem in abſtracto *conc.* in concreto, *nego maj.* Itaque SS. Patres, dicendo Verbum aſſumpſiſſe hominem, locuti ſunt improprie, ſumendo hominem pro humanitate; tunc enim, cum nondum exorta eſſet hæreſis Neſtoriana, paulo liberius & ſecurius loquebatur; mentem ſuam declarat D. Aug. *Enchiridii, c. 36.* dicens: *Filius Dei, non gratia ſed natura ſuſcepit hominem tanta unitate, ut idem eſſet Filius hominis.* Porro ſi aſſumpſiſſet hominem in concreto, non idem eſſet Filius hominis & Filius Dei.

Inſt. 1. D. Auguſt. *Enchiridii, cap. 36.* dicit Chriſtum eſſe *aliud propter hominem, & aliud propter Verbum;* atqui ubi eſt, *aliud*, & *aliud*, ibi ſunt duæ perſonæ & duo ſuppoſita; ergo in Chriſto ſunt duæ perſonæ.

Reſpond. nego min. Quamvis enim ubi eſt, *alius*, &, *alius*, adjective, ibi ſint diverſa ſuppoſita, quia nomen adjectivum perſonam præſertim denotat, non tamen ubi eſt, *aliud*, &, *aliud*, ſubſtantive, ſiquidem nomina ſubſtantiva præſertim connotant naturam. Itaque ex verbis D. Auguſt. ſolummodo ſequitur duas eſ-

ſe in

ſe in Christo naturas, quæ tamen in unica perſona reſident, ut declarat, Enchiridii, c. 35. *In unitatem perſonæ acceſſit Verbo anima rationalis & caro.*

Inſt. 2. Div. Damaſc. *lib.* 3. *de fide cap.* 11. aſſerit Verbum aſſumpſiſſe naturam humanam *in atomo*, id eſt, in individuo; ergo aſſumpſit illam propria perſona ſubſiſtentem.

Reſp. diſt. antec. Aſſerit aſſumpſiſſe naturam humanam in individuo, ſumpto pro eo quod eſt ſingulare, & unum in unitate numerica, *conced.* ſumpto pro eo quod per ſe ſubſiſtit, & eſt incommunicabile alteri, *negó antec.* Itaque hoc loquendi modo, ſolum voluit D. Doctor, Verbum aſſumpſiſſe humanitatem ſingularem, non univerſalem, & unam tantum, non omnes, nec ſingulas.

Objicies 3. Plurimos SS. Patres, quorum aliqui Christum vocant *hominem Deiferum*, ita D. Baſil. teſte Theodoreto. Alii *hominem Deificatum*, *Dominicum*, ita Athanaſ. in expoſitione fidei, & Aug. *lib.* 83. *q.* 36. Alii humanitatem vocant *Divinitatis templum*, ita Sanct. Cyrillus, *lib.* 6. *in Joann.* Alii *Divinitatis inſtrumentum*, ita D. Damaſc. *lib.* 3. *de fide c.* 15. Atqui illæ omnes loquendi formulæ, indicant unionem duntaxat moralem inter utramque in Christo naturam; ergo.

Reſp. nego min. Illi enim termini indifferentes ſunt ad exprimendam unionem moralem tantum, vel phyſicam & ſubſtantialem; perſonarum ergo loquentium mens, ſcopus, & circumſtantiæ accurate penſandæ ſunt, ut genuinus verborum illorum ſenſus habeatur; *Non de vocibus nobis eſt diſceptatio*, inquit Leontius Bizantinus huic objectioni reſpondens *lib.* 3. contra Eutychianos & Neſtorianos, *Sed de ipſis rebus, & harum unione, & naturali cohaſione*

ne

ne, quam Patres secundum substantiam factam esse senserunt: vos autem secundum habitudinem & voluntatem, eam introducitis. Itaque:

1. Christus rite potest vocari, *Deifer*, hoc vero sensu, quod Deum sibi hypostatice unitum ferret, licet Div. Basilius non ipsum hominem Christum, ut objiciebat Theodoretus tunc Nestorio favens, sed ejus carnem vocaverit, *Deiferam*.

2. Potest dici, *Homo Deificus*, &, *Dominicus*, hoc vero sensu, quod Christus propter unionem hypostaticam non sit purus homo, sed homo Deus, id enim PP. per illa verba significare voluerunt.

3. Humanitas potest dici, *Templum Divinitatis*, non quod in ipsa Divinitas habitaret moraliter, per meram scilicet assistentiam, & gratiæ subministrationem, ut volebat Nestorius, sed substantialiter & hypostatice, ad sensum Apostoli Coloss. 2. *In ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*, id est, physice & realiter.

4. Humanitas potest dici, *Instrumentum Divinitatis*, non quidem separatum, sed conjunctum, pertinens ad unitatem personæ, ad opera satisfactoria exercenda, cujusmodi est corpus respectu animæ, ad operationes vitæ sensitivas exercendas.

Inst. D. Chrysost. *Hom. 3. ad cap. 1. Epist. ad Hebr.* aperte duas in Christo personas admittit; ergo, &c.

Prob. ant. D. Chrysost. exponens hæc verba: *Propterea unxit te Deus: Deus tuus*, ait. *Hic & Judæos & Pauli Samosateni asseclas, & Arianos, Marcellumque & Sabellium feriit & Marcionem. Quomodo? Judæos quidem ostendens eis esse duas personas & Deum & hominem.... Marcellum vero & cæteros, quoniam duæ sunt*

 ista

istæ personæ, secundum subsistentiam ab invicem separatæ. Ergo.

Resp. nego conseq. Nam hæc verba: *duas personas*, &, *duæ personæ*, non dicuntur de Christo, cujus nomen nullo in codice legitur, sed de Patre & Filio: nam S. Doctor ibi probat Patrem & Filium duas esse personas realiter distinctas, quæ tamen sunt unus & idem Deus; impugnat enim Judæos, Pauli Samosateni asseclas, Sabellium, qui equidem negabant pluralitatem personarum in Deo, sed quorum nullus distincte admittebat duas in Christo personas. Ita D. Chrysostomum interpretatur Donnæus Anglus: *Nequaquam*, inquit, *ibi Chrysostomus dicit, Deum & hominem esse duas personas, ut Nestorius; sed Patrem & Filium designatos in istis Scripturæ verbis: propterea unxit te Deus, Deus tuus.* Hæc interpretatio est ad mentem ipsius Chrysostomi, qui *hom. 5. de incomprehensibili natura Dei*, illum Scripturæ textum interpretatur de duabus SS. Trinitatis personis, Patre nimirum & Filio: *Visne*, inquit, *discere ubi Patrem & Filium simul positos Deum & Deum vocet? audi Prophetam David & Apostolum Paulum hoc ipsum nobis declarantes: propterea unxit te Deus, Deus tuus.* Præterea D. Chrysostomus aperte docuit unicam in Christo esse personam: *Etsi enim duplex* (in Christo) *natura*, inquit Epist. ad Cæsarium, *verumtamen indivisibilis & indissipabilis unitio, in una filiationis confitenda persona, & una subsistentia*; certe dilucidius nihil.

Objicies 4. Persona in Deo non distinguitur a natura; atqui unio non est facta in natura; ergo nec in persona.

Resp. dist. maj. Non distinguitur realiter a natura, *conc.* virtualiter, *nego maj.* Porro distinctio illa virtualis sufficit, ut unio fiat immediate

diate in persona, non in natura, quæ mediate tantum unitur.

CONCLUSIO III.

B. V. M. vere & proprie est Mater Dei. Est de fide contra Nestorium.

Prob. 1. Ex Scriptura, Lucæ 1. *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ad Galat. 4. *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.* Ex quo sic argumentor: quæ genuit Filium Dei, vere est Mater Dei; atqui B. Virgo vere genuit Filium Dei; ergo, &c.

Prob. 2. *Ex traditione PP.* S. Cyrill. Alex. *lib. de fide ad Reginas*, ait: *Vocem hanc, Deipara, veteribus Patribus . . . . . per universum (ut ita dicam) orbem terrarum, familiarem esse, ostendendum esse existimavi.* Deinde profert Patrum testimonia, inter quæ istud Theophili Episcopi reperitur: *Hoc unum non prætermiserim, optimos ac sapientissimos quosque Patres, quotquot ante nos extiterunt: omnes sacram Virginem Deiparam appellare.*

S. Dionysius Alexand. Epist. ad Paulum Samosatenum, *Una sola Virgo Filia vita*, inquit, *genuit vivens Verbum, subsistens .... quomodo ais tu hominem esse eximium Christum, & non revera Deum, incarnatum ex S. Virgine & Deipara Maria?*

S. Greg. Nazianz. orat. 51. ait: *Si quis S. M. Deiparam non credit, extra Divinitatem est.*

Prob. 3. Ex Symbolis & Conciliis œcumenicis.

1. In Symbolo Apostolorum dicitur: *Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum*, En æterna Filii a Patre generatio: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* En temporalis ejusdem ex Maria Virgine generatio. Ergo.

2. In Symbolo Nicæno Christus dicitur: *Deus de Deo .... incarnatus de Spiritu sancto ex Maria Virgine*, &c.

3. In Concilio Ephesino fuerunt approbati anathematismi S. Cyrilli, quorum primus sic habet: *Si quis non confitetur Emmanuelem vere Deum esse, & ob id sanctam Virginem Deiparam (genuit enim illi incarnatum Dei Patris Verbum secundum carnem) anathema sit.*

Prob. 4. *ratione manifesta*: B. Virgo est Mater Christi hominis; ergo est Mater Dei. *Prob. conseq.* Christus homo est nomen suppositi & personæ, cum sit nomen concretum; atqui in Christo alia non est persona, quam divina, quæ est formaliter Deus; ergo Mater Christi hominis, est etiam vere Mater Dei.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. B. V. M. non potest esse Mater Dei, nisi divinitatem genuerit; atqui non genuit divinitatem, cum sit improducibilis; ergo.

Resp. nego maj. Nam ut B. V. M. sit Mater Dei, non requiritur ut genuerit divinitatem, sed satis est, quod eum genuerit, qui non prius homo, quam Deus extitit, hoc est, cujus corpus, & anima, non prius in rerum natura fuerint, quam inter se conjuncta, ac cum Verbo hypostatice copulata, eodem fere modo, quo, ut mulier aliqua vere dicatur Mater hominis corpore & anima constantis, non opus est ut animam ipsam genuerit, sed sufficit ut eum genuerit qui anima præditus est; atqui B. V. M. eum genuit, qui non prius homo, quam Deus extitit; ergo.

Inst. 1. Terminus generationis, est suppositum; atqui B. V. non genuit suppositum Christi:

sti; utpote suppositum divinum; ergo non genuit Deum.

Resp. dist. maj. Terminus generationis emanativus, *conc.* terminus productus, *nego maj.* Neque enim hypostasis producitur revera formaliter, sed potius naturaliter resultat per emanationem simplicem ex unione corporis cum anima.

Inst. 2. Illa non potest dici Mater ejus, quo posterior est tempore; atqui B. V. M. Deo posterior est tempore; ergo.

Resp. dist. maj. Nam potest dici Mater ejus, quo posterior est tempore, secundum id, quo posterior est, *conc.* secus, *nego maj.* atqui B. V. posterior est Deo, prout includit divinitatem & personam divinam, *conc.* prout terminat naturam humanam *nego minor.* Itaque, ut B. V. sit Mater Dei, non est necesse, ut sit prior Verbo seorsim sumpto, sed sufficit, quod ipso toto, seu composito prior sit; at B. Virgo prior fuit Verbo, ut terminat humanitatem, & quatenus ex ejus personalitate & natura humana, constituta est una persona; ergo.

Objicies 2. Mater debet esse ejusdem naturæ cum Filio; atqui B. Virgo non est ejusdem naturæ cum Deo; ergo non est Mater Dei.

Resp. nego maj. Nam ut B. Virgo dicatur & sit Mater Dei, non est necesse ut sit ejusdem cum Deo substantiæ, sed satis est, ut ejus partus ad suppositum divinum terminatus sit; atqui B. Virginis partus terminatus est ad suppositum, quod vere & proprie Deus est; ergo vere & proprie Mater Dei est, ac dici debet.

Instab. D. Hilarius, *lib.* 10. *de Trin. c.* 16. dicit, *Corpori Christi Mariam originem non dedisse, licet ad incrementa partumque corporis, omne quod sexus sui naturale est, contulerit.* Ergo Dei Mater dici non potest.

Respond. nego conseq. Ex qua sequeretur Mariam nequidem Christi Matrem dici posse; quandoquidem *corpori Christi originem non dedisset*. Sensus ergo Divi Hilarii est, Mariam non dedisse originem corpori Christi more cæterorum hominum, nempe ex commercio viri cum muliere, sed ex operatione Spiritus sancti carnem Christi ex purissimo B. Virginis sanguine efformantis, ut patet, tum ex his textus verbis: *Licet .... omne quod sexus sui naturale est, contulerit*. Tum ex textu præcedenti, *Virgo*, inquit, *nonnisi ex Spiritu sancto genuit, quod genuit*.

CONCLUSIO IV.

Unio Verbi incarnati facta non est in unitate naturæ; unde duæ sunt in Christo, post unionem, naturæ distinctæ & impermixtæ, divina scilicet & humana. Est de fide contra Eutychem.

Prob. 1. Ex iis omnibus Scripturæ locis, in quibus Christus dicitur Deus verus, & homo verus; illius divinitas aperte traditur, *Matth.* 3. ubi Pater æternus, de Christo loquens, ait: *Hic est filius meus dilectus*. Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi*. Humanitas pariter asseritur, Joann. 8. *Quæritis me interficere hominem, qui vera locutus sum vobis*, Joann. 9. *Ille homo, qui dicitur Christus*. Atqui Christus non potest esse Deus & homo, quin in eo sit utraque natura, divina & humana, non confusa & permixta, sed omnino distincta; ergo.

Confirmatur, ex iis textibus, in quibus Christus nunc dicitur æqualis Patri, Joann. 10. *Ego & Pater unum sumus*; nunc minor Patre, Joann. 14. *Pater major me est:* atqui Christus secundum naturam humanam non potest esse æqualis Patri, & secundum naturam divinam

non

non poteſt eſſe minor Patre; ergo neceſſe eſt duas eſſe naturas in Chriſto. *Qui*, Philipp. 2. *cum in forma Dei*, id eſt, in natura divina, *eſſet*, *non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*, *ſed ſemetipſum exinanivit*, non quidem amittens naturam Dei, ſed *formam ſervi*, id eſt, naturam humanam, *accipiens*, per quam eſt, *in ſimilitudinem hominum factus*, *& habitu inventus ut homo*.

Prob. 2. Ex Concilio Chalcedonenſi, quod in definitione fidei adverſus Eutychem pronuntiat: *Confitemur Chriſtum Dominum noſtrum; eundem perfectum in deitate, & eundem perfectum in humanitate, Deum verum & hominem verum, conſubſtantialem Patri ſecundum deitatem, conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem: ante ſæcula quidem de Patre genitum ſecundum deitatem, in noviſſimis autem diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem ex M. V. Dei genitrice ſecundum humanitatem, unum eundemque Chriſtum, Filium Dominum Unigenitum, in duabus naturis inconfuſe, incommutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter agnoſcendum, nuſquam ſublata differentia naturarum propter unitionem, magiſque ſalva proprietate utriuſque naturæ, & in unam perſonam atque ſubſiſtentiam concurrente*. Accurata illa definitione utrinque feriuntur Eutyches & Neſtorius.

Prob. 3. Ex omnibus PP. dicentibus cum D. Athanaſ. in Symbolo: *Eſt ergo fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noſter J. C. Dei Filius, Deus, & homo eſt . . . qui licet Deus ſit & homo, non duo tamen, ſed unus eſt Chriſtus. Unus autem non converſione divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confuſione ſubſtantiæ; ſed unitate perſonæ*.

Prob. 4. *Ratione evidentissima* : si ambæ naturæ in Christo non mansissent integræ, sed una tertia ex illis fuisset conflata, hoc factum fuisset, *vel per conversionem unius in aliam*, ut gutta vini in mare conjecta; *vel per mixtionem, & confusionem ambarum*, ut mixtum ex elementis transmutatis confectum; *vel per compositionem ex duabus naturis*, non quidem permixtis aut permutatis, sed imperfectis, sicut ex corpore & anima fit homo; atqui nihil horum dici potest; ergo.

Non primum, quia immutabilis est Deus; atqui si divinitas converteretur in humanitatem, vel humanitas in divinitatem, mutaretur Deus, cui tam repugnat quidquam de novo in se recipere, quam in se destrui, & in aliud transire.

Non secundum, tum quia quæ infinite distant, misceri invicem non possunt, solvitur enim species debilioris eorum, altera manente, ut si quis guttam vini in mare conjiciat; atqui natura divina ab humana infinite distat; ergo, &c. Tum quia mixtum cum nullo miscibilium est idem specie, & sic Christus non esset ejusdem cum Patre & Matre substantiæ, ac proinde nec verus Deus, nec verus homo.

Non Tertium, quia cum una natura ex duabus naturis imperfectis componitur; necesse est ut illæ duæ naturæ se habeant per modum partis respectu tertiæ naturæ, quæ ex eis componitur, ut videre est in natura humana; quæ ex corpore & anima componitur; atqui natura divina non potest habere rationem partis, alias nec esset immutabilis, nec infinita, nec simplicissima; ergo utraque natura distincta & impermixta permansit in Christo.

Sol-

Solvuntur Objectiones Eutychianorum.

Objicies 1. Unum fieri aliud, eſt unum converti in aliud, ut conſtat ex illo, Jo: 2. *Ut guſtavit Architriclinus aquam vinum factam*, id eſt, in vinum converſam; atqui ex Jo: 1. *Verbum caro factum eſt;* ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Significat unum converti in aliud, aliquando, *conced.* ſemper, *nego maj.* Equidem aliquando particula, *factum*, ſignificat ſubſtantialem mutationem unius rei in aliam, ut cum *aqua* dicitur *vinum facta*: ſed interdum ſignificat acquiſitionem, vel aſſumptionem alicujus de novo, ut cum Adam, *Geneſ.* 2. dicitur, *factus in animam viventem*. Et Hebr. 7. *Chriſtus factus eſt Pontifex*. Porro ex antecedentibus vel conſequentibus, & ex ipſa rerum natura penſandum eſt, quando, *τò factum*, alterutrum ſignificat: ſic hanc propoſitionem, *Verbum caro factum eſt*, ſignificare aſſumptionem humanitatis de novo, probant, tum hæc verba conſequentia, *& habitavit in nobis*, quomodo enim Verbum habitavit in nobis, niſi quia, idem manens, carnem aſſumpſit; tum ipſa Verbi natura quæ cum ſit immutabilis, in aliud converti non poteſt.

Inſt. 1. Eodem modo dicitur, *Verbum caro factum eſt*, ac, *aqua vinum facta eſt*. Atqui per hæc verba, *aqua vinum facta eſt*, vera ſignificatur aquæ in vinum converſio; ergo.

Reſp. diſt. maj. Eodem modo, &c. quoad ſonum verborum, *conc.* quoad ſignificationem verborum, *nego maj.* Nam ſimiliter eodem modo quoad ſonum verborum dicitur, Gal. 3. *Chriſtus ..... factus pro nobis maledictum*, nec tamen Chriſtus in maledictum converſus dici poteſt, *deſinant*, ait D. Ambroſ. lib. de In-

carnat. adversus Apollinaristas, cap. 6. *Desinant dicere naturam Verbi in corporis naturam esse mutatam, ne pari interpretatione videatur natura Verbi in contagium mutata peccati.*

Inst. 2. Filius Dei, Philipp. 2. *Semetipsum exinanivit.* Atqui non potuit semetipsum exinanire, nisi per sui conversionem in carnem; ergo.

Resp. nego min. Nam semetipsum exinanivit, *formam servi accipiens*, id est, per carnis assumptionem, per quam, *factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*, cum antea nulli obedire potuerit, non vero semetipsum exinanivit per sui conversionem in carnem.

Inst. 3. S. Justinus, *Apologia secunda*, docet Verbum carnem esse factum, sicut in Eucharistia panis fit caro Christi; atqui panis fit caro Christi per conversionem; ergo Verbum caro factum est per sui conversionem in carnem.

Resp. dist. maj. Secundum aliquam similitudinem, *conc.* secundum omnimodam paritatem, *nego maj.* In eo valet allata ex Justino paritas, quod sicut Verbum fit *realiter* caro, ita panis in Eucharistia fit *realiter* corpus Christi; non valet autem ea paritas, quoad modum quo panis fit corpus Christi.

Objicies 2. Mixtio confusionem parit, & distinctionem tollit; atqui duæ naturæ, divina & humana, secum invicem permixtæ sunt in Christo, ut cum pluribus PP. docet D. Aug. *Epist. 3. ad Volusianum*, dicens personam Christi *mixturam esse Dei & hominis*. Ergo.

Resp. dist. maj. Mixtio, proprie dicta, *conc.* improprie dicta, *nego maj.* Atqui naturæ, divina & humana, in Christo sunt mixtæ, mixtione improprie dicta, quæ solum dicit intimam ac substantialem naturarum unionem in per-

personæ *conc.* mixtione proprie dicta, qua unum mutatur in aliud, *nego minor.* Itaque Patres, quandiu nihil fuit periculi, nomine *mixtionis*, in hoc mysterio usi sunt ad exprimendam intimam unionem duarum naturarum in Christo, sed nunquam eo usi sunt ad significandam naturæ utriusque confusionem, quod patet ex eo quod plerumque Patres unionem animæ cum corpore protulerint ad explicandam naturarum permixtionem, quam asserebant esse in Christo: *Sicut in unitate personæ*, inquit D. August. cit. *anima unitur corpori ut homo sit, ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animæ & corporis; in hac persona mixtura est Dei & hominis.* Et ne ab aliquo videatur admittere naturarum confusionem, addit: *Si tamen recedat auditor a consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam.*

Objicies 3. Julius S. P. Epist. ad Dionysium, ait: *Necesse est eos, cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare.* Et D. Gregor. Thaumat. in exposit. fidei. *Non duæ personæ*, inquit, *neque duæ naturæ, non enim quatuor nos adorare dicimus;* ergo.

Resp. nego ant. Illa enim scripta, falso ab Eutychianis adscribuntur illis Patribus, ut testatur Leontius (*l*) dicens: *Quidam ex hæresi Apollinarii, vel Eutychis, vel Dioscori, cum vellent suam hæresim confirmare, quasdam orationes Apollinarii Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio inscripserunt, ut simpliciores fallerent.*

Objicies 4. S. Cyrillus conceptis terminis asserit,

(*l*) Biblioth. PP. tom 9. pag. 707. G.

ſerit, non duas, ſed unam tantum naturam eſſe in Chriſto poſt unionem; ergo.

Reſp. nego ant. Clare enim exponit ſuam mentem in ſua ad Neſtorium Epiſt. a Conc. Epheſ. approbata: *Quamvis naturæ ſint diverſæ*, inquit, *vera tamen unione coeuntes, unum nobis Chriſtum & Filium effecerunt: non quod naturarum differentia propter unionem ſublata ſit, verum quod divinitas & humanitas, ſecreta quadam ineffabilique conjunctione, in una perſona unum nobis Jeſum Chriſtum & Filium conſtituerint.*

Prob. ant. S. Cyrill. Epiſt. 1. ad Succeſſum, ait: *Poſt unionem, naturas alteram ab altera non dividimus, neque in duos filios unum illum impartibilemque ſecamus, ſed unum aſſerimus Filium, ut & SS. Patres dixerunt, unam naturam Dei Verbi incarnatam*; ergo unicam in Chriſto poſt unionem admiſit naturam.

Reſp. nego conſeq. Non enim dicit, eſſe unam naturam Chriſti, ſed *unam naturam Verbi incarnatam*, quod verum eſt, quia ſola natura divina incarnata eſt, hoc eſt, carni perſonaliter unita, ut explicat D. Thom. (*m*) *Natura divina dicitur incarnata*, inquit, *quia eſt unita carni perſonaliter: non quod ſit in naturam carnis converſa. Similiter & caro dicitur deificata, ut dicit Damaſc. lib. 3. de fide orthodoxa, cap. 6. non per converſionem, ſed per unionem ad Verbum, ſalvis ſuis proprietatibus naturalibus, ut intelligatur caro deificata, quia facta eſt Verbi Dei caro, non quia facta ſit Deus.* Et ipſe Cyrillus, cum ob citatum in objectione locum, Apollinariſta diceretur, ita mentem ſuam explicat, Epiſt. 2. ad Succeſſum: *Si*

dicen-

(m) 3. p. q. 2. art. 1. ad 3.

dicentes unam Verbi naturam, inquit, *tacuissemus, & minime adjunxissemus, INCARNATAM, excluso, propemodum dispensationis mysterio, esset illorum*, (Nestorianorum) *fortassis oratio non inepta .... sed .... dum dicimus, INCARNATAM, desinant baculo inniti arundineo*. Ita etiam S. Cyrilli textum exponit Synodus V. can. 8.

Inst. 1. S. Cyrillus, eadem Epist. negat duarum naturarum distinctionem post unionem, *Post unitionem*, inquit, *naturas easdem a se mutuo non dividimus*. Ergo, &c.

Resp. nego ant. Semper enim D. Cyrillus distinctionem naturarum professus est, sed negavit earundem divisionem & separationem post unionem, quia nimirum in unitate personæ adunantur.

Inst. 2. S. Cyrill., Epist. 2. ad Successum, docet duas naturas in Christo *sola mentis consideratione distingui*; ergo non sunt a se invicem distinctæ realiter.

Resp. nego conseq. Nam S. Cyrill. per verbum, *Distingui*, intelligit, *dividi*, &, *separari*, quod patet, quia Cyrillus in exemplum distinctionis, quam asserit sola fieri cogitatione, profert ejusdem hominis viventis corpus & animam, quæ quidem haud dubie non eo sensu sola cogitatione distinguuntur, quod realiter sint unum & idem a parte rei, sed tantum quod a se invicem separata ac per se subsistentia non sint.

Objicies 5. S. Athanasius, in Symbolo, ait: *Sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus*; atqui anima & corpus in unam hominis naturam coalescunt; ergo Deus & homo in unam Christi naturam coalescunt.

Resp. nego conseq. Comparatio enim a Div. Atha-

Athanasio allata in eo stat, quod sicut ex unione animæ & corporis, una resultat hominis persona, ita & in Christo ex utriusque naturæ unione; verum in hoc deficit comparatio, quod in homine anima & corpus in unam naturam totalem coalescant, quia sunt entia incompleta & ad unam naturam essentialiter ordinata; econtra humanitas & divinitas in Christo, cum sint entia completa in ratione naturæ, in unam naturam totalem coalescere nequeunt, unde integræ & inconfusæ in una Verbi persona remanent.

Objicies 6. Concilium Ephesinum II. probavit doctrinam Eutychis; ergo.

Resp. nego conseq. Illud Concilium, quod non tam Episcoporum, quam Sicariorum & Prædonum Conciliabulum fuit, a S. Leone & Conc. Chalcedonensi, fuit penitus reprobatum. Vide illius historiam, Tractatu *de Prolegomenis*.

Objicies 7. si duæ essent in Christo naturæ, essent quoque duo Christi; falsum conseq. ergo & ant.

Prob. seq. maj. Ideo in Trinitate est unus Deus, quia est unica natura; ergo a contrario si duæ sint in Christo naturæ, duo sunt Christi.

Resp. nego conseq. Quia concreta substantiva non multiplicantur, nisi multiplicentur natura simul & persona; atqui *Deus* & *Christus* sunt concreta substantiva; ergo Deus non multiplicatur quia unicam habet naturam, & Christus non multiplicatur, quia habet unicam personam.

Inst. Nisi naturæ, divina & humana, confluant in unam naturam totalem, Christus non erit unum *per se*. Atqui absurdum conseq. Ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam ad constituendum unum *per se*, sufficit unio duarum naturarum in una persona, sive naturæ in unum coeant, si sint incompletæ, ut materia & forma, sive

non

non sic in unum coeant, si sint completæ, ut est divinitas & humanitas in Christo.

QUÆSTIO III.

De proprietatibus unionis hypostaticæ.

Nota. Circa proprietates unionis hypostaticæ quæri potest, 1. An sit quid creatum; 2. An sit substantialis; 3. An sit supernaturalis; 4. An sit unionum maxima; 5. An sit indissolubilis, sequentibus quæstiunculis, itaque:

Quæres 1. *An unio hypostatica sit aliquid creatum?*

Resp. affirmative: Etenim id debet necessario creatum censeri, quod aliquando cœpit in tempore, nec fuit ab æterno; atqui unio hypostatica est hujusmodi; & quamvis Verbum divinum semper fuerit, attamen non semper fuit conjunctum humanitati nostræ, sed illam assumpsit in tempore, ex quo per veram actionem factum est hoc compositum, *Christus*, quod antea non erat; ergo, &c. hinc, Jerem. 31. dicitur: *Creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum.*

Dices: Creatio est productio rei ex nihilo; atqui hoc compositum, *Christus*, non fuit productum ex nihilo; ergo.

Resp. dist. maj. Creatio, stricte dicta, *conced.* late dicta, *nego maj.* & sic distincto consequente, *nego conseq.* Hic itaque creatum sumimus late, nimirum pro actione qua aliquid fit, quod ante non erat.

Inst. Verbum divinum est increatum; ergo compositum ex humanitate & Verbo, non potest simpliciter dici quid creatum.

Resp. nego conseq. Ut enim hoc compositum, *Chri-*

Christus, dicatur simpliciter quid creatum, sufficit, ut per veram actionem factum sit in tempore, nec requiritur ut quidquid complectitur sit creatum, sicut homo, constans ex anima & corpore, dicitur simpliciter genitus, licet ejus anima non sit genita, sed creata.

Quæres 2. *Utrum unio hypostatica sit substantialis?*

Resp. affirmative contra Nestorium: Quia, ubi duæ naturæ, formaliter a se invicem distinctæ, de se invicem in concreto substantive prædicantur, ibi necessario debet esse unio substantialis in supposito; atqui in Christo duæ sunt naturæ, formaliter a se invicem distinctæ, quæ de se invicem in concreto substantive prædicantur, recte enim dicitur: *Deus est homo: homo Deus*. Ergo illa unio est substantialis; *maj. est certa*, neque enim unio accidentalis potest præstare mutuam rerum unitarum prædicationem in concreto substantivo, sic homo, cum habet vestem sibi accidentaliter conjunctam, bene dicitur *vestitus* adjective, sed non dicitur *vestis* substantive, *minor est de fide;* ergo.

Objicies: Hoc axioma philosophicum: *Quod advenit enti completo, non facit ens per se, sed per accidens;* atqui humanitas advenit Verbo divino in suo esse completo; ergo unio hypostatica est accidentalis.

Resp. dist. axioma: Quod advenit enti completo, non facit ens per se, sed per accidens, si compositio sit naturalis, *conc.* si compositio sit supernaturalis, *nego axioma*. Ratio disparitatis est, quia, quod, in compositione naturali, advenit enti completo, non trahitur in communionem istius esse completi cui advenit; at in compositione supernaturali, qualis est unio hypostatica, natura humana, ex se incompleta

in ra-

in ratione suppositi, trahitur in unum & idem esse personale cum Verbo.

Inst. 1. Quod rei accidit, est ipsi accidentale; atqui Verbo divino accidit, quod unitum fuerit cum humanitate, potuit enim non uniri; ergo illa unio est accidentalis.

Resp. dist. maj. Est ipsi accidentale, vel physice, vel logice, *conc.* semper physice, *nego maj.* ergo unio hypostatica est accidentalis, logice, *conc.* physice, *nego conseq.* &c. Itaque, *accidens Physicum*, est quidquid non est de rei substantia; quo sensu unio hypostatica non potest dici accidentalis, quia, ut jam dictum est, Verbi subsistentia trahit humanitatem in communionem sui esse, sicut corpus assumitur ad esse animæ, quia esse vitale habet per animam: *accidens Logicum*, est quidquid non est de essentia rei, nec ut genus, nec ut differentia, quo sensu unio hypostatica potest dici accidentalis, qualiter etiam unio animæ cum corpore potest dici accidentalis, quia nempe unio non est de ejus essentia.

Inst. 2. Quod non pertinet ad existentiam, aut naturam rei, est ejus accidens physicum; atqui humanitas non pertinet ad naturam aut existentiam Verbi; ergo.

Resp. nego maj. Quia, ut aliquid sit alicujus rei accidens physicum, non sufficit ut non pertineat ad ejus naturam aut existentiam; sed insuper requiritur, ut ab eo substantialiter non compleatur; atqui licet humanitas non pertineat ad naturam aut existentiam Verbi, tamen ab eo substantialiter completur; ergo.

Quæres 3. *Utrum unio hypostatica sit supernaturalis?*

Resp. Est & debet dici simpliciter supernaturalis.

Prob. Illud est simpliciter supernaturale, quod est na-

est naturæ indebitum, omnemque illius exigentiam superat; atqui ad esse personale cum Deo attolli, est naturæ creatæ prorsus indebitum, omnemque illius exigentiam longe superat; ergo unio hypostatica est supernaturalis.

Objicies: SS. Patres & Concilia, docent unionem hypostaticam esse naturalem: sic S. Cyrill. anathematismo 3. tradit Verbum esse connexum cum humanitate, *eo concursu, qui est secundum naturalem unionem*. Ergo.

Resp. dist. ant. Docent unionem Verbi cum humanitate esse *naturalem*, quatenus naturale opponitur ficto & umbratili, *conced.* quatenus naturale dicit, quod debitum est naturæ, & opponitur gratuito beneficio, *nego antec.* Sic D. Cyrillus a Theodoreto reprehensus, quod unam naturam in Christo admisisset, eo quod illos improbasset, qui negabant Verbum divinum conjunctum esse cum humanitate, reposuit, (*n*) se per *naturalem unitionem*, veram & realem unionem, non fictam & umbratilem, intellexisse.

Inst. 1. Quod est supernaturale, factum est per gratiam, atqui unio hypostatica non est facta per gratiam; ergo.

Resp. nego min. Nam unio & est gratia gratuito humanitati collata, & est facta per gratiam, id est, per voluntatem Dei gratuitam, ait D. Thom. hic, *Si gratia*, inquit, *accipiatur ipsa Dei voluntas gratis aliquid faciens, vel gratum, seu acceptum aliquem faciens, unio Incarnationis facta est per gratiam.*

Inst. 2. Si unio hypostatica facta sit per gratiam, Christus est Deus per gratiam; atqui Chri-

(n) In defensione tertii anathematismi.

Christus non est Deus per gratiam, ut definitum est contra Nestorium; ergo, &c.

Resp. dist. major. Christus est Deus per gratiam substantialem unionis ad Verbum, *conc.* per gratiam adoptionis, *nego major.* Itaque, Christus non est Deus per meram adoptionis gratiam, qua habeat divinitatem sibi assistentem & in eo tanquam in templo inhabitantem, ut volebat Nestorius; sed est Deus per gratiam substantialem unionis duarum naturarum in unitate personæ Verbi, ex quo sequitur, quod sit verus & substantialiter Deus.

Quæres 4. *An unio hypostatica sit unionum maxima & præstantissima?*

Respond. affirm. Nam magnitudo & dignitas unionis hypostaticæ spectari potest, vel ex parte extremorum, nempe naturæ divinæ & humanæ, quæ conjunguntur; vel ex parte Verbi in quo conjunguntur; atqui ex utraque parte unio hypostatica est omnium maxima & præstantissima; ergo.

Prob. prima pars min. Eo major ac præstantior æstimari debet unio extremorum, quo extrema longius a se distant; atqui extrema unionis hypostaticæ, natura nimirum divina & humana, a se infinite distant; ergo.

Probat. secunda pars. Illa unio eo major ac præstantior æstimari debet, ex parte illius in quo extrema conjunguntur, quo illud est magis simplex; atqui in unione hypostatica Verbi persona, in qua extrema uniuntur, est simplicissima; ergo, &c. Hinc D. Bernard. *lib. 5. de consideratione cap. 5.* ait: *Inter omnia quæ recte dicuntur unum, arcem tenet unitas Trinitatis, qua tres personæ sunt una substantia; secundo loco illa præcellit, qua e converso, tres substantiæ (scilicet divinitas, anima & corpus) una in Christo persona sunt.* Quod verum

rum est de illa unitate, seu unione, qua tria ista tendunt ad aliquod tertium, puta personam.

Quæres 5. *An unio hypostatica sit indissolubilis?*

Resp. Affirmativa est de fide. Expresse enim dicitur, Joann. 12. *Christus manet in æternum*, Et Hebr. 13. Jesus *Christus heri & hodie, ipse & in sæcula*; ergo, cum Christus sit æternus, unio hypostatica, per quam Christus efficitur, est æterna & indissolubilis; hinc Conc. Chalcedonense definit in Christo utramque naturam cucurrisse in unitatem personæ *indivise & inseparabiliter.*

Quæres 6. *An in triduo mortis, Verbum manserit unitum cum corpore & anima separatis.*

Resp. affirm. Nam, ex nostræ fidei Symbolis, Christus sepultus est quoad corpus, descendit ad inferos quoad animam; atqui Christus nihil aliud est quam Divinitas conjuncta cum humanitate, aut tota simul, aut cum ejus partibus; ergo.

Hanc veritatem nitide exponit D. Damascenus *lib. 3. de fide orthod. c. 27.* dicens: *Quamvis Christus, ut homo, mortem obierit, sanctaque ipsius anima ab immaculato corpore distracta sit, Divinitas tamen a neutro, hoc est, nec ab anima, nec a corpore, quomodo sejuncta est, neque propterea persona una in duas personas divisa fuit: siquidem & corpus & anima ab initio in Verbi persona existentiam habuerunt; ac licet in morte divulsa fuerint, utrumque tamen eorum Verbi personam, qua subsisteret, semper habuit.* Ex quo textu profluit hoc effatum in scholis receptum: *Quod semel Verbum assumpsit, nunquam dimisit.*

Quæres 7. *An Sanguis in passione effusus, toto triduo mortis, remanserit Verbo unitus?*

Resp.

Resp. Totus Sanguis, in resurrectione resumendus, Verbo unitus remansit toto triduo. Est communis & certa.

Probat. Quia caro & anima ideo in triduo mortis Verbo remanserunt unitæ, quia erant pars humanæ naturæ resumenda; atqui sanguis est pars naturæ humanæ integrans, cum ex Galeno, Aristotele, & D. Thoma, corpus sine sanguine non sit integrum & perfectum; ergo totus sanguis reassumendus remansit Verbo unitus.

Confirmatur. Quia si in triduo mortis calix fuisset consecratus, Verbum per concomitantiam fuisset sub speciebus vini, juxta illud Joannis 6. *Qui bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo;* ergo.

Dices: Si sanguis Christi Verbo mansisset unitus in triduo mortis, inter ipsum & Verbum fuisset communicatio idiomatum; atqui falsum consequens; neque enim potuit dici, *Verbum est sanguis;* ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia communicatio idiomatum datur tantum inter Verbum & naturam humanam completam, non vero inter partes naturæ humanæ, sic non dicitur, *Verbum est anima, est corpus,* &c.

Quæres 8. *Utrum totus sanguis in passione effusus, reassumptus fuerit a Verbo in resurrectione?*

Respond. *Reassumptus fuit totus moraliter, seu quoad maximam partem; probabilius autem est, quod non reassumptus fuerit totus physice.*

Probat. prima pars: Quia in corpore Christi temperantissimo nihil sanguinis superfluebat; ergo, cum pertineat ad integritatem corporis humani, totus, aut fere totus, resumptus est.

Prob. secunda pars: Quia in linteaminibus, lan-

lancea, corona ſpinea, &c. remanſerunt maculæ ſanguineæ, quæ certe non fuerunt purus color, cum colores non ſint activi, nec aliter communicentur, quam per adhæreſcentiam ſubſtantiæ coloratæ; ergo.

Confirmatur. Quia plures ſanguinis Chriſti particulæ in variis Eccleſiis aſſervantur, qualem vidi Viennæ in Auſtria, in theſauro Reliquiarum Cæſareo apud PP. Capucinos collocato, ad cujus authenticitatem extat Summi Pontificis Bulla aurea in eodem theſauro conſervata; qualis etiam eſt illa quam *Longinus* ſecum detulit in *Italiam*, quamque, propter ſævientem perſecutionem, Mantuæ in terra occultavit, ubi delituit, donec Deus, per miracula, quæ ibi quotidie patrabantur, illam manifeſtavit tempore Caroli magni Imperatoris, & Leonis III. S. P. a quibus, effoſſa terra, reperta eſt hac munita inſcriptione, quæ, cum tota hiſtoria reperitur in archivo Monaſterii *VVingartenſis* in Suevia: EGO LONGINUS, QUONDAM CENTURIO SUB PRÆSIDE PILATO, CREDENS IN JESUM, HUNC CRUOREM A LATERE CURRENTEM IPSIUS JESU, NOSTRORUM MILITUM MANIBUS CRUCIFIXI, RECEPI, ET HOC IN LOCO, PROPTER HOSTES FIDFI JESUMQUE BLASPHEMANTES, OCCULTAVI, DONEC DEUS VERIS SUIS CULTORIBUS DIGNETUR INDICARE. Quem ſanguinem probatum, *Leo III.* reverenter collocavit Mantuæ in Eccleſia Sancti Andreæ Apoſtoli; cum autem denuo turbata fuerit Italia, & propterea ille ſanguis in terra iterum fuerit occultatus ab *Joſepho VII.* Epiſcopo Mantuano, repertus fuit a quodam *Adalberto*, qui, in hunc finem Deum deprecans, a cæcitate, qua laborabat, ſanatus fuit in loco ubi deliteſcebat:

quod

quod cum fuerit delatum *S. P. Leoni IX.* Illuc cum quinquaginta Cardinalibus, Episcopis & Archiepiscopis, cumque *Henrico III.* Imperatore & pluribus aliis Germaniæ & Italiæ Principibus, se contulit, pretiosum Sanguinem recognovit, ac in tres partes divisit, quarum unam reliquit Mantuæ, ubi adhuc hodie colitur in Ecclesia S. Andreæ. Alteram secum Romam asportavit, quam in Basilica S. Joannis Lateranensis vidi cum ingenti satisfactione. Tertiam concessit *Henrico III.* qui morti proximus eam *Balduino* Flandriæ Comiti dono dedit; *Juditta* hujus Comitis filia, sponsa *Tostici* Angliæ Regis, illam per legatum reliquit *Altoni* Scotorum Principi, qui tam venerandum thesaurum secum detulit in Monasterium *VVingartense*, cujus fuit primus Abbas; hunc sanguinem inclusum in ampulla ex crystallo, in medio Crucis aureæ margaritis & lapidibus pretiosis ornatæ, collocata, in manibus tenui, reverenter deosculatus sum, ac, attente considerans, eum perfecte rubeum, tota mente, toto corde, totis visceribus, admiratus sum.

Quæres 9. *Utrum Sanguis Christi, si aliqua ejus particula remanserit in terris, sit adhuc Verbo unitus?*

Resp. negative: Quia cum iste sanguis non fuerit assumptus propter se, sed propter totum, & jam neque actu, neque potentia remanet pars corporis Christi, non est ratio cur unionem cum Verbo retineat.

Nec obstat hoc axioma: *Quod Verbum semel assumpsit nunquam dimisit;* cum illud non intelligatur de quibuslibet minutis corporis partibus, sed de his tantummodo, quæ ad corporis integritatem requiruntur.

QUÆ-

QUÆSTIO IV.

De consequentibus unionem hypostaticam.

Nota. Cum unio hypostatica nihil aliud sit, quam unio substantialis Verbi cum humanitate; quæritur 1. Utrum ex illa unione sequatur Christum esse compositum. 2. Utrum sequatur idiomatum utriusque naturæ communicatio.

ARTICULUS I.

Utrum ex unione substantiali Verbi cum humanitate sequatur Christum esse compositum.

Nota. Duplex distingui potest compositio; prima vocatur, compositio *ex his:* secunda, compositio *cum his.*

Compositio *ex his*, est ea, quæ fit ex partibus proprie dictis, quæ inter se mutuam dicunt habitudinem actus, & potentiæ ad aliquod totum efficiendum: hujusmodi est compositio hominis ex anima & corpore: vulgo vocatur compositio *per modum partium.*

Compositio *cum his*, est ea, quæ fit ex rebus realiter distinctis, quæ inter se nullam habent habitudinem actus & potentiæ, ad aliquod totum constituendum: vulgo dicitur compositio, *per modum numeri;* numerus enim multitudinem importat unitatum. His positis.

CONCLUSIO.

Christus non est compositus compositione, ex his, *sed est vere ac proprie compositus compositione*, cum his.

Prob.

Prob. prima pars : Quia omnis compositio, *ex his*, fit ex partibus proprie dictis; atqui natura divina in Christo non potest habere rationem partis propriæ dictæ: quia omnis pars proprie dicta, est ens imperfectum & incompletum, dicens ordinem ad suam compartem, ut ab ipsa compleatur; ergo, &c. Hinc Divus Augustinus, *lib.* 2. *contra Maximinum*; *c.* 10. ait: *Porro autem Christus una persona est gemina substantia, quia & Deus & homo est, nec tamen Deus pars hujus personæ dici potest.*

Nec obstat, quod nonnulli e veteribus dixerint divinitatem & humanitatem esse *partes* Christi. Locuti sunt enim de partibus improprie dictis, quatenus nimirum duæ naturæ perfectæ & completæ conjunguntur in uno eodemque supposito.

Prob. secunda pars, 1. Ex Concil Gener. V. collat. 8. Can. 4. ubi dicit anathema ei, *qui non confitetur unam ejus* (Christi) *subsistentiam compositam*. Et Can. 7. dicit simpliciter Christum esse compositum *ex duabus naturis*. Quæ doctrina confirmata est in Concil. VI. *Act.* 11. ubi expresse habetur, personam Christi *ex duabus naturis esse compositam:* atqui non est composita compositione, *ex his*; ergo.

Prob. 2. Ex PP. D. Damasc. *lib.* 3. *de fide*, *cap.* 7. ubi expresse dicit: *Persona Verbi, quæ prius erat simplex, facta est composita ex duabus naturis.*

D. August. Epist. 3. *Persona hominis*, inquit, *mixtura est animæ & corporis; persona autem Christi mixtura est Dei & hominis.*

Prob. 3. *ratione*. Quia compositio, *cum his*, non est aliud, quam realis extremorum realiter distinctorum conjunctio ad constituendum unum per se; atqui in Christo talis est conjunctio; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ex D. Thom. (*o*) *Neque est possibile Deum aliquo modo in compositionem alicujus venire.* Ergo, &c.

Resp. dist. textum: Non est possibile Deum in alicujus compositionem *ex his* venire, *conc.* in compositionem *cum his* venire, *nego*; sese explicat Divus Doctor addens, *Nec sicut principium formale, nec sicut principium materiale.*

Objicies 2. Si Christus sit compositus, erit perfectior Verbo divino; falsum conseq. ergo.

Probat. seq. major. Ex axiomate: *Compositum est perfectius suis partibus componentibus.* Atqui si Christus est compositus, partes componentes sunt Verbum divinum & humanitas; ergo si Christus est compositus, est perfectior Verbo divino.

Resp. dist. maj. Omne compositum ex partibus proprie dictis, *conc.* ex partibus improprie dictis, *nego maj.* Partes proprie dictæ habent rationem actus & potentiæ, proindeque important imperfectionem entis incompleti, perfectibilis., ac dependentis a sua comparte, & a toto, ut a. causa finali; pars vero improprie dicta, est id omne quod intrinsece constituit aliquid unum, abstrahendo ab omni imperfectione actus aut potentiæ, partibus proprie dictis intrinseca.

Inst. 1. Omnis pars pendet a toto; atqui Verbum divinum non potest pendere a Christo; ergo.

Resp. dist. major. Omnis pars proprie dicta, quæ scilicet est aliquid incompletum & perfectibile,

(o) 1. p. q. 3. art. 8. in corp.

le, *conc.* omnis pars improprie dicta, quæ est aliquid completum & nullo modo perfectibile, *nego maj.* Porro ejusmodi est Verbum divinum.

Inst. 2. Omnis pars, etiam improprie dicta, est minor toto; atqui Verbum divinum non est minus Christo; ergo.

Resp. dist. maj. Omnis pars finita, *conc.* infinita, *nego maj.* Porro Verbum divinum est infinitum in omni genere, adeoque eminenter continet totam perfectionem alterius secum componentis, & sic compositum non est eo majus intensive, sed solum extensive, prout dici solet de aggregato ex mundo & Deo.

Objicies 2. Persona Verbi non est composita; atqui persona Christi, est persona Verbi; ergo.

Resp. dist. min. Persona Christi materialiter, est persona Verbi, *conc.* persona Christi formaliter sumpta, *nego min.* Ego persona Christi non est composita, materialiter, *conc.* formaliter sumpta, *nego conseq.* Itaque persona Christi materialiter sumpta, importat præcise suppositum Verbi, & sic est quid simplex; sed persona Christi reduplicative & formaliter ut Christi, sub qua ratione est constitutum ex humanitate & divinitate, eadem Verbi subsistentia terminatis, est vere ac proprie composita.

Instant. Persona Christi ante unionem non erat composita; ergo nec est composita post unionem.

Prob. conseq. Eadem res non potest simul esse simplex & composita; atqui si persona Christi fuerit simplex ante unionem, & composita post unionem, eadem persona erat simul simplex & composita; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Eadem res, sub eadem ra-

tione & acceptione, non potest simul esse simplex & composita, *conc.* sub diversa ratione & acceptione, *nego maj.* Porro persona Christi ante unionem consideratur secundum se, prout est persona Verbi solius, post unionem vero consideratur prout terminat humanitatem, quam antea non terminabat, sub qua ratione distinguitur realiter inadæquate a se ipsa ante unionem considerata.

ARTICULUS II.

Utrum, ex unione substantiali Verbi cum humanitate, sequatur idiomatum communicatio?

Nota 1. IDioma idem est, quod attributum & proprietas, unde stricte loquendo communicatio idiomatum, est communicatio proprietatum, tamen late & ex usu communi tribuitur adhuc communicationi naturarum; hinc duplex est communicatio idiomatum, nimirum secundum naturas, & secundum proprietates.

Communicatio idiomatum secundum naturas, est duarum naturarum de Christi persona ac de se invicem prædicatio, qua nimirum dicitur, *Homo est Deus; Deus est homo; Christus est Deus*, &c.

Communicatio idiomatum secundum proprietates, est mutua proprietatum utriusque naturæ de se invicem, ac de Christi persona, prædicatio. Sic recte dicitur, *mortalis est immortalis; immortalis est mortuus; Christus est mortalis*, &c.

Nota 2. Communicatio idiomatum fieri potest in concreto, vel in abstracto .... *fit in concreto*, quando fundatur in unitate personæ, in qua utraque natura, divina & humana, subsistit;

sistit; ratio est, quia nomina concreta supponunt pro persona, ac pro ea accipiuntur, unde sensus hujus propositionis: *Deus est homo*, hic est, *persona habens divinitatem, est persona habens humanitatem*. Nestorius, negans unionem hypostaticam Verbi cum humanitate, negat consequenter communicationem idiomatum in concreto, ut videre est in ejus ad Cyrillum Epistola.

Communicatio idiomatum *fit in abstracto*, quando fundatur in communicatione proprietatum Divinitatis propriarum facta humanitati; ita ut dici possit: *Humanitas Christi est ubique: est immensa: est omnipotens*, &c. Hanc admittunt aliqui Lutherani, qui propterea *Ubiquistæ* dicti sunt.

Nota 3. Duo hic veniunt exponenda: 1. Utrum in Christo detur vera & realis communicatio idiomatum, & quomodo? 2. Quot & quænam sint regulæ observandæ, ut recte fiat idiomatum communicatio?

§. I. *Utrum in Christo detur vera & realis communicatio idiomatum, & quomodo?*

CONCLUSIO I.

Datur in Christo vera & realis communicatio idiomatum in concreto. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua plerumque humanitati tribuuntur in concreto ea quæ sunt Divinitatis propria, & vicissim Divinitati quæ solius humanitatis propria sunt: sic, *Joann.* 3. Christus ait: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis qui est in cælo:* ubi Scriptura tribuit homini in Christo descensum de cælo, & existentiam in cælo, dum Christus in terra degeret; atqui illa soli Deo sunt propria; ergo, &c.

Sic Scriptura tribuit Deo mortem, Act. 3. *Auctorem vitæ interfecistis*; & 1. Joann. 3. *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit*; atqui mors solius humanitatis est propria; ergo, &c.

Prob. 2. Ex Conciliis œcumenicis & fidei Symbolis, quæ prædicant *Jesum Christum Filium Dei unigenitum*, esse *Deum verum de Deo vero, qui propter nos homines . . . . . incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine . . . passus, mortuus, ac sepultus*. Atqui nativitas ex Virgine, passio, mors, & sepultura, quæ solius humanitatis sunt propria, prædicantur ibi de Deo in concreto; ergo, &c.

Probat. 3. Ex omnibus PP. dicentibus cum D. Damasc. lib. 3. de fide, cap. 15. *Unus est Christus, & una ipsius persona sive hypostasis, duas tamen naturas obtinet, Divinitatis & humanitatis. Porro cum ex Divinitate naturaliter gloria procedat, utrique communis est, propter hypostasis identitatem. Ex carne vero humilia proficiscuntur, & eadem ambobus communia; quippe unus est & idem, qui hoc & illud est, nempe Deus & homo, & ad eundem pertinent, tam quæ sunt Divinitatis, quam quæ humanitatis propria*.

Prob. 4. *ratione*: Quæ supponunt pro eodem in recto, vere ac proprie de se mutuo prædicari possunt in concreto: sic recte dicitur, *Socrates est homo*, quia idem est rectum prædicati & subjecti, nempe, suppositum, pro quo accipiuntur & supponunt; atqui nomina concreta tum naturarum, tum earundem proprietatum in Christo supponunt, seu accipiuntur, pro eodem in recto; ergo de se invicem possunt prædicari.

Sol-

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Si daretur communicatio idiomatum, hæc admittenda foret propositio, *Unus de Trinitate passus est*. Atqui tamen Felix III. S. P. eam damnavit in Petro Cnaphæo Episcopo Antiocheno; ergo.

Resp. concessa maj. dist. min. Eam damnavit in sensu Petri Cnaphæi, *conc.* eam damnavit in sensu obvio, *nego min.* Illa enim propositio in sensu obvio significat *unam personam de Trinitate passam esse*, quod verum & catholicum est, ut declarat Joannes II. *Epistola ad Avienum*. Verum hæretica est & damnata in sensu Petri Cnaphæi, & aliorum Eutychianorum, qui, cum docerent Divinitatem solam, humanitate penitus absorpta, remansisse in Christo, existimabant Divinitatem carni factam consubstantialem, vere passam esse, quod est hæreticum.

Inst. Monachi Scythiæ non erant Eutychiani; atqui tamen Hormisdas S. P. in Epistola ad Possessorem, eandem propositionem in illis damnavit; ergo, &c.

Resp. transeat major. dist. min. Eam damnavit, propter illius novitatem, & illorum Monachorum superbam temeritatem, *conc.* in sensu obvio, *nego min.* Non itaque propter aliud Hormisdas illam propositionem tunc damnavit, quam quod esset nova: & dissidiorum causa, ac quod esset nota temeritatis illorum Monachorum, qui asserebant illam loquendi formam definitioni Concilii Chalcedonensis necessario adjiciendam esse, quasi, absque tali additione, manca illa & imperfecta foret; nec ullam aliam notam illis inurit Hormisdas in

sua ad Possessorem Africanum Episcopum ; Epistola.

Dixi, transeat maj. Quia nonnulli tenent, illos Monachos revera hæresi Eutychiana fuisse infectos.

Objicies 2. Tres personæ SS. Trinitatis conveniunt identice in eadem essentia, & tamen non prædicantur de se invicem; nec enim dici potest, *Pater est Filius*; ergo licet naturæ, divina & humana Christi, conveniant in eodem supposito, de se invicem in concreto prædicari non possunt.

Respond. nego conseq. Disparitas est, quod in hac proposit. *Pater est Filius*, sint duo supposita; econtra in hac, *Deus est homo*, unicum est suppositum, nempe persona Christi. Atqui prædicatio in concreto supponit pro supposito; ergo, si sint duo supposita, prædicatio, si sit affirmativa, est falsa: enuntiat enim identitatem suppositi, ubi sunt duo supposita.

Inst. Corpus & anima conveniunt in uno hominis supposito, nec tamen de se invicem prædicantur: falsa est enim hæc propositio, *corpus est anima*; ergo licet homo & Deus conveniant in eodem supposito, non possunt de se invicem prædicari in concreto.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod ista vocabula, *corpus*, *anima*, non sunt nomina suppositi, cum sint partes proprie, quæ non existunt per se, sed in alio, nempe in toto, adeoque non significant per modum habentis, seu constituti, sed tantum per modum constituentis, & consequenter velut in abstracto; econtra hæc vocabula, *Deus & homo*, sunt nomina suppositi, cum non sint partes proprie, sed substantiæ completæ in una Verbi persona conjunctæ, ideoque significant per modum habentis; hæc enim propos. *Deus est homo*, reddit

dit hunc ſenſum, *habens divinitatem, eſt habens humanitatem*, quod verum eſt propter unionem utriuſque naturæ, divinæ & humanæ, in uno Verbi divini ſuppoſito, ex qua ſequitur mutua & reciproca idiomatum communicatio.

CONCLUSIO II.

Non datur in Chriſto communicatio idiomatum in abſtracto. Eſt de fide contra Eutychianos & Ubiquiſtas.

Prob. 1. *generatim:* Quæ realiter a ſe invicem diſtinguuntur, non poſſunt de ſe invicem prædicari, niſi in aliquo communi ſubjecto, ſeu ſuppoſito, uniantur, nam enuntiatio nihil aliud eſt, quam affirmatio aut negatio identitatis unius de alio; atqui duæ naturæ in Chriſto, & earum proprietates realiter diſtinguuntur, nec in ullo communi ſubjecto uniuntur, quando conſiderantur in abſtracto; ergo naturæ, humana & divina, in Chriſto & earum proprietates, in abſtracto ſumptæ, de ſe invicem prædicari non poſſunt.

Prob. 2. *ſpeciatim contra Ubiquiſtas:* Ut communicatio idiomatum fieri poſſet in abſtracto, neceſſe eſſet, ut attributa unius naturæ communicarentur attributis alterius naturæ; atqui attributa unius naturæ in Chriſto, non communicantur attributis alterius naturæ; ergo, &c.... *Prob. min.* Idem ſit judicium de aliis attributis divinitati propriis, ac de immenſitate; atqui immenſitas divina non communicatur humanitati; ergo.

Probat. min. Humanitas Chriſti non eſt ubique; ergo immenſitas ei non eſt intrinſece communicata.

Prob. antec. Joann. 11. Chriſtus de ſe ipſo loquens, ait: *Gaudeo propter vos, ut credatis,*

quia non eram ibi. De quo etiam Matth. ult. dicitur: *Non est hic, surrexit enim*; ergo, &c. Unde S. Maximus in disputatione cum Pyrrho, ait: *In Sanctis Evangeliis scriptum est: postridie voluit ire Jesus in Galilæam, ire nimirum voluit, quatenus ibi non erat, non erat autem humanitate, divinitate autem ubique est*. Et D. Augustin. *Epist.* 187. *ad Dardanum*, de Christo dicit: *Cui immortalitatem dedit, naturam* (humanam) *non abstulit; secundum hanc formam*, (carnis) *non est putandus ubique diffusus; cavendum enim est, ne ita divinitatem adstruamus hominis, ut veritatem corporis auferamus; non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique, ut Deus*: nihil certe dilucidius.

Solvuntur Objectiones.

Objicies cum Ubiquistis, 1. Scriptura humanitati Christi sæpe tribuit immensitatem, Christus enim de seipso, ut homo est, dicebat, Matth. 18. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Et, cap. 28. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Ergo Christi humanitas est ubique.

Resp. nego antec. & conseq. Neque enim ex illis textibus evincitur præsentia localis, sed assistentia per auctoritatem, ut in primo textu, vel assistentia per auxilium gratiæ, ut in secundo.

Inst. 1. Christus, Matth. 22. *Sedet ad dexteram Dei*; atqui dextera Dei ubique est; ergo Christi humanitas ubique est.

Resp. dist. major. Christus *sedet ad dexteram Dei*, ratione suppositi, *conc.* ratione humanitatis, *nego maj.* Nam dextera hic metaphorice sumi debet pro honoris & dignitatis æqualitate.

tate cum Patre: atqui ratione suppositi est æqualis Patri, & idem Deus cum illo; ergo, &c. Hinc Christus, Matth. 22. hunc textum Psalmistæ, *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis*, adhibet ut suam Judæis divinitatem probet.

Inst. 2. Ephes. 4. Christus, ut homo, *Ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia.* Ergo est ubique.

Resp. nego conseq. Neque enim ille textus de locorum impletione intelligendus est, sed, vel de oraculorum omnium completa adimpletione, vel de impletione bonorum spiritualium, quomodo *omnes repleti sunt de Spiritu sancto.*

Objicies 2. Quando duo sunt inseparabiliter unita, ubicumque unum illorum est, ibi debet esse & alterum; atqui Verbum & humanitas inseparabiliter uniuntur, & Verbum est ubique; ergo humanitas Christi est ubique.

Resp. dist. maj. Quando duo sunt inseparabiliter unita, tunc ubi reperitur unum, reperitur etiam & aliud, si hæc duo uniantur adæquate & totaliter, *conc.* inadæquate, *nego maj.* sic quia manus, quæ est inseparabiliter unita animæ, non adæquat totam animæ extensionem, ubi est manus, est quidem anima; sed non ubicumque est anima, ibi est etiam manus; ita est de humanitate Christi, quæ cum non adæquet immensitatem Verbi, ideo ubi illa reperitur, etiam reperitur Verbum; sed non ubicumque est Verbum, est etiam humanitas.

Inst. 1. Si humanitas Christi non sit ubicumque est Verbum, sequitur Verbum alicubi esse hominem, & alicubi non esse hominem; absurdum conseq. ergo, &c.

Resp. nego sequel. maj. Ex eo enim quod humanitas Christi non sit ubicumque est Ver-

bum, sequitur equidem, quod Verbum alicubi est, ubi non est humanitas Christi; sed non sequitur quod alicubi non sit homo, seu unitus intrinsece humanitati, quam semel assumptam, nunquam dimisit.

Inst. 2. Verbum divinum est ubique; sed Christus homo est Verbum divinum; ergo Christus homo est ubique.

Resp. 1. *nego conseq.* Hinc enim syllogismus est mera fallacia, *A dicto simpliciter ad dictum secundum quid*; in majori, Verbum divinum sumitur simpliciter & in se, quatenus supponit pro sola natura divina; in minori vero sumitur secundum quid, nimirum quatenus est unitum humanitati; porro a dicto simpliciter, ad dictum secundum quid, non valet argumentatio, in qua sunt quatuor termini.

Resp. dist. min. Christus homo, est Verbum divinum incarnatum, *conced.* non incarnatum, *nego min.* Porro Verbum incarnatum, duplici constat natura, divina nempe & humana; secundum divinam est ubique, non secundum humanam.

Inst. 3. Hæc propositio est vera: *Christus*, seu, *hic homo*, *qui est Christus*, *est ubique*; ergo & ista: *Christus*, *ut homo*, *est ubique*.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod in prima propositione *homo*, supponit pro supposito, quod est immensum & ubique; in secunda vero, *homo*, propter particulam reduplicativam, *quatenus*, supponit pro sola humanitate, quæ, cum sit finita, non potest esse ubique.

§. II.

§. II. *Quot, & quænam sint Regulæ observandæ, ut recte fiat idiomatum communicatio.*

CONCLUSIO.

Sex observandæ sunt regulæ in communicatione idiomatum.

Prima regula, Quando duæ naturæ completæ existunt in eodem supposito, ipsæ naturæ, & proprietates naturarum, possunt vere ac proprie de se mutuo prædicari in concreto: modo illa concreta non inferant suppositum creatum, nec reduplicentur, nec faveant errori vel hæresi; sic dicitur, *Deus est homo: homo est Deus: Deus est mortalis: homo est immortalis*. Ratio est, quia concreta significant subjectum in recto, subjectum autem in recto est persona, in quam duæ naturæ conveniunt.

Dixi 1. *Modo illa nomina concreta non inferant suppositum creatum*, quia faveret hæresi Nestorii, duas admittentis in Christo personas, sic falsa est hæc propositio: *Homo factus est Deus*, quia videtur supponere hominem fuisse creatum antequam a Verbo divino assumeretur; ista autem est vera, *Deus factus est homo*.

Nec dicas, Hæc propositio, *Homo factus est Deus*, est convertens hujus, *Deus factus est homo*. Ergo utraque vera est.

Resp. nego ant. Nam prædicatum hujus propositionis convertendæ, *Deus factus est homo*, non est *τὸ homo*, sed, *qui factus est homo*. Unde sic debet converti: *Qui factus est homo, est Deus*; quod verum est.

Dixi: 2. *Modo concreta non reduplicentur*: quia particula reduplicativa ipsam naturam afficit, non personam: sic falsa est hæc proposit. *Christus, quatenus Deus, est homo*; nam sensus

est,

est, *Christus, ratione naturæ divinæ, est homo*, quod est falsum.

Dixi: 3. *Modo non faveant errori aut hæresi*; hinc ista propos. *Christus est creatura*, non est simpliciter enuntianda, quia errori Arianorum favet, qui, ex eo quod Christus diceretur creatura, docebant eum absolute minorem esse Patre: idem sit judicium de hac propos. *Christus incepit esse*, quæ ideo non debet simpliciter enuntiari, sed cum hac restrictione, *Secundum humanitatem*.

Secunda regula, Concreta, quæ conveniunt soli humanæ naturæ in abstracto expressæ, non autem supposito ratione ipsius suppositi, non possunt prædicari de supposito, nec de natura divina, etiam in concreto; *Ratio est*, quia non supponunt pro supposito; sic non potest dici: *Christus est pura creatura: Deus est assumptus*.

Tertia regula, Concreta unius naturæ, aut ejus attributorum, non possunt prædicari de abstractis alterius naturæ, aut illius attributorum, saltem formaliter & proprie; *Ratio est*, quia habent alium significandi modum; nempe abstracta per modum formæ habitæ & constituentis, concreta vero per modum habentis & constituti; sic hæc propos. *Divinitas est homo*; est falsa in sensu formali, licet in sensu identico sit vera, quia hæc vox, *Homo*, importat suppositum in recto, quod identificatur divinitati.

Quarta regula, Concreta adjectiva, quæ substantiam designant, non possunt stricte prædicari de Christo; secus de iis quæ significant proprietates naturæ divinæ aut humanæ; sic non potest dici, *Christus est homo deificatus*, *dominicus*, *deifer*, &c. potest vero dici, *Christus est æternus & temporalis*.

Ratio

Ratio primi, Est, quia ejusmodi concreta adjectiva innuere videntur formam accidentaliter tantum & moraliter supposito esse unitam, qui sensus est Nestorianus. Hinc quando Patres has voces usurpant, improprie loquuntur, adjectivum nempe sumendo pro substantivo.

Ratio secundi, Est, quia ejusmodi concreta adjectiva denominative, significant suppositum in recto, quod est subjectum illorum attributorum.

Quinta regula, Abstracta naturarum & earum proprietatum, non possunt de se mutuo prædicari; *Ratio est*, quia naturæ ipsæ, sicut & earum proprietates, sunt distinctæ realiter, unde non supponunt pro eodem in recto. Sic dici non potest: *Humanitas est divinitas: divinitas est humanitas: divinitas est passibilis: humanitas est impassibilis*, &c.

Sexta regula, Abstracta naturæ divinæ, de persona Christi identice prædicari possunt, non autem abstracta naturæ humanæ. *Ratio est*; quia persona Verbi, est quid idem identice & realiter cum natura divina, non vero cum natura humana. Sic dici potest, *Persona Verbi est divinitas: est omnipotentia*, &c. sed non potest dici, *Persona Verbi est humanitas: est mortalitas*, &c.

DISSERTATIO VII.

De termino totali Incarnationis, seu, de Christo.

Nota: HAnc dissertationem in octo distribuemus Capita. *In* 1. agemus de scientia Christi. *In* 2. de ejus gratia, donis,

ac virtutibus. *In* 3. de ejus libertate. *In* 4. de ejus merito. *In* 5. de ejus satisfactione. *In* 6. de variis ejus titulis ac officiis. *In* 7. de illius adoratione, reliquiarum & imaginum cultu. *In* 8. tandem de Beata Virgine Matre Christi. Sit itaque.

CAPUT I.

De Scientia Christi.

Nota: DE Scientia Christi, quatenus Deus est, egimus, *Tom. II. pag.* 172. Hic ergo unice quæstio movetur de scientia creata, quæ triplex est, nempe, *Beatifica*, quæ in clara Dei visione posita est. *Infusa*, tum *per se*, quæ omnem naturæ exigentiam ita superat, ut sola divina infusione haberi possit. Tum *per accidens*, quæ licet propriis naturæ viribus comparari possit, a Deo tamen liberaliter infunditur absque ullo humanitatis actu . . . . . *Acquisita*, quæ propriis naturæ viribus, successu temporis, comparatur. His positis.

CONCLUSIO I.

Christus aliquam habuit scientiam creatam. Est de fide.

Prob. 1. Ex VI. Synodo, quæ, *Act.* 4. *&* 8. approbavit Epistolam Agathonis Papæ, in qua dicitur: *Confitemur in Christo omnia duplicia: quæ ad naturas pertinent: duas naturas ejus prædicamus, & unamquamque proprietates habere confitemur: divinam, omnia quæ divina: humanam omnia quæ humana sunt, absque peccato*. Ergo si omnia in Christo sint duplicia, Christus habet duos intellectus, & duas operationes, nimirum intellectus divini & humani.

Prob. 2.

Prob. 2. Ratione D. Thomæ: Christus habuit animam rationalem; ergo & scientiam ipsi respondentem. *Prob. conseq.* Anima rationalis in Christo non fuit sine sua propria operatione, alias fuisset imperfecta, utpote frustrata fine propter quem est; atqui propria animæ rationalis operatio est cognitio & scientia; ergo Christus habuit cognitionem & scientiam creatam.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Christus omnia cognoscebat per scientiam divinam; ergo inutilis erat cognitio creata. *Resp. nego conseq.*

Prob. conseq. Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora; ergo si Christus omnia cognoverit per scientiam divinam, scientia creata fuit inutilis.

Resp. dist. antec. Frustra fit per plura, &c. quando fit per eandem facultatem, *conc.* quando fit per diversas facultates, *nego ant.* Christus autem ratione diversarum facultatum, diversas habebat cognitiones, increatam nempe & creatam, nec frustra per unam facultatem fiebat, quod per alteram facultatem intellectivam non poterat præstari.

Inst. Majus lumen offuscat minus; atqui scientia divina est majus lumen, scientia creata est minus; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Majus lumen offuscat minus, si sint ejusdem ordinis, *conc.* si sint diversi, *nego maj.* Porro scientia divina est in ordine illuminantis, scientia creata in ordine illuminati; ergo sicut aer a sole, sit creata scientia a divina non offuscatur, sed clarescit.

Objicies 2. Christus idcirco non habuit subsistentiam creatam, quia per increatam suffi-

cien-

cienter subsistebat; atqui sufficienter etiam omnia cognoscebat per scientiam increatam; ergo.

Resp. 1. *retorq.* Sic; atqui Christus sufficienter etiam omnia volebat per volitionem increatam; ergo unica volitio fuit in Christo, quod est hæreticum.

Resp. 2. *nego maj. & paritatem*. Disparitas est. 1. Quia subsistentia Verbi se habebat per modum puri termini, dependentiam humanitatis hypostatice terminantis; atqui dependentia humanitatis potest a propria vel aliena subsistentia terminari; scientia vero se habebat per modum cujusdam formæ informantis in ratione facultatis intellectivæ, quæ nullo modo potest suppleri, nemo enim intelligit per intellectionem alterius. 2. Quia subsistentiæ multiplicatio, supposita realiter multiplicaret, quod repugnat Christo, multiplicatio vero operationum non multiplicat supposita, sed notat tantum multiplicationem facultatum.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, a primo instanti conceptionis habuit scientiam beatificam perfectam, non tamen comprehensivam. Est de fide quoad tertiam partem, & ita certa quoad primam & secundam, ut contraria sit saltem, *Temeraria*, immo secundum aliquos est *Erronea*, utpote communi fidelium sensui repugnans.

Prob. prima pars. 1. Ex Scriptura, Joann. 6. *Omnis qui audivit a Patre, venit ad me. Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est a Deo, hic vidit Patrem.* Ibi Christus de se ipso loquitur ut homine: atqui testatur se vidisse Patrem, visione utique intuitiva, cum hanc visionem opponat abstractivæ visioni aliorum via-

viatorum; ergo, &c. item, Joann. 8. Christus dicit: *Si dixero quoniam nescio eum* (Patrem) *ero similis vobis mendax, sed scio eum, & sermonem ejus servo*. Christus eo loci loquitur de seipso ut homo est, ut probant hæc verba: *Sermonem ejus servo*; atqui asserit se scire Patrem, scire autem, est rem clare & absque ænigmate cognoscere; qui enim clare & intuitive non videt, credit, non novit, nec scit; ergo, &c.

Prob. 2. *ex PP.* Eusebius Cæsariensis, *lib.* 3. *Evangelicarum demonst. cap. ult.* introducit Christum sic Deum alloquentem: *Cum adhuc intra cellam gestantis me in utero laterem, te Deum meum videbam*. Et Divus Fulgentius resp. ad quæst. 3. Ferdinandi Diaconi, dicit: *Sicut Christus singulariter habet, ut sit Deus verus, sic totam divinitatem suam singulariter novit, & plenam habet notitiam divinitatis suæ, scilicet, secundum animam*. Unde Card. de Laurea d. 14. quæst. 2. ait: *Nusquam in scholis, vel aliqua particulari Ecclesia, privilegium hoc fuit negatum animæ Christi*.

Suffragatur ratio, quia natura humana per incarnationem sublimata est ad esse divinum; ergo pariter elevari debuit ad perfectissimam operationem; atqui perfectissima operatio, est visio beatifica; ergo, &c.

Prob. secunda pars: Quia visio beatifica debebatur animæ Christi vi suæ unionis hypostaticæ cum Verbo, ut innuitur Joann. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis*; atqui a primo instanti conceptionis anima Christi fuit unita Verbo; ergo a primo instanti conceptionis habuit visionem beatificam.

Prob. tertia pars: Tum ex dictis, *Tomo II.* ubi probavimus divinam essentiam esse incomprehensibilem omni creatæ cognitione; tum ex

Con-

Concilio Basileensi, *sess.* 22. ubi damnata est hæc propos. Augustini de Roma: *Anima Christi videt Deum tam clare & intense, quam clare & intense videt seipsam.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem: De Christo dicitur, Joann. 7. *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.* Ergo Scriptura supponit Christum non fuisse glorificatum ante passionem; unde Christus, instante morte, sic orabat: *Clarifica me, Pater, apud temetipsum*, &c.

Resp. disting. conseq. Scriptura supponit Christum ante passionem non fuisse glorificatum, quoad corpus, vel quoad Ascensionem in cælum & exaltationem nominis sui, *conc.* quoad animam, *nego conseq.* Primus enim locus intelligitur de glorificatione Christi in ipsa die Ascensionis, quando, *videntibus* Apostolis, *elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Actor. 1. Secundus locus intelligitur de gloria corporis & nominis exaltatione, de qua Apostolus, Philipp. 2. ait: *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen*, &c.

Inst. 1. Christus in terris erat viator; ergo non potitus est visione beatifica.

Respond. dist. ant. Christus erat viator, simul & comprehensor, *conced.* erat viator tantum, *nego ant.* Christus enim respectu visionis beatificæ comprehensor, viator erat respectu impassibilitatis & immortalitatis sui corporis, quam mereri debuit; nam Lucæ 24. *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*, id est, sui corporis.

Inst. 2. Visio beatifica cum maximo dolore,

re, maximaque tristitia, non potest compati; atqui Christus maximos dolores, maximamque expertus est tristitiam, ut ipse declarat, Matth. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Ergo.

Respond. dist maj. Visio beatifica non potest compati cum maxima tristitia, naturaliter, *conc.* supernaturaliter, seu per miraculum, *subdist.* circa idem objectum & ex eodem motivo, *conced.* circa objectum & motivum diversum, *nego maj.* Porro Christus per miraculum cohibuit vim delectationis quam sua anima percipiebat ex Dei fruitione, ut ipsa posset tristitiæ affectionem percipere, tum ex ejus morte, tanquam malum naturæ, tum ex peccato discipulorum, eum abnegantium, & Judæorum eum occidentium, tanquam malum morale ipsi summe displicens.

Objicies contra secundam partem: Christus sibi meruit scientiam beatificam; ergo illam a primo instanti suæ conceptionis non habuit.

Resp. nego antec. Neque enim visio beatifica Christo fuit concessa titulo mercedis, sed jure filiationis naturalis: porro non prius fuit homo, quam Filius Dei naturalis; ergo.

Probat. antec. Christo tribui debet id quod perfectius est; atqui perfectius est aliquid habere ex merito, quam sine merito; ergo, &c.

Resp. dist. min. Perfectius est aliquid habere ex merito, quando illius rei assecutio non derogat dignitati naturali, *conc.* quando dignitati naturali derogat, *nego min.* Itaque cum visio beatifica, ratione unionis hypostaticæ & filiationis naturalis, quasi nativo jure, Christo debeatur, fuisset quoddam illius dignitati præjudicium, si illam per studium & laborem debuisset promereri.

Quæ-

Quæres, *Quænam Christus scientia beatifica cognovit in essentia divina?*

Resp. Cognovit actualiter omnia præsentia, præterita, & futura, etiam secreta cordium; non tamen cognovit omnia possibilia actualiter.

Ratio primæ partis, est; quia istarum omnium cognitio pertinet ad statum Christi, cum ut homo, sit Judex omnium constitutus, caput Angelorum & hominum, & Dominus omnium; atqui ex D. Thoma hic, quilibet beatus videt in essentia divina omnia quæ ad ipsum spectant; ergo, &c. Unde, *Matth.* 9. de Christo dicitur: *Cum vidisset cogitationes eorum*. Et Joann. 2. *Ipse enim* (Christus) *sciebat quid esset in homine*.

Ratio secundæ partis, est quia omnia possibilia simul actu cognosci non possunt, quin comprehendatur Dei omnipotentia; atqui nullus intellectus creatus potest comprehendere Dei omnipotentiam; ergo, &c.

CONCLUSIO III.

Christus, ut homo, a primo instanti suæ conceptionis præter scientiam beatificam, habuit scientiam, tum per se, tum per accidens, infusam.

Prob. 1. Christus, a primo conceptionis instanti, fuit vir perfectus, juxta illud Jerem. 31. *Novum creavit Dominus super terram, femina circumdabit virum*. Atqui non fuisset vir perfectus, si, more cæterorum hominum, ad plenam rerum omnium scientiam debuisset paulatim, & quasi per ætatis gradus, pervenire; ergo, &c. Unde Apostolus Coloss. 2. de Christo, ait: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi*.

Prob. 2.

Prob. 2. Omnis perfectio, quæ non habet oppositionem, vel cum visione beatifica, vel cum statu redemptoris, Christo est tribuenda, utpote ipsi, ratione unionis hypostaticæ, debita; atqui scientia, sive per se, sive per accidens, infusa, est perfectio, quæ nec habet oppositionem cum statu redemptoris, cum ejus carentia nihil conferre potuerit ad finem redemptionis; nec cum visione beatifica, cum res diversimode cognosci possint, nimirum in essentia divina per scientiam beatificam, & in se ipsis per scientiam infusam; ergo Christus, ut homo, habuit scientiam infusam, & quidem a primo instanti conceptionis, cum ipsi debita fuerit ratione unionis, nec ulla fuerit ratio ejus concessionem differendi.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scientia infusa inutilis est ei, qui scientia gaudet beatifica; atqui Christus scientia beatifica gaudebat; ergo ei inutilis fuit scientia infusa.

Resp. nego maj. Nihil enim inutile est in beatis; atqui tamen reipsa in beatis, præter scientiam beatificam, qua res videntur in essentia divina; & quæ ideo dicitur *cognitio matutina*, datur etiam scientia infusa, qua eædem res videntur in se ipsis per species intelligibiles divinitus inditas, quæ ideo vocatur *cognitio vespertina*; ergo.

Probat. maj. Per scientiam beatificam cognoscuntur omnia, quæ cognosci possunt per infusam; ergo hæc inutilis est.

Resp. dist. ant. Cognoscuntur, diverso modo, *conc.* eodem modo, *nego antec.* Nam per scientiam beatificam res cognoscitur in essentia divina; per scientiam infusam cognoscitur in se, seu in propria specie; hic autem modus cognoscendi, Christum decebat, sicut & decuit,

cuit, ut videret oculis corporeis, quod mente per scientiam beatificam videbat.

Inst. 1. Scientia infusa est incompatibilis cum beatifica; ergo non possunt esse simul in eodem intellectu.

Prob. antec. Scientia perfecta & scientia imperfecta, non possunt simul stare in eodem intellectu de eadem re; atqui scientia beata est perfecta, scientia vero infusa est imperfecta; ergo.

Respond. nego min. Utraque enim scientia est perfecta in suo genere & ordine, licet comparative beatifica sit perfectior, hæc enim pertinet ad statum & ordinem gloriæ; illa ad statum & ordinem gratiæ.

Instab. 2. Ideo fides non remanet in beatis; quia cognitio per fidem est imperfecta comparative ad cognitionem intuitivam; atqui similiter cognitio infusa, est imperfecta comparative ad cognitionem intuitivam; ergo.

Respond. nego maj. Vera enim ratio, cur fides non remaneat cum scientia beata, est, quia fidei & scientiæ beatæ idem est immediatum objectum, scilicet Deus: & sic cum videatur clare & distincte per scientiam beatam, supervacaneum est, ut videatur obscure & abstractive per fidem; at vero non est idem objectum scientiæ infusæ & scientiæ beatæ, hæc Deum habet pro objecto immediato, illa habet pro immediato objecto res a Deo distinctas, illasque videndas in propria specie.

Objicies 2. Scientia Christi beatifica, utpote perfectissima, absorbebat potentiam ejus intellectivam; ergo locum non relinquebat scientiæ infusæ.

Resp. dist. ant. Absorbebat potentiam intellectivam, secundum suum cognoscendi modum, *conc.* secundum omnem cognoscendi modum, *nego antec.* Itaque medium cognitionis scientiæ bea-

beatificæ, eſt ipſa divina eſſentia, quatenus repræſentativa rerum, quas eminenter continet; medium vero ſcientiæ infuſæ, ſunt ſpecies intelligibiles divinitus inditæ, quæ res cognoſcendas repræſentant, non ſecus ac ſi illæ ſpecies eſſent proprio labore comparatæ: porro operatio reſpondens uni cognitionis medio, non officit operationibus alteri cognitionis medio reſpondentibus.

CONCLUSIO IV.

Chriſtus ut homo, præter ſcientiam beatificam & infuſam, habuit etiam ſcientiam acquiſitam. Eſt D. Thomæ hic, & communis inter Theologos.

Probat. 1. Ex Scriptura, *Lucæ* 2. de Chriſto dicitur, *Proficiebat ætate & ſapientia.* Atqui non proficiebat ſapientia infuſa, ea enim in ipſo fuit a primo conceptionis puncto; ergo proficiebat ſapientia acquiſita.

Hebr. 5. dicitur: *Cum eſſet Filius Dei, didicit, ex eis quæ paſſus eſt, obedientiam.* Qui locus intelligitur de ſcientia experimentali acquiſita, qua proprio experimento didicit, quam arduum eſſet exequi quæ Deus ab eo poſtulabat; licet enim hanc arduitatem jam antea noverit per ſcientiam infuſam, nondum tamen cognoſcebat experientia propria, qua certe non excluditur ſcientia infuſa.

Prob. 2. *ratione:* Scientia acquiſita, ea eſt, qua quis per varias mentis vel ſenſuum externorum operationes, aliquid ſucceſſive intelligit, vel in ſe experitur; atqui Chriſtus uſus eſt ſua ratione, ex primis principiis concluſiones inferendo, ac ſuis ſenſibus, famem, ſitim, aliaſque corporis infirmitates patiendo; ergo habuit ſcientiam acquiſitam.

Objicies: Divus Damascenus, *lib. de fide*, *c.* 12. & alii Patres negant Christum in scientia profecisse; ergo in eo non fuit scientia acquisita.

Resp. dist. antec. Negant Christum in scientia profecisse, hoc sensu, quod nihil didicerit, quod antea penitus ignoraverit, *conc.* hoc sensu, quod non cœperit rem aliquam certo scientiæ modo cognoscere, quo eam ante non noverat *nego antec.* Porro ad perfectionem intellectus Christi spectat, non solum omnia objecta cognoscere, sed etiam secundum omnem modum quo cognoscibilia sunt; unde cum aliter res, maxime sensibiles, cognosci possint per phantasmata ab ipsis abstracta, quam per species a Deo infusas, idcirco hic cognoscendi modus in Christo est asserendus, utpote cum sit maxime connaturalis animæ Christi quatenus conjunctæ humano corpori.

Inst. Scientiæ naturales debebantur Christo ratione unionis hypostaticæ; ergo non potuit illas requirere.

Resp. dist. antec. Debebantur, quoad aliquem modum habendi, nempe per species a Deo infusas, *conc.* quoad omnem modum habendi, *nego antec.* Itaque Christus ratione unionis debuit habere omnem scientiam modo supernaturali per infusionem ab initio suæ conceptionis, verum hic modus habendæ rerum cognitionis, non excludit acquisitionem cognitionis earundem rerum modo connaturali; nempe per discursum & propriam experientiam.

CAPUT II.

De gratia, donis, ac virtutibus Christi.

Nota 1. Quadruplex in Christo gratiarum genus communiter a Theologis distinguitur, nimirum:

Gratia unionis ad Verbum, per quam humanitas Christi substantialiter sanctificata, ac Deo acceptissima fuit.

Gratia habitualis, quæ est sanctitas adventitia, perficiens animam in ordine ad operationes supernaturales eliciendas.

Gratia actualis, quæ est influxus Dei ad actionem supernaturalem concurrentis.

Gratia gratis data, quæ sunt dona supernaturalia ad utilitatem aliorum gratuito concessa.

Nota 2. Virtutes, aliæ sunt Theologicæ, aliæ Morales, ad quas revocantur dona Spiritus sancti. Hic ergo resolvendum est, utrum Christus his omnibus gratiis & virtutibus fuerit ornatus. Ideo sit:

CONCLUSIO I.

Fuit in Christo gratia unionis, per quam humanitas Christi sanctificata est sanctitate substantiali. Ita D. Thomas hic, & alii communiter contra Durandum.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. 10. *Quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis: quia blasphemas? quia dixi: Filius Dei sum*. Ibi Christus intendit probare se esse Filium Dei naturalem, quia sua missione in mundum, id est, unione humanitatis ad Verbum, fuit sanctificatus; atqui sanctificatio, quæ per unionem hypostaticam communicatur, est sub-

ſtantialis ; ergo Chriſtus fuit ſanctificatus ſanctitate ſubſtantiali unionis.

Prob. 2. *ex Patribus:* Greg. Nazianz. orat. 2. de Paſchate, ait : *Perfectus enim fuit* (Chriſtus) *non modo propter divinitatem , qua nihil eſt perfectius, ſed etiam propter humanitatem divinitate delibutam , idemque effectum quod id, quo peruncta eſt.* D. Damaſc. l. 3. orthodoxæ fidei, c. 3. dicit: *Ipſe enim* (Chriſtus) *ſeipſum unxit : corpus videlicet divinitate ſua ungens ut Deus; unctus autem ut homo, quandoquidem ipſe & hoc & illud eſt: unctio porro humanitatis eſt divinitas.* Ex quibus ſic argumentor : qui ipſa divinitate ungitur , gratia ſubſtantiali ſanctificatur; atqui Chriſtus, juxta Patres, divinitate ungitur; ergo.

Prob. 3. *ratione :* Sanctificari ſubſtantialiter, eſt habere eſſe divinum ſibi ſubſtantialiter unitum ; atqui Chriſti humanitas , per unionem hypoſtaticam, habet eſſe divinum ſibi ſubſtantialiter unitum: nam Verbum divinum ſeipſum formaliter ac ſubſtantialiter communicavit humanitati ſuæ , hoc ipſo, quod ei perſonaliter unitum eſt ; ergo humanitas Chriſti, per gratiam unionis hypoſtaticæ , ſubſtantialiter fuit ſanctificata.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. Gratia habitualis eſt unica cauſa juſtificationis & ſanctitatis; ergo humanitas Chriſti non ſanctificatur niſi per illam.

Reſpond. diſt. ant. Gratia habitualis eſt unica cauſa ſanctitatis accidentalis, quæ ſolum terminatur ad filiationem adoptivam, *conc.* ſanctitatis ſubſtantialis, quæ terminatur ad filiationem naturalem , *nego ant.* Itaque ſicut Deus eſt in

ſe for-

se formaliter sanctus per sanctitatem sibi identificatam, sic humanitas Christi est formaliter sanctificata per substantialem Verbi sanctitatem, non quidem sibi identificatam, sed sibi realiter hypostatice unitam.

Inst. 1. Verbum non communicat humanitati suam immensitatem æternitatem, &c. Ergo nec suam sanctitatem.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod humanitas sit capax recipiendæ sanctitatis substantialis, quæ nihil aliud est, quam sui unio hypostatica cum verbo; econtra immensitatis & æternitatis recipiendæ est incapax; cum enim humanitas illa sit finita & limitata, tum in entitate, tum in duratione, habet ex natura sua repugnantiam ut sit infinita, immensa, & æterna.

Instab. 2. Humanitas Christi, est tam capax divinæ scientiæ & potentiæ, quam sanctitatis; atqui ex sui cum Verbo unione, non recipit omnipotentiam & omniscientiam; ergo nec sanctitatem substantialem.

Resp. nego maj. Disparitas est, quod sanctitas se habeat per modum rei cujusdam moralis, subjectum moraliter afficientis, ob quam illud subjectum dignum censeatur, quod diligatur a Deo, quod sit expers peccati, & jus habeat ad æternam beatitudinem, quæ omnia non præsupponunt aliquam formam intrinsece existentem; at vero omnipotentia & scientia se habent per modum rei physicæ, subjectum physice afficientis, quod præsupponit formam intrinsece inexistentem, sive per identitatem, sive per informationem; & ideo humanitas in Christo potest participare sanctitatem Verbi in se moraliter derivatam, non potest autem participare scientiam aut omnipotentiam, quæ ipsi, nec possunt identificari, nec inhærere.

Inst. 3. Ergo saltem sanctitas, quæ ex unione hypostatica derivatur in humanitatem, non est intrinseca; ergo non est intrinsece sancta sanctitate substantiali.

Resp. dist. ant. Non est intrinseca, physice, id est, sanctitate, vel sibi identificata, vel a qua informetur, *conc.* non est intrinseca moraliter, *nego ant.* Certum est enim quod humanitas reddatur sancta sanctitate Verbi in ipsam derivata intrinsece, moraliter & æquivalenter in ordine ad varios effectus sanctificationis.

Objicies 2. Si Divinitas humanitatem sanctificaret formaliter, etiam personalitates Patris & Spiritus sancti, Divinitati realiter identificatæ, eandem sanctificarent; falsum conseq. ergo, &c.

Resp. nego seq. maj. Quia effectus & denominationes Divinitatis, spectatæ non præcise secundum se, sed ut est in aliqua persona, v. g. *Uniri*, *sanctificare formaliter*, &c. non sunt communes toti Trinitati.

Inst. Divinitas non potest esse forma humanitatis; ergo non potest illam sanctificare formaliter.

Resp. dist. antec. Non potest esse forma proprie dicta quæ perficiatur & in subjecto recipiatur, *conc.* improprie dicta, *nego ant.* Equidem divinitas non potest esse forma humanitatis, sed se habet respectu illius instar formæ illam substantialiter sanctificantis, seclusa omni imperfectione.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, habuit gratiam habitualem. Est communis omnium Theologorum, unde sententia opposita, est temeraria.

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiæ 11. *Requiescet super*

super eum Spiritus Domini. Atqui per Spiritum Domini intelligitur gratia habitualis permanens, ut docet Tertull. (*p*) his verbis: *Requiescere habebat omnis operatio gratiæ spiritualis*; ergo, &c.

Lucæ 1. *Quod nascetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei*. Ubi designantur sanctificatio & per gratiam unionis, & per gratiam habitualem, juxta illud D. Bernardi (*q*) *singulariter sanctum fuit, quidquid Virgo concepit, & per Spiritus sanctificationem, & per Verbi assumptionem.*

Joann. 1. *Verbum caro factum est . . . . plenum gratiæ & veritatis*. Atqui illa plenitudo intelligitur, tum de gratia substantiali Christi, *In quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*. Tum de gratia habituali, quæ tanta fuit, ut major non potuerit dari de lege ordinaria; ergo, &c. Hinc D. Auguſt. lib. 15. de Trinit. cap. 26. ait: *Dominus ipse Jesus non solum Spiritum sanctum dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo: & propterea est plenus gratiæ, quia unxit eum Deus spiritu sancto, non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia*. Hic D. Doctor manifeste loquitur de gratia adventitia habituali.

Prob. 2. ratione: Quia omnis perfectio supernaturalis, quæ nullam habet repugnantiam cum unione hypostatica, & nullam imperfectionem includit, Christo denegari non debet; atqui gratia habitualis est magna perfectio, cum sit vel habitus charitatis infusus, vel inseparabiliter connexa cum habitu charitatis,

(p) Lib. 5. contra Marcion. cap. 4.
(q) Hom. 4. in missus est.

tatis, fitque principium radicale, & maxime connaturale operationum supernaturalium, nec ullam habet imperfectionem annexam, aut repugnantiam cum unione hypostatica; ergo Christo denegari non debet.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Qui incapax est filiationis adoptivæ, est etiam incapax gratiæ habitualis; atqui Christus est incapax filiationis adoptivæ, ut probabitur cap. 7. ergo, &c.

Prob. maj. Filiatio Dei adoptiva, est formalis effectus gratiæ habitualis, quam Apostolus Roman. 8. vocat *Spiritum adoptionis filiorum*; atqui forma non potest esse in subjecto sine suo effectu formali; ergo gratia habitualis non potest esse in Christo, nisi sit Filius Dei adoptivus.

Respond. dist. maj. Filiatio Dei adoptiva est formalis effectus secundarius gratiæ habitualis, *conc.* primarius, *nego maj.* & sic distincta minore, *nego conseq.* Porrò quamvis effectus primarius alicujus formæ non possit separari a subjecto cui forma illa communicatur, tamen separari potest ab eo effectus secundarius: effectus itaque primarius & formalis gratiæ habitualis est reddere subjectum suum Deo gratum & sanctum sanctitate formali & inhærente, ad quem effectum divina filiatio adoptiva sequitur, ubi, & quando subjectum, quod hæc gratia afficit, est capax filiationis adoptivæ: unde cum Christus, pro eo instanti, quo recepit gratiam habitualem, jam esset Filius Dei naturalis per gratiam unionis, hinc est quod gratia habitualis non potuit illi conferre filiationem adoptivam: naturalis enim filiatio opponitur filiationi adoptivæ, quam impedit.

Obji-

Objicies 2. Gratia habitualis conceditur maxime, ut anima fiat Deo grata; atqui anima Christi non potest esse magis grata cum gratia habituali, quam sine illa; ergo, &c.

Resp. dist. min. Non potest esse magis grata intensive, *conc.* extensive, *nego min.* Equidem Christus per gratiam unionis, fuit infinite Sanctus, & sic per gratiam habitualem non potuit esse magis gratus *intensive*, quia infinito nihil est majus; sed potuit esse magis gratus *extensive* per gratiam habitualem, quia est aliud genus sanctificationis, quod non excluditur per gratiam unionis.

Objicies 3. Gratia habitualis non erat Christo necessaria; ergo non debet illi tribui.

Resp. dist. ant. Non erat Christo necessaria absolute, *conc.* non erat necessaria Christo ut connaturaliter eliceret actus supernaturales & meritorios, *nego ant.* Itaque agens connaturaliter operari dicitur, quando habet proportionem ad actus quos elicit; sed anima Christi, cum sit entitas naturalis, non potest habere proportionem ad producendos actus supernaturales absque gratia habituali; ergo illa ad hoc fuit Christo necessaria.

Inst. 1. Gratia actualis potuit sufficienter elevare animam Christi ad actus supernaturales connaturaliter eliciendos; ergo ad hoc non fuit necessaria gratia habitualis.

Resp. nego antec. Equidem gratia actualis sufficit ut actus supernaturalis fiat, sed non sufficit ut fiat connaturaliter, saltem de potentia ordinaria: agens enim naturale non inclinatur ad suum effectum connaturalem, nisi per aliquam formam in se permanentem.

Inst. 2. Gratia habitualis non est ex se operativa, nec ordinatur ad operationem; ergo non fuit necessaria Christo ad actus supernaturales eliciendos connaturaliter.

Resp. dist. ant. Non ordinatur ad operationem primario & proxime, *conc.* radicaliter & secundario, *nego ant.* Gratia habitualis equidem primario & proxime ordinatur ad sanctificandam animam, & eam efficiendam Deo gratam; verum secundario & radicaliter ordinatur ad operationem, quatenus virtutem animæ confert ad producendos actus supernaturales.

Quærunt hic Theologi, utrum gratia Christi habitualis fuerit infinita?

Respond. Non fuit infinita physice & in genere entis, sed tantum moraliter, nempe juxta quamdam æstimationem moralem propter conjunctionem cum personalitate Verbi.

Probat. prima pars: Quia quidquid est creatum, est, secundum entitatem finitum, nam Sap. 11. *Deus fecit omnia in pondere, numero & mensura;* sed gratia habitualis est quid creatum; ergo.

Prob. secunda pars. Quia quidquid, unione hypostatica mediante, unitur Verbo, illud quamdam infinitatem moralem contrahit; atqui gratia habitualis mediante unione hypostatica Verbo unita est; ergo, &c. Illam infinitatem tangit D. Thomas, quæst. 7. art. 11. ad 2. dicens: *Gratia Christi habet infinitum effectum ..... propter unitatem divinæ personæ, cui anima Christi unita est.*

Objicies contra primam partem: Dicitur Joannis 3. *Non ad mensuram dat Deus Spiritum Filio;* ergo ejus gratia finita non est.

Resp. nego conseq. Ex textu enim non sequitur gratiam Christi habitualem esse entitative infinitam, sed sequitur tantum quod non sit limitata *secundum propriam rationem gratiæ,* inquit D. Thomas, *eo quod secundum propositum Dei, cujus est gratiam mensurare, gratia confertur animæ Christi, sicut cuidam universali* prin-

principio gratificationis in humana natura, *secundum illud Ephes.* 1. Gratificavit nos in dilecto Filio suo.

Inst. Quod habet effectum infinitum, etiam in entitate infinitum est; atqui gratia habitualis *habet effectum infinitum*, juxta D. Thom. cit. ergo, &c.

Resp. dist. maj. Quod habet effectum infinitum physice, *conc.* moraliter, *nego maj.* hoc itaque solo sensu gratia Christi habet effectum infinitum, quod sicut causa meritoria omnium gratiarum, quas intuitu illius meritorum Deus hominibus & Angelis concedit.

CONCLUSIO III.

Christus habuit gratiam actualem, non quidem excitantem, sed cooperantem.

Probat. prima pars: Quia gratia ideo dicitur *excitans*, quia hominem quasi sopitum excitat ad bonum operandum; atqui Christus nunquam fuit sopitus, sed semper vigil, & ad optima quæque erectus; ergo, &c.

Prob. secunda pars: Christus in actibus suis naturalibus, non obstante unione ad Verbum, eodem concursu naturali indigebat, quo indigent cæteri homines, ob essentialem ac necessariam dependentiam creaturæ a creatore; ergo similiter, non obstante gratia unionis & habituali, egebat insuper gratiis actualibus adjuvantibus, quibus egere solent homines ad actus supernaturales eliciendos: unde D. Augustinus Epistola 7. ad Dardanum, ait: *Sicut in capite sunt omnes sensus, ita & in Christo sunt omnes gratiæ.*

Objicies: Verbum divinum per unionem hypostaticam sufficienter supplevit concursum Dei necessarium ad opera supernaturalia elicienda;

ergo ad id non fuit necessaria gratia actualis.

Resp. nego ant. Quia Verbum divinum per unionem hypostaticam sustentabat equidem & terminabat humanitatem, sed active nihil efficiebat, unde nil mirum si in Christo requisitus fuerit insuper aliquis concursus in genere causæ efficientis ad supernaturales & meritorias actiones peragendas, qui concursus nihil aliud est, quam gratia actualis.

CONCLUSIO IV.

Christus habuit omnes gratias gratis datas. Est communis contra Abulensem.

Prob. Apostolus 1. *Cor.* 10. novem enumerat gratias datas dicens: *Alii per spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum: alteri fides in eodem spiritu: alii gratia sanitatum: alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum: alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum.* Atqui Christus omnes illas gratias habuit; ergo.

Prob. min. Percurrendo singulas gratias gratis datas, & quidem:

1. *De sapientia:* Est enim perfecta mysteriorum fidei cognitio, qua conclusiones e principiis fidei deducuntur; atqui hæc gratia fuit in Christo, unde Doctores, quos sedens docebat, *Stupebant super prudentia ejus.* Lucæ 2.

2. *De scientia:* Quia nihil aliud est, quam perfectissima rerum creatarum verb. gr. Virtutum & vitiorum cognitio, & peritia deducendi ex eis conclusiones, easque aliis proponendi; atqui fuit in Christo, qui varia præcepta moralia tradidit.

3. *De fide*, Quæ hic sumitur pro fide miraculorum, juxta illud Marci 11. *Habete fidem*

Dei:

Dei: amen dico vobis, quia quicumque jusserit huic monti, tollere & mittere in Mare, & non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei; atqui fiducia fuit in Christo, qui de seipso dicit Joann. 11. *Ego autem sciebam, quia semper me audis.*

4. *De gratia sanitatum*, innotescit ex Luc. 6. *Virtus de illo exibat & sanabat omnes.*

5. *De operatione virtutum:* constat ex Luc. 24. ubi dicitur: *De Jesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo.*

6. *De Prophetia*, constat tum ex textu superiori, tum quia, *Luca* 7. de Christo dicitur; *Propheta magnus surrexit in nobis.*

7. *De discretione spirituum*, pariter innotescit: nihil enim aliud est quam facultas penetrandi quo spiritu quis impellatur ad aliquid dicendum vel faciendum; atqui Christus hanc facultatem habuit, ut constat ex Matth. 22. ubi indicavit Pharisæos proposuisse ei quæstionem de censu reddendo Cæsari, *ut caperent eum in sermone:* unde *cognita nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ?*

8. *De generibus linguarum:* Clarum est enim, quod in Christo, qui erat Doctor universalis, fuerit facultas loquendi variis linguis & idiomatibus.

9. *De interpretatione sermonum.* Quia nihil aliud est quam peritia explicandi obscuros & reconditos sensus sacræ Scripturæ; atqui hæc gratia fuit in Christo qui Lucæ 24. *Incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis* (discipulis qui ibant in Castellum nomine Emmaus.) *In omnibus Scripturis quæ de ipso erant.* Ergo, &c.

Dices cum Abulensi, Fides Theologica non fuit in Christo; ergo nec gratia prophetiæ.

Prob.

Prob. conseq. Ideo fides non fuit in Christo, quia obscuritatem includit, quæ incompatibilis est cum visione intuitiva; atqui donum prophetiæ obscuritatem similiter importat; ergo.

Resp. dist. min. Donum prophetiæ importat obscuritatem per accidens, *conc.* per se & essentialiter, *nego min. & conseq.* Dispar est ergo ratio inter fidem & prophetiam, quod fides essentialiter obscuritatem includat, & ideo non potest stare cum visione beatifica; at vero prophetia est tantum obscura per accidens, nimirum respectu Prophetarum, quibus quandoque res revelata non est nota nisi sub involucris & in ænigmate; at hoc fuit per accidens ad prophetiæ donum, ad quod præcise spectat percipere & annuntiare quæ naturalem hominum notitiam excedunt, sive sint præterita, sive præsentia, sive futura.

Instab. Quod est evacuandum, non fuit in Christo, nam quod est evacuandum dicit imperfectionem; atqui ex 1. ad Cor. 13. *Prophetiæ evacuabuntur;* ergo donum prophetiæ non fuit in Christo.

Resp. dist. maj. Quod est evacuandum quoad se, *conc.* quoad effectum, *nego maj.* Atqui prophetiæ evacuabuntur, quoad effectum instructionis aliorum, *conc.* quoad se, & propter earum imperfectionem, *nego minor.* Itaque prophetiæ evacuabuntur, sicut scientia destruetur, non quidem quoad habitum, sed quoad effectum instructionis aliorum, quia in altera vita nulli supererunt edocendi.

CONCLUSIO V.

Omnia dona Spiritus sancti fuerunt in Christo.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Isaiæ* 11. ubi Christo tribuuntur septem dona Spiritus sancti, his ver-

verbis: *Egredietur virga de radice Jesse .... & requiescet super eum Spiritus Domini: spiritus sapientiæ & intellectus; spiritus consilii & fortitudinis; spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini*. Quem locum exponens de Christo Theodoretus, ait: *In ipso habitavit tota plenitudo divinitatis corporaliter, & secundum humanitatem omnia Spiritus charismata*.

Prob. 2. ratione: Omnis perfectio a Deo collata hominibus, Christo debet tribui, si non adversetur unioni hypostaticæ, aut statui beatitudinis; atqui dona Spiritus sancti sunt perfectiones, quibus homo prompte & expedite Deo moventi obsequitur, nec adversantur unioni hypostaticæ, aut statui beatitudinis; ergo.

Objicies: Quædam ex donis Spiritus sancti important imperfectionem; ergo in Christo non debent admitti.

Prob. antec. Consilium supponit ignorantiam & dubitationem circa agibilia; atqui dubitatio & ignorantia est imperfectio; ergo.

Respond. dist. major. Supponit ignorantiam, per accidens, & ratione subjecti, *conc.* per se, *nego maj.* Licet ergo consilium, ut est in nobis, habeat ignorantiam & dubitationem sibi annexas; id provenit ex nostra imperfectione; non vero ex imperfectione consilii, quod formaliter importat duntaxat rectum & sanum de agendis judicium.

Inst. Saltem donum timoris non fuit in Christo: nam ex 1. Joann. 4. *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem*; atqui in Christo fuit perfecta charitas; ergo.

Resp. dist. maj. Timor servilis ex metu gehennæ conceptus non est in charitate, *conc.* timor filialis & reverentialis, *nego maj.* Porro timor in Christo fuit pure filialis, & reveren-

tia-

tialis, quia nihil aliud est, quam affectus summæ reverentiæ erga infinitam Dei majestatem.

CONCLUSIO VI.

Fuerunt in Christo, tum charitas, tum omnes virtutes morales, tam infusa quam acquisita, absque imperfectionibus, quæ vel proprium peccatum supponunt, vel statui beatitudinis adversantur.

Prob. 1. de charitate: Charitas, vel est quid idem cum gratia habituali, ut volunt Scotistæ, vel ejus individua comes, ut volunt Thomistæ; atqui in Christo fuit gratia habitualis, ut probavimus supra; ergo, &c.

Prob. 2. de virtutibus moralibus infusis: Quia ex dictis, fuit in Christo gratia habitualis præstantissima; atqui virtutes morales infusæ, gratiam habitualem veluti connaturaliter sequuntur, simulque cum illa infunduntur, ut indicatur in his, *Sap. 7.* verbis: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa;* ergo, &c.

Prob. 3. de virtutibus acquisitis: Quia non sunt denegandæ Christo virtutes illæ, quæ animam perficere ac rite instituere poterant ad opera legi naturæ consentanea, & intra limites ejusdem legis, exercenda; atqui tales sunt virtutes morales; ergo.

Objicies: Habitus virtutum acquisitarum inutiles sunt cum virtutibus infusis; ergo non fuerunt in Christo.

Resp. nego antec. Diversum enim est illarum munus; nam virtutes infusæ dant solum agere in ordine ad finem supernaturalem; naturales vero in ordine ad finem naturalem, quæ munia a se invicem distingui constat.

Dixi, *absque imperfectionibus, quæ, vel peccatum supponunt, vel statui beatitudinis adver-*

san-

fantur: quia nullum fuit, nec esse potuit peccatum in Christo, qui insuper, a primo conceptionis instanti, visione beatifica fruitus est.

Hinc, 1. *Fides non fuit in Christo*, quia fidei obscuritas, per visionis beatificæ claritatem, excluditur. Unde, cum, *Isaia* 11. de Christo dicitur: *Et erit fides cinctorium renum ejus*. Per fidem, intelligitur fidelitas in promissis.

2. *Spes non fuit in Christo*. Fides ex Apost. Hebr. 11. est fundamentum spei, *est enim sperandarum substantia rerum*. Ergo ubi non est fides, ibi non est spes Theologica; atqui in Christo non fuit fides; ergo, &c.

Nec dicas 1. Fuit in Christo spes circa gloriam corporis, nominis exaltationem, & alia quæ promeruit; ergo.

Prob. ant. Gratia corporis, exaltatio nominis, erant bona Christo absentia, possibilia & ardua; ergo, &c.

Resp. nego conseq. Nam ad spem Theologicam non sufficit, ut ejus objectum sit arduum, possibile, & absens; sed insuper requiritur, ut ejus possessio futura, sit incerta & anceps; at Christus de illorum bonorum possessione futura; erat omnino securus & certus; ergo.

Nec dicas 2. Spes Theologica Christo tribuitur, Ps. 15. *Caro mea requiescet in spe*. Ergo.

Resp. nego ant. Neque enim spes ibi sumitur pro virtute Theologica, sed pro simplici desiderio, expectatione, & confidentia.

3. *Temperantia non fuit in Christo*, quatenus importat resistentiam pravis concupiscentiæ motibus, quia sic peccatum supponit, a quo ortum habuit concupiscentia; sed solum quatenus dicit abstinentiam ab omni voluptate venerea.

4. *Pœnitentia non fuit in Christo*, quatenus dicit principium actus, quo dolemus de peccatis

catis propriis, sed solum quatenus dicit principium actus, quo dolemus de peccatis alienis & offensa Dei.

Quæres: *Quandonam Christus habuit virtutes acquisitas?*

Respond. Eas habuit a primo instanti conceptionis, quia ei statim debitæ fuerunt ratione unionis hypostaticæ; unde illæ virtutes, quæ ideo dicuntur acquisitæ, quia per actus repetitos possunt acquiri, in Christo fuerunt infusæ per accidens.

CAPUT III.

De libertate Christi.

Nota 1. EX dicendis, *tomo* 4. libertas alia est a coactione, alia a simplici necessitate.

Libertas a coactione, est immunitas ab omni violentia ab extrinseco, contra voluntatis inclinationem illata.

Libertas a necessitate simplici, est potentia activa, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere vel non agere, vel hoc aut ejus contrarium agere; unde duplex quasi species libertatis distinguitur, nempe *contradictionis*, qua agens liberum, potest agere, vel non agere; & *contrarietatis*, qua potest aliquid agere, vel ejus contrarium, sed hæc ad essentiam libertatis non pertinet, juxta illud S. Anselmi, dialogo de lib. arb. c. 1. *nec libertas, nec pars libertatis est, potestas peccandi:* immo *est defectus libertatis*, ait D. Thom. ex quo certum est libertatem contrarietatis non fuisse in Christo, qui potentiam peccandi, nec assumpsit, nec assumere potuit. Itaque:

Quærendum superest 1. Utrum Christus circa

ca præcepta fuerit liber, & quomodo: 2. Qua ratione conciliari possit ejus libertas cum ejus impeccabilitate, duplici quæstione.

QUÆSTIO I.

Utrum Christus circa præcepta fuerit liber, & quomodo?

Nota 1. DUplicis generis esse præcepta quibus Christus fuit obligatus; nempe naturalia, quæ a lege naturali dictantur, v. g. præcepta de Deo amando, parentibus honorandis, &c. & præcepta positiva, quæ lege positiva imponuntur, v. g. præceptum de morte subeunda, juxta illud Joann. 14. *sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

Nota 2. In quolibet præcepto duo distinguuntur, nimirum substantia præcepti, & circumstantiæ ipsi adjunctæ v. gr. in præcepto charitatis, ipsa dilectio est substantia præcepti; hoc vel illud motivum ex quo elicitur, hic vel ille finis ad quem ordinatur, actus intensio vel remissio, &c. sunt præcepti circumstantiæ. His positis.

CONCLUSIO I.

Christus fuit liber circa præcepta legis naturalis, non quidem quoad substantiam rei imperatæ, sed solum quoad motivum & circumstantias.

Prob. 1. *pars:* Libertas circa substantiam rei præceptæ, aut prohibitæ, consistit in hoc quod possit omitti res præcepta, aut poni res prohibita; atqui Christus rem lege naturali præceptam non potuit omittere, aut rem eadem lege prohibitam ponere, alias peccato obnoxius fuisset; ergo.

Prob.

Prob. secunda pars : quia, nec motivum actus præcepti determinatur, nec circumstantiæ imperantur lege naturali: v. gr. per præceptum honorandi parentes, neque motivum, vel charitatis, vel obedientiæ, ex quo id præstare debeamus, neque omnes actus circumstantiæ determinantur; ergo Christus circa motivum & circumstantias illorum præceptorum fuit liber.

CONCLUSIO II.

Christus in subeunda morte a Patre præcepta, fuit liber, non solum quoad circumstantias, sed etiam quoad ipsam mortem in se consideratam.

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiæ 53. *Oblatus est, quia ipse voluit:* in quem locum Div. Hieron. ait: *non enim necessitate crucem, sed voluntate sustinuit.*

Joann. 10. *Ego pono animam meam ... nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso.* Supra quæ verba D. Aug. tract. 47. in Jo: ait: *non glorientur Judæi ..... sæviant quantum possunt, si ego noluero animam meam ponere, quid sæviendo facturi sunt?* & D. Chrysost. hom. 28. in Epist. ad Hebr. *Erat ei promptum, si voluisset, non venire ad Crucem: potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam.*

Prob. 2. *ex PP.* qui eandem doctrinam apertissime tradunt. D. Aug. tract. 37. in Joann. *Dominus*, inquit, *quando voluit, carnem in utero virginali accepit ... quando voluit a carne discessit: hoc est potestatis, non necessitatis.*

D. Greg. lib. 24. moral. cap. 2. *Dominus*, ait, *Non pœnam ex necessitate suscepit ..... mortem nostram, omni necessitate calcata, cum voluit, sponte suscepit.*

Prob. 3. *Ratione in Scriptura fundata:* Christus ipsa sua morte meruit, juxta illud. Jo: 10.

Pro-

Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam. Et illud Heb. 5. *Consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ*. Atqui ad merendum requiritur libertas a necessitate simplici, ut definivit Innocent. X. hanc prop. Jansenii, ut hæreticam damnando: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*. Ergo Christus in subeunda morte fuit liber.

Nec obstant hæ particulæ: *In statu naturæ lapsæ:* quia non sunt restrictivæ, sed ampliativæ, quasi diceretur, *Etiam in statu naturæ lapsæ*, quod patet ex scopo Pontificis Jansenium damnantis, qui docebat in statu naturæ innocentis, in quo fuit natura Christi, fuisse libertatem a necessitate, eamque per peccatum Adami periisse.

Objicies; Christus erat impeccabilis; atqui impeccabilitas stare non potest cum potestate non adimplendi præceptum; ergo.

Resp. nego min. Quia Christi libertas cum ipsius impeccabilitate recte conciliari potest. Quod ut manifestum fiat, sit:

QUÆSTIO II.

Qua ratione conciliari possit Christi libertas cum ejus impeccabilitate?

CONCLUSIO.

CHristi libertas circa mortem præceptam, rite cum ejus impeccabilitate conciliari potest, dicendo eam in hoc consistere, quod potuerit dispensationem a Patre petere & obtinere, si voluisset, quam tamen volens ac lubens non petivit.

Prob. Ex Matth. 26. ubi Christus aperte significat se potuisse dispensationem præcepti de morte subeunda obtinere, his verbis: *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Atqui qui dispensationem ab aliquo præcepto petere potest & obtinere, nec tamen eam vult petere, ad hujus præcepti observationem, vel non observationem, est maxime liber; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Præceptum de morte subeunda Christo impositum, fuit indispensabile, juxta illud Luc. 24. *Nonne hæc oportuit pati Christum;* ergo Christus non potuit illius dispensationem obtinere.

Resp. dist. antec. Fuit indispensabile, postquam Christus sese determinavit ad non petendam dispensationem, *conc.* ante illam determinationem, *nego ant.* Porro Scripturæ locus loquitur de eo quod factum est, non de eo quod fieri potuit, Christus autem passus est, quia sese libere determinavit ad non petendam a mandato Patris dispensationem.

Inst. 1. Christus dispensationem petiit a Patre; *Matth. 26.* dicens, *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste:* & tamen non obtinuit; ergo præceptum fuit indispensabile.

Respond. dist. ant. Dispensationem petiit inefficaciter & conditionate, *conc.* efficaciter & absolute, *nego ant.* Itaque Christus inefficaciter petivit dispensationem ut veritatem humanitatis suæ demonstraret, sed statim absolute mortem acceptavit, his verbis. *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ad quæ verba Div. August.. *Serm. 5. de Passione Domini*, ait:

ait: *Prima petitio infirmitatis eſt, ſecunda virtutis*, qua ſe paſſioni tradidit, *Illud optavit ex noſtro, hoc elegit in proprio*.

Inſt. 2. Voluntas Filii non poteſt eſſe contraria voluntati Patris; atqui, ſi Chriſtus diſpenſationem hujus præcepti petiiſſet, ejus voluntas fuiſſet contraria voluntati Patris; ergo.

Prob. min. Pater determinate voluit mortem Filii; ergo.

Reſp. diſt. ant. Voluit determinate mortem Filii, & ſimul ſtatuit Filium ab ea lege diſpenſare, ſi efficaciter diſpenſationem petiiſſet, *conc.* & ſimul ſtatuit non diſpenſare, *nego ant.* Prudens enim ſuperior, aliquid libere præcipiens, ſemper præcipit ſub hac tacita conditione, *Niſi diſpenſavero*.

Inſt. 3. Quando Chriſtus dixit: *An putas quia non poſſum rogare Patrem meum*, &c. Jam acceptaverat legem moriendi; ergo inde non poteſt concludi, quod diſpenſationem ab illa lege potuerit obtinere.

Reſp. diſt. ant. Jam acceptaverat legem moriendi, & ſimul facultatem ſibi reſervaverat diſpenſationem petendi ab illa lege, ſi vellet, *conc.* ſecus, *nego ant.* Et hoc manifeſte colligitur ex textu allato.

Inſt. 4. Præceptum, quo quis ſeſe liberare poteſt per diſpenſationem quam habet in ſua poteſtate, non eſt verum & rigoroſum præceptum; atqui Chriſto fuit impoſitum præceptum moriendi verum & rigoroſum; ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Non eſt verum & rigoroſum præceptum, ſi ab eo quis poſſit ſe ſe eximere auctoritate propria, *conc.* ſi ſola auctoritate præcipientis, *nego maj.* Certe præceptum audiendi Miſſam die feſto, eſt verum & rigoroſum, etiam erga eum, qui certus eſt ſe ab eo di-

dispensationem obtenturum a superiore, si illam voluerit petere.

Inst. 5. Præceptum rigorosum semper obligat sub culpa; atqui præceptum, a quo quis potest dispensationem obtinere, non semper obligat; ergo.

Resp. dist. maj. Semper obligat sub culpa, vel ad rem præceptam exequendam, vel ad obtinendam dispensationem, *conc.* semper obligat sub culpa ad exequendam rem præceptam, *nego maj.* Ab omni enim præcepto positivo potest Legislator dispensare, nec potest subditus illi non obtemperare absque peccato, nisi dispensationem obtineat, qua posita, nulla remanet rei præceptæ exequendæ obligatio.

Objicies 2. Modus quo conciliamus libertatem Christi cum ejus impeccabilitate non solvit difficultatem; nam non est quæstio, utrum Christus liber fuerit in petenda dispensatione, sed quomodo, stantibus ejus impeccabilitate & præcepto divino, fuerit liber ad implendum illud præceptum, vel non implendum; ergo non satisfacit ille conciliandi modus.

Resp. nego ant. Ad probationem fateor hic quæstionem non esse, utrum Christus fuerit liber in petenda dispensatione, sed contendo, Christum eo ipso fuisse liberum in adimplendo præcepto, quo fuit liber in petenda dispensatione, quam sese obtenturum sciebat; hoc enim sufficit ad veram circa præceptum libertatem.

Inst. Ergo Christus non fuit liber ad præceptum non implendum, eo stante, sed tantum eo per dispensationem sublato; atqui de illa libertate non est hic quæstio; ergo.

Resp. nego illatum: Quia præceptum illud erat disjunctivum, de morte subeunda, vel de petenda

tenda dispensatione; atqui primum Christus eligit libere, quando se determinavit ad non petendam dispensationem; ergo fuit perfecte liber.

CAPUT IV.

De merito Christi.

Nota. MEritum, est operis valor in ordine ad præmium, & duplex est, nempe meritum de condigno & meritum de congruo.

Meritum de condigno, Est opus bonum cui, ex justitia, præmium debetur ...... *Meritum de congruo*, est opus bonum, cui, ex quadam duntaxat decentia, præmium est debitum ...... de solo merito de condigno, quod solum verum & proprie dictum est meritum, hic est controversia, & quæritur 1. An Christus vere & proprie meruerit. 2. Quandonam. 3. Per quos actus. 4. Tandem, quidnam & quibus personis, meruerit.

CONCLUSIO I.

Christus vere ac proprie meruit. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ docet Christum morte sua meruisse sibi gloriam corporis & nominis exaltationem; hominibus vero salutem: Philipp. 2. *Factus est obediens usque ad mortem .... propter quod & Deus exaltavit illum*, &c. Hebr. 5. *Consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa* (utique meritoria) *salutis æternæ.*

Prob. 2. Ex Conc. Trid. *sess. 6. c. 7.* de Christo dicente: *Sua Sanctissima Passione in ligno Crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit.*

Prob. 3. *ratione:* Quia omnes conditiones ad meritum de condigno reperiuntur in Christo; ad verum namque meritum de condigno requiritur 1. *Ex parte actus*, ut sit honestus, liber, & præmio proportionatus. 2. *Ex parte merentis*, ut sit Deo charus & viator. 3. *Ex parte præmiantis*, ut intervenerit pactum, seu promissio; atqui nulla hic deest conditio, ne postrema quidem, ut constat ex illo Isaiæ 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum*. Ergo, &c.

CONCLUSIO II.

Christus meruit a primo Conceptionis instanti usque ad extremum vitæ suæ spiritum, & non ultra.

Prob. prima pars: Ex Hebr. 10. ubi de Christo dicitur: *Ingrediens mundum dicit: hostiam & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi ...... tunc dixi, ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam*. Ergo, juxta Apostolum, ingrediens mundum, id est, in primo instanti suæ Conceptionis, obtulit se Deo Patri, ut morte sua impleret voluntatem ejus de Redemptione generis humani: hæc autem oblatio utique fuit meritoria, & ideo subdit Apostolus: *In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel*.

Prob. secunda pars: Quia ad meritum necessario requiritur status viæ; atqui Christus post mortem non fuit amplius viator; ergo, &c. Unde de seipso dicit, Joann. 9. *Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est; venit nox quando nemo potest operari*. Ubi per *diem*, intelligitur tempus vitæ, & per *noctem*, tempus mortis.

Solvuntur Objectiones.

Objicies contra primam partem; Prius eſt eſſe, quam operari; ergo Chriſtus non meruit primo ſuæ Conceptionis inſtanti.

Reſp. diſt. ant. Prius eſt, natura, *conced.* prius eſt, tempore, *nego antec.* Unde potuit eodem inſtanti reali incipere eſſe & operari libere, adeoque mereri.

Inſt. 1. Id quod habetur primo inſtanti, tribuitur producenti; ergo.

Reſp. diſt. ant. Quod habetur, vi ipſius generationis, *conc.* quod habetur, per entis producti determinationem, *nego ant.* Primus autem Chriſti actus fuit a propria voluntate elicitus.

Inſt. 2. Si Chriſtus meruiſſet primo Conceptionis inſtanti, nihil poſtea mereri potuiſſet; falſum conſequens; ergo.

Prob. ſeq. maj. Qui meritus eſt quodlibet præmium, non poteſt amplius mereri; atqui Chriſtus per meritum primi inſtantis, meritus fuiſſet quodlibet præmium; illud enim meritum fuiſſet infiniti valoris; ergo.

Reſp. diſt. min. Meritus fuiſſet quodlibet præmium, ſi illud primum opus fuiſſet ſeorſim acceptatum ad præmium, *conc.* aliter, *nego min.* Itaque merita Chriſti non fuerunt ſingula ſeorſim acceptata a Deo ad præmium, ſed omnia ſimul ut morte conſummata.

Objicies contra ſecundam partem. SS. Patres aſſerunt ex latere Chriſti poſt mortem aperto fluxiſſe Sacramenta; atqui non fluxerunt realiter, ſed meritorie; ergo Chriſtus poſt mortem meritus eſt.

Reſp. diſt. maj. SS. Patres aſſerunt Sacramenta ex latere Chriſti profluxiſſe, figurative, *conc.* meritorie, *nego maj.* Itaque, ex dictis Patrum,

non ſequitur, quod Chriſtus per illius ſanguinis & aquæ profluvium promeritus fuerit divinam Sacramentorum virtutem & efficaciam; ſed tantum quod Sacramenta Baptiſmi & Euchariſtiæ, in iſto ſanguinis & aquæ profluvio, adumbrata & expreſſa fuerint.

Inſt. 1. Ex Apoſt. *Rom.* 4. Chriſtus *reſurrexit propter juſtificationem noſtram*. Ergo per ſuam reſurrectionem meritus eſt.

Reſp. nego conſeq. Nam particula, *Propter*, non ſignificat ibi cauſam meritoriam, ſed cauſam exemplarem noſtræ juſtificationis, quia repræſentabat noſtram reſurrectionem ad vitam gratiæ.

Inſt. 2. Chriſtus in cælo adhuc nobis impetrat dona cæleſtia; ergo.

Reſp. diſt. ant. Impetrat dona cæleſtia, meritum in morte ſua conſummatum Deo offerendo, nobiſque applicando, *conc.* de novo merendo, *nego ant.* Hoc ſenſu Apoſtolus, *Hebr.* 7. dicit: quod ſit *ſemper vivens ad interpellandum pro nobis*.

CONCLUSIO III.

Chriſtus meruit per omnes actus liberos humanitatis ſuæ, non vero per actus Divinitatis.

Prob. prima pars: Quia nulli earum actionum defuerunt conditiones ad meritum neceſſariæ; fuerunt enim honeſtæ, liberæ, proportionatæ præmio, factæ a juſto, a Deo acceptatæ cum promiſſione præmii, juxta illud Pſalmi 2. *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*. Ergo.

Prob. ſecunda pars: Quia ratio meriti dicit ſubjectionem præmiati ad præmiantem; atqui Chriſtus in actibus ſuæ divinitatis non poteſt ſub-

subjici, cum divinitas non habeat superiorem; ergo.

Quæres, *utrum Christus meruerit per actus amoris Dei?* Ante responsionem:

Nota. Duplex distinguitur amor Dei in Christo, nempe beatificus, qui elicitus est ex directione visionis beatificæ, & alius supernaturalis ab amore beatifico distinctus, qui elicitus est ex directione scientiæ infusæ. Unde:

Respond. Christus non meruit per actum amoris, quem ex visione beatifica eliciebat, sed solum per actum dilectionis, quem ex scientia infusa elicuit.

Prob. prima pars: Quia ad meritum, requiritur ut actus sit liber & a viatore elicitus; atqui actus amoris, ex visione beatifica profluens, nec fuit liber, nec a viatore, sed a comprehensore elicitus; ergo.

Prob. secunda pars: Amor Christi, qui a scientia infusa oriebatur, erat liber & Christi ut viatoris, aliasque actus meritorii conditiones habebat; ergo Christus per eum meruit, ut asserit D. Thom. hic quæst. 19. art. 3. ad 1. *Non tamen*, inquit, *per charitatem meruit, in quantum erat charitas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris.*

CONCLUSIO IV.

Christus meruit, sibi quidem corporis gloriam & exaltationem nominis, nobis autem omnia dona gratiæ & gloriæ; Angelis vero sanctis quasdam illustrationes, & gaudia, aliaque dona accidentalia, non vero gratiam & gloriam essentialem.

Prob. prima pars, Quæ est de fide, Philipp. 2. *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter*

quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur, &c. Atqui ibi vere causalitas significatur; ergo.

Ratio D. Thom. *hic art.* 3. est, quia nobilius est habere aliquid ex merito, quam sine merito, nisi aliquid obstet; atqui nihil obstitit quominus Christus gloriam corporis & exaltationem nominis acciperet ex merito, cum illis aliquando caruerit; ergo.

Objicies: Gloria corporis & nominis exaltatio erant Christo debitæ ratione unionis hypostaticæ; ergo illas non meruit.

Resp. nego conseq. Nam debitum naturale, & meritum inter se non pugnant; ergo duplici illo titulo Christus recepit gloriam corporis & nominis exaltationem.

Instab. Christus non potest dici propter se mortuus; atqui si sibi meruit, pro se mortuus est; ergo.

Respond. dist. major. Non potest dici pro se mortuus, ex primaria intentione, *conc.* ex secundaria, *nego maj.* Christus siquidem ex primaria intentione venit & mortuus est propter peccata nostra tanquam principale motivum, quo cessante non venisset, cum quo tamen stat quod sibi etiam aliquid meruerit.

Prob. secunda pars, quæ est de fide. 1. *Quoad dona gratiæ*, Roman. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu*. Et 1. Joann. 2. *Sanguis ejus emundat nos ab omni peccato*. Quibus verbis significatur nostram justificationem esse gratuitam respectu nostri, & remuneratoriam respectu Christi. Idem definiit Conc. Trid. sess. 6. c. 5. *Declarat* (S. Synodus) *ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse*.

Prob.

Prob. quoad dona gloriæ: Ex Apost. Rom. 5. *Multo magis abundantiam gratiæ donationis & justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* Quod etiam definitur in Concil. Trident. sess. 6. cap. 16. *Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filii Dei per Jesum Christum misericorditer promissa; & tanquam merces,* &c.

Prob. tertia pars: Quia Coloss. 2. Christus *est caput omnis principatus & potestatis*, id est, Angelorum; ergo aliquid ipsis meruit; atqui ipsis non meruit gratiam & gloriam essentialem; ergo ipsis meruit aliquas illustrationes & gloriam accidentalem.

Prob. quarta pars: Christus iis tantum meruit gratiam & gloriam essentialem, pro quibus mortuus est; atqui Christus non est mortuus pro Angelis, nam ex Hebr. 2. *Qui sanctificat & qui sanctificantur, ex uno omnes . . nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.*

Ratio est, quia gratia, & consequenter gloria, decreta est Angelis ante prævisam Incarnationem; ergo non ex meritis Christi.

Objicies: Ephes. 1. Apostolus dicit, *Deum omnia instaurasse in Christo quæ in cælis & in terra sunt.* Ergo Christus Angelis meritus est gratiam & gloriam.

Resp. nego conseq. Textus enim exponi debet de ruina Angelorum in cælis instaurata per electos, qui loca rebellium Angelorum occupaturi sunt, & de reparatione hominum in terris, facta per redemptionem generis humani.

Inst. 1. Eccles. 1. dicitur: *Complacuisse Deo per Christum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.* Ergo.

Resp. nego conseq. Sensus textus est, omnia per Christum reconciliata esse, eo quod homines & Angeli, qui per peccatum divisi erant, reconciliati sunt inter se, & in Christo, ut communi capite, moraliter uniti.

Inst. 2. D. Gregor. in lib. 2. Reg. c. 2. ait: *Angeli sanctificati creduntur in Filio*. Ergo sanctificantur per Gratiam Christi.

Resp. dist. conseq. Per gratiam Christi, ut Deus est, *conc.* ut homo Deus, *nego conseq.* ibi D. Doctor aperte loquitur de Christo ut Deo, unde non dicit, *in Christo*, sed dicit, *in Filio*.

Instab. 3. Divus Bernardus Serm. 1. de Circumcisione ait: *Idem quippe & Angeli Salvator & hominis*. Atqui loquitur de Christo, ut homo Deus; ergo.

Respond. nego minor. Loquitur enim de Christo ut Deo, ut clare se explicat, addens: *Sed hominis ab Incarnatione, Angeli ab initio creaturæ;* ergo loquitur de Christo, ut est creator.

CAPUT V.

De satisfactione Christi.

Nota: SOciniani fatentur quidem Christum improprie ac metaphorice pro nobis satisfecisse, hoc nempe sensu, quod patientiæ & obedientiæ exemplum nobis præbuerit; sed negant ipsum vere ac proprie pro nobis satisfecisse, hoc catholico sensu, quod pœnæ, quas passus est, essent pretium redemptionis nostræ, quo nimirum pœnæ nobis debitæ compensarentur; unde inferunt Patrem æternum ex mera misericordia, & sine ullo ad Passionem Christi respectu, pœnam peccato debitam iis remittere qui credunt in eum.

Econ-

Econtra Catholici omnes docent Christum pro nobis vere, proprie, ac perfecte satisfecisse; sed aliqui contendunt eum non satisfecisse ex vera justitia; alii fatentur satisfecisse ex vera quidem justitia, sed non stricta & rigorosa: quæ omnia triplici quæstione solvemus.

QUÆSTIO I.

Utrum Christus vere & proprie pro nobis satisfecerit?

CONCLUSIO.

Christus vere, proprie, & perfecte, pro nobis satisfecit. Est de fide.

Prob. 1. *Argumento ex Scriptura deducto:* ille vere ac proprie pro nobis satisfecit, quem Pater pœnis peccato debitis oneravit; qui illas pœnas persolvendas in se suscepit, qui illas loco nostri, per veram in locum nostrum subrogationem, persolvit; atqui Christus. 1. Pœnis peccato debitis oneratus fuit a Patre. 2. Illas pœnas solvendas in se suscepit. 3. Easdem pœnas loco nostri, per veram subrogationem, persolvit; ergo.

Prob. prima pars min. Isaiæ 53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. Rom. 8. *proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Unde S. Cyrill. Alexand. *lib.* 2. *in Joann.* ait: *Quoniam in peccato eramus, atque idcirco morti & interitui debebamur; Filium suum Pater in redemptionis pretium dedit pro nobis;* ergo.

Prob. secunda pars min. Ex Galat. 3. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum:* id est, punitionem nobis debitam in se transtulit. Unde D. August. lib. 14. contra Faustum cap. 4. ait; *Suscepit Christus sine*

reatu supplicium nostrum, ut inde solveret reatum nostrum.

Prob. tertia pars min. Ex Roman. 8. *Cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est.* 2. Corinth. 5. dicitur: *qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ex quibus sic argumentor: pro aliquo agere aut pati, est illius vice & loco agere aut pati per veram in illius locum subrogationem: nam particula, *pro*, ex usu Scripturæ, aut rei, aut personæ, in alterius rei, aut personæ locum, subrogationem significat; sic 2. regum 18. David ait: *Absalon fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te?* id est, *utinam loco tuo mortuus essem.* Atqui Christus pro nobis mortuus est, pro nobis pœnas peccati tulit; ergo non solum utiliter nobis, sed etiam vice & loco nostro, atque adeo vere & proprie pro nobis satisfecit.

Prob. 2. Tradit. Patrum, qui unanimi consensione docent, Christum nos redemisse per satisfactionem proprie dictam.

Origenes, *Tract.* 2. *in cap.* 16. *Matth.* hæc habet: *Deus pro animabus omnium dedit commutationem, pretiosum sanguinem Filii sui.*

Cyrill. Jerosolymit. Catechesi 13. *Jesus seipsum in redemptionis pretium offerens, nonne illam adversus homines iram dissolvit?*

D. Augustin. enarratione in Psalm. 95. *Tenebantur homines captivi sub diabolo, & dæmonibus serviebant, sed redempti sunt a captivitate; vendere enim se potuerunt, sed redimere non potuerunt: venit redemptor & dedit pretium, fudit sanguinem suum, & emit orbem terrarum .... Sanguis Christi pretium est.* Ex his omnibus sic arguitur: illi censuerunt Christum vere ac proprie nos, per satisfactionem proprie dictam, redemisse, qui asseruerunt

Chri-

Christum seipsum dedisse in pretium redemptionis nostræ, sanguinem suum dedisse commutationem pro animabus nostris, fudisse sanguinem, & eo emisse orbem terrarum; atqui id asseruerunt Patres; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scriptura nullibi docet Christum pro nobis satisfecisse, & loco nostro subrogatum fuisse; ergo.

Resp. dist. antec. Scriptura nullibi id docet, expresse, *conc.* implicite, æquivalenter, & necessaria consecutione, *nego ant.* In his enim & aliis Scripturæ verbis continetur: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*, ex quibus utrumque certe colligitur, & Christum loco nostri fuisse subrogatum, ac, debita nostra solvendo, pro nobis satisfecisse; & ita, licet vox ipsa, *satisfactionis & subrogationis*, expresse in Scripturis non reperiatur, res tamen nomine significata in illis expresse continetur, quod sufficit ad dogma catholicum de satisfactione Christi stabiliendum.

Objicies 2. Vera satisfactio pro peccatis repugnat ex parte Dei Patris; ergo.

Prob. ant. Deus Pater nobis peccata gratis omnino remittit; atqui nihil magis opponitur gratuitæ remissioni, quam proprie dicta satisfactio; ergo repugnat, ex parte Dei Patris, proprie dicta satisfactio.

Resp. dist. min. Nihil magis opponitur gratuitæ remissioni, quam proprie dicta satisfactio, repetita ab eo, cui fit gratuita remissio, *conc.* repetita ab alio, qui se vadem ac sponsorem pro debitore constituit, *nego min.* Porro, in præsenti mysterio, Deus satisfactionem

a nobis non repetiit, sed a dilecto Filio suo, in quo summa misericordia respectu nostri, & summa justitia respectu Christi satisfacientis, enituit, ut declarat Apostolus Roman. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium peccatorum.*

Inst. 1. Illi gratis non remittitur, qui sponsorem habet, a quo omne debitum solvitur; atqui, ex responsione, homo peccator Christum habet sponsorem, a quo omne debitum solvitur; ergo.

Respond. dist. maj. In debitis realibus, *conc.* personalibus, *nego maj.* Inter utrumque illud debitum, hoc discrimen est, quod in debitis realibus restituenda sit æqualitas rei ad rem, quod quilibet potest præstare pro alio; at in debitis personalibus, restituenda est æqualitas personæ ad personam, quæ ita exigit constitui a persona ipsa lædente, ut sit gratuita remissio respectu illius, si persona læsa satisfactionem ab alio oblatam acceptet, licet vera sit satisfactio justitiæ respectu illius qui loco personæ lædentis punitur, ut in hoc mysterio factum est.

Inst. 2. Ut debitum gratis remitti dicatur, requiritur ut creditor nihil exigat; atqui Deus creditor gravissimas poenas a Christo sponsore solvendas exigit; ergo.

Resp. dist. major. Requiritur ut creditor nihil exigat, a debitore, *conc.* a sponsore, qui poenas a debitore contractas in se suscepit, *nego maj.* Diversum ergo est subjectum gratuitæ remissionis & satisfactionis: a Christo exigitur satisfactio, nobis vero gratuita remissio impenditur: quæ duo non sunt sibi contra-

ria, sed rite conciliantur in diversis subjectis.

Instab. 3. Si Christus ut sponsor perfecte pro nobis solvit, commutatus quidem est debitor, sed debitum non est gratis remissum; atqui res ita se habet in hoc mysterio; ergo.

Resp. dist. maj. Non est gratis remissum, respectu sponsoris, qui pro debitore solvit, *conc.* respectu ipsius debitoris, cujus personale debitum in alium transfertur, *nego major.* Quod ergo Deus vadis & sponsoris solutionem personalem acceptaverit, fuit certe maxima benignitas, eaque censetur gratuita debiti remissio respectu hominis.

Instab. 4. Si Christus pro nobis vere ac proprie satisfecisset, inanes & frustraneæ essent nostræ privatæ satisfactiones; falsum conseq. Ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia licet Christus omne pretium pro nobis solverit, ejus tamen merita nobis non applicantur, nisi per bonas nostras actiones per gratiam Christi elicitas; nam Deus satisfactiones Christi pro nobis non acceptavit quoad ejus effectus, nisi sub conditione applicationis ipsis faciendæ per bona gratiæ opera; & Christus ipse non aliter eas voluit a Patre acceptari, & hominibus prodesse.

Objicies 2. Scripturæ loca, in quibus dicitur quod Christus pro peccatis hominum satisfecerit, metaphorice, non ad litteram, sumenda sunt: ergo.

Prob. ant. Toties Sctiptura metaphorice sumenda est, quoties sumpta in sensu litterali probare videtur factum, quod est contra æquitatem, vel repugnat; atqui Christum satisfecisse pro nobis, est contra æquitatem, & repugnat; ergo.

Prob. minor. Est contra æquitatem, ut innocens pro reo plectatur, ejusque loco substituatur;

tur; atqui Christus est innocens; ergo: &c. 2. Repugnat Deum sibi ipsi satisfacere: simul enim daret & acciperet solutionem; atqui Christus est Deus; ergo.

Resp. ad 1. *dist. maj.* Contra æquitatem est, ut innocens pro reo puniatur, si sponsor ejus fuerit, *nego*, peccata enim rei quoad pœnam censentur translata in sponsorem, si sponsor ejus non fuerit, *subdist.* contra æquitatem est, si ista substitutio fiat auctoritate humana, *conc.* hanc enim potestatem Deus non concessit judicibus, quibus prohibuit ne unum pro alio puniant, *Exod.* 24. dicens: *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus; sed unusquisque pro peccato suo morietur.* Si ista substitutio fiat auctoritate divina, *nego maj.* hujus enim substitutionis multa sunt exempla in Scripturis, v. g. ob factum Cham, execrationi subjicitur Canaan: Genes. 19. ob factum Davidis, pereunt septuaginta hominum millia: & Thren. 5. dicitur: *Patres nostri peccaverunt, & non sunt: & nos iniquitates eorum portavimus.*

Resp. ad 2. *dist. min.* Christus est Deus, simul & homo, *conc.* est Deus tantum, *nego min.* Porro Christus, ut homo, sibi ipsi satisfecit ut Deo, in quo nulla est contradictio; adversarii ergo committunt fallaciam, *a dicto secundum quid, ad dictum simpliciter*, quando, ex eo quod Christus sibi satisfecerit ut Deo, concludunt simpliciter & absolute Christum sibi satisfecisse.

Instab. Scripturæ non alium assignant mortis Christi finem, quam ut nobis exemplum patientiæ præbeat: *Christus passus est pro nobis*, inquit Divus Petrus, Epist. 1. cap. 2. *vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Ergo.

Resp. nego antec. Cujus falsitas constat ex testimoniis inter probationes adductis; equidem Chri-

Christus passus est, ut nobis esset patientiæ exemplum, sed ille finis partialis est & secundarius, non adæquatus nec primarius, cum primario & principaliter passus sit ad humani generis redemptionem.

Objicies 3. Is pro nobis non satisfecit vere, qui non solvit id omne quod debebamus sustinere; atqui Christus non sustinuit id omne quod debebamus sustinere: debebamus enim mortem æternam sustinere, quam Christus non sustinuit; ergo.

Resp. nego min. Ad prob. *dist.* Christus non sustinuit mortem æternam quoad ejus durationem, *conc.* quoad valorem æquivalentem, *nego*. Equidem mors Christi, temporanea fuit physice, sed a persona infinita, a qua fuit tolerata, infinitatem quamdam moralem contraxit, quæ plusquam sufficiens est ad compensandas pœnas in duratione infinitas.

QUÆSTIO II.

Utrum Christus satisfecerit ex vera justitia?

CONCLUSIO.

S*Atisfactio Christi fuit ex vera justitia.*

Prob. Ex Scriptura, Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius; ad ostensionem justitiæ suæ.* Et Coloss. 2. *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci.* Atqui hæ voces, *ostensio justitiæ, delens chirographum*, sonant satisfactionem ex vera, & proprie dicta justitia factam; ergo.

Prob. 2. *ex tradit. PP.* Div. August. lib. 13.

de

de Trinit. ait: *Non autem diabolus potentia Dei, sed justitia superandus fuit.*

Sanct. Leo, serm. 12. de Passione Domini: *Ad dominationem diaboli destruendam*, inquit, *magis usus est justitia rationis, quam potestate virtutis.*

Proclus Cyzicensis, Hom. de Incarnatione relata in Conc. Ephes. parte 1. capit. 1. *Erat itaque*, inquit, *alterutrum duorum necessarium, aut ut omnes condemnati præcipites abirent in mortem, aut certe ut tale redemptionis pretium daretur, quod omnibus justitiæ numeris sufficeret ad liberationem.*

Prob. 3. ratione: Justitia definitur, *constans ac perpetua voluntas unicuique quod suum est reddendi ad æqualitatem*. Atqui Christus omne debitum nostrum solvit, ut probavimus contra Socinianos; solvitque non solum ad æqualitatem, sed superabundanter, propter infinitam suæ personæ dignitatem; ergo.

Objicies 1. Inter Deum & hominem, non potest dari actus justitiæ proprie dictæ; atqui Christus satisfecit Deo, quatenus homo fuit; ergo.

Respond. dist. maj. inter Deum & hominem purum, *conc.* inter Deum & hominem Deum, *nego maj.* Porro Christus satisfecit, non ut homo purus, sed ut homo Deus, per actiones theandricas.

Instab. Inter Patrem & Filium, non potest dari actus justitiæ stricte dictæ; atqui Christus, ut Deus homo, est Filius Patris æterni; ergo.

Resp. dist. major. Si Filius non habeat bona propria, *conc.* si habeat, *nego maj.* Filius autem Dei habet bona propria, nempe humanitatem, cujus est dominus; ergo ex propriis potuit satisfacere.

Obji-

Objicies 2. Omne peccatum non est contra justitiam; ergo satisfactio non est ex vera justitia.

Resp. nego ant. Omne enim peccatum, est injuria Deo illata, qua læditur jus, quod Deus habet, ut ipsi obediatur.

QUÆSTIO III.

Utrum Christus satisfecerit ex justitia rigorosa.

Nota: UT satisfactio sit ex rigore justitiæ, requiruntur juxta definitionem satisfactionis a nobis traditam, pag.... sex conditiones: *Prima*, ut sit redditio voluntaria honoris. *Secunda*, ut sit æquivalens. *Tertia*, ut sit ex propriis. *Quarta*, ut sit ex alias indebitis. *Quinta*, ut sit ad compensandam injuriam. *Sexta*, ut injuria sit alteri illata.

1. Constat apud omnes satisfactionem Christi fuisse voluntariam; nam ex Isaiæ 53. *Oblatus est, quia ipse voluit.*

2. Constat eam fuisse ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam, Roman. 5. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.*

Restat ergo videndum 1. An satisfactio Christi fuerit æquivalens. 2. An ex propriis. 3. An ex alias indebitis. 4. Tandem: An fuerit ad alterum: sequentibus articulis.

ARTI-

ARTICULUS I.

An satisfactio Christi fuerit æquivalens; sive an Christus tantum reddiderit, quantum Deus exigere juste poterat ad compensandam perfecte injuriam sibi illatam.

Nota 1. Triplex distingui potest valor satisfactionum Christi. *Primus*, *est essentialis*, qui petitur ex parte actionum Christi physice spectatarum. *Secundus*, *est accidentalis*, qui petitur, ex parte gratiæ sanctificantis, quæ actiones Christi significabat. *Tertius*, *est substantialis*, qui petitur ex parte personæ satisfacientis, & hic duplex est, radicalis & derivatus.

Valor radicalis, est ille, qui petitur ab ipsa Verbi divini personalitate, in quantum est veluti pars pretii oblati, ex qua & ipsa actione, unum quoddam morale coalescit, quod Deo in satisfactionem offertur.

Valor derivatus, est ille, qui petitur ab ipsa Verbi divini personalitate, prout habet rationem circumstantiæ dignificantis actiones agentis.

Nota 2. Valor *essentialis*, & *accidentalis* satisfactionum Christi est finitus, sicut principia ex quibus oritur; valor vero *substantialis* sive radicalis, sive derivatus, est infinitus, sicut infinita est persona, ex qua oritur. His notatis:

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi est æquivalens, immo & superabundans. Ita Div. Thom. & communiter Theologi contra Scotum & Scotistas.

Probat. 1. Ex Scriptura, quæ docet 1. nostram,

ſtram, per Chriſtum, redemptionem fuiſſe ſuperabundantem, Pſalm. 129. *Copioſa apud eum redemptio.* 2. Eam ſuperaſſe peccati gravitatem, Rom. 5. *Non ſicut delictum, ita & donum: ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.* 3. Illius virtutem fuiſſe ſufficientem ad delenda omnium hominum peccata, 1. Jo: 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.*

Prob. 2. ex PP. Div. Chryſoſt. in cap. 5. ad Rom. Hom. 10. ait: *Chriſtum non modo tantum juviſſe, quantum læſerat Adam, ſed & multo magis, & multo plenius . . . . . . multo enim plura, iis quæ debebamus, rependit Chriſtus, atque adeo tanto plura, quanto mare immenſum ad puſillam guttam collatum, majus eſſe poſſit.* Et Clemens VI. Extravag. *Unigenitus*, de pœnit. & remiſ. *Non guttam*, inquit, *ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione generis humani ſuffeciſſet, ſed copioſe velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe.*

Prob. 3. ratione: Nam, ſatisfactio Chriſti in genere moris, eſt infiniti ſimpliciter valoris; ergo non ſolum eſt æquivalens peccato, cujus malitia non eſt ſimpliciter, ſed tantum extrinſece infinita, ſed eſt ſuperabundans. *Prob. ant.* Valor ſatisfactionis petitur ex dignitate perſonæ ſatisfacientis, quæ eſt illius principium *quod*, immo, quæ eſt pars ſatisfactionis illius, *Qui ſemetipſum humiliavit, factus obediens uſque ad mortem.* Atqui perſona Chriſti eſt infinita ſimpliciter; ergo, &c.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Satisfactio Chriſti non fuit infinita; ergo, &c.

Prob.

Prob. antec. Christus satisfecit per actiones humanas; atqui actiones humanæ Christi sunt finitæ; ergo, &c.

Resp. esto maj. dist. min. Sunt finitæ, quoad entitatem physicam, *conced.* quoad valorem moralem substantialem, *nego min.* Nam si attendatur valor radicalis, est infinitus, utpote fluens a persona Verbi infinita, quæ & offerebat simul, & erat pars rei oblatæ, *Humiliavit enim semetipsum*. Si attendatur valor derivatus, est etiam infinitus, utpote fluens ex unione hypostatica Verbi cum humanitate.

Dixi: *Esto maj.* nam Christus non satisfecit per actiones solum humanas, sed per actiones Theandricas, id est, per actiones hominis Dei, utraque enim natura suo modo concurrit ad satisfactionem, humana materiam actionum & passionum subministrando, divina valorem infinitum impertiendo; unde potest negari major.

Instab. 1. Ut valor *radicalis* actionum Christi sit infinitus, debuit persona Christi sese submittere & offerre; atqui persona Christi, utpote divina, non potuit sese submittere & offerre; ergo.

Respond. dist. minor. Persona Christi, seorsim & secundum se sumpta, *conc.* hypostatice unita cum humanitate, *nego min.* nam de ea sic considerata scribit Apostolus Philippens. 2. *Humiliavit semetipsum*. Hæ fuerunt adinventiones Domini, ut, quod in cælis non poterat, in terris sese persona Verbi submitteret.

Inst. 2. Si valor infinitus sit ex eo quod persona infinita conjunctim cum humanitate offeratur & submittatur, Beata Virgo Maria, offerendo suum Filium, satisfecisset infinite, & nunc sacerdos in altari pro omnium peccatis satisfaceret: falsum consequens; ergo.

Resp.

Resp. nego seq. maj. Quia in satisfactione, non solum spectari debet res oblata, sed etiam persona offerens, quæ se, vel per se, vel per rem suam submittit, sicque ad infinitam satisfactionem requiritur persona infinita offerens.

Instab. 2. Non potuerunt actiones Christi a divina persona habere infinitum valorem, nisi singula Christi opera fuerint æqualis valoris cum omnibus ejus operibus collective sumptis, absurdum conseq. ergo.

Resp. dist. seq. maj. Nisi singula opera fuerint æqualis valoris, quoad sufficientiam, *conc.* quoad effectum satisfaciendi, *nego seq.* Equidem singula opera Christi fuerunt æqualis valoris *quoad sufficientiam*, quia singulorum operum valor fuit infinitus; non fuerunt tamen æqualis valoris *quoad effectum satisfaciendi*, quia pendet effectus ille ab ordinatione Christi, qui noluit singula sua opera suum effectum habere, nisi dependenter a sua morte, nam Heb. 2. *Decebat .... auctorem salutis eorum per passionem consummare.*

Inst. 4. Si unica Christi actio sit infiniti valoris, superflue Christus moriendo totum effudit sanguinem; impium conseq. ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam opus salutis ex intentione Christi debet considerari; atqui Christus propter suam erga nos ardentissimam charitatem, per mortem propriam voluit opus salutis consummare; ergo, &c. nam, ut ait Div. Augu§t. serm. 101. de tempore: *Mors, nisi a morte, separari non poterat; ideo mortem Christus sustinuit*, &c.

Instab. Valor operum Christi est quid creatum; ergo & quid finitum.

Resp. nego ant. Neque enim est aliquid creatum; neque aliquid increatum, cum non sit

ens

ens physicum, sed morale, scilicet fundamentum reale æstimationis Dei, & omnium prudentum.

Objicies 2. Cui aliquid deest, illud non est æquivalens; atqui satisfactioni Christi aliquid deest ex Apostol. Coloss. 1. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea;* ergo.

Resp. dist. min. Aliquid deest, quoad illius applicationem nobis factam, *conc.* quoad valorem solutionis, *nego min.* Id ergo quod deest satisfactioni Christi, sunt bona nostra opera, sine quibus satisfactio Christi nobis applicari non potest.

Instab. Necesse fuit ad valorem satisfactionis Christi, ut a Deo acceptaretur; ergo ex sese aliquid ipsi defuit, nec fuit æquivalens.

Resp. dist. ant. Necesse fuit ut a Deo acceptaretur, nec potuit non acceptari, *conc.* & potuit non acceptari, *nego antec.* unde satisfactio Christi, non ex Dei acceptantis liberalitate vim obtinuit, sed ex sola sui ipsius condignitate, qua factum est ut Deus nihil habuerit gratuito remittendum, nec potuerit non acceptare satisfactionem ex se valoris simpliciter infiniti.

Objicies 3. Si Christus non solum æquivalenter, & superabundanter satisfecit, jam sunt inutilia sacramenta, jam nos non tenemur amplius ullam ex parte nostra exhibere satisfactionem; falsum conseq. ergo.

Resp. nego seq. maj. Quia Deus noluit satisfactiones Christi, licet valoris sint infiniti, nobis applicari, nisi dependenter a cooperatione nostra per opera virtutum, & specialiter per receptionem Sacramentorum, quæ sunt publica instrumenta, quibus Deus utitur, ut, quam sanguine suo promeruit, gratiam nobis communicet: *Sumus*, quidem, *cohæredes Christi, si*

tamen

tamen compatimur, ut & conglorificemur, ait Apost. Rom. 8.

ARTICULUS II.

An satisfactio Christi fuerit ex propriis.

CONCLUSIO.

CHristus *satisfecit ex propriis*. Est contra Vasquez.

Prob. Ille satisfecit ex propriis, qui satisfecit ex bonis sub speciali suo dominio constitutis; atqui Christus satisfecit ex bonis sub speciali suo dominio constitutis; ergo, &c. *Prob. min.* Christus satisfecit per actiones *theandricas*, secundum suum valorem substantialem consideratas; atqui actiones *theandricæ*, erant sub speciali Christi dominio constitutæ: ergo, &c. *Prob. min.* Actiones *theandricæ* spectari possunt, vel ut personam Verbi se se submittentem, intrinsece includebant tanquam sui partem, a qua hauriebant valorem radicalem; vel ut connotabant extrinsece eandem personam, a qua valorem derivatum habebant; atqui actiones *theandricæ*, utroque modo illo spectatæ, erant sub speciali & absoluto Christi dominio: persona enim Verbi, utpote divina, sub nullius dominio jacet, sive spectetur ut est pars satisfactionis, sive ut dignificat actiones satisfactorias; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Actiones, per quas satisfecit Christus, erant sub dominio Dei; ergo.

Respond. dist. antec. Actiones secundum entitatem, & valorem finitum spectatæ, *conc.* secun-

secundum valorem substantialem & infinitum, *nego antec.* solutio patet ex dictis.

Inst. 1. Christus satisfecit in quantum erat homo; atqui omnia, quæ Christus habuit ut homo, erant sub dominio Dei; ergo id, per quod satisfecit, erat sub dominio Dei.

Resp. dist. maj. Christus satisfecit in quantum erat homo & Deus simul, *conc.* in quantum homo tantum, *nego maj.* suppositum enim Verbi & fuit pars satisfactionis, & actiones satisfactorias dignificavit.

Inst. 2. Christus passus & mortuus est in quantum homo tantum; ergo & satisfecit in quantum homo tantum.

Resp. nego conseq. Nam triplicis generis sunt attributa Christi; alia ipsi competunt in quantum Deus est, v. gr. comprehendere Deum; alia illi conveniunt in quantum homo est, non vero conveniunt ei, ut Deus est, nisi per communicationem idiomatum, v. g. pati, mori, &c. alia ei conveniunt in quantum est Deus homo, talia sunt quæ submissionem significant, v. g. offerre se, satisfacere, &c.

Inst. 3. Humanitas Christi fuit principium actionum illius satisfactoriarum; ergo Christus satisfecit ut homo tantum.

Resp. dist. antec. Fuit principium partiale, *conc.* totale, *nego antec.* Itaque humanitas fuit *principium quo*, actionum Christi satisfactoriarum, sed persona Verbi, quæ sustentabat humanitatem, fuit earundem *principium quod*, ac proinde Christus, nec ut homo seorsim, nec ut Deus seorsim, sed ut homo Deus satisfecit.

Objicies 2. Ea satisfactio non fit ex propriis, quæ fit ex gratia creditoris; atqui satisfactio Christi facta est ex gratia creditoris, nempe ex gratia unionis hypostaticæ; ergo.

Resp. dist. min. Satisfactio Christi facta est ex gra-

gratia unionis hypoſtaticæ, præſuppoſitive, *conc.* formaliter, *nego minor.* neque enim per gratiam unionis formaliter Chriſtus ſatisfecit, ſed per actiones proprias, quibus, ſuppoſita unione hypoſtatica, contulit valorem infinitum.

ARTICULUS III.

An ſatisfactio Chriſti fuerit ex alias indebitis.

CONCLUSIO.

S*Atisfactio Chriſti fuit ex alias indebitis*. Eſt contra Vaſquez.

Prob. Quia, Chriſtus ſatisfecit per opera ſecundum valorem ſubſtantialem conſiderata; atqui opera Chriſti, ſecundum illum valorem ſpectata, ſunt indebita: nam ſunt actiones Verbi divini ſe ſubmittentis & dignificantis actiones ſatisfactorias; atqui actiones Verbi alteri ſunt indebitæ, ſicut & ipſum Verbum; ergo.

Confirmatur ex dictis ſuperiori concluſione: illud quippe eſt alteri indebitum, quod eſt ſub ſingulari & abſoluto Chriſti dominio; atqui actiones Chriſti ſatisfactoriæ, ſecundum valorem ſubſtantialem ſpectatæ, ſunt tales, ut probavimus; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Quidquid creatum eſt, Deo debetur titulo gratitudinis, religionis, &c. atqui omnes Chriſti actiones ſatisfactoriæ, erant creatæ; ergo.

Reſp. diſt. min. Erant creatæ, quoad entitatem, *conc.* quoad valorem ſubſtantialem, *nego min.* Valor enim ille oritur ab ipſa Verbi per-

sona, quæ, sicut nulli subjacet, sic nulli quidquam debet; immo ille valor est ipsamet Verbi persona humanitati conjuncta, quæ simul cum ea humanitate se *exinanivit*.

Inst. 1. Christus illum valorem infinitum in suis actionibus accepit a Deo: ergo illum Deo debebat.

Resp. nego ant. Equidem actiones Christi istum valorem acceperunt, sed non Christus ipse, qui a se, supposita humanitatis a Verbo sustentatione, valorem istum effundebat.

Inst. 2. Christus accepit a Deo unionem hypostaticam; ergo & valorem substantialem suarum actionum accepit a Deo.

Resp. dist. ant. Accepit a Deo unionem hypostaticam, quæ est conditio necessario prærequisita ad eliciendas actiones satisfactorias, *conc.* quæ sit principium activum actionum satisfactoriarum, *nego ant. & conseq.* Equidem Christus accepit a Deo unionem hypostaticam, qua supposita, dignitas quædam infinita effluxit in humanitatem; at sola Verbi persona dignitatem illam per se proxime & directe contulit; ergo ab ea sola emanavit uterque valor, radicalis scilicet & derivatus, actionum Christi.

Objicies 2. Omnes actiones Christi theandricæ, a Deo reposci poterant; ergo ipsi erant debitæ.

Prob. ant. Ab eo, qui concessit beneficium infinitum, reposci potest infinita gratitudo; atqui Deus Christo concessit beneficium infinitum, nempe unionem hypostaticam; ergo.

Respond. dist. min. Unio hypostatica est beneficium infinitum, ratione Verbi uniti, *conc.* ratione modi unionis, *nego minor.* Beneficium enim, quod humanitas accepit per unionem hypostaticam, erat quidem rei infinitæ secundum se, sed non secundum participandi modum;

dum; nam humanitas finite solum a Verbo terminata est; unde illud beneficium non reposcebat gratitudinem infinitam simpliciter, sed solum gratitudinem finitam.

ARTICULUS IV.

An satisfactio Christi fuerit ad alterum.

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ad alterum.

Prob. Satisfactio ab eo facta, qui habet distinctam naturam, distinctum dominium, & distinctum saltem virtualiter suppositum, est ad alterum; atqui talis fuit satisfactio Christi; ergo, &c. *Prob. min.* quia satisfactio fuit ab ipsa Verbi divini personalitate ut terminante naturam humanam; atqui personalitas Verbi, prout terminat humanitatem, habet naturam & voluntatem distinctam a natura & voluntate divina, habet distinctum dominium, personam quoque saltem virtualiter a persona, cui facta est satisfactio, distinctam, ob diversitatem dominiorum; ergo.

Objicies: Satisfactio Filii respectu Patris, non est proprie ad alterum; atqui Christus, etiam prout est homo, est Dei Patris Filius & quidem naturalis; ergo, &c.

Prob. maj. Pater & Filius unam tantum personam moralem constituunt; ergo.

Resp. dist. ant. Unam tantum moralem personam constituunt, si non habeant diversa dominia, *conc.* si habeant, *nego ant.* Porro Christus, prout est homo, dominium habet omnino distinctum a dominio Patris, ratione cujus, personam virtualiter a Deo Patre distinctam habet.

Inst. Unius ad seipsum satisfactio, non est ad alterum; atqui satisfactio Christi fuit sui ipsius ad se ipsum; ergo.

Resp. dist. maj. Unius ad se ipsum, si non sit virtualiter duplex, *conc.* si sit virtualiter duplex, *nego maj.* Itaque persona Verbi, propter distinctas naturas, ex quibus constat, habet diversa dominia, & est virtualiter duplex, nam Verbum in se ipso subsistens, virtualiter a seipso, prout in humanitate subsistit, distinguitur; proindeque illius ad seipsum satisfactio, vere ac proprie fuit ad alterum.

CAPUT VI.

De Variis Christi titulis & officiis.

Nota: NOstri non est instituti hic omnes Christi dignitates, & omnia recensere officia, magis præcipuis contenti, agemus. 1. De prædestinatione Christi. 2. De ejus filiatione. 3. De ejus servitute. 4. De dignitate capitis in Christo. 5. De ejus regia & judiciaria dignitate. 6. De ejus sacerdotio. 7. De ejus patrocinio. 8. De ejus mediatione, totidem quæstionibus.

QUÆSTIO I.

De prædestinatione Christi.

CONCLUSIO.

CHristus, ut homo, vere est, & dicitur prædestinatus, tum ad filiationem divinam, tum ad visionem beatificam.

Prob. prima pars: Prædestinatio, est *rerum, quæ fiunt in tempore, præordinatio in mente divina;*

vina; atqui decretum fuit ab æterno, ut Christus, quatenus homo, esset in tempore Filius Dei, juxta illud Apostoli, Rom. 1. *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute*, ergo Christus est, & vere dicitur prædestinatus ad divinam filiationem.

Prob. secunda pars: Ille prædestinatus est ad visionem beatificam, qui prædestinatus est ad id, cui debetur, & ex quo sequitur visio beatifica; atqui Christus prædestinatus est ad divinam filiationem, cui debetur, & ex qua sequitur visio beatifica; ergo.

Objicies contra primam partem: Prædestinatio refertur ad personam; atqui persona Christi non potest dici prædestinata ad divinam filiationem; ergo Christus non potest dici prædestinatus.

Respond. dist. min. Persona Christi, prout in seipsa subsistens, non potest dici prædestinata ad divinam filiationem, *conced.* prout subsistens in natura humana, *nego minor.* Licet ergo persona Verbi semper fuerit Filius Dei simpliciter, non tamen fuit semper Filius Dei, quatenus subsistens in humanitate assumpta, sed hoc acquisivit in tempore ex mera Dei liberalitate.

Instab. 1. Christus non potest dici Filius Dei adoptivus, nequidem hoc sensu, quod adoptio referatur ad personam, prout subsistentem in natura humana; ergo a pari, &c.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod filiatio adoptiva excludat filiationem naturalem, ut dicemus quæst. sequenti; at in prædestinatione hæc exclusio locum non habet.

Inst. 2. Prædestinatio est gratia; atqui Christus prout supponit pro persona, nihil potest recipere titulo gratiæ; ergo.

Resp. dist. min. Christus, prout supponit pro

persona in se subsistente, *conc.* subsistente in natura humana, *nega min.*

Inst. 3. Terminus prædestinationis debet esse distinctus a re quæ prædestinatur; atqui divina filiatio, quæ est terminus prædestinationis, non est distincta a Christo Filio Dei, qui est res prædestinata; ergo.

Resp. dist. min. Divina filiatio non est distincta a Christo, si spectetur ut suppositum, quod terminat naturam divinam, *conc.* si spectetur ut suppositum, quod terminat naturam humanam, *nego min.* Porro diversus ille respectus sufficit, ut eadem res & sit prædestinata, & terminus prædestinationis.

QUÆSTIO II.

De filiatione Christi.

Nota I. Duplex est filiatio, naturalis nempe, & adoptiva.

Filius naturalis, est ille, cui, jure nativitatis, paterna hæreditas debetur . . . *Filius adoptivus*, est extraneus, qui, per gratiam, ad hæreditatem assumitur. Unde adoptio a Jurisconsultis definitur: *Persona extraneæ assumptio gratuita ad hæreditatem.*

Nota 2. In VIII. Sæculo *Felix* Urgelitanus & *Elipandus* Toletanus, docuerunt Christum esse Filium Dei adoptivum. Damnati sunt ab Hadriano S. P. & a Conc. Francofordiensi.

CONCLUSIO.

Christus, etiam quatenus homo, nec est, nec dici potest Filius Dei adoptivus.

Prob. 1. Ex Scriptura, Rom. 8. *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus,*

nibus tradidit illum. Ex quo sic argumentor: ille, cui non pepercit Deus, est Filius Dei proprius & naturalis; atqui ille, est Christus quatenus homo, cum, ut arguit *Hadrianus* I. ad Episcopos Hispaniæ, non potuerit tradi in mortem, nisi quatenus homo; ergo Christus, quatenus homo, & Filius naturalis non potest esse Filius adoptivus; illa enim duo opponuntur; ergo.

Prob. 2. *ex PP.* Divus Hilarius, lib. 6. de Trinit. super hæc verba: *Hic est Filius meus*, ait: *Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum ab Apostolis creditum, non ex nuncupatione, sed ex natura, neque ex adoptione, sed ex nativitate.*

Div. Augustin. tract. 82. in Joann. *Nos filii gratia*, inquit, *non natura: unigenitus autem natura, non gratia.* Ut autem significet se etiam loqui de Christo ut homine, subjungit: *An hoc etiam in ipso Filio ad hominem referendum est? ita sane.*

In lib. qui inscribitur, *Sacrosyllabus*, approbato in Concilio Francofordiensi, dicitur: *Proprius Filius factus est ex muliere, non adoptivus.* Atqui factus est ex muliere, prout homo est; ergo.

Prob. 3. Ratione peremptoria, desumpta ex libro *sacrosyllabo:* Filius adoptivus debet esse persona extranea, ut constat ex definitione adoptionis; atqui Christus, *Etiam ut homo*, non est persona extranea respectu Dei, cum non sit persona alia a persona Verbi divini, quæ est vere & proprie Filius Dei; ergo Christus, nec est, nec potest dici Filius Dei adoptivus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. D. Irenæus, *lib.* 3. *Adversus hæreses cap.* 21. sic habet: *propter hoc enim, Verbum Dei homo, & qui Filius Dei est, Filius hominis factus est, immixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat Filius Dei.* Ergo Christus adoptionem percepit.

Resp. nego conseq. Nam hæc verba, *Ut adoptionem percipiens*, non referuntur ad Christum, sed ad quemlibet hominem, qui justificationis gratiam adeptus est, ita ut sensus verborum D. Irenæi hic sit: Filius Dei factus est Filius hominis, ut quilibet alius homo per ejus merita justificatus, per adoptionem fiat Filius Dei; addit enim post citata verba; *Non poteramus aliter immortalitatem accipere, nisi prius immortalitas fieret quod & nos, ut adoptionem filiorum perciperemus.*

Objicies 2. Div. Hilar. *lib.* 2. *de Trinit.* de Christi nativitate loquens, ait: *Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur.* Ergo Christus, *ut homo*, fuit adoptatus.

Respond. In textu Hilarii mendum irrepsisse in aliquibus exemplaribus, positumque, *adoptatur*, pro, *adoratur*, quod verbum requiritur, ut constat ex antecedentibus, sic enim exemplar quod habeo præ manibus, Basileæ ann. 1523. Prælo mandatum, habet: *Parit Virgo, partus a Deo est, panni sordent, Deus adoratur; ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur.*

Objicies 3. Qui habet formam adoptionis, est Filius adoptivus: forma enim necessario producit suum effectum; atqui Christus habet for-

formam adoptionis, nempe gratiam habitualem; ergo.

Resp. dist. maj. Si sit capax effectus illius formæ, *conc.* si non sit capax, *nego maj.* Itaque, ut quis sit capax adoptionis, debet esse persona extranea; atqui Christus etiam ut homo, non est persona extranea, ejus enim humanitas subsistit subsistentia divina; ergo, &c. *Ratio est*, quia effectus gratiæ, non est constituere Filium adoptivum reipsa præcise, sed cum connotato extraneitatis, quam extraneitatem gratia in Christo non connotat, cum sit Filius naturalis.

Inst. 1. Filius naturalis, est productus in similitudinem naturæ; atqui Christus ut homo, non est productus a Deo in similitudinem naturæ; ergo.

Resp. dist. major. Filius naturalis, qui producitur per viam generationis, est in similitudinem naturæ, *conced.* qui producitur per viam unionis substantialis cum Verbo, *nego major.* Christus itaque, ut homo, non est Filius Dei naturalis per generationem, sed est Filius Dei naturalis per unionem substantialem, quia in primo suæ conceptionis instanti fuit hypostatice unitus cum Verbo, cujus unionis virtute fit, ut una sit cum Deo persona; & consequenter Filius naturalis.

Instab. 2. Hæc propositio: *Christus, ut homo, est Deus*, falsa est; ergo & ista: *Christus, ut homo, est Filius Dei naturalis*.

Respond. nego conseq. Disparitas est, quod in prima propositione, particula, *Ut*, sumitur *reduplicative:* unde sensus est: *Christus ratione humanitatis est Deus* quod est falsum; in secunda vero, particula, *Ut*, sumitur *specificative*, & sensus est: *Verbum in humanitate subsistens, est Filius Dei naturalis*, quod verissimum est.

Instab. 3. Verbum, quatenus Deus, ex ratione suæ naturæ divinæ, habet ut sit Filius Dei naturalis; ergo ex ratione naturæ humanæ, habet ut sit Filius Dei adoptivus.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Verbum, ut Deus, sit persona divina, econtra, ut homo, non est persona humana; & ideo cum adoptio non respiciat naturam, sed personam, sequitur quod Verbum, quatenus Deus, sit Filius Dei naturalis, sed non sequitur quod Verbum, quatenus homo, sit Filius Dei adoptivus.

QUÆSTIO III.

De servitute Christi.

Nota 1. Duplici modo quis potest alterius esse servus, stricte, nimirum, & late.

Servus stricte, Est ille, qui non est sui juris, sed Domini, ad cujus hæreditatem & bona nullum habet jus.

Servus late, est ille, qui habet naturam ab alio dependentem, cui obedire tenetur ut subditus.

Nota 2. Felix & Elipandus contenderunt, ideo Christum, quatenus hominem, esse, & dici debere Filium Dei adoptivum, quod esset & dici deberet proprie servus Dei, contra quos, sit:

CONCLUSIO.

Christus, etiam quatenus homo, nec est, nec dici potest proprie servus Dei.

Prob. 1. Auctoritate Concilii Francofordiensis in Epist. Synodica, ubi dicitur: *Si Deus verus*

verus est, qui de Virgine natus est, quomodo potest tunc dici servus, vel adoptivus? Deum enim nequaquam audetis confiteri servum, vel adoptivum.

Prob. 2. *Ex PP.* D. Damasc. lib. 3. de fide cap. 21. *Sciendum est*, inquit, *eum ne servum quidem dicere nobis licere*, cujus sententiæ rationem dans, ait: *Siquidem servitutis & dominationis vocabula, non naturæ sunt indicia, sed ex eorum genere, quæ sunt ad aliud, quemadmodum paternitatis & filiationis nomina*; id est, non in naturam cadunt, sed in solam personam; persona autem Christi, cum sit divina, nequaquam serva dici potest.

Prob. 3. *ratione:* Christus, *etiam ut homo*; est Filius Dei naturalis, ut supra probavimus; ergo Christus, *etiam ut homo*, nec est, nec potest dici servus Dei stricte. *Conseq.* patet, quia Filius naturalis, est sui juris, atque vi suæ originis habet jus ad bona & hæreditatem Patris, quod cum servitute stricte sumpta stare non potest.

Objicies: Christus, in Scriptura, sæpissime appellatur servus, sic Isaiæ 42. dicitur: *Ecce servus meus, suscipiam eum .... complacuit sibi in illo anima mea .... judicium gentibus proferet.* Quæ verba Christo applicantur, Matth. 12. Ergo.

Resp. dist. conseq. Dicitur servus, improprie & late, *conc.* proprie & stricte, *nego conseq.* Christus itaque dicitur *servus* improprie & late, quatenus naturam humanam habebat, per quam servitutis officia exercebat, sed non dicitur *servus* proprie, quatenus conditionis servilis, ut docent Patres Francofordienses, *In Epist. ad Episcopos Hispaniæ*, his verbis: *Etsi eum Propheta servum nominasset, non tamen ex conditione servitutis, sed ex humilitatis obedien-*

tia, qua factus est Patri obediens usque ad mortem.

Inst. 1. Omnis creatura est Dei serva; atqui Christus est, &, secluso Arianæ hæresis periculo, potest dici creatura; ergo.

Resp. dist. maj. Omnis creatura, pura, *conc.* creatura, in Verbo divino subsistens, *nego maj.* Christus autem est creatura a Verbo divino personalizata & terminata.

Instab. 2. Christus, Philipp. 2. *Formam servi accepit*; ergo est servus proprie.

Resp. dist. antec. Formam servi accepit, improprie; & quoad officia tantum, *conc.* quoad conditionem servilem, *nego ant.* Equidem ad officia servi sese Christus demisit, sed servi conditionem nunquam suscepit, immo nec suscipere potuit, utpote Filius Dei naturalis.

Inst. 3. Conditio servilis nil aliud est, quam natura creata ac dependens; atqui Christus suscepit naturam creatam ac dependentem; ergo.

Resp. nego maj. Nam conditio servilis non cadit in naturam, sed in personam, quæ nec sui juris est, sed alieni, nec habet jus ad hæreditatem paternam; proindeque cum persona Christi & sit sui juris, & habeat jus ad hæreditatem paternam, Christus non potest dici stricte servus, etiam prout est homo. Ita respondent Patres Francofordienses, suamque responsionem confirmant ex S. Leone, qui *homil. 2. de Nativitate Christi*, ait: *creata est forma servi sine conditione servili.*

Inst. 4. Qui fuit Patri obediens usque ad mortem Crucis, ille potest dici servus Patris; atqui talis fuit Christus; ergo.

Resp. dist. major. Qui fuit obediens ex necessitate & timore, *conced.* qui fuit obediens libere & ex charitate, *nego major.* Sic autem

Chri-

Christus fuit obediens Patri, ut Felici & Elipando respondet Alcuinus, *lib.* 5. nomine PP. Francofordiensium: *Non conditione debitæ servitutis, sed implendæ paternæ voluntatis in salute humana, voluntaria obedientia: nam in Christo quidquid gestum est, totum voluntatis fuit, non necessitatis.*

QUÆSTIO IV.

De dignitate capitis in Christo.

Nota. AD rationem capitis mystici & moralis requiritur, ut præstet in membra, ea omnia, quæ caput naturale obit in corpore physico, & specialiter hæc tria. 1. Ut habeat præeminentiam supra singula & omnia membra. 2. Ut habeat plenitudinem bonorum, quæ per partes duntaxat reperiuntur in membris. 3. Ut habeat vim in membra influendi dona vitæ supernaturalis per gratiam & gloriam. Quæritur hic, utrum Christus sit caput Ecclesiæ, hominum, & Angelorum. Ideo.

CONCLUSIO.

Christus, ut homo, est caput Ecclesiæ. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ephes. 1. *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Et Coloss. 1. *Ipse est caput corporis Ecclesiæ.*

Prob. 2. Quia Christus, ut homo specificative, habet omnes conditiones veri capitis respectu Ecclesiæ; namque:

1. Habet præeminentiam in totam Ecclesiam, Coloss. 1. *Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit*

ut sit in omnibus primatum tenens. Unde Christus de seipso dicit, Joann. 12. *Vocatis me, Magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim*.

2. Habet plenitudinem omnium gratiarum, Joann. 1. *Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis*.

3. In omnia Ecclesiæ membra gratiam & dona spiritualia influit, Ephes. 4. *Crescamus in illo, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum*, nempe per influxum gratiarum, nam Joann. 1. *De plenitudine ejus omnes accepimus*.

Objicies 1. Si Christus esset caput Ecclesiæ, esset etiam membrum Ecclesiæ: nam caput est membrum corporis naturalis; atqui id dici non potest; ergo.

Respond. nego seq. major. Quia, *Caput*, est vox analoga respectu capitis naturalis & mystici; in hoc autem caput mysticum convenit cum naturali, 1. Quod sicut caput naturale, est suprema pars corporis, ita caput mysticum dignitate præcellat iis, respectu quorum est caput. 2. Quod quemadmodum in capite naturali omnes sensus vigent, ita in mystico est plenitudo omnium gratiæ donorum. 3. Quod sicut in capite naturali est virtus influendi in cætera membra vitam & motum, ita in morali sit vis influendi vitam supernaturalem gratiæ & gloriæ; sed in hoc disconvenit, quod caput morale non importet rationem partis, nec consequenter dependentiam ab aliis partibus; Christus ergo, qui est fundator gregis, non est de grege.

Inst. Apost. 1. Cor. 12. *Vos estis corpus Christi membra de membro*, ergo Christus est membrum hujus corporis.

Resp. nego conseq. Quia Apostolus per, *membra*,

bra, intelligit quemcumque fidelem, & per vocem, *de membro*, intelligit, non Christum, sed Ecclesiam Corinthiam, unde sensus est: vos estis membra Ecclesiæ Corinthiæ, quæ est pars Ecclesiæ universalis, unde in Græco dicitur: *Estis membra ex parte*. Et in Syriaco: *Estis corpus meschino*, (id est, Christi) *& membra in loco vestro*.

Objicies 2. Christus, ut homo, seu, per humanitatem: non influit dona gratiæ in membra corporis Ecclesiæ; ergo, ut homo, non est caput Ecclesiæ.

Resp. dist. ant. Si per *tò homo*, intelligatur sola humanitas, *conced.* si intelligatur homo subsistens in natura Verbi, *nego antec.* atqui per, *tò homo*, intelligitur homo subsistens in natura Verbi, quia merita, quæ Christus, prout caput, membris suis communicat, pretium habent ex conjunctione humanitatis cum Verbo; unde particula, *ut homo*, non est reduplicativa *adæquate*, ita ut indicet rationem adæquatam meriti, sed inadæquate, & *quasi specificative*.

Resolves, Christum esse caput morale. 1. *Beatorum*, quibus communicat gloriam. 2. *Justorum*, quibus communicat gratiam. 3. *Fidelium peccatorum*, qui uniuntur illi per fidem, quæ, licet sit mortua, est tamen gratia per Christum. Sola difficultas est de infidelibus & damnatis, pro qua solvenda:

CONCLUSIO II.

Christus est caput infidelium, non quidem actu, sed potentia; nulla vero ratione est caput damnatorum.

Prob. prima pars: Illi non sunt actu membra Christi, quibus nullam vitam communicat, ne-

neque perfectum per charitatem, neque imperfectum per fidem; atqui tamen sunt infideles; ergo.

Prob. secunda pars: Infideles a Christo gratias actuales accipiunt, quibus si cooperarentur, ulterioribus auxiliis instruerentur, quibus possent ad fidem pervenire, baptizari, & salvari; ergo sunt membra Christi potentia, ait D. Thom. *Quæst.* 8. *art.* 3. *in corp.*

Dices: Infideles non baptizati, non sunt membra Ecclesiæ; ergo nec sunt membra Christi.

Resp. dist. antec. Non sunt membra Ecclesiæ actu, *conc.* potentia, *nego ant.* Sunt ergo membra Ecclesiæ potentia, hoc sensu, quod Christus det illis media sufficientia quibus bene uti possunt, & justificari, si voluerint. Ita Div. Thom. hic.

Probat. tertia pars: Qui sunt a Christo in æternum separati, nec jam ullum ab eo accipiunt influxum, non sunt membra Christi; atqui damnati tales sunt; ergo, &c. Ita Div. Thom. hic.

CONCLUSIO III.

Christus, ut homo, est caput bonorum Angelorum?

Prob. 1. Ex Scriptura, Coloss. 2. *Estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.* Et 1. Petr. 3. *Profectus in cælum, subjectis sibi Angelis, & potestatibus, & virtutibus.* Unde D. Aug. *serm.* 3. *in Ps.* 36. ait: *Corpus capitis illius sumus. Nunquid soli nos? omnes qui ab initio fuerunt justi, adjunctis etiam legionibus & exercitibus Angelorum.*

Prob. 2. Quia Christus, etiam respectu Angelorum, habet tres conditiones ad rationem capi-

capitis necessarias, & sufficientes, cum eis præcellat dignitate, gratiarum plenitudine, & in eos influat varias illuminationes, variaque dona gloriæ, & gaudiorum accidentalium.

QUÆSTIO V.

De regia & judiciaria Christi dignitate.

QUæres 1. *An Christus, ut homo, fuerit Rex?*

Resp. affirm. Ut manifeste declarat Scriptura, Matth. 27. *Hic est Jesus Rex Judæorum.* Et ipse Jesus sciscitanti Pilato utrum esset Rex, *Matth.* 28. respondit: *Tu dicis, quia Rex sum ego.* Unde D. August. *in Psalm.* 147. de Christo dicit: *Unctus est & Rex & Sacerdos: Rex pugnavit pro nobis; Sacerdos obtulit se pro nobis.*

Quæres 1. *Quale fuerit regnum Christi, an temporale, vel spirituale tantum?*

Resp. Non fuit temporale, ut declarat ipsemet Jo: 18. *Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis; nunc autem regnum meum non est hinc.* Ergo fuit spirituale, positum in institutione, administratione, dispensatione rerum omnium quæ ad hominum salutem ordinantur. Unde Christus potuit 1. Sacramenta instituere. 2. Creare Magistratus Ecclesiasticos. 3. Condere leges. 4. Omnes homines ad suarum legum observationem adstringere.

Dices: Christo concedi debet omnis dignitas, quæ ipsum non dedecet, atqui Christum non dedecuit regia potestas temporalis; ergo.

Resp. dist. ant. Quæ Christum non dedecet, nec est contraria officio redemptoris, *conc.* si

fit

sit contraria officio redemptoris, *nego antec.* Porro regia dignitas in Christo, erat maxime contraria officio redemptoris, quod debuit exequi *factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.*

Quæres 3. *An Christus, ut homo, sit Judex vivorum & mortuorum?*

Resp. affirmat. Id enim expresse tradit Scriptura, Actor. 10. *Ipse est constitutus a Deo Judex vivorum & mortuorum.* Idem habetur Joannis 5. *Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio.* Atqui non est constitutus Judex ut Deus: habet enim hanc potestatem a se; ergo est constitutus Judex ut homo: sic enim declaratur Joann. 5. *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Hinc D. Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 13. *Filius hominis*, inquit, *judicaturus est, nec tamen ex humana potestate, sed ex ea qua Filius Dei est: & rursum Filius Dei judicaturus est, nec tamen in ea forma apparens, in qua Deus est æqualis Patri, sed in ea qua Filius hominis est.*

Quæres 4. *Ad quos se extendat judiciaria Christi potestas?*

Resp. Se extendit ad omnes omnino homines, nullo dempto; juxta illud, 2. Corinth. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.*

Ratio est, quia Christus per passionem meruit ut sit & dicatur omnium Dominus, ex Roman. 14. *In hoc Christus mortuus est & resurrexit, ut vivorum & mortuorum dominetur.*

Objicies 1. Christus non judicabit homines qui jam credunt; ergo, &c.

Prob. antec. Ex Joann. 5. ubi dicitur: *Qui credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in*

& in judicium non venit, sed transit de morte ad vitam; ergo, &c.

Resp. nego conseq. Quia ibi, *judicium* non sumitur pro actu judicandi, sed pro condemnatione; unde sensus est: qui credit, non condemnabitur in extremo judicio; quo etiam sensu dicitur ibidem: *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii*, id est, condemnabuntur.

Objicies 2. Joann. 5. *Qui non credit, jam judicatus est*; ergo hic non stabit in judicio Christi.

Resp. dist. ant. Jam judicatus est per legem, ob illius transgressionem, *conced.* aliter, *nego anteced.* Illa porro condemnatio propter legis transgressionem, non impedit quominus etiam judicetur per Judicem, ad quem pertinet ferre sententiam mortis quoad executionem, in eum qui jam per legem morti addictus est quantum ad reatum & obligationem; nam Matth. 25. *Tunc dicet his qui a sinistris erunt: Discedite a me, maledicti, in ignem æternum.*

QUÆSTIO VI.

De Christi Sacerdotio.

Nota: Sacerdotium duobus modis sumitur, nimirum, 1. *Late* & improprie, pro facultate bonum opus exercendi, quo sensu, 1. *Petri* 2. omnibus fidelibus dicitur, *Vos estis genus electum, regale sacerdotium.* 2. Proprie & stricte, pro auctoritate, singulari titulo alicui collata, ad sacrificium proprie dictum Deo offerendum.

Hic sacerdotii nomen *proprie* sumitur, ac quæritur, 1. Utrum Christus fuerit vere ac pro-

proprie Sacerdos. 2. An fuerit Sacerdos pro- ut homo. 3. An Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

CONCLUSIO I.

Christus vere ac proprie fuit Sacerdos. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Hebr. 5. ubi Christo attribuuntur hæc verba Psalm. 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Et Hebræor. 4. dicitur: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jesum Filium Dei.*

Prob. secunda ratione: Sacerdos proprie, est ille qui publica auctoritate constituitur, ad offerenda Deo dona & sacrificia pro hominibus; atqui Christus 1. auctoritate publica, nempe divina, fuit constitutus Sacerdos, Hebr. 5. *Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu.* 2. Fuit constitutus ad offerenda pro hominibus dona & sacrificia; ibidem, *Pro hominibus constituitur . . . ut offerat dona & sacrificia pro peccatis;* ergo.

Objicies: Christus non immolavit hostiam; ergo non fuit proprie Sacerdos.

Resp. nego conseq. Quia ad verum sacrificium satis est, quod hostia ab eo offeratur, qui ad id constitutus est; atqui Christus, ex Ephes. 5. *tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis:* ergo.

Inst. Martyres vitam propriam pro Deo offerentes, non dicuntur, nec sunt Sacerdotes; ergo.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Christus ad offerendam hostiam corporis sui a Deo constitutus est, non autem Martyres.

CON-

CONCLUSIO II.

Christus non fuit Sacerdos prout Deus; sed prout homo hypostatice unitus Deo.

Prob. 1. Ex Apost. Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus;* sed qui assumitur ex hominibus, homo est; ergo.

Prob. 2. Ex PP. dicentibus cum D. Ambr. lib. 3. de fide, cap. 5. *Idem Sacerdos, idem & hostia;* atqui Christus fuit hostia prout homo Verbo substantialiter conjunctus; ergo.

Prob. 3. *ratione:* Quia Sacerdos debet esse medius inter Deum & homines, debetque habere superiorem cui sacrificet; atqui Christus non ut Deus, sed ut homo, est medius inter Deum & homines, & Deo inferior; ergo.

CONCLUSIO III.

Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

Prob. Ex Script. Hebr. 7. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Et ex Concilio Trident. sess. 22. cap. 1. *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum declarans* (Christus) *corpus & sanguinem suum, sub speciebus panis & vini, Deo Patri obtulit*, &c.

Quæres 1. *Quare Christus dicitur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech?*

Resp. Ratio est, quia sacrificium Christi ex parte rei oblatæ, expressius fuit repræsentatum per sacerdotium Melchisedech, quam per sacerdotium Aaron; nam Christus in ultima cœna suum corpus, & suum sanguinem incruento modo obtulit sub panis & vini speciebus, quibus olim Melchisedech, in suo sacri-

crificio, tanquam Sacerdos, usus fuerat, Genesis 14. *Melchisedech proferens panem & vinum, (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei.*

Quæres 2. *Quare Christus dicitur Sacerdos in æternum?*

Resp. dicitur in æternum, & quoad se, & quoad effectum. 1. Quidem *Quoad se*, quia Christus in suo munere sacerdotali non habuit successorem, sed eo adhuc fungitur, seipsum quotidie sacrificans Sacerdotum ministerio, quod sacrificium duraturum est usque in finem mundi: porro quæ diu durant, dici solent æterna. 2. *Quoad effectum*, qui est consummatio Sanctorum in gloria, quæ in æternum duratura est; & sic causa dicitur æterna ab æternitate effectus.

QUÆSTIO VII.

De Christi patrocinio.

Nota: PAtroni nomine intelligitur is, qui unum pro alio rogat & interpellat: unde hic quæritur, utrum Christus, ut homo, oraverit in terra, & nunc etiam in cælis oret pro nobis.

CONCLUSIO I.

Christus, ut homo, in hac vita vere ac proprie oravit pro nobis.

Prob. 1. Ex Scriptura: Lucæ 6. *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Ergo.

Prob. 2. ratione: Ut Christus in terris degens oraverit proprie dicta oratione, satis fuit, ut per voluntatem humanam, ex qua orabat, non po-

potuerit implere omne quod volebat, ſed tantum dependenter a Deo; atqui Chriſtus per voluntatem humanam, ex qua orabat, non potuit adimplere omne quod per illam volebat; ergo potuit, ac debuit ad divinam virtutem recurrere, ut, quæ volebat, obtineret.

Objicies: Chriſtus præſciebat quid futurum eſſet; ergo non debuit orare.

Reſp. nego conſeq. Nam ad orandum ſatis fuit Chriſto, ut ſciverit, id quod petebat, non futurum, ſecundum Dei decretum, niſi dependenter a ſua oratione.

Quæres: *An omnis oratio Chriſti fuerit ſemper exaudita?*

Nota: Duplex fuit oratio Chriſti, *una abſoluta*, per quam aliquid poſtulabat ex abſoluto obtinendi deſiderio, *altera conditionata*, per quam aliquid ex affectu duntaxat conditionata exoptabat.

Reſp. Oratio Chriſti abſoluta, ſemper fuit exaudita; non vero conditionata.

Prob. prima pars: Ex Joann. 11. ubi Chriſtus dixit Patri: *ego autem ſciebam, quia ſemper me audis.* Quod non poteſt intelligi, niſi de oratione abſoluta.

Ratio eſt, quia oratio Chriſti abſoluta, fuit ſemper divinæ voluntati conformis: nihil enim per eam voluit, niſi quod ſciret Deum abſolute velle, poſita ſua oratione; ergo, cum Dei voluntas abſoluta ſuum effectum ſemper obtineat, oratio Chriſti abſoluta, ſemper fuit exaudita.

Prob. ſecunda pars: Quia Chriſtus *Matth. 26.* oravit Patrem oratione conditionata, *Pater*, inquit, *ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte;* atqui non fuit exauditus; ergo.

CON-

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, etiam nunc in cælis orat pro nobis.

Prob. 1. Ex Scriptura, Roman. 8. *Christus, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*. Ad quæ verba D. August. *Epist.* 59. ait: *Nunquid interpellat, & non etiam postulat? immo vero quia postulat, pro eo positum est, interpellat*. Et D. Greg. in Psalm. 5. pœnitentialem: *Quotidie Christus orat pro Ecclesia de qua testatur Apostolus, quia sedens ad dexteram Patris, interpellat pro nobis*.

Prob. 2. *ratione*: Oratio, est expressio sui desiderii facta illi, qui juvare potest; atqui tale desiderium merito admittitur in Christo; ergo, &c. *Oratur in forma Dei*, ait D. August. in Psalm. 85. *Orat in forma servi*.

Objicies 1. Christus nunc non meretur; ergo nec orat.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod status viæ requiratur ad merendum, non autem ad orandum; atqui Christus non est in via; ergo.

Inst. 1. Qui orat, impetrat; sed qui impetrat, meretur; ergo qui orat, meretur.

Resp. dist. min. Qui impetrat, propter dignitatem actualem suæ orationis, meretur, *conc.* propter merita præterita, *nego min.* Cum itaque Christus, & Sancti in cælis, nobis aliquid impetrant, id eis conceditur, non propter meritum actuale, sed propter merita, quæ, cum in terris viverent, compararunt.

Inst. 2. Christus in hac vita sufficienter oravit; ergo nunc non orat.

Resp. dist. conseq. Non orat, ex indigentia, *conc.* ex abundantia, *nego conseq.* Christus ita-

que orat ex abundantia, eo modo quo amicus, qui ab amico gratiam sibi concedendam impetrasset, eandem gratiam tempore ipsius concessionis postulare non desineret.

Objicies 2. Si Christus adhuc hodie oret pro nobis, possemus illum rogare, ut oret pro nobis; atqui hoc est contra praxim Ecclesiæ, quæ in suis Litaniis nunquam dicit: *Christe, ora pro nobis;* sed, *miserere nobis*. Ergo.

Resp. dist. major. Possemus absolute, *conc.* si sit periculum erroris aut periculi, *nego major.* Illa ergo orandi formula non est usurpanda, 1. Ne connivere videamur cum Arianis, quando enim simpliciter rogatur aliquis, ut oret, tunc significatur ipsum habere superiorem quem possit orare, & quia, simpliciter loquendo, Christus non est inferior Deo, immo Deus ipse, non debet rogari, ut oret; sed potius, ut misereatur nostri. 2. Quia Christum debemus invocare secundum titulum ipsi magis honorificum; standum ergo est praxi Ecclesiæ, quæ errorum Arii & Nestorii vitandorum causa, renuit hunc orandi modum usurpare.

QUÆSTIO VIII.

De mediatione Christi.

Nota 1. Mediator, est is, qui medius est inter partes diffidentes; ut eas reconciliet. Porro mediator, alius est talis *simpliciter*, alius *secundum quid*.

Mediator *simpliciter*, est is, qui reconciliat partes diffidentes, non tantum orando & supplicando, sed etiam solvendo & satisfaciendo uni parti pro altera.

Mediator *secundum quid*, est is, qui reconciliat

ciliat partes diſſidentes, orando ſolum & ſupplicando uni parti pro altera, & quidem mediate; ſic Sancti & Sacerdotes ſunt mediatores Dei & hominum, quia interpellant Deum pro hominibus *mediate* tantum, nempe per Chriſtum qui nos redemit.

Certum eſt apud omnes, Chriſtum eſſe mediatorem Dei & hominum ſimpliciter, juxta illud Apoſtoli 1. ad Timoth. 2. *Unus eſt mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus:* quod de ſolo mediatore ſimpliciter intelligi poteſt.

Nota 2. Circa mediationem Chriſti, duplex eſt error. *Primus*, eſt Calvini, qui, *In duabus Epiſtolis ad Polonos contra Stancarum*, contendit Chriſtum ſecundum utramque naturam divinam & humanam, tanquam principium *quo*, mediatoris officio perfunctum fuiſſe; cum econtra Catholici omnes doceant Chriſtum eſſe mediatorem, prout eſt homo cum perſona Verbi unitus, ita ut natura humana Chriſti fuerit principium *quo* operationum, quibus mediatoris opera agebat: Verbum vero fuerit eorundem operum principium *quod*, a quo ſuum valorem ſubſtantialem deſumebant.

Secundus error, eſt ejuſdem Calvini & Lutheri, qui contendunt invocationem Sanctorum in cælis regnantium, (quos dicimus mediatores ſecundum quid) oppoſitam eſſe mediationi Chriſti, eique detrahere; quos errores duobus articulis confutabimus.

ARTI-

ARTICULUS I.

Utrum Christus sit mediator Dei & hominum secundum humanitatem, vel divinitatem?

CONCLUSIO.

Christus non est mediator Dei & hominum secundum divinitatem; sed secundum humanitatem in Verbo subsistentem. Est contra Calvinum.

Prob. 1. Ex Apost. ad Tim. 2. *Unus Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus.* Cur, quæso, addit, *homo*, nisi ad exprimendam naturam, secundum quam Christus est mediator? Hoc notat August. *serm.* 11. de verbis Apostoli: *Non ait; Christus Jesus,* inquit, *ne tu putares secundum Verbum dictum, sed addidit, homo, mediator Dei & hominum homo Christus Jesus.* Et lib. 2. de peccato orig. cap. 28. *Non per hoc mediator est, quod æqualis Patri, per hoc enim, quantum Pater, tantum & ipse a nobis distat: & quomodo erit medietas, ubi eadem distantia est? ideo Apostolus non ait: Christus Jesus: sed, homo Christus Jesus. Per hoc ergo mediator, per quod homo, inferior Patre, quia in forma servi; superior nobis, quia sine labi peccati.*

Prob. 2. Traditione PP. S. Cyrill. (*r*) ait: *Audiens quod dictus est Sacerdos propter humanitatem, erubescisne? deinde quomodo non admiratus es quod non secundum sacerdotum morem alteri fecerit sacrificii modum, sed sibi ipsi & Patri?*

(r) Apologia 12. cap. contra Orientales.

Patri? Ubi non solum aperte dicit, Christum esse Sacerdotem propter humanitatem, sed etiam innuit non esse talem propter divinitatem, dicens, obtulisse sacrificium *sibi ipsi & Patri*. Non enim potest unus & idem, ut idem, sacrificium offerre & accipere, accipit ergo ut Deus; offert ut homo.

Divus Augustinus, lib. 10. confess. cap. 43. *In quantum homo, in tantum mediator, in quantum autem Verbum, non medius, quia æqualis Deo.*

Prob. 3. ratione: Mediator debet esse medius, id est, aliquo modo distans ab utraque parte dissidente; atqui Christus, ut Deus, non potest esse medius inter Deum & homines, cum sit ipse Deus; ergo est medius, ut homo unitus Verbo; sic enim distat a Deo in natura, & ab hominibus in dignitate infinita gratiæ unionis.

Objicies: Sub ea ratione Christus est mediator, sub qua nos reconciliavit & pacificavit; atqui Christus, non reconciliavit, prout Deus ab humanitate præcisus; juxta illud 2. Cor. 5. *omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit per Christum*. Et illud Coloss. 1. *pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt*. Ergo.

Resp. dist. major. Sub ea ratione Christus est mediator, sub qua nos reconciliavit & pacificavit, supplicando & satisfaciendo pro nobis, *conc.* exaudiendo & acceptando satisfactionem præstitam, *nego major.* Atqui Christus nos reconciliavit prout Deus, &c. exaudiendo & satisfactionem acceptando, *conc.* supplicando & satisfaciendo, *nego minor.* Sic enim non fuit mediator, nisi qua homo unitus divinitati. Ex hac responsione patet, quod omnis mediator reconciliat & pacificat, sed non omnis,

qui

qui reconciliat & pacificat, continuo est mediator.

Inst. 1. SS. PP. asserunt necesse fuisse Christum esse Deum, ut esset mediator, *Neque enim liberaremur per unum mediatorem Dei & hominum*; inquit Augustinus Enchiridii capit. 18. *Nisi esset Deus*. Ergo Deus qua Deus, est mediator.

Resp. nego conseq. Equidem, ut Christus fuerit mediator, necesse fuit esset Deus, non quod debuerit opera mediatoris elicere per naturam divinam; sed ut illa mediatoris opera haberent ex persona divina dignitatem moralem infinitam, necessariam ad satisfaciendum Deo; itaque, cum is tantum sit mediator, qui opera elicit, per quæ impetrat reconciliationem; Christus formaliter fuit mediator per solam humanitatem, licet, præter formam humanitatis, debuerit habere divinum suppositum, quod pretium, & dignitatem operibus humanitatis conferret. Unde Divus Augustinus, *lib. 9. de Civitate Dei, cap. 15.* postquam dixit: *Quærendus est mediator, qui non solum, homo, sed etiam Deus sit*, addit: *Nec tamen ob hoc mediator est, quia Verbum, & maxime quippe immortale, & maxime beatum Verbum longe est a mortalibus miseris, sed mediator per quod homo.*

Inst. 2. Renovare corda & dari Spiritum sanctum sunt opera mediatoris; atqui illa opera soli Deo, ut Deus est, conveniunt; ergo.

Respond. dist. major. Renovare corda & dare Spiritum sanctum meritorie, sunt opera mediatoris, *conc.* efficienter, *nego maj.* Sic enim non est opus mediatoris, sed ejus apud quem mediator intercedit, id est totius Trinitatis,

ARTICULUS II.

Utrum invocatio sanctorum opposita sit mediationi Christi?

Nota: Hic *non quæritur* 1. Utrum liceat a Sanctis petere, ut nobis concedant beneficia spiritualia; certum est enim quod, *Omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum*. Jac. 1. Ergo nihil debemus a Sanctis petere, quam ut nobis impetrent a Deo illa gratiæ & gloriæ dona, quibus indigemus.

2. *Non quæritur*, Utrum Sancti sint mediatores nostri apud Deum simpliciter & immediate; certum est enim, quod Christus solus sit mediator noster simpliciter, Sancti sunt tantum mediatores secundum quid & mediate, quia quidquid a Deo nobis impetrant, per Christum impetrant, unde Ecclesia in suis orationibus, quæ de Sanctis sunt, hanc semper formam adhibet: *Concede nobis, Deus, intercessione hujus Sancti tale beneficium, per Christum Dominum nostrum.*

3. *Nec quæritur*, Utrum fideles aliquo præcepto teneantur Sanctos invocare; certum est enim, nullum, aut in Scriptura, aut in traditione, aut in Ecclesiæ decretis extare tale præceptum.

Quæritur ergo unice 1. Utrum Sancti una cum Christo regnantes, orent pro nobis. 2. Utrum bonum atque utile sit invocare Sanctos. Unde:

CON-

CONCLUSIO I.

Sancti, una cum Christo regnantes, orant pro nobis. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura Jerem. 15. *Dixit Dominus ad me, si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Ergo Moyses & Samuel jam mortui solebant orare pro populo Israel: neque enim dicitur: *si starent:* sed *si steterint*, proindeque illa verba non sunt de conditione impossibili.

2. Machab. 15. legitur, Judam in visu vidisse, *Oniam, qui fuerat Summus Sacerdos, orare pro omni populo Judæorum.* Et postea apparuisse *alium virum ætate & gloria mirabilem*, de quo dixit Onias: *Hic est fratrum amator & populi Israel, hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei.* Ad hunc locum nihil habet quod respondeat Calvinus, nisi hunc librum non esse canonicum, sed esse canonicum probavimus alio loco.

Tobiæ 12. Angelus Raphael sic Tobiam alloquitur; *Quando orabas cum lacrymis . . . . . ego obtuli orationem tuam Domino.* Atqui non obtulit ut eam Deo omniscio manifestaret; ergo ut pro Tobia intercederet.

Prob. 2. Traditione S. Cyprian. *lib.* 1. *Epist.* 1. ait: *Si quis hinc nostrum prior præcesserit, perseveret apud Deum nostra dilectio, pro fratribus & sororibus nostris, apud misericordiam Patris non cesset oratio.*

D. Greg. Nazianz. orat. 14. de obitu Patris sui, dicit: *Nunc magis proficit nobis precibus, quam antea doctrina.*

D. Hieron. Epist. ad Paulam, de obitu Blesillæ: *Pro te*, inquit, *Dominum rogat, mihique veniam impetrat peccatorum.*

D. August. lib. 7. de Bapt. contra Donatistas cap. 1. ait: *Adjuvet nos Cyprianus orationibus suis . . . ut, donante Domino, quantum possumus, bona ejus imitemur*. Eodem modo omnes alii Patres laudant orationes sanctorum defunctorum pro vivis.

CONCLUSIO II.

Pium est & utile Sanctos invocare. Est de fide, definita in Concil. Trid. sess. 25. his verbis: *Mandat Sancta Synodus omnibus Episcopis, &c. ut juxta Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ usum a primævis christianæ religionis temporibus receptum . . . . fideles diligenter instruant, docentes eos, Sanctos una cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum atque utile esse suppliciter eos invocare, & ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus J. C. D. N. qui solus noster Redemptor & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere*.

Prob. 1. *Ex Scriptura*: Pium & utile est invocare Angelos, Genes. 19. Angelus alloquitur Loth sic: *Ecce suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es*. Et Osee 3. de Jacob dicitur: *Invaluit ad Angelum, & confortatus est, flevit & rogavit eum*. Ergo pium quoque, & utile est invocare sanctos homines qui cum Christo regnant in cælis, de quibus dicitur Lucæ 20. *Æquales enim Angelis sunt, & Filii sunt Dei*.

Prob. 2. Pium & utile est invocare Sanctos viventes, *lib*. 1. *Regum*, *cap*. 7. Dicunt filii Israel ad Samuelem: *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum, ut salvet nos*. Et Roman. 5. Apostolus ait: *Obsecro vos, fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum*. Ergo simi-

similiter pium ac utile est invocare homines sanctos, qui cum Christo regnant in cælis.

Prob. conseq. Quia si nunc non sit pium ac utile Sanctos invocare, vel quia nolunt nobis succurrere; vel quia non possunt; vel quia quod oramus ignorant; vel quia ipsos invocando fit injuria Deo & Christo; atqui nihil horum dici potest; ergo, &c.

Non primum, cum nunc majori charitate sint præditi, quam cum in terris degerent, nam *de sua immortalitate securi, de nostra incolumitate solliciti sunt*, ait D. Cypr. serm. de immortalitate.

Non secundum, quia si poterant nobis succurrere, cum hic erant peregrini, quanto magis nunc poterunt in patria.

Non tertium, quia unde sciunt Angeli conversionem peccatorum, pro qua tantopere gaudent in cælis, *Luc.* 15. inde sciunt Sancti nostras preces.

Non quartum, quia similiter fieret injuria Christo, viventes Sanctos invocare. Hoc argumentum Calvinistæ nunquam solvere potuerunt.

Prob. 3. Traditione PP. S. Cyrillus Catechesi, 5. mystag. *Cum hoc sacrificium offerimus*, inquit, *facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, &c. ut Deus orationibus illorum, suscipiat preces nostras*, &c.

S. August. *serm.* 17. de verbis Apostoli, ait: *Injuria est enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.*

S. Gregor. Turonensis, *lib.* 1. *de gloria Martyrum*, *cap.* 49. dicit: *Cyprianus beatiss. Antistes & Martyr, salutem sæpius infirmis supplicantibus præstat.*

Ven. Beda, *lib.* 4. *in Cantica*, ait: *Sancto-*

rum vel Angelorum, vel hominum crebras pro nobis intercessiones quaramus: hæc sunt etenim firmissima ac tutissima S. Ecclesiæ præsidia.

Prob. 4. Ex Conc. General. Act. 11. Concil. Chalcedonensis Patres dixerunt: *Flavianus post mortem vivit; Martyr pro nobis oret.*

In Symbolo VI. cap. 7. dicitur: *Solo Deo Creatore adorato, invocet Christianus Sanctos, ut pro se intercedere apud majestatem divinam dignentur.*

In Synodo VII. Act. 6. legitur: *Cum timore omnia agamus postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ, item SS. Angelorum, omniumque Sanctorum.* His omnibus auctoritatibus accedit praxis Ecclesiæ nunquam interrupta.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Impium est invocare eum, qui Deus non sit; ergo.

Resp. nego ant. Alias esset impium invocare Sanctos qui adhuc in terris militant, quod aperte repugnat Scripturis.

Prob. antec. Impium est invocare eum, in quem non credimus, juxta illud, Roman. 10. *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt?* Atqui non credimus in Sanctos; ergo.

Resp. dist. maj. Eum in quem non credimus, impium est invocare, tanquam supremum bonorum auctorem, *conc.* tanquam Dei amicum, & intercessorem nostrum apud Deum, *nego maj.* Nec enim Sanctos invocamus, ut ipsi nobis dona conferant, sed ut ea pro nobis a Deo impetrent.

Instab. 1. Impia est praxis, quæ Christo est injuriosa; atqui praxis Sanctos invocandi, Christo est injuriosa; ergo.

Resp. nego min. Neque enim invocamus Sanctos, ut Christum adjuvent, ad impetrandum, sed

sed ut nos adjuvent, quo facilius per merita Christi impetremus. Deinde si valeret argumentum, etiam concluderet invocationem fidelium in terris degentium esse injuriosam Christo, quod tamen contrarium esse Scripturis fatentur Hæretici.

Inst. 2. Injuriosum est Christo, mediatorem apud Deum adjungere; atqui praxis invocandi Sanctos adjungit Christo mediatorem; ergo.

Resp. dist. maj. Injuriosum est Christo mediatorem adjungere, primarium & simpliciter, *conc.* secundarium & secundum quid, *nego maj.* Porro, juxta dicta superius, mediator secundarius & secundum quid, non est ille, qui pro nobis solvit ac satisfacit; sed est ille tantum, qui pro nobis orat per merita primarii mediatoris, & virtute gratiarum ab illo acceptarum, quod tantum abest, ut sit Christo injuriosum, quin potius ejus merita maxime commendet.

Instab. 3. Christus, ut mediator primarius, interpellat pro nobis; ergo si Sancti interpellant pro nobis, sunt etiam mediatores primarii.

Resp. dist. ant. Interpellat, simul, & satisfacit pro nobis, *conc.* interpellat tantum, quomodo Sancti pro nobis orant, *nego ant.* Ratio est; quia oratio Christi nititur propriis meritis oratio vero Sanctorum nititur meritis Christi.

Inst. 4. Christus, *Matth.* 6. docet solum Deum esse orandum, dicens: *Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cælis,* &c. Ergo Sancti non possunt orari.

Resp. nego ant. Alias, nec Christus, ut homo, posset orari, & Apostolus peccasset commendando se fidelium precibus. Itaque his verbis Christus docuit quid & quomodo orandum sit, non vero quis sit orandus; sciebant enim

Apostoli Deum esse orandum ut omnium bonorum auctorem ; sed nesciebant quid petendum esset & quo ordine , & ideo Christus utrumque eos docet.

Inst. 5. Concil. Laodicenum, Can. 35. damnat cultum Angelis exhibitum : *Non oportet Christianos, relicta Dei Ecclesia, abire, & Angelos nominare . . . quod est prohibitum*. Ergo.

Resp. dist. antec. Damnat cultum latriæ Angelis exhibitum, *conc.* cultum duliæ, *nego ant.* Itaque illud Concilium damnat hæresim Simonis Magi, qui docebat Angelos cultu latriæ adorandos, eosque sacrificiis placandos, quasi minores Deos, qui mundum condiderint; addit enim : *Si quis inventus fuerit huic occultæ idololatriæ vacare, sit anathema*; quod de solo cultu latriæ ipsis exhibito, potest intelligi. Ita Bellarminus, *lib.* 1. *de beatitudine Sanctorum*, *cap.* 20.

Objicies 2. Prorsus inutilis est invocatio Sanctorum ; ergo frustra a fidelibus adhibetur.

Prob. ant. Oratio, quæ ad Sanctos mortuos dirigitur, ab illis ignoratur ; ergo inutilis prorsus est.

Resp. nego ant. Quod est contra Scripturam, nam Lucæ 16. Abraham Epuloni diviti dixit : *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala*. Ergo hoc Abrahamo non erat ignotum. Item, *Lucæ* 15. Beati gaudent de pœnitentia cujuslibet peccatoris ; ergo cognoscunt actus liberos hominum viventium.

Inst. 1. Solus Deus scit hominis cogitationes, 3. Reg. 8. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum* ; ergo Sancti non eas cognoscunt.

Resp. dist. conseq. Non eas cognoscunt naturaliter & propria virtute, *conc.* supernaturaliter

liter & virtute divina, *nego conseq.* Preces ergo nostras cognoscunt quæ ipsis a Deo manifestantur, sive a principio suæ beatitudinis per intuitivam Dei visionem, ut docet Greg. magnus, *lib.* 12. *Moral. cap.* 14. Sive quando preces funduntur, per novam revelationem, ut vult D. August. (*f*) *Possunt spiritus mortuorum aliqua quæ hic aguntur, quæ necessarium est eos nosse . . . . Spiritu Dei revelante, cognoscere, sicut Prophetæ, dum hic viverent cognoscebant quæ illis revelanda Dei providentia indicabat.*

Inst. 2. Eccl. 19. dicitur: *Mortui nihil noverunt amplius;* ergo.

Resp. dist. ant. Nihil noverunt amplius, naturaliter, *conc.* supernaturaliter, *nego ant.* Omnia enim, quæ ad eos pertinent, vident in Deo.

Inst. 3. Sancti in cælo nihil sibi mereri, vel impetrare possunt; ergo multo minus aliis.

Resp. nego secundam partem ant. Licet enim nihil sibi, nec aliis possint mereri, quia non sint amplius in statu meriti; tamen ex meritis præcedentibus possunt & sibi & aliis impetrare id quod orando petunt: nimirum sibi gloriam corporis, nobis autem omnia quibus indigemus.

Inst. 4. Sancti jam præmium meritorum suorum acceperunt; ergo nihil amplius eis debetur.

Resp. dist. ant. Jam acceperunt præmium essentiale, *conc.* accidentale, *nego ant.* Porro ad præmium accidentale pertinet gloria eorum corporis, & potestas impetrandi a Deo quidquid ab eo, tanquam ejus amici, petunt.

Instab. 5. Deus paratissimus est nos audire, ma-

(*f*) Lib. de cura pro mortuis c. 15.

magisque nos diligit, quam ullus Sanctorum; ergo frustra invocantur Sancti.

Resp. nego conseq. Licet enim Deus nos audire sit paratissimus, nosque magis diligat quam ullus Sanctorum, adhuc tamen magis est paratus nos audire cum Sancti nobiscum orant; quia Sanctos magis amat, quam nos, cum ei sint magis grati: unde Job ult. dicit Deus: *Ite ad servum meum Job, ut oret pro vobis*. Sunt ergo aliqua beneficia quæ Deus decrevit nobis non aliter concedere, quam per intercessionem Sanctorum.

CAPUT VII.

De adoratione, sive cultu Christi, ejus Matris, Sanctorum, Imaginum & Reliquiarum.

Nota 1. Adoratio generatim sumpta, est *testificatio excellentiæ alterius, & propter illam, nostræ erga eum submissionis*. Quare in adoratione tria requiruntur; 1. Actus intellectus, excellentiam alienam apprehendentis. 2. Actus voluntatis eandem approbantis, seque ei subjicientis. 3. Actus protestativus excellentiæ alienæ, & submissionis propriæ ad illam: qui actus vel est externus, ut in hominibus capitis inclinatio, genuflexio, &c. vel est internus tantum, qualis est adoratio in Angelis, & anima rationali.

Nota 2. Adoratio dividitur 1. in civilem & sacram.

Adoratio *civilis*, ea est, quæ alicui exhibetur propter aliquam excellentiam naturalem & politicam; sic *Genes.* 23. Abraham filios Heth adoravit, sic adorantur Reges, Superiores, &c.

Adoratio *sacra*, seu *religiosa*, est ea, quæ alicui exhibetur propter aliquam supernatura-

lem

lem excellentiam. Hæc, propter excellentiæ diversitatem, triplex est, nempe *latria*, *dulia*, & *hyperdulia*; quæ voces non tam spectantur secundum sensum grammaticalem, quam secundum usum, secundum quem:

Latria, est adoratio quæ soli Deo exhibetur propter infinitam ejus excellentiam, qua supremum in res omnes creatas habet dominium. Cultus latriæ secundum communem usum exprimitur per nomen, *adoratio*.

Dulia, est adoratio quæ Sanctis exhibetur propter eorum gratiæ & gloriæ supernaturalem perfectionem & excellentiam.

Hyperdulia, est adoratio quæ soli B. M. V. exhibetur propter eximiam ejus supra omnes alias creaturas præeminentiam; unde hic cultus mediat inter latriam & duliam.

Dividitur 2. in absolutam & relativam.

Adoratio *absoluta*, est ea, quæ exhibetur alicui propter excellentiam sibi inexistentem, in qua sistit, nec ulterius tendit.

Adoratio *respectiva*, est ea, quæ exhibetur alicui propter excellentiam, non propriam, sed alterius quem repræsentat, vel ad quem relationem habet: talis est illa quæ redditur imaginibus; refertur enim ad exemplar cujus imagines sunt. His præsuppositis.

Quæritur 1. Utrum Christus, B. Virgo & Sancti colendi sint, & quo cultu. 2. Utrum imagines Christi, B. M. V. & Sanctorum sint colendæ, & quo cultu. 3. Utrum vera Crux & Reliquiæ Sanctorum sint colendæ, & quo cultu: triplici quæstione.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Utrum Christus, Beata Virgo, & Sancti, sint colendi, & quo cultu?

Nota: Certum est, apud omnes, Christum, quatenus est hic homo, adorandum esse adoratione absoluta latriæ, quia sic sumptus, est verus Deus; difficultas ergo solum remanet utrum humanitas Christi, prout est unita Verbo, & velut unum totum cum illo constituens, sit colenda cultu latriæ.

CONCLUSIO I.

Christus, ut homo, sive humanitas Christi, prout conjuncta Verbo divino, adorari debet cultu latriâ absoluto.

Prob. 1. Ex Scriptura, Philipp. 2. *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem... propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum.* Ex quo sic argumentor: Apostolus ibi loquitur de eo, quem Deus exaltavit in meritorum mercedem; atqui is non est Christus prout est Verbum, sed tantum prout est homo, nec enim meruit, nec exaltari potuit ut Deus; ergo Christo prout homini, seu humanitati Christi, Deus exhiberi voluit ab omni creatura absolutam latriæ adorationem, per genuflexionem, significatam.

Prob. 2. Ex PP. D. Athanas. *Epist. ad Adelphium* loquens de adoratione Christi, ait: *etsi enim ipsa caro seorsim spectata, pars sit rerum creatarum, attamen Dei facta est corpus: neque vero hujusmodi corpus a Verbo dividentes* ado-

adoramus, neque cum Verbum volumus adorare, ipsum a carne removemus. Ergo si humanitas a Verbo dividi non debet, eadem ipsi debetur species adorationis, quæ Verbo divino exhibetur.

D. Damascen. *lib. 3. de fide*, expresse asserit carnem & Verbum in Christo unica adoratione coli, *unus igitur Christus*, inquit, *Deus perfectus & homo perfectus, quem adoramus cum Patre & Spiritu, unica adoratione cum ejus immaculata carne; neque tamen, hoc agentes, creaturæ servimus: non enim velut nudam carnem adoramus, sed ut divinitati conjunctam.* Ergo objectum adorationis, est, tum Verbum, tum humanitas Verbo conjuncta; *adoro utrumque*, addit, *quod est Christi propter divinitatem carni copulatam.* Quæ est adorationis motivum.

D. Ambros. *lib. 3. de Spiritu sancto cap. 11.* explicans hæc verba Ps. 98. *Adorate scabellum pedum ejus, quia sanctum est*, ait: *per scabellum terra intelligitur: per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus, & quam Apostoli in Domino Jesu adorarunt.*

Prob. 3. Ex definitionibus Concil. Generalium. Concil. V. *Si quis*, inquit, *duas adorationes introducit, & non una adoratione Verbum incarnatum cum propria ejus carne adorat, anathema sit.* Eodem modo loquuntur alia Concilia.

Prob. 4. *ratione.* Tota Christi persona supremo latriæ cultu adoratur; atqui tota persona Christi non est solum personalitas Verbi, sed etiam omnis natura quæ in illa subsistit; ergo cum adoratur persona Christi, eadem adoratione adoratur humanitas Christi subsistens subsistentia Verbi.

Sol.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Soli Deo cultus latriæ debetur: atqui humanitas Christi non est Deus; ergo.

Resp. dist. min. Humanitas Christi, a Verbo separata, *conc.* cum Verbo hypostatice unita, *nego minor.* Porro hic spectamus humanitatem Christi, prout est conjuncta cum Verbo in unitate personæ Verbi, cujus est natura; ergo simul cum Verbo adoratur eodem latriæ cultu, non quidem propter suam propriam excellentiam, sed propter insitam Verbi excellentiam.

Inst. Si humanitas Christi adoretur tantum propter excellentiam Verbi cum quo unitur, adoratur cultu latriæ relativo; atqui ex nobis humanitas Christi adoratur tantum propter excellentiam Verbi; ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam cultus relativus, est is, quo unum suppositum adoratur propter excellentiam alterius suppositi; quando autem humanitas adoratur propter excellentiam Verbi, adoratur propter excellentiam sui proprii suppositi.

Objicies 2. Natura, quæ excellentiam habet distinctam ab excellentia sui suppositi, potest coli cultu distincto ab eo qui exhibetur suo supposito; atqui humanitas Christi habet excellentiam gratiæ & gloriæ, distinctam ab excellentia increata Verbi; ergo.

Respond: dist. major. Si illa excellentia non sit conjuncta cum excellentia, quæ majorem cultum exigat, *conc.* si sit conjuncta, *nego maj.* Porro excellentia humanitatis Christi est conjuncta cum infinita Verbi excellentia, & ideo debet eodem latriæ cultu coli, ac Verbum. *Ratio est*, quia in publico cultu præcipuus per- sonæ

sonæ titulus spectari debet; neque enim probaretur qui Benedictum XIV. ut Archiepiscopum Provinciæ Romanæ, non ut Summum totius orbis Pontificem, salutaret; talis enim salutatio esset injuriosa potius, quam honorifica, ut patet.

Inst. D. Damasc. *Orat.* 1. *de Imaginibus*, ait: *Non materiam, sed materiæ auctorem adoro, qui propter me materia factus est. . . . materiam vero, per quam mihi salus parta est, colere non desinam, non tamen ut Deum, absit.* Ergo humanitas Christi adorari debet cultu inferiori, nempe hyperduliæ.

Resp. dist. antec. Humanitas Christi non debet adorari ut Deus, propter suam excellentiam, *conc.* propter excellentiam Dei, cujus est aliqua natura, *nego ant.* Sese explicat Div. Damasc. lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 3. *Ipsius caro*, inquit, *suapte quidem natura . . . haudquaquam adoranda est, utpote condita: at cum Deo Verbo copulata sit, ob ipsum, & in ipso adoratur.*

CONCLUSIO II.

B. Virgo, cæterique Sancti, colendi sunt aliquo cultu religioso absoluto. Est de fide contra Lutheranos, & Calvinistas, definita *in Concil. Trid. Sess.* 25. de invocatione Sanctorum.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ docet Patriarchas Spiritu Dei motos, Angelis religiosum cultum exhibuisse; sic Genes. 1. *Abraham cucurrit in occursum eorum* (Angelorum) *de ostio tabernaculi sui, & adoravit in terram.* Et Josue 5. dicitur, quod cum Angelus ipsi apparuisset & dixisset: *Sum Princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, & adorans, ait*: atqui eadem est ratio de hominibus beatis, ac de Angelis; ergo sicut Angeli cul-

li cultu religioso, in eorum eximia sanctitate fundato, coluntur, ita & Sancti cum Christo regnantes coli possunt.

Prob. 2. *ex tradit. PP.* D. Hieronym. Epist. ad Riparium contra errores Vigilantii, qui primus cultum Sanctorum abjecit, ait: *Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait, qui vos spernit, me spernit.*

S. Damasc. lib. 4. de fide, cap. 16. *Honorare decet Sanctos, ut amicos Christi, ut filios, & hæredes Dei.*

D. Ambros. serm. 6. *Quisquis honorat Martyres*, inquit, *honorat & Christum: & qui spernit Sanctos, spernit & Dominum.*

Probat. 3. Ex praxi Ecclesiæ, quæ Sanctos semper venerata est, dies festos in eorum honorem instituit, templa Deo in memoriam eorum dicavit, &c. ergo, &c.

Probat. 4. *ratione*: Tam licet Sanctos cultu religioso colere ob eorum supernaturales dotes, quam licet cultu civili & politico honorare Principes, Nobiles, &c. atqui.

CONCLUSIO III.

Sancti colendi sunt cultu duliæ, sed beatissima Virgo cultu hyperduliæ.

Prob. prima pars: Quia cultus *duliæ*, est is qui exhibetur multis ob eorum excellentiam creatam & supernaturalem, nec alicui est singularis; atqui cultus Sanctis, & quidem omnibus, exhibetur ob eorum excellentiam creatam & supernaturalem, nimirum propter dona gratiæ & gloriæ quibus cumulantur; ergo.

Prob. secunda pars: Quia cultus *hyperduliæ*, est is qui exhibetur uni singulari personæ creatæ propter eximiam & singularem excellentiam supernaturalem; atqui beatissima Virgo, ex ma-

maternitate Dei contraxit eximiam ac singularem aliquam excellentiam, qua cæteros omnes Sanctos transcendit; ergo debet coli cultu aliquo speciali, ac majori, eo quo cæteri Sancti coluntur, qui cultus vocatur, *hyperdulia*.

Solvuntur objectiones contra cultum Sanctorum.

Objicies 1. Apostolus, 1. *ad Tim.* 1. dicit: *Soli Deo honor & gloria*; ergo solus Deus est cultu religioso colendus.

Resp. dist. conseq. Solus Deus est colendus cultu latriæ, *conc.* cultu inferiori, *nego conseq.* Nam ibidem Apostolus ait: *Gloria & honor omni operanti bonum*.

Inst. 1. Servitus & submissio soli Deo debetur; atqui in omni cultu est servitus & submissio; ergo.

Resp. dist. major. Servitus & submissio suprema, *conced.* servitus inferior, *nego major.* Cultus porro, qui exhibetur propter excellentiam creatam, inferior est eo, qui soli Deo exhibetur propter excellentiam increatam & infinitam.

Inst. 2. S. Petrus, *Act.* 17. cultum, qui sibi exhibebatur a Cornelio recusavit, *Dicens, surge, nam & ego homo sum*. Ergo D. Petrus inquit solum Deum esse colendum.

Resp. nego conseq. Nam D. Petrus ex humilitate & modestia ita se gessit, non autem ex eo quod putaret hoc esse illicitum: *Hoc faciens*, inquit D. Chrysost. *Homil.* 23. in acta Apostol. *humilitatem suam ostendit, & alios docuit*.

Inst. 3. Apocal. 19. Angelus Joanni volenti ipsum adorare, dixit: *Vide ne feceris, conservus*

enim

enim tuus sum . . . . Deum adora: Ergo Sancti non sunt colendi.

Resp. nego conseq. Non enim Angelus hunc cultum recusavit, quod sit illicitus, nam constat ex locis a nobis citatis Angelos bonos adorationem ab hominibus oblatam non semper recusasse, sed hunc honorem recusavit Angelus propter duas rationes: *Prima*, est Divi Augustini, quia scilicet Angelus sic apparuit, ut potuerit existimari Christus, quare monendus fuit Divus Joannes, ne cultum latriæ exhiberet.

Secunda, est Gregor. Magni, quia nempe postquam Deus factus est homo, Angeli apparentes facile non permiserunt se coli ab hominibus, præcipue ab Apostolis ad procurandam Dei gloriam destinatis. Porro Angelum non rejecisse adorationem, quia erat illicita, patet ex *Apoc.* 22. ubi D. Joann. iterum voluit Angelum adorare, quod certe nunquam tentasset, si credidisset hanc adorationem sibi prohiberi ut illicitam.

Inst. 4. Apostolus *Coloss.* 2. ait: *Nemo vos seducat in humilitate & religione Angelorum*. Atqui ibi reprehendit quosdam, qui Angelis cultum exhibebant; ergo, &c.

Resp. dist. min. Reprehendit quosdam, qui Angelis exhibebant cultum latriæ, *conc.* cultum duliæ, *nego min.* Hic ergo Apostolus damnat cultum, quem aliqui, hausto a Platonicis errore, exhibebant Angelis, per quos mundum fuisse conditum & nos reconciliatos Deo dicebant, non autem per Christum, quem Angelis inferiorem esse contendebant, ut interpretatur D. Chrysost. *Hom.* 7. in hunc locum: *Sunt nonnulli*, inquit, *qui dicunt non oportere per Christum reconciliari, & ad Patrem accede-*

re,

re, sed per Angelos. Quos arguit Apostolus his verbis sequentibus : *Et non tenens caput*, (id est, Christum) *ex quo totum corpus . . . cre- scit in augmentum Dei.*

Instab. 5. Idem significant dulia ac latria, utrumque enim servitutem significant ; atqui Sancti non possunt adorari cultu latriæ ; ergo nec cultu duliæ.

Resp. dist. maj. Idem significant dulia & latria, secundum vim nominis, *conc.* secundum usum Ecclesiæ, *nego major.* Nam secundum usum Ecclesiæ, *latria*, significat servitutem supremam, quæ soli Deo exhibetur ; *dulia* vero significat servitutem imperfectam & honorariam, quæ exhibetur Sanctis qui cum Christo regnant.

Objicies 2. Multi PP. damnant cultum Sanctis hominibus & Angelis exhibitum ; ergo.

Resp. dist. ant. Damnant cultum latriæ Sanctis exhibitum, *conc.* cultum duliæ, *nego ant.* sic D. Epiphan. *hæresi* 79. reprehendit Collyridianos, qui B. Virginem cultu supremo colebant, atque mulieres constituebant quæ ei offerrent sacrificia.

Inst. D. Augustin. *lib. de moribus Ecclesiæ*, eos reprehendit, qui sepulchra Martyrum colunt ; ergo.

Resp. dist. ant. Reprehendit eos, qui sepulchra Martyrum colunt, perverse, & inordinate, *conc.* religiose, *nego antec.* Sese exponit, *ibidem*, D. Augustin. dicens : *Novi multos esse, qui luxuriosissime super mortuos bibant.* Qui cultus erat perversus & gentilitatem sapiens. Aperte vero D. August. laudat cultum duliæ Sanctis exhibitum, ait enim l. 20. contra Faustum c. 21. *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat . . . colimus Martyres*, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Utrum imagines Christi, B. Mariæ Virginis, & aliorum Sanctorum, sint colendæ, & quo cultu.

Nota 1. Differt imago ab idolo, quod *Imago* sit similitudo rei veræ, seu repræsentet id quod est; econtra *idolum* sit similitudo rei falsæ, seu repræsentet id quod non est, sic repræsentatio dei Jovis est idolum, quia Jupiter repræsentatur tanquam deus, cum talis non sit.

Nota 2. Sæculo Ecclesiæ VIII. omnem imaginum cultum, ut illicitum & impium, damnarunt *Iconoclastæ*, quorum Princeps fuit *Leo Isaurus* Orientis Imperator, qui publico edicto omnes Imagines e templis tolli jussit, atque multos Christianos, Imaginum defensores, martyrio delevit. Hujus Filius, *Constantinus Copronymus*, Imperii & impietatis paternæ hæres, convocavit conciliabulum Constantinopoli, cui interfuerunt 333. Episcopi, in quo cultus imaginum proscriptus fuit; quod conciliabulum, cum Iconoclastarum hæresi, fuit damnatum in Concilio Nicæno II. oecumenico VII.

Hæresim Iconoclastarum ubique proscriptam, ex inferis suscitarunt *Sæculo XII.* Albigenses, *Sæculo XIV.* VVicleфitæ, & *Sæculo XVI.* Lutherani & Calvinistæ, contra quos sit:

CONCLUSIO I.

Cultus Imaginum Christi, & Sanctorum, licitus est, pius ac religiosus. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Exodi* 25. duo Cherubi-

rubini ad Arcæ latera positi, Imagines erant Angelorum: atqui Cherubinis illis cultus religiosus exhibebatur a Judæis; ergo, &c. idem dici debet de *serpente æneo*, quem Moyses jussu Dei erexit in deserto, qui erat Christi in Cruce pendentis figura; & de *Arca fœderis*, quæ cum Dei Majestatem exhiberet, tanto honore fuit venerata ab Israelitis, ut coram illa adorantes procumberent, Josue 7. *Josue pronus cecidit super terram coram Arca Domini usque ad Vesperam, tam ipse, quam omnes senes Israel.*

Prob. 2. *Traditione PP.* D. Basil. Epistola *ad Julianum Apostaram*, ait: *Characteres Imaginum ipsorum* (Apostolorum & Martyrum) *honoro, & palam adoro, hoc enim nobis a Sanctis Apostolis traditum, non est prohibendum.*

D. Chrysost. *in liturgia*, dicit: *Sacerdos, ad Imaginem Christi, caput inclinet.*

D. Damasc. *lib.* 4. *de fide, cap.* 17. cultum Crucis & Imaginum, asserit esse traditionem Apostolicam.

Prob. 3. *Ex Concil. generalibus*, Nicæno II. in quo damnati fuerunt Iconoclastæ, quod sic pronuntiat: *Definimus . . . . sicut figuram pretiosæ ac vivificæ Crucis, ita venerabiles & sanctas imagines proponendas . . . . congruenter in sanctis Dei Ecclesiis, &c. quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto, qui eas contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam & desiderium & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solam naturam divinam decet, impertiendam . . . sic enim robur obtinet SS. PP. nostrorum doctrina, id est, traditio sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines terræ suscepit Evangelium*

Concil. Trid. in quo damnati sunt Lutherani & Calvinistæ, docet; Sess. 25. *Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas ac retinendas: eisque debitum honorem & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in eis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant; ita ut per Imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus; & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur.*

Prob. 4. *ratione:* Quando res aliqua digna est honore, ejus quoque imago digna est illo honore, sic quia Rex cultu civili dignus est, ejus imagines cultu civili honoramus, quia *qui adorat imaginem, in ipsa adorat imperatorem*, ait D. Athanas. *serm.* 4. *contra Arianos;* atqui Christus, & Sancti, aliquo cultu religioso digni sunt, ut supra probatum est; ergo & eorum imagines.

Confirmatur, quia sanctas imagines in templis honorifice collocatas, atque fidelium venerationi expositas fuisse testantur veteres PP. pene omnes & Historiographi. Religiosum & pium referre putavi antiquissimum monumentum, quod propriis oculis vidi *Neapoli* in Catacumbis, in quibus adhuc hodie Christi sub pastoris habitu ovem deperditam reportantis; Virginis Deiparæ filium ablactantis; Petri & Pauli, extant imagines supra rupem variis coloribus auro mixtis, depictæ, quarum conservationem, nonnisi singulari Dei providentiæ adscribere, non dubitavi.

CON-

CONCLUSIO II.

Imagines Christi, & ejus Crucis, cultu latriæ respectivo: imagines B. M. V. cultu hyperduliæ respectivo; & imagines Sanctorum, cultu duliæ respectivo, sunt colendæ.

Prob. 1. Ex Conciliis œcumenicis, Concil. Nicænum II. rationem reddens cultus, quem SS. Imaginibus decernit, ait: *Imaginis enim honor ad primitivum transit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam.* Idem habet Conc. Trid. suprà citatum.

Prob, 2. *ratione:* Quia ex dictis, Christus colitur cultu latriæ absoluto; B. V. M. cultu hyperduliæ absoluto; & Sancti cultu duliæ item absoluto; atqui imagines coluntur per relationes ad prototypa; ergo imagines Christi cultu latriæ relativo; imagines B. V. cultu hyperduliæ relativo; & imagines Sanctorum cultu duliæ respectivo, sunt colendæ.

Solvuntur objectiones contra cultum imaginum.

Objicies 1. Scriptura vetat cultum imaginum; Exodi 20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem.* Ergo.

Respond. nego antec. Ibi enim sola prohibetur idololatria, seu cultus imaginum & simulacrorum quæ a Paganis proponebantur adoranda cultu latriæ instar Deorum; quod constat, tum ex his verbis antecedentibus: *Non habebis deos alienos coram me, non facies tibi sculptile,* &c. tum ex his consequentibus: *Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.* Tum ex eo quod dicitur Levit. 26. *Non facietis vobis idolum & sculptile . . . . ut adoretis eum;*

videlicet cultu latriæ, ut faciebant cæteræ nationes.

Objicies 2. Concil. Eliberitanum, *can.* 36. statuit, *Picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur & adoratur in parietibus depingatur;* ergo.

Respond. disting. anteced. Statuit picturas in Ecclesia esse non debere, quia locus & tempus id postulabant, *conc.* quia illicitus est earum cultus, *nego antec.* prohibuit ergo Concilium ne imagines in parietibus Ecclesiarum depingantur. 1. Propter metum, ne, imminente persecutione, Christiani eas secum auferre, aut occultare non possent, & ita Paganis & Judæis ludibrio essent. 2. Propter periculum idololatriæ, quod tunc temporis probabiliter imminebat, nam in omnibus fere actis illius Concilii agitur de iis, qui labuntur in idololatriam.

Inst. 1. Duo Concilia Constantinopoli habita, *Primum*, sub Leone Isauro, *Secundum*, sub Constantino Copronymo, definierunt illicitum esse cultum imaginum; ergo.

Resp. nego conseq. Illa enim duo Concilia, non fuere legitima, sed Conciliabula a seditiosis Episcopis, sub Imperatoribus Iconoclastis, contra voluntatem Romani Pontificis, coacta, quæ a Concilio Nicæno II. fuerunt damnata, & semper ab Ecclesia rejecta.

Inst. 2. Concil. Francofordiense, præsentibus Legatis Hadriani I. damnavit VII. Synodum, Nicænum II. ob probatum in illo Concilio cultum imaginum; ergo, &c.

Resp. nego ant. Neque enim Concilium Francofordiense ideo damnavit Concil. Nicænum II. quia probavit cultum legitimum sacrarum Imaginum; sed quia, errore facti, credidit hoc Concilium definiisse imagines Sanctorum cultu latriæ

latriæ absoluto adorandas esse, itemque tale decretum a Græcis, sine consensu Summ. Pontificis, latum fuisse. Huic errori occasionem dedit confessio fidei Constantini, Constantiæ Cypri Episcopi, a Concilio Nicæno approbata & recepta, sed e Græco in Latinum male reddita, his verbis: *Suscipio & amplector sanctas & venerabiles imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali Trinitati emitto*. Cum sic in Græco habeatur: *His consentio & concors sum, suscipiens & cum honore amplectens sanctas & venerandas imagines: ac latriæ adorationem soli supersubstantiali ac vivificæ Trinitati defero*. Ex quo patet Patres Francofordienses, neque rejecisse definitionem Nicænam, neque damnasse cultum imaginum, sed tantum cultum latriæ illis deferendum, sicut defertur vivificæ Trinitati, (quem etiam cultum damnat VII. Synodus) damnasse, his verbis: *Allata est in medium quæstio de Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur; hoc autem Patres nostri, adorationem renuentes, contempserunt, atque consentientes damnaverunt*. Nec parit difficultatem, quod Canon Francofordiensis, Synodum appellet Constantinopolitanam, non Nicænam; id enim ex hoc provenit, quod Synodus Nicæna II. fuit primum Constantinopoli congregata, deinde Nicæam translata.

Instab. 3. Libri quatuor *Carolini* dicti, quos Carolus magnus aut exaravit, aut exarari jussit contra definitionem Concilii Nicæni II. cultum imaginum in Concilio Nicæno II. definitum damnant; ergo.

1. *Aliqui respondent ad hoc argumentum*, auctorem librorum Carolinorum damnasse cultum imaginibus a Concilio Nicæno decretum, quia, errore facti, cultum latriæ ipsis a PP. Nicænis decretum fuisse existimabat, eo quod infida actorum illius Concilii translatione usus fuerit: hocque probant, 1. *Ex libro primo Carolino, cap. secundo*, ubi dicitur: *Non mediocris est error, cum aliud adoratur religionis cultu, quam is qui dixit: Dominum tuum adorabis, & illi soli servies.* Loquitur ergo de cultu soli Deo debito, alias non sibi constaret auctor, qui admittit cultum Sanctorum. 2. *Ex titulo, cap. 17. libri 3.* qui sic habet: *Insipienter Constantinus Constantiæ Cypri Episcopus dixit: suscipio . . . . . . imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali Trinitati emitto.* Ubi certe damnatur cultus latriæ imaginibus exhibitus. 3. *Et tit. cap. 18.* qui est: *Quod Euthymius Sardensis a præfati Constantini errore non multum dissentit in eo quod ait: ex toto corde suscipio venerandas imagines cum condecenti honore & amplectabili adoratione.* Ergo licet per hanc vocem, *amplectabili*, nomen *adoratio*, referatur ad cultum duliæ, tamen auctor Carolinorum ex errore illud de cultu latriæ interpretatus est, cum dicat, confessionem *Euthimii* non multum differre ab infida translatione confessionis *Constantini* in Cypro Episcopi.

2. *Alii respondent*, auctorem lib. Carolinorum, aliosque Episcopos Gallos, cultum, quem Græci imaginibus deferebant, non rejecisse quoad substantiam, sed tantum quoad varios modos, quibus illas honorabant, v. g. luminibus, thurificatione, genuflexione, corporis prostratione, & aliis similibus modis, qui cum non essent in usu apud Gallos, ac superstitio-

nis

nis aliquid redolere videri potuissent cum imperitorum scandalo, ab auctore Carolinorum improbati fuerunt, salva remanente cultus substantia: *Nam etsi*, ait præfatus auctor, *a doctis quibusque vitari possit, hoc, quod illi in adorandis imaginibus exercent, qui videlicet, non quid sint, sed quid innuant, venerantur; indoctis tamen quibusque scandalum generant, qui nihil aliud in his, præter id quod vident, venerantur & adorant.*

Inst. 4. Conventus Parisiensis, *ann.* 824. jussu Ludovici Pii convocatus, damnat iterum, & Conc. Nicænum, & cultum imaginum; ergo.

Resp. disting. ant. similiter: Damnat cultum imaginum superstitiosum, quem errore veteri PP. Parisienses Græcis imputabant ob male redditam confessionem Constantini, *conc.* cultum legitimum, *nego ant.* sese explicant illustrissimi Præsules in Epistola *Ad Ludovicum Pium*, his verbis: *Imagines SS. stulta præsumptione non sunt confringendæ, & ad injuriam Sanctorum abolendæ; sed potius, hujuscemodi superstitione remota, juxta veram religionem, memoriæ & amoris causa, ob recordationem eorum, quorum imagines sunt habendæ, sicut a B. Gregorio, satis catholice, perspicueque dictum declaratur.* Non ergo rejicit cultum duliæ, qui in eo potissimum positus est, ut imagines in templis honorifice collocentur, *ad memoriam & honorem eorum, quorum imagines sunt.*

Objicies 3. Multi Patres aperte damnant cultores imaginum; namque: 1. S. Irenæus, *lib.* 1. *cap.* 24. ponit inter alios Carpocratis & Gnosticorum errores, quod colerent imaginem Christi.

2. D. Ambros. *orat. de obitu Theodosii*, ait: *Helena Crucem invenit, Regem adoravit, non lignum utique, qui est error Gentilium.*

P 4 3. D. Hie-

3. D. Hieronym. *in cap.* 3. *Danielis*, dicit: *Cultores Dei, imagines adorare non debent.*

4. D. Aug. lib. de moribus Ecclesiæ, c. 34. *Novi multos esse sepulchrorum & picturarum adoratores.*

5. D. Epiphan. Epistola ad Theodosium Imperatorem: *Habete*, inquit, *in memoria, ne imagines inducatis, sed per memoriam habete Deum in cordibus vestris.*

Resp. dist. ant. Multi Patres aperte damnant imaginum cultum, perversum, & superstitiosum, *conced.* cultum legitimum, *nego antec.* Id evidenter patet, nam:

1. Divus Irenæus Carpocratem arguit, quod imaginem Christi eo modo coleret, quo gentiles idola colunt, nimirum sacrificiis, *cum quibus idolis*, inquit, *etiam alias imagines Jesu collocant, collatasque adorant, & gentium ministeria perficiunt.*

2. D. Ambr. solum vult Helenam ante Crucem Christi prostratam, non adorasse lignum cultu latriæ absoluto, sed ipsum Christum, quod & nos vere docemus.

3. D. Hieronymus loquitur de simulacris gentium, arguit enim eos qui deos gentium adorant, quod tres pueri facere recusarunt in Babylone.

4. D. August. de iis loquitur, qui ad quorumcumque hominum sive tumulos, sive picturas, festa conviviis celebrabant: *Nolite consectari turbas imperitorum*, inquit, *qui, vel in ipsa vera religione superstitiosi sunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliti sint quid promiserint Deo. Novi multos esse sepulchrorum & picturarum adoratores.*

5. Epistola D. Epiphanii est supposititia, ut variis argumentis probant Patres Nicæni, quibus hæc verba addunt: *Deinde, in historia Hæresum*

rsum ab ipso facta, venerationem imaginum non recensuit. Denique libri S. Epiphanii notissimi sunt, quæ autem objiciuntur penitus ignota.

Objicies 4. Pictura, lignum, &c. non sunt digna cultu; ergo.

Resp. dist. ant. Si spectentur in se, *conc.* si spectentur ratione repræsentationis, *nego ant.* & ideo cultu tantum relativo coluntur, qui cultus fertur quidem ad imaginem, sed terminatur ad imaginis prototypum.

Inst. 1. Ethnici, præsertim doctiores, non crediderunt lignum, & lapides esse deos, sed in statuis coluerunt Deum verum per illas repræsentatum; ergo Catholici adorando imagines Dei, æque sunt idololatræ, ac illi.

Resp. nego antec. Constat enim, ex Historiis sacris & Prophanis, plerosque idololatras, sua idola pro diis habuisse, Sap. 13. *Appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium*, &c. Quod si aliqui, argumentis Christianorum convicti, non crediderint illas statuas esse deos, tamen circa illas varie errabant. 1. Quia per illas statuas repræsentabant falsos deos. 2. Quia sentiebant in eis aliquod numen habitare, & ideo eas absoluto cultu adorabant. 3. Quia credebant nihil a diis posse impetrari nisi per simulacra: porro ab iis erroribus longe absunt Catholici, qui cum Conc. Trid. profitentur nullam inesse imaginibus virtutem intrinsecam, neque ab eis quidquam petendum & sperandum, sed a Deo & Christo per invocationem Sanctorum, quos illæ imagines repræsentant.

Inst. 2. Homo est imago Dei; atqui tamen, qua talis, non est aliquo cultu religioso colendus; ergo.

Resp. dist. major. Homo est imago Dei pro-

pter suas perfectiones naturales, *conc.* supernaturales, *nego major.* Porro cultus religiosus, qui Sanctis exhibetur, fundatur in donis supernaturalibus quæ possident.

QUÆSTIO III.

Utrum vera Crux, & Reliquia Sanctorum, sint colenda, & quo cultu.

Nota 1. PEr veram crucem intelligi eam, in qua Christus fuit crucifixus, quæ sacro ejus cruore fuit purpurata, & ab Helena inventa.

Nota 2. Per Reliquias Sanctorum, non solum intelliguntur corpora mortuorum, eorum ossa, sed etiam vestes, & quævis alia, quæ ipsis inservierunt, dum in terris viverent.

Nota 3. Cultus veræ Crucis & Reliquiarum Sanctorum, eosdem passus est hostes, quos cultus imaginum, contra quos:

CONCLUSIO I.

Vera Crux Christi adorari debet; & quidem cultu latriæ relativo. Prima pars est de fide, definita in Concil. Trid. *sess.* 25. tit. de Reliquiis Sanctorum.

Prob. prima pars: Auctoritate Ecclesiæ, quæ veræ Crucis inventionem, & ejusdem exaltationem, solemni festo honorari voluit, in quibus solemnitatibus canit: *O Crux ave spes unica.* Et, *tuam Crucem adoramus*, &c. Ergo.

Prob. 2. *Ex PP.* D. Ambros. *orat. in Theodosium*, ait: *sapienter Helena egit, quæ Crucem in capite Regum levavit, ut Crux Christi in Regibus adoretur.*

D. Hieronym. *Epist.* 17. *ad Marcellam*, dicit: *ergone erit illa dies, quando nobis liceat spelun-*

cam

cam salvatoris intrare, Crucis deinde lambere lignum. Eodem modo loquuntur cæteri Patres.

Probat. 3. ratione: Primum Victoriæ Christi & nostræ salutis instrumentum, quod Sanguine pretioso fuit consecratum, atque Christum in Cruce extensum repræsentat, maxima certe veneratione est dignum; atqui talis est Crux vera; ergo.

Probat. secunda pars, Quia Christus, etiam ut homo, adoratur cultu latriæ absoluto; atqui vera Crux adoratur per ordinem ad Christum; ergo adoratur cultu latriæ relativo.

Confirmatur: ex D. Thom. 3. *part. quæst.* 25. *art.* 4. ubi ait: *Si loquamur de ipsa Cruce, in qua Christus crucifixus est, utroque modo est a nobis veneranda: uno scilicet modo, in quantum repræsentat nobis figuram Christi, & extensi in ea: alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc quod ejus sanguine est perfusa. Unde utroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ*, quæ sane est absoluta erga Christum, & respectiva erga Crucem.

Objicies: Vera Crux, & alia passionis instrumenta, Christo ignominiam attulerunt; ergo potius execranda sunt, quam honoranda.

Resp. dist. antec. Christo ignominiam attulerunt, & simul sunt signum victoriæ Christi & nostræ salutis, *conc.* & tale signum non sunt, *nego antec.* Infideles primo modo considerant Crucem Christi, Christiani vero secundo modo, quo sensu est adoranda; quare Apostolus, 1. *Cor.* 1. ait; *verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem, qui salvi fiunt, id est, nobis, virtus Dei est.*

Instab. 1. Ideo humanitas Christi adoratione latriæ colitur, quia unita est Verbo in persona; atqui Crux sic non est Verbo unita, ergo.

Resp. nego conseq. Argumentum enim suppo-

nit illud tantum posse adorari cultu latriæ, quod Verbo fuit personaliter unitum, quod est falsum; nam, *ex D. Thom. ad 2.* potest etiam cultu latriæ adorari, quidquid Christo fuit unitum per repræsentationem & contactum; atqui *Crux vera fuit unita Christo per repræsentationem & contactum; & hac sola ratione ei exhibetur reverentia*, ait D. Thom. ergo.

Inst. 2. Ergo etiam labia Judæ, quibus Christum osculatus est, Asinus quo vectus est, &c. colenda sunt cultu latriæ propter contactum corporis Christi; absurdum conseq. ergo, &c.

Resp. nego illatum. Disparitas est inter res inanimatas & animatas, quod hæ non honorentur, nisi propter intrinsecam suam excellentiam; illæ econtra possint coli, propter habitudinem, quam possunt habere ad rem veneratione dignam.

CONCLUSIO II.

Pie ac religiose Sanctorum Reliquiæ coluntur; est de fide, contra Vigilantium, Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Exodi 13.* ossa Joseph a Moyse honorantur, dum ea transfert ex Ægypto. 4. *Reg.* 13. corpus Elisei contactum, suscitat mortuum, & sic divinitus veneratio illi conciliatur, *Act.* 19. Fideles venerabundi tangunt sudaria Pauli, & curantur; ergo.

Prob. 2. Ex PP. dicentibus cum D. Hieron. Epistola ad Riparium: *Si non sunt adorandæ Reliquiæ Martyrum, quomodo legimus*, pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus? *Si ossa mortuorum polluunt contingentes, quomodo Eliseus mortuus, mortuum suscitavit, & dedit vitam corpus, quod juxta Vigilantium, jacebat immundum.*

Hinc,

Hinc, Concil. Trid. *sess.* 25. definit : *Affirmantes, Sanctorum Reliquiis venerationem atque honorem non deberi . . . . omnino damnandos, prout jam pridem eos damnavit, & nunc etiam damnat Ecclesia.*

Probat. 3. *ratione:* Quia corpora Sanctorum fuerunt templa Spiritus sancti, organa sanctarum animarum, instrumenta virtutum; ergo pium est illa aliquo cultu religioso colere, cum honor illis exhibitus redundet in ipsos Sanctos, quorum sunt pretiosæ exuviæ.

Objicies : Deus, *Deuter. ult.* abscondit corpus Moysis, ne Judæi illud adorarent; ergo improbat adorationem Reliquiarum.

Resp. dist. ant. Ne Judæi illud adorarent, cultu latriæ, *conc.* cultu duliæ, *nego antec.* Itaque Deus corpus Moysi abscondi voluit Judæis, quia, cum essent valde propensi in idololatriam, facile eum, ut Deum, honorassent ob miracula ab eo, tum in Ægypto, tum in Deserto, patrata, ipsique ut Deo sacrificassent.

Instab. Christus, *Lucæ* 11. maledicit Judæis, quod magnifica sepulchra Prophetis ædificarent; ergo.

R*esp. nego ant.* Non enim eis maledicit Christus, quod ornarent monumenta Prophetarum, sed quod cum sub pietatis specie ornarent monumenta Prophetarum a majoribus suis occisorum, suos majores imitarentur, meditando occisionem Christi Prophetarum Domini; unde addit: *Profecto testificamini quod consentitis operibus Patrum vestrorum.*

CAPUT VIII.

De B. V. Maria Matre Christi.

Nota: IMmaculatam Virginis Mariæ conceptionem probabimus in tractatu de Peccatis; ejus divinam maternitatem probavimus *pag. 415. hujus Tomi*. Restat ergo agendum. 1. De ejus perpetua virginitate. 2. De ejus impeccabilitate: duplici articulo.

ARTICULUS I.

De virginitate perpetua B. M. Matris Christi.

Nota. PErpetua B. Mariæ virginitas, varios habuit hostes:

1. *Cerinthus* & *Ebion*, docuerunt Christum ex Josephi cum B. Maria congressu genitum fuisse; ex quo sequitur B. Mariam non fuisse Virginem ante partum. 2. *Jovinianus*, docuit B. Mariam in partu integritatem amisisse. 3. *Helvidius*, asseruit B. Mariam post Christi partum ex S. Josepho liberos suscepisse, contra quos sit:

CONCLUSIO.

Maria Mater Christi semper fuit Virgo, ante partum, in partu, & post partum: Est de fide.

Prob. Tota propositio. 1. Ex Script. *Isaiæ* 7. statuitur virginitas B. Mariæ ante partum & in partu, his verbis: *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*, hoc est, *nobiscum Deus*. Quod vaticinium, non solum veteres Patres, sed etiam Matthæus, *c.* 1. de Maria fuisse prædictum testantur ... *Ezechielis* 41. statuitur virginitas B. Mariæ post partum,

tum, his verbis: *Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Quem locum SS. PP. de B. Mariæ Virginis utero interpretantur cum D. Ambrosio, *Epistola 7.* ad Syricium Papam: *Hæc porta*, inquit, *est B. Maria, de qua scriptum est, quia Dominus pertransibit per eam, & erit clausa post partum, quia Virgo concepit, & genuit.*

Probat. 2. *Ex PP.* Inter quos unum refero D. August. serm. 23. *Videte*, inquit, *miraculum Matris Dominicæ, Virgo concepit, Virgo parturiit, Virgo post partum permansit.*

Probat. 3. Ex definitione Conciliorum oecumenicorum: in V. Synodo in confessione fidei actione 3. dicitur: *B. Maria semper Virgo.* Et in Concil. Lateranensi sub Martino V. Can. 3. generatim definitur: *Si quis secundum SS. PP. non confitetur proprie & secundum veritatem, Dei genitricem sanctam, semperque Virginem, & immaculatam Mariam . . . . in ultimis sæculorum absque semine concepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter eam genuisse, indissolubili permanente, & post partum, ejusdem virginitate, condemnatus sit.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Cum Ebion, ad Galat. 4. dicitur: *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.* Atqui, *mulier*, est nomen feminæ corruptæ; ergo.

Resp. nego min. Nam vox, *mulier*, significat sexum, non qualitatem sexus, unde tam de Virgine dicitur, quam de corrupta, ut docet Tertull. *lib. de velandis Virginibus;* qui id probat ex eo quod *Eva* statim a sua creatione, *mulier*, appellata sit.

Obji-

Objicies 2. Maria indiguit Purificatione; ergo non fuit Virgo in partu.

Resp. nego ant. Quod continet propofit. 14. damnatam ab Alexandro VIII. ratio eft, quia lex Purificationis eas folummodo mulieres obligabat, quæ ex coitu impregnatæ erant, Lev. 12. *Mulier fi, fufcepto femine, peperit mafculum*, &c. Itaque legem Purificationis, qua non tenebatur, implevit ad præbendum aliis obedientiæ exemplum, & fcandalum vitandum; non fecus ac Chriftus voluit legi Circumcifionis & tributi obtemperare, licet eis legibus non teneretur.

Objicies 3. Matth. 1. de Maria & Jofeph dicitur: *Antequam convenirent, inventa eft in utero habens de Spiritu fancto*. Atqui particula, *antequam*, denotat Mariam poftea conveniffe cum Jofeph; ergo non fuit Virgo poft partum.

Resp. nego min. Nam ut notat D. Hieronym. contra Helvidium, per particulam, *Antequam, Scriptura quid factum non fit, oftendit*: non vero oftendit quid poftea factum fit; unde addit D. Hieron. *Quod dicitur antequam convenirent, non fequitur, ut poftea convenerint*:

Inft. 1. Ibidem, de Jofeph dicitur: *Et non cognofcebat eam, donec peperit Filium fuum primogenitum*. Atqui particula, *donec*, fignificat terminum continentiæ Jofeph; ergo.

Resp. nego minor. Nam particula, *donec*, non femper definitum tempus defignat, fed indefinitum; nec ita tempus præcedens connotat, ut futurum etiam non refpiciat, v. g. *Pf.* 109. Deus dicit Filio: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos fcabellum pedum tuorum*. Quis inde inferat Chriftum non amplius futurum a dextris Dei, poftquam inimicos ejus pofuerit fcabellum pedum illius? ergo particula, *donec*, quid ante factum non fit, duntaxat oftendit.

Inft. 2.

Inst. 2. Christus habuit fratres, Matth. 12. *Ecce mater tua & fratres tui;* ergo Maria plures habuit filios.

Resp. nego conseq. Nam Scriptura appellat fratres, non solum eos qui ex iisdem patre & matre nati sunt, sed etiam eos qui consanguinei sunt, sic Abraham dicebat Loth nepoti suo, Genes. 13. *Nos fratres sumus.*

Inst. 3. Ille est vere frater ex eisdem patre & matre, qui dicitur primogenitus; atqui Christus dicitur primogenitus Mariæ, Matth. 1. *Peperit Filium suum primogenitum;* ergo.

Resp. nego major. Nam primogenitus dicitur ille ante quem nullus genitus est, sive alter post ipsum genitus fuerit, sive non; nam, ut argumentatur D. Hieronym. *Contra Helvid. n.* 8. Si primogenitus is tantum est quem sequuntur alii fratres, tandiu Sacerdotibus primogenitus hominis non debebatur, quamdiu alius frater non fuisset procreatus, quod *ex num.* 18. *v.* 15. aperte falsum est.

ARTICULUS II.

De impeccabilitate B. M. Virginis.

CONCLUSIO.

B*Eatissima Virgo immunis fuit ab omni prorsus peccato actuali, sive mortali, sive veniali.* Propos. est Catholica contra Lutheranos & Calvinistas.

Prob. 1. Ex Conc. Trid. *Sess. 6. Can.* 23. definiente: *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur, & peccat, nunquam vere justificatum fuisse, aut contra posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare,*

re, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.

Prob. 2. *Ex PP.* D. Augustin. lib. de natura & gratia cap. 36. ait: *Excepta Sancta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem; unde enim scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum.* Et D. Bernard. Epist. 174. de B. Virgine loquens, dicit; *Copiosiorem sanctificationis benedictionem in eam descendisse, quæ & ipsius non solum sanctificaret ortum, sed & vitam ab omni deinceps peccato custodiret immunem, quod nemini alteri in natis quidem mulierum creditur esse donatum.*

Prob. 3. Ratione D. Thom. *Opusc.* 60. *art.* 30. „ Maria non fuisset idonea Mater Christi, si „ aliquando peccasset, tum quia honor paren„ tum redundat in prolem, secundum illud „ Prov. 18. *Gloria filiorum parentes eorum:* un„ de per oppositum ignominia matris in fi„ lium redundasset; tum etiam quia singularem „ affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea „ carnem accepit, dicitur autem 1. Corinth. 5. „ *Quæ conventio Christi ad Belial?* tum etiam „ quia Christus, qui est sapientia Patris, sin„ gulari modo habitavit, non solum in ejus „ anima, sed etiam in ejus utero; dicitur au„ tem Sap. 1. *In malevolam animam non in„ troibit sapientia, nec habitabit in corpore sub„ dito peccatis.* Et ideo simpliciter fatendum „ est, quod B. Virgo nullum peccatum actua„ le commisit; nec mortale, nec veniale, ut „ sic impleatur quod dicitur Cantic. 4. *Tota „ pulchra es amica mea.* “

Objiciit Lutherus: Maria Angelo Incarnatio-

nem

nem annuntianti, dixit: *Quomodo fiet istud?* ergo peccatum actuale infidelitatis commisit.

Resp. nego conseq. Nam, ut ait D. Bernard. *Super missus est*, Hom. 4. *Non dubitat de facto, sed modum requirit & ordinem: neque enim quærit, an fiet istud, sed quomodo?*

Inst. 1. Maria peccavit peccato impatientiæ, cum Filium objurgavit, his verbis: *Fili, quid fecisti nobis sic?* ergo.

Resp. nego ant. Præfata enim B. Mariæ verba non sunt impatientiæ & reprehensionis indicia, sed doloris de absentia amantissimi filii sui.

Instat 2. Maria videtur peccasse peccato ambitionis, dum in nuptiis a Filio requisivit miraculum, dicendo: *Vinum non habent*. Unde ejus petitio a Christo fuit improbata, ut nimis importuna, his verbis: *Quid mihi & tibi mulier?* Ergo.

Resp. nego ant. Et dico cum D. Aug. *Tract.* 8. *in Joann.* Illa verba non fuisse indicium ambitionis & inanis gloriæ, sed eximiæ fidei B. Virginis circa omnipotentiam Filii sui, necnon & signum ardentissimæ charitatis erga pauperes, quos nolebat pudore affici propter defectum vini; nec Christus petitionem matris, ut nimis importunam, reprobavit, sed sapientiæ & potestatis plenitudinem pro libitu sese communicantem ostendit, juxta illud D. Aug. lib. 4. de consensu Evangelistarum capit. 10. *Non repellens de qua suscepit carnem, sed suam tunc maxime insinuans divinitatem: qua divinitas illam etiam feminam fecerat, non in illa facta erat.*

Quæres, *quomodo B. Virgo fuerit impeccabilis, an physice, an moraliter?*

Resp. Non fuit impeccabilis physice, sed tantum moraliter.

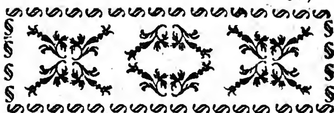
Prob. prima pars: Quia impeccabilitas physica, qua nimirum tollitur omnis potentia peccandi etiam venialiter, convenit soli comprehensori, cum oriatur ex amore Dei necessario, & ejusdem visione intuitiva; atqui B. Virgo fuit viatrix in hac vita; ergo, &c.

Prob. secunda pars: Quia impeccabilitas moralis, qua nimirum per confirmationem in gratia, tollitur actu & de facto peccare, convenit omni, qui actum peccaminosum non potest committere, propter specialem Dei assistentiam, protectionem, & specialia auxilia, quæ ita contemperantur libero arbitrio, ut infallibiliter omnem peccaminosum actum removeant; atqui talis fuit B. Virginis impeccabilitas; ergo.

Hæc itaque de ineffabili Incarnationis mysterio dicta sufficiant: superest ut theoriæ praxim jungamus; atque amantissimum Redemptorem nostrum Jesum Christum ita intime & jugiter diligamus, veneremur, & adoremus in terris, ut dilectioni, venerationi, & adorationi nullus sit unquam finis imponendus in cælis. Amen.

TRA-

TRACTATUS
DE
GRATIA CHRISTI.

PROOEMIUM.

GRatia, secundum vim nominis, significat donum gratis collatum: *Si autem gratia*, inquit Apostolus, Rom. 11. *jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia.*

Juxta hanc generalissimam gratiæ acceptionem, omnia Dei beneficia creaturis concessa, v. g. creatio, conservatio, &c. nomine gratiæ venire possunt; at strictius a Theologis usurpatur, ut designentur omnia dona quæ intuitu meritorum Christi hominibus conferuntur ad vitam æternam obtinendam, & definitur:

Do-

Donum supernaturale gratis a Deo collatum, quod de se tendit ad actum & finem supernaturalem. Gratia sic sumpta dividitur in externam & internam.

Gratia *externa*, est donum, quod hominem exterius tantum afficit, ut sunt prædicatio Evangelii, lex, miracula, bona exempla, &c.

Gratia *interna*, est donum, quod hominem interius afficit, sive ipsi insit per modum habitus, sive per modum actus transeuntis. Hæc dividitur in gratiam gratis datam, & gratiam gratum facientem.

Gratia *gratis data*, est donum, quod alicui conceditur primario & per se propter aliorum salutem, talia sunt dona prophetiæ, miraculorum, linguarum, & alia quæ Apostolus, *Rom.* 11. commemorat. Dicitur *gratis data*, non quod sola gratis detur, omnis enim gratia gratis datur, sed quod eo præcipue nomine gratia est respectu illius cui confertur.

Gratia *gratum faciens*, est donum, quod ad propriam salutem illius, cui confertur, primario & per se ordinatur. Dicitur *gratum faciens*, quia eum, cui datur, Deo gratum reddit, aut reddere apta est. Hæc vel est actualis, vel habi-

habitualis. Gratia *actualis*, est auxilium quoddam internum, intellectui aut voluntati a Deo transeunter impressum, quo potentiæ illæ, de se insufficientes, adjuvantur ad eliciendos actus supernaturales, quibus justitia, vel justitiæ incrementum obtinetur. Hinc hominem Deo gratum reddit efficienter.

Gratia *habitualis*, est qualitas homini permanenter inhærens, quæ ipsum formaliter reddit Deo gratum & sanctum. Est enim forma, qua inexistente, sumus Deo grati.

Cum igitur ab hac utraque gratia; actuali quæ efficienter, & habituali quæ formaliter sanctificat, tota hominis salus & æterna felicitas pendeat, hunc Tractatum in duas Dissertationes dividemus; in *prima*, agemus de gratia actuali, in *secunda*, de gratia habituali.

DISSERTATIO I.

De gratia actuali.

Nota. UT omnia, quæ spectant gratiam actualem interiorem, dilucide pertractemus, hanc Dissertationem in tria Capita distribuemus; *Primum*, erit de necessitate gratiæ. *Secundum*, de ejusdem natura & divisione. *Tertium*, de ejus dispensatione ac distributione.

CAPUT PRIMUM.

De necessitate gratiæ actualis interioris in statu naturæ lapsæ.

Nota. Circa necessitatem & existentiam gratiæ actualis interioris varie erraverunt:

I. Pelagius, qui in tantum gratiæ fuit inimicus, ut docuerit hominem lapsum per solas naturæ vires, absque ullo gratiæ inferioris auxilio, posse quodlibet opus salutare peragere, omnia Dei mandata observare, tentationes quascumque superare, pravas cupiditates convellere, ac tandem beatitudinem æternam consequi. Quod si ad effugiendam damnationem Concilii Diospolitani, aliquam dari gratiam confessus fuerit, per gratiam intellexit liberum arbitrium, eo quod gratis a Deo in creatione concederetur. Cum autem a Catholicis objurgaretur, quod nullam, præter liberum arbitrium, admitteret gratiam, novum gratiæ externæ genus adinvenit, legem, nempe, doctrinam, & exempla Christi. Cum vero denuo urgeretur ut gratiam interiorem admitteret, aliquam visus est admisisse, non quidem qua moveretur voluntas ad bonum, sed tantum qua illustraretur intellectus ad mandata divina, non simpliciter, sed facilius adimplenda; hancque illustrationis gratiam dicebat *secundum merita nostra dari*. Hæc omnia constant ex D. Aug. *l. de hæresibus*, *hæresi* 88. & pluribus aliis locis maxime libri *de gratia Christi*.

Itaque errores Pelagianorum circa gratiam, in hoc consistebant, quod negarent tum necessitatem, tum gratuitatem gratiæ actualis interioris; quos errores Pelagius, tum per se,

tum

tum per discipulos suos, maxime per Cæle-stium, & Julianum Capuanum, aut Eclanensem, Episcopum disseminavit.

II. Semipelagiani, Massilienses communiter dicti, (quorum principes fuerunt *Joannes Cassianus*, Collator dictus, & *Gennadius*, Presbyteri Massilienses, *Faustus* Regiensis Episcopus, &c. quibus præiverat *Vitalis* Carthaginensis) cum convenissent Massiliæ ad conciliandam libertatem cum gratiæ necessitate & gratuitate, in varios prolapsi sunt errores, qui ad tria Capita revocari possunt circa præsentem materiam, scilicet:

1. Quod docuerint initium fidei & salutis esse a nobis, nosque solis liberi arbitrii viribus posse conari, velle ordiri opus salutis, ut referunt DD. Prosperus & Hilarius Arelatensis, *Epist. ad Aug.*

2. Quod asseruerint hominem per nisum & conatum naturalem mereri gratiam ad opus salutare ulterius perficiendum, & salutem æternam consequendam, si non de condigno, saltem de congruo: ex quo sequebatur gratiam secundum merita humana dari; ipsamque non prævenire voluntatem, a qua econtra præveniri debebat. Ita asserit idem Hilarius, *Epist. ad August.*

3. Quod voluerint, (saltem aliqui) perseverantiam usque in finem a nostro libero arbitrio pendere, nec esse donum Dei speciale, ut innuit D. August. lib. de dono perseverantiæ, cap. 17. *Hæc dicentes*, inquit, *nolunt hominibus prædicari dona Dei esse, ut veniatur ad fidem, & permaneatur in fide.*

III. Lutherus & Calvinus, liberi arbitrii vires ita extenuant ac deprimunt, ut nihil omnino boni moralis, per solas naturæ vires fieri posse contendant. Immo volunt omnia ope-

ra quæ fiunt, non tantum ſine ſpeciali gratiæ auxilio, ſed etiam ſine fide juſtificante, eſſe peccata; ex quo ſequitur, etiam ea opera, quæ ex ſpeciali gratiæ auxilio ab infidelibus fiunt, vitioſa eſſe & peccaminoſa.

IV. Bajus & Janſenius, cum novatoribus pariter docent, 1. Gratiam habitualem ita neceſſariam eſſe ad quodlibet opus bonum morale, ut omnia peccatorum opera ſint peccata, ut patet ex hac propoſ. 35. Baji, *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Docent 2. omnes infidelium virtutes vera eſſe vitia; & omnia eorum opera vera eſſe peccata. Sic docet Bajus, prop. 25. & 27. *Omnia infidelium opera ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia: Liberum arbitrium ſine gratia Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet*. Et Janſenius, l. 4. de ſtatu naturæ lapſæ, c. 17. in tit. ait: *Inſania, error, impietas, contraria Chriſtianorum ſenſui, Scripturis, & fidei; quod infidelium ſit ulla vera virtus, vel opera ſine peccato, juxta Auguſtinum & Concilium Arauſicanum*. Idem cenſuit *Queſnellus* in ſuis reflexionibus moralibus.

Ut hos omnes gratiæ Chriſti hoſtes debellemus, videndum eſt, 1. Utrum gratia Chriſti actualis & interior, neceſſaria ſit in ſtatu naturæ lapſæ ad operis ſalutaris effectionem, aut inchoationem. 2. Utrum ſit neceſſaria ad perſeverandum in accepta juſtitia uſque in finem vitæ. 3. Utrum gratia interior ſit neceſſaria ad boni moralis naturalis effectionem. 4. Ad quodnam bonum morale naturale efficiendum gratia interior neceſſaria ſit, vel non: quæ omnia ſolventur ſequentibus quæſtionibus.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Utrum gratia Christi actualis interior necessaria sit, in præsenti statu, ad operis salutaris effectionem, aut saltem inchoationem?

CONCLUSIO I.

Nullus homo lapsus, sive justus, sive injustus, in præsenti statu, potest sine gratia interiori præveniente efficere aliquod opus salutare, id est, opus conducens ad vitam æternam. Est de fide contra Pelagianos.

Prob. Ex Scriptura, Joann. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Quomodo autem trahit? per fidem; ergo fides, quæ est donum salutare, est a solo Deo; unde ibidem dicitur: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.*

Joann. 15. *Sine me nihil potestis facere*, nempe quod conducat ad vitam æternam.

2. Ad Corinth. 3. *Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et 1. Corinth. 4. *Quis te discernit? quid autem habes quod non accepisti?* Ex quibus omnibus locis sic argumentor: Qui non potest venire ad Deum per fidem, nisi trahatur ab ipso Deo; nec quidquam facere potest in negotio salutis, nisi adjuvetur a Christo; nec aliquid salutare potest cogitare, nisi ad id sufficientiam recipiat a Deo per Christum, nec ullum habet meritum, quod non receperit a Deo, ille non potest quidquam boni salutaris facere absque præveniente interiori gratia Christi; *atqui*, ex omnibus locis supra allatis, & infinitis aliis, homo lapsus talis est; ergo.

Probat. 2. *ex PP.* inter quos unus sufficiat

August. qui, *lib. de gratia Christi*, *cap.* 26. ait: *Gratiam .... sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo ille* (Pelagius) *qui cum dicit*, propterea dari gratiam, ut quod a Deo præcipitur, facilius impleatur, *quid de illa sentiat, satis ostendit, scilicet quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen, quod divinitus præcipitur, potest*. Porro Div. Doctor, cap. 29. Pelagium increpans, ait: *Tolle*, facilius, *& non solum plenus, verum etiam sanus est sensus, si ita dicatur, ut quod per liberum facere jubentur homines arbitrium, possint implere per gratiam. Cum autem*, facilius, *additur, adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri, tradita significatione suggeritur; quem sensum redarguit, qui dicit:* Sine me nihil potestis facere.

Prob. 3. *ex Conciliis*: Diospolitano, in quo omnes Pelagii errores fuerunt damnati, cui interfuit Pelagius ipse, qui abutendo gratiæ nomine, damnationem effugit.

Carthaginensi III. cap. 4. *Quisquis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit.* De hoc Concilio loquens Sanct. Prosper in resp. ad objectionem 8. Gallorum, ait: *Cum* 214. *Sacerdotibus, quorum constitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus est, dicamus gratiam Dei per J C. Dominum .... ad faciendam justitiam nos per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil vera*

san-

sanctaque pietatis habere, cogitare, dicere, agere, valeamus.

Arausicanum II. can. 7. definit: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere posse confirmet, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, hæretico fallitur spiritu.*

Prob. 4. *ratione:* Quia media debent esse proportionata fini, & ejusdem cum illo ordinis; atqui opera salutaria sunt media ad salutem æternam, quæ est supernaturalis; ergo debent esse supernaturalia; atqui non possunt esse supernaturalia, nisi præveniantur & excitentur gratiæ supernaturalis auxilio; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Fides est opus salutare; atqui fides haberi potest sine prævenientis gratiæ interioris auxilio; ergo.

Resp. nego min. Quæ repugnat Apost. (*u*) dicenti: *Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Unde de se ipso, 1. *Cor.* 7. *vers.* 25. dicit: *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.* Ubi Apostolus non ait, *quia fidelis eram*, observat D. August. (*x*) *fideli ergo datur quidem, sed data est etiam ut esset fidelis.*

Inst. 1. Mysterio credibiliter proposito, potest homo ratione utens assentiri & credere, absque gratiæ interioris auxilio; ergo.

Respond. dist. ant. Potest sine gratiæ interioris auxilio assentiri & credere, fide humana & sterili, *conced.* fide supernaturali & salutari, *nego antec.* quod est contrarium huic Tridentino-

(u) Ephes. 2. vers. 8.
(x) Lib. de prædestin. Sanctor. cap. 3.

dentinæ definitioni: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit.*

Inst. 2. Fides data mysterio revelato propter Dei revelantis auctoritatem, eo ipso supernaturalis est; ergo est salutaris, etiam absque gratiæ interioris auxilio.

Prob. ant. Actus suam desumit speciem ab objecto; atqui objectum illius fidei est supernaturale; ergo fides illa supernaturalis est.

Respond. dist. maj. Actus suam speciem desumit ab objecto, simul & principio operandi, *conced.* ab objecto tantum, *nego major.* Ut enim actus sit intrinsece supernaturalis, non sufficit ut circa objectum supernaturale versetur, sed insuper requiritur ut procedat a principio supernaturali, facultas enim non potest ultra vires proprias tendere, nisi per formam aliquam superadditam vegetetur & corroboretur.

Inst. 3. Potest quis, propter motiva credibilitatis propius inspecta, per lumen naturale, tanta cum certitudine assentiri veritatibus revelatis, quanta alter assentiretur per gratiam interiorem; ergo ejus fides ei erit æque salutaris.

Respond. 1. *nego antec.* Cum Bellarm. (y). *Argumenta enim*, inquit, *quæ articulos fidei nostra credibiles faciunt, non talia sunt, ut fidem omnino indubitatam reddant, nisi mens divinitus adjuvetur;* unde *res credibiles sine alia gratia, credi possunt, sed humana fide, non divina.*

Resp-

(y) Lib. 6. de gratia & lib. arbitrio, cap. 3.

Respond. 2. *nego conseq.* Quia naturalis ejusmodi fides proportionem non haberet cum supernaturali beatitudine; ergo non esset medium ad illam perducere aptum.

Inst. 4. Hæretici suis falsis figmentis firmissime, & ad mortem usque adhæserunt absque ullo gratiæ adjutorio; ergo pariter citra gratiam poterit homo veritatibus revelatis & credibiliter propositis, cum summa certitudine, adhærere.

Respond. nego conseq. „ Non est enim eadem „ ratio veri & falsi, sicut nec est eadem ra- „ tio boni & mali, *ait Bellarm. cit.* potest „ enim homo peccator ex animo, ac toto „ corde blasphemare Deum, non tamen po- „ test ex animo ac toto corde laudare Deum, „ sine speciali gratia: ita poterit sua figmen- „ ta, quamvis aliis incredibilia, ipse facile „ credere propter affectum erga res suas, nec „ tamen poterit sine speciali gratia Dei res „ divinas credere. Addo præterea ejusmodi „ homines, sicut temere credunt falsa, & dia- „ bolica, ita etiam temere credere vera & di- „ vina, non autem, sicut diximus, *Ut oportet*, „ id est, pio affectu, ut res a Deo revela- „ tas, & quibus falsum subesse nulla ratione „ possit. "

Objicies 2. Div. August. in exposit. Epistolæ ad Roman. ait: *Quod credimus nostrum est; quod autem bonum subsequens operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum sanctum.* Ergo credere, etiam fructuose, non est ex gratia.

Respond. D. August. hanc prop. ut erroneam revocavit, *lib.* 1. *retract. cap.* 23. his verbis: *Quod dixi:* quod credimus nostrum est, &c. *Profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est pro-*

pter arbitrium voluntatis, & utrumque tamen datum est per spiritum fidei & charitatis.

Objicies 3. Saltem homo justus, habituali gratia donatus, & bonis habitibus instructus, potest absque gratia actuali voluntatem præveniente, facere aliquod opus conducens ad vitam æternam. Ergo.

Resp. nego antec. Tum quia, *Joann.* 13. de justis dicitur: *Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere.* Qua comparatione vitis & palmitum utitur Concil. Trident. *sess.* 6. *cap.* 16. dicens: *Cum enim ille ipse C.J. tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat; quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur & subsequitur, & sine quo, nullo pacto, Deo grata & meritoria esse possent*, præiverat Conc. Arausicanum II. can. 9. dicens: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Nequidem justus hic excipitur; cujus rei ratio est, quia per peccatum originale adeo vitiata & infirma facta est nostra voluntas, atque ita torpet circa bonum, ut excitari debeat gratia præveniente, ad volendum bonum ad salutem conducens.

CONCLUSIO II.

Nullus homo lapsus, sine gratia interiori præveniente, potest incipere aliquod opus salutare. Est de fide contra Semipelagianos.

Prob. 1. Ex Scriptura & PP. 2. Corinth. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ad quæ verba Div. Augustin. *lib. de prædest. SS. cap.* 2. ait: *Attendant hic, & ver-*

ba

ba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei cœptum, & ex Deo esse fidei supplementum ..... quod ergo pertinet ad religionem & pietatem, de qua loquebatur Apostolus, si non simus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis: *Profecto non sumus idonei credere aliquid, quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipiamus, ex Deo est. Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcumque opus bonum .... ita nemo sibi sufficit, vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est, quoniam fides, nisi cogitetur, nulla est.*

Divus Fulgentius, *l. de incarnatione & gratia Christi*, exponens hunc Apost. textum. *Justus ex fide vivit*, ait: *Vita nostra a fide sumit initium. Quam fidem non ex nostra voluntate nasci, sed per Spiritum sanctum unicuique dari; Beatus Paulus ostendit.* Et infra: *In hominis corde, nec concipi fides poterit, nec augeri, nisi eam Spiritus sanctus effundat & nutriat.* Ergo a nemine unquam Deus potest præveniri.

Prob. 2. *Ex Conciliis.* Arausicano II. can. 5. *Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum ..... non per gratiæ donum, idest, per inspirationem Spiritus sancti ..... sed naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius approbatur.* Et Can. 7. *Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti .... hæretico fallitur spiritu.*

Prob. 3. *ratione Theologica:* Ideo Semipela-

giani afferebant hominem, fine gratia prævenientе, poffe incipere aliquod opus falutare, ut per illud mereretur gratiam divinam vires ulteriores fuppeditaturam ad perficiendum & complendum opus falutare, a voluntate naturaliter expetitum: *Nam*, ait D. Hilarius, Epift. ad Auguft. *Quod dicitur:* crede & falvus eris: *Unum horum exigi afferunt, aliud offeri, ut propter id, quod exigitur, fi redditum fuerit, id quod offertur, deinceps tribuatur.* Atqui confequens repugnat: 1. naturæ gratiæ, quæ omnino gratuita eft, nec meritis humanis rependitur. 2. humilitati Chriftianæ, quæ cum Apoftolo, 1. *Cor.* 4. clamat. *Quid habes quod non accepifti? fi autem accepifti, quid gloriaris, quafi non acceperis?* ergo.

Prob. min. prima pars: Ex D. Auguft. *l. de prædeft. SS. cap. 2.* dicente: *Si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cœpimus ...., ac per hoc initium fidei noftræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis, & fupplementum ejus, & fi quid aliud fideliter pofcimus; fed contra hac cur non potius audimus:* quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quoniam ex ipfo, & per ipfum, & in ipfo funt omnia: *Et ipfum igitur initium fidei noftræ, ex quo, nifi ex ipfo eft? neque enim, hoc excepto, ex ipfo funt cætera, fed,* ex ipfo, & per ipfum, & in ipfo funt omnia; ergo gratia nullo modo rependitur meritis humanis. Sed ut Semipelagianifmus funditus evellatur.

Quæres: *An faltem homo, per folas naturæ vires, poffit fe præparare ac difponere ad gratiam?*

Refp. negative: Nam omnis difpofitio quandam habere debet proportionem cum forma ad quam difponit; atqui actus morales naturales, nullam habent proportionem cum gratia,

quam

quam non exigunt; ergo non possunt ad gratiam disponere. Hinc D. August. *l. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* ait: *Nonne videmus quosdam homines utriusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, & tamen vel hæreticos, vel paganos, vel etiam in vera fide & vera Ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum & histrionum subito conversorum, non solum patientia & temperantia, sed etiam fide, spe & charitate superari? restat ergo ut voluntates eligantur: sed voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest: hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.*

Confirmatur, quia si homo posset se disponere ad gratiam per solas naturæ vires, hoc fieret, vel per aliquem actum, saltem de congruo, meritorium: vel per desiderium recuperandæ salutis: vel tandem per pactum quo Deus decrevit homini, quod in se est facienti, dare gratiam; atqui nihil horum dici potest, ergo &c. *Non primum*, quod continet totum Pelagianismi virus, evertitque totam rationem gratiæ quæ omnino debet esse gratuita. *Non secundum*, quia hoc desiderium est a gratia, ut de fide est definitum in Conc. Arausicano; cujus canones retulimus supra. *Non tertium*, quia hujus fictitii pacti nullum, vel levissimum, vestigium reperitur in Scripturis; unde Clerus Gallic. ann. 1700. in censura propositionis contrariæ, dicit: *Pactum autem quod inter Deum & Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum.*

Solvuntur Objectiones Semipelagianorum.

Objicies. 1. Proverb. 16. dicitur: *Hominis est præparare animam & Domini gubernare linguam. .... cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus ejus.* Ergo hominis est incipere opus salutare, cujus intuitu Deus præparat & confert gratiam.

Resp. dist. conseq. Hominis est incipere opus salutare, ope gratiæ prævenientis, *conced.* per solas naturæ vires, *nego conseq.* Sensus ergo textus allati est, hominis esse animam, ope gratiæ prævenientis præparare ad ulteriorem gratiam specialiorem, quæ necessaria est, ut piè cogitata, rectè & fructuosè eloquatur.

Inst. 1. Psalmo 87. dicitur: *Mane oratio mea præveniet te.* Ergo in negotio salutis voluntas hominis prævenit gratiam Dei.

Resp. nego conseq. In textu enim verbum, *Præveniet te:* sumitur pro verbo, maturabit ad te tendere, quod non fit sine gratia præveniente & inspirante, quia, ut ait Apost. Roman. 8. *Spiritus enim adjuvat infirmitatem nostram, nam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

Instab. 2. Zachariæ 1. Deus dicit: *Convertimini ad me, & convertar ad vos.* Ergo homo debet incipere negotium salutis.

Respond. dist. conseq. Homo debet incipere negotium salutis, præventus & excitatus a gratia divina, *conced.* per vires naturales, *nego conseq.* Conversio enim hominis ad Deum, est fructus gratiæ prævenientis, & conversio Dei ad hominem designat gratiæ subsequentis, aut etiam justificantis collationem; atque ita consentit Zacharias Jeremiæ dicenti, c. 31. *Con-*

ver-

verte me & convertar, cum hoc, ex diversis loquendi modis, emolumento, quod Zacharias hominis libertatem, Jeremias vero præviam gratiæ motionem astruat; ut observat Concil. Trident. *Sess. 6. cap. 5.* his verbis: *Cum dicitur*, convertimini ad me, & ego convertar ad vos, *libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus:* converte nos, Domine, ad te, & convertemur; *Dei gratia nos præveniri confitemur.*

Inst. 3. Apost. *Rom. 7. v. 18.* ait; *Velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio.* Ergo desiderium salutis est a nobis.

Respond. dist. conseq. Est a nobis, a gratia excitatis, *conc.* a nobis solis, *nego ant.* Id constat ex ipso Apostolo, qui *Philipp. 2.* ait: *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Bona ergo Apostoli voluntas, erat ex gratia præveniente, quæ ipsum movebat ad volendum bonum, quod, propter contrarios concupiscentiæ motus, non poterat tam prompte ac facile perficere, ex quo necessaria erat gratia ulterior adjuvans, quæ daret & ipsum agere.

Objicies 2. In Scripturis multa leguntur exempla eorum, qui, absque gratia, salutis suæ initium posuerunt; ergo.

Respond. nego ant. Cujus contrarium fuit definitum in Concilio Arausicano II. Can. 3. his verbis: *Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit posse conferri; non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ & Apostolo idem dicenti:* inventus sum a non quærentibus me: palam apparui his qui me non interrogabant.

Prob. ant. Cornelius Centurio, *Act.* 10. per bonam voluntatem & eleemosynas obtinuit fidem in Christum; atqui hanc bonam voluntatem

tem habuit, & eleemosynas fecit absque gratia; ergo.

Resp. nego min. Nam Cornelius, antequam instructus esset a Divo Petro, supernaturalem gratiam actualem habuit, quæ fuit principium bonæ illius voluntatis & eleemosynarum, ut definiit Concilium Arausicanum, Canon. 25. *Unde manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum*, &c.

Objicies 3. Multi PP. antiquiores docuisse videntur gratiam Dei bona hominis voluntate præveniri; ergo, &c.

Prob. antec. Ex Sancto Irenæo, qui, *lib.* 4. *cap.* 37. docet, *Prophetas hortari homines ad justitiam, & ad bonum opus, quia hoc in nobis est*. Ergo.

Respond. dist. antec. Quia hoc in nobis est, per liberum arbitrium gratia motum & excitatum, *conced.* sine gratia, *nego antec.* Agit itaque contra Simonianos & Marcionitas, qui docebant voluntates nostras ineluctabili necessitate ad bonum aut malum propelli, contra quos demonstrat ex exhortationibus, quibus ad virtutem incitamur, esse in nobis liberum arbitrium, quod verum est. Ad bonum autem salutare inchoandum & perficiendum necessariam esse gratiam agnovit Divus Irenæus, qui, *lib.* 3. *cap.* 17. ait: *Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat: sic & nos fructum aridum existentes primum, nunquam fructificaremus ad vitam sine superna voluntaria pluvia.*

Inst. 1. D. August. *lib. de predest. SS.* ait: *Salus*

solius

solius religionis hujus, per quam solam veram, salus vera veraciter promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit. Ergo.

Resp. dist. antec. Nulli unquam defuit, qui dignus fuit, per auxilium gratiæ, *conced.* per solas naturæ vires, *nego antec.* Sese explicat D. August. *lib. 2. retract. cap. 31.* dicens: *Non ita dixi, tanquam ex meritis suis quisque dignus fuerit, sed quemadmodum ait Apostolus*, non ex operibus, sed ex vocante Deo.

Inst. 2. D. Chrysostomus, variis locis, docet hominem seipsum ad gratiam per solas naturæ vires posse præparare. Sic, *Hom.* 12. *in Epist. ad Hebræos*, ait: *Oportet nos primum bona eligere, & tunc affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium: cum autem nos elegerimus, multam tunc affert auxiliationem .... nam nostrum quidem est præeligere & velle, Dei autem est perficere & ad finem deducere.*

Resp. nego ant. Totus equidem ibi est Div. Chrysostom. in defendendo contra Manichæos lib. arbitrio, & excutienda hominum negligentia, ne scilicet putent se in omnibus a Deo sic præveniri per gratiam, ut nihil sibi agendum relinquatur; verum non rejicit D. Doctor necessitatem gratiæ ad actus salutares, quam variis locis astruit, v. g. Hom. 13. in Joann. *Gratia Dei semper in beneficiis priores sibi partes vindicat.* Et Hom. 12. in Epist. ad Hebræos astruit, tum liberum arbitrium, tum necessitatem gratiæ, dicens: *Etiamsi curras, etiamsi studium ponas, ne tuum esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi a superis opem adipiscaris, frustra erunt omnia .... frustra currimus, si totum esse nostrum existimamus, si non plus Deo tribuimus. Non enim suum esse totum*

voluit Deus, ne videretur nos temere coronare. Neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam. Ex quo evidenter patet, mentem Div. Chrysostomi esse, quod Deus non præveniat nostras voluntates, totum faciendo, & nihil nobis agendum relinquendo; sed cum parati fuerimus per bonum usum gratiæ prævenientis acceptæ, puta gratiæ orationis & boni desiderii, tunc Deus multas ulteriores & potentiores gratias nobis suppeditet, quibus homo, & justificationem, & præsertim perseverantiam usque in finem, possit obtinere.

Inst. D. Hieron. *dial.* 3. *contra Pelagianos*, ait: *Nostrum est incipere, illius perficere; nostrum offerre quod possumus, illius perficere quod non possumus.* Ergo.

Resp. dist. antec. Nostrum est incipere cum gratia excitante, *conc.* sine gratia, *nego antec.* Sese explicat D. Doctor. Epist. ad Demetriadem, *Velle & nolle nostrum est*, inquit, *ipsumque, quod nostrum est, sine Dei misericordia nostrum non est.*

Objicies 4. Stare non potest libertas cum necessitate gratiæ ad opera salutaria inchoanda & perficienda; ergo &c.

Respond. nego ant. Quia per gratiæ collationem, confirmatur potius libertas, quam tollitur, ut docet Div. August. (z) his verbis: *Liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed stabilitur.* Rationem reddit *ibidem* D. Doctor, *quia nempe gratia sanat voluntatem, qua justitia libere diligitur.* Non ergo per gratiam liberum arbitrium extinguitur, quandoquidem ejus motioni & excitationi potest consentire vel dissentire, prout definivit Conc. Trident.

Inst. Si gratia nos, pro Dei beneplacito, præ-

(z) Lib. de Spiritu & littera, cap. 30.

prævenit, sequitur 1. Quod Deus sit personarum acceptor, cum uni det, alteri deneget gratiam. 2. Quod oratio fiat frustra. 3. Quod nullus exhortationi aut correptioni locus relinquatur. 4. Quod negligentiæ aut desperationi locus detur; atqui omnia illa sunt absurda; Ergo.

Respond. nego sequel. 1. Etenim Deus, ex eo, quod, pro beneplacito suo, nos præveniat, non est personarum acceptor, tum quia personarum acceptio non est, nisi cum ea, quæ debentur ex justitia, secundum justitiæ leges non distribuuntur, quod in distributione gratiæ, quæ nemini ex justitia debetur, locum non habet; tum quia gratia præveniens nemini deest, ut infra probabitur, quamvis illam Deus secundum mensuram diversam, pro beneplacito suo, elargiatur.

2. Oratio non fit frustra, quia dum fit ex gratia præveniente, valet ad consequendam gratiam subsequentem; unde D. Aug. (a) ait: *in oratione cognosce, unde accipias, quod vis habere.*

3. Locus est exhortationi & correptioni, tum quia in ipsa exhortatione & correptione Deus cordis aures sæpe aperit interius, ut homines audiant & obediant, *Corripitur*, ait Div. August. ibid. cap. 6. *ut strepitu concionis forinsecus insonante atque flagellante, Deus in illo intrinsecus occulta inspiratione, operetur & velle*. Tum quia, *dolor ille, quo sibi displicet* homo, ait D. August. ibid. cap. 5. *quando sentit correptionis aculeum, excitat eum in majoris orationis affectum, ut Deo miserante, incremento*

(a) Lib. de corrept. & gratia, cap. 2.

to charitatis adjutus, desinat agere pudenda & dolenda, & agat laudanda atque gratanda.*

4. Non datur locus negligentiæ aut desperationi, sed potius acuitur diligentia, dum significatur gatiam a nobis non pendere, & periculum esse, ne, si dissentiendo reddatur inutilis, subtrahatur; spes autem firmatur, dum auxilium divinum, quo nostra juvetur infirmitas, promittitur.

Objicies 5. Axioma theologicum, *facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* Ergo homo potest per vires naturales sese ad gratiam præparare.

Resp. dist. axioma: Facienti quod in se est, ex gratiæ viribus, *conc.* ex naturæ viribus, *nego*. Axioma enim, hoc ultimo sensu intellectum, damnatum est a Clero Gallicano, an. 1700. *Tanquam instaurans Semipelagianismum, mutatis tantum vocibus.*

Inst. 1. Illud axioma est D. Thomæ & aliorum Theologorum plurimorum, asserentium gratiam a Deo non denegandam homini per naturæ vires quod in se est facienti; ergo temerarie fuit a Clero Gallicano censura notatum.

Respond. dist. ant. Asserunt gratiam non denegandam homini, per naturæ vires a Deo motas & excitatas, quod in se est facienti, *conc.* per naturæ vires solas, *nego ant.* Clare hoc asserit Div. Thom. *in capit.* 10. *Epist. ad Rom. lectione* 3. dicens: *Quod aliqui faciunt quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum, secundum illud Thren.* 5. Converte nos, Domine, ad te, & convertemur.

Instab. 2. D. Thom. de veritate, *quæst.* 14. *artic.* 11. *ad* 1. dicit: *Ad divinam providentiam*

tiam pertinere, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis in sylvis, vel inter bruta animalia nutritus, ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime est tenendum, quod ei Deus, vel per internam inspirationem revelaret ea quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. Ergo mens ejus est hominem, per solas naturæ vires, posse se ad gratiam disponere.

Respond. *nego consequ.* Mens enim, & vera Divi Thomæ sententia, quærenda est specialiter in ejus Summa, quæ postremum ipsius opus est: porro in ea (*b*) dicit, *Quod nihil homo potest facere, nisi a Deo moveatur, secundum illud Joann. 15.* Sine me nihil potestis facere. *Et ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis secundum quod est motus a Deo.*

QUÆSTIO II.

Utrum gratia Christi actualis interior, sit necessaria ad perseverandum in accepta justitia usque ad finem vitæ?

Nota. 1. PErseverantia, ex Divo Augustino *lib. de bono perseverantiæ, cap. 1.* sumi potest secundum quid, vel simpliciter.

Per-

(b) 1. 2. q. quæst. 109 art. 6. ad 2.

Perseverantia *secundum quid*, est ea, qua homo justus, per aliquod tempus, sed non usque ad mortem, perseverat in accepta justitia; per prosecutionem boni & fugam mali.

Perseverantia *simpliciter*, definitur ab Aug. *donum Dei quo usque in finem perseveratur in Christo*; id est, usque in finem vitæ; *finem autem dico*, inquit, *quo vita ista finitur*, *in qua tantummodo periculum est ne cadatur*. De hac sola hic loquimur.

Nota 2. Dupliciter contingere potest, ut aliquis in gratia justificante perseveret usque ad mortem. 1. Cum post acceptam gratiam justificantem quis moritur antequam ullum actum liberum possit exercere, v. g. cum infans baptizatus moritur ante adeptum usum rationis; vel adultus statim post acceptam justitiam. 2. Cum justus adultus aliquandiu vivit post acceptam gratiam sanctificantem, & in observantia mandatorum Dei, tentationum victoria, ac virtutum exercitio ad mortem usque jugiter perseverat.

Nota 3. Quæstionem hic non esse de infantibus, qui post Baptisma ante usum rationis adeptum moriuntur; nec de adultis justis, qui e vita excedunt statim post acceptam gratiam justificantem: *constat* enim erga istos, tam infantes, quam adultos, elucere specialem Dei protectionem & singularem providentiam, qua fit ut tunc, & in talibus circumstantiis, morantur, juxta illud Sap. 4. *Raptus est*, *ne malitia mutaret intellectum ejus*, *placita enim erat Deo anima illius*. *Propter hoc properavit illum educere de medio iniquitatum*. Constat similiter in istis non necessariam esse gratiam perseverantiæ internam, illustrationis nimirum & inspirationis, qua nec sunt capaces infantes, nec indi-

indigent adulti statim post acceptam justificationem decedentes.

Quæstio igitur de adultis, qui post justificationem aliquandiu vivunt, & pugnandum habent contra dæmonem, mundum, & carnem. Itaque:

CONCLUSIO.

Homo justus in præsenti statu, sine speciali divinæ gratiæ auxilio, non potest in accepta justitia perseverare usque ad finem vitæ.

Probat. 1. Ex Scripturæ textibus, quibus D. August. *lib. de dono perseverantiæ*, probat perseverantiam esse speciale donum Dei.

Cap. 2. ait: *Si perseverantia non sit donum Dei, quomodo verum est, quod Apost. Philipp.* 1. *ait:* Vobis datum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo: *Horum quippe unum pertinet ad initium, alterum ad finem: utrumque tamen est Dei donum, quia utrumque dictum est esse donatum.*

Cap. 7. in hæc, *Psalm.* 79. verba, *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis quem confirmasti tibi, & non discedimus a te*, ait: *Manus igitur Dei est ista, non nostra, ut non discedamus a Deo. Manus, inquam, ejus est ista, qui dixit Jerem.* 32. Timorem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant. *Propter quod & posci a se voluit*, ne inferamur in tentationem: *quia si non inferamur, nulla ab eo ratione discedimus: quod poterat nobis, etiam non orantibus, dari, sed oratione nostra nos voluit admoneri, a quo recipiamus hæc beneficia.*

Cap. 5. In hæc verba orationis Dominicæ: *Et ne nos inferas in tentationem, sed libera*

bera nos a malo : ait : *Cum dicunt Sancti*, & ne nos inferas in tentationem , &c. *quid aliud, quam ut in sanctitate perseverent, precantur?* Additque perseverantiam *esse Dei donum, cum ab illo poscitur, satis aperteque monstratur*. Nam, ut ait, cap. 2. *Irrisoria petitio est , cum id ab eo petitur, quod scitur ipsum non dare*.

Probat. 2. *ex Conciliis:* Arausicano II. Can. 10. *Adjutorium Dei, etiam renatis ac sanctis, semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare*. Trid. sess. 6. Can. 22. *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit*.

Idem definiit Cælestinus S. P. *In Epist. ad Episcopos Galliæ*, dicens : *Neminem etiam Baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi, per quotidianum adjutorium Dei, perseverantiam bonæ conversationis acceperit*.

Probat. 3. *ratione* : Quia gratia perseverantiæ hominem reddit in bono ita immobilem , ut finem, nempe mortem in Christo, indeclinabiliter assequatur ; atqui homo justus cum gratia justificante & donis eam comitantibus , ac etiam cum auxiliis gratiæ ordinariis , non est ita immobilis in bono , ut finem indeclinabiliter assequatur, ob illius voluntatis mobilitatem ; ergo gratia perseverantiæ est donum speciale ab illis auxiliis distinctum, quod ideo a Conc. Trident. *Can.* 16. vocatur , *Magnum perseverantiæ donum*.

Sol-

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Omni justo debetur gratia, cum qua perseverare possit; ergo perseverantia non est speciale donum.

Respond. dist. ant. Omni justo debetur gratia communis & sufficiens, cum qua perseverare possit, saltem mediate, *conc.* gratia specialis, cum qua actu perseveret, *nego ant.* Itaque omnes justi donum habent sufficiens, cum quo possunt usque ad finem perseverare, saltem mediate, quia habent gratiam, qua, per orationes & bona opera, possunt impetrare perseverantiæ donum; sed omnes non habent donum speciale & efficax perseverantiæ, quo fiat ut actu perseverent, neque tale auxilium eis debitum est; immo neque illud mereri possunt de condigno, sed tantum de congruo, juxta illud D. August. lib. de dono perseverantiæ cap. 6. *Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest.*

Inst. 1. Homo justus habet jus ad gloriam, quæ in gratia habituali, velut fructus in semine, virtualiter continetur, juxta illud 1. Joann. 3. *Semen Dei est in illo*. Ergo perseverantia, quæ conjungit gratiam cum gloria, non est speciale donum a gratia habituali distinctum.

Resp. dist. ant. Habet jus ad gloriam, mobile, *conc.* immobile, *nego ant.* Equidem justus habet jus ad gloriam, quandiu gratia habituali illustratur; verum non habet jus, ut usque ad mortem in gratia perseveret, quippe, qui, ratione liberi arbitrii ad bonum & malum, quandiu vivit, deflectere possit, unde, quando quis a Deo ita protegitur, ut non amittat gratiam instante morte, maximum est & specia-

cialissimum misericordiæ divinæ beneficium; de quo D. Aug. *lib. de dono persever. capit. 9.* ait: *Ex duobus justis, cur huic donetur perseverantia usque ad finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei.* Est enim beneficium, quod Deus, ex mero suo beneplacito, quibus voluerit, largitur.

Inst. 2. Gratia habitualis est excellens quædam divinæ naturæ participatio, quæ cum concursu Dei generali sufficiens est ad omnia præcepta adimplenda, omnia peccata vitanda, &c. Ergo cum gratia habituali, & generali Dei concursu gratiæ debito, potest quis perseverare absque speciali auxilio.

Respond. dist. ant. Gratia habitualis sufficiens est, absolute, & secundum propriam virtutem, *conc.* relative ad infirmitatem hominis lapsi, *nego ant.* Licet enim gratia habitualis ex se sufficientem virtutem habeat ad quodlibet peccatum vitandum, & ejus occasiones expellendas, tamen ad id, in homine lapso, non est sufficiens, nisi speciali auxilio fulciatur ac roboretur: etenim, etiamsi gratia sanet animam, diluendo culpam, non tamen eam sanat, auferendo infirmitatem, quæ ex parte concupiscentiæ suboritur.

Inst. 3. Conc. Milevitanum *Can.* 8. definit: *Si quis dixerit gratiam, per quam justificamur per Christum, valere ad solam remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, & non in adjutorium, ne iterum committantur, anathema sit.* Ergo gratia habitualis sufficit, cum concursu Dei generali, ad vitanda omnia peccata.

Respond. nego conseq. Equidem gratia, qua justificamur, valet in adjutorium, ne peccata committantur, ubi graves non urgent tentationes & occasiones peccati; ubi vero urgent tales ad peccandum illecebræ, præter gratiam habitua-

bitualem, necessaria sunt auxilia specialia, quibus anima in aversione mali & boni prosecutione roboretur, ac immobiliter ad finem usque perseveret.

Inst. 4. Ex Conc. Trid. Sess. 6. c. 11. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Atqui si perseverantia finalis specialis est gratia, quam Deus cui voluerit concedat, vel deneget, justificatos, quibus gratia illa denegaretur, Deus desereret priusquam ab eis desereretur; ergo perseverantia non est gratia specialis, sed communis est omnibus justis.

Resp. nego min. Etsi enim perseverantia sit gratia specialis, non sequitur quod Deus justum, cui non conceditur, primus deserat, cum omni justo conferat auxilium vere ac relative sufficiens, ut perseverantiæ donum, (quod ex August. *suppliciter emereri potest*) impetrare possit; quod si non impetret necesse est præcesserit aliqua ex parte justi culpa, sive sit negligentia & tepor in oratione, sive sit præsumptio quædam, ac occulta superbia, propter quam perseverantia a Deo denegatur; ex quo sequitur Deum prius a justo deseri, quam justus a Deo, judicio occulto, sed justo, deseratur, juxta illud D. August. lib. de corrept. & gratia, c. 13. *Gratiam Dei suscipiunt* (qui non sunt perseveraturi) *sed temporales sunt, nec perseverant, deserunt & deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo & occulto.*

Objicies 2. Ut quis in accepta justitia usque in finem perseveret, sufficit ut ultimum impleat præceptum; atqui illud implere potest cum auxilio ordinario; ergo ad perseverantiam non requiritur donum speciale.

Resp. dist. min. Potest cum auxilio ordinario implere ultimum præceptum, quatenus præcise

præceptum eſt, *conc.* quatenus eſt ultimum, *nego min.* Ultimum ſiquidem non eſt, niſi quatenus mors contingit poſt ejus fidelem adimpletionem, quod ſingulari Dei beneficio tribui neceſſe eſt, cum in ſtatu gratiæ juſtificantis ex hac vita eripi, ſpeciale ſit donum Dei.

Quæres 1. *In quo præciſe ſitum ſit magnum perſeverantiæ donum?*

Reſpond. Situm eſt in duobus, 1. In interno gratiæ actualis auxilio, quo homo juſtus, vel a peccando retrahitur, vel a ſuis peccatis, propter quæ a Deo deſeri merebatur, cito reſipiſcit, ac tandem in accepta juſtitia finaliter perſeverat, ut docet D. Auguſt. *lib. de correpr. & gratia cap.* 12. Dicens juſtis, in præſenti ſtatu naturæ lapſæ, dari tale auxilium. *Non ſolum ut ſine iſto dono perſeverantes eſſe non poſſint, verum etiam ut per hoc donum nonniſi perſeverantes ſint* 2. Situm eſt in ſingulari Dei protectione externa, qua Deus ab homine juſto, qui per preces & alia pietatis opera perſeverantiam impetravit, graves tentationes, peccandi occaſiones, & alia ſalutis obſtacula, removet, ac tandem mortem ejus cum gratia ſanctificante conjungit.

Quæres 2. *An, & qualiter donum perſeverantiæ finalis diſtinguatur a confirmatione in gratia?*

Reſpond. Probabilius eſt utrumque illud donum non eſſentialiter differre, 1. *Quia* Scriptura ſacra hoc utrumque donum pro uno eodemque dono indiſcriminatim uſurpat, Pſ. *36. Confirmat autem juſtos Dominus*, 2. ad Theſſ. *3. fidelis autem Dominus eſt, qui confirmet & cuſtodiat a malo.* Hoc autem Deus præſtat iis quibus donum perſeverantiæ conceſſit. 2. *Quia* D. Auguſt. *lib. de corrept. & gratia capit.* 12. Utrumque donum pro uno eodemque uſurpat,

dum

dum ait, Deum Apostolis dedisse *non solum justitiam, verum etiam in illa perseverantiam*, quos tamen certum est fuisse in gratia confirmatos.

Differunt tamen accidentaliter, 1. *Quia*, confirmatio in gratia datur paucis, iisque singulariter privilegiatis; donum vero perseverantiæ datur omnibus qui cum gratia habituali ex hac vita rapiuntur, ex quo privilegium dici non potest. 2. *Quia*, confirmatio in gratia supra perseverantiam addit majorem quamdam gratiæ habitualis intensionem, majoremque copiam auxiliorum actualium, ex quo fit, ut, etsi graviores occurrant tentationes, facilior tamen ac suavior sit victoria in confirmatis, quam in perseverantibus.

Quæres 3. *Utrum homo in statu innocentiæ indiguerit auxilio ad reipsa perseverandum usque in finem?*

Resp. Affirmativa est probabilior.

Probat. 1. *Ex SS. PP.* Div. August. *l. de corrept. & gratia cap.* 11. de primo homine dicit: *Ut reciperet bonum, gratia non egebat, quia nondum perdiderat, ut autem in eo permaneret, egebat adjutorio gratiæ; sine quo id omnino non posset: & acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset, nam si habuisset, perseverasset.*

2. Divus Fulgentius, *l.* 2. *ad Trasimundum cap.* 2. ait: *Profecto cognoscitur uniformi cunctos* (Angelos) *opprimi potuisse ruina consortio, nisi quos vellet a casu pravitatis virtus illa* (gratiæ) *defenderet, quæ sola naturaliter mutari depravarique non posset.* Ubi pensanda sunt hæc verba, *nisi quos vellet*, quæ peculiarem favorem indicant.

Div. Anselmus *l. de casu diaboli cap.* 2. ait: *Constat ergo, quod ille Angelus qui stetit in veri-*

ritate, sicut ideo perseveravit, quia perseverantiam habuit, ita ideo perseverantiam habuit, quia accepit; & ideo accepit, quia Deus dedit.

Prob. 2. Ratione Divi Thomæ, qui *libr.* 3. *contra gentes*, necessitatem auxilii ad perseverandum repetit a mobilitate voluntatis; atqui in statu innocentiæ voluntas fuisset mobilis ad bonum & malum; ergo licet homo in illo statu majorem ad perseverandum facilitatem habuerit, quam homo lapsus, tamen speciali divinæ Providentiæ cura indiguit, ut in bono immobiliter ad finem usque permaneret.

Dixi, *Probabilior*, quia negare non possumus oppositam sententiam probabilem esse, quæ si cui arrideat, illam amplecti poterit & tueri.

QUÆSTIO III.

Utrum gratia Christi interior sit necessaria ad boni moralis ordinis naturalis effectionem.

Nota 1. IN omni opere morali bono, duo sunt distinguenda, nempe objectum seu officium, & finis, qui duplex est, *proximus*, nimirum, qui primo & per se ab agente intenditur, estque actionis motivum; & *ultimus*, ad quem actu, vel virtute, omnia referuntur, ipse vero ad nihil prorsus ordinari potest, v. gr. In eleemosyna; *objectum*, est ipsum opus eleemosynæ; *finis proximus*, est sublevatio pauperis; *finis ultimus*, est Deus, ad quem opus eleemosynæ refertur, *vel actualiter* & formaliter, cum quis expresse & reflexe statuit dare eleemosynam propter Deum; *vel virtualiter*, cum quis, licet actu de referenda sua actione ad Deum non cogitet, facit tamen actionem moralem rectam, tum ex obje-

objecto, tum ex fine proximo; illa enim actio, quando nullo alio particulari fine perverso ex parte operantis vitiatur, ex se, & innato quasi motu, ad finem ultimum, Deum scilicet, refertur, eamque agens, generali quadam ac implicita intentione, ad illum referre dicitur.

Nota 2. Hic controvertitur de opere morali bono, tum ex objecto, tum ex fine & aliis circumstantiis; nam ultro quilibet admiserit bonum opus ex objecto & officio, absque gratia elici posse.

Nota 3. Licet quæstio procedat, tum de infideli, tum de fideli peccatore, tamen satis erit de infideli agere; eo enim ipso quo probabitur infidelem posse absque gratia aliquod opus morale bonum agere, multo clarius fidelem peccatorem hoc posse demonstrabitur. Itaque sit:

CONCLUSIO.

Infidelis potest absque gratia aliquod bonum opus morale naturalis ordinis velle, ac facere. Est certissima contra Bajum & Jansenium.

Probat. 1. Ex Script. *Rom.* 2. dicitur: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Ergo gentiles aliquod opus bonum naturalis ordinis possunt facere *naturaliter*; idest, sine gratia, sine fide, ut interpretantur Patres: Origenes in hunc locum, *Gentilis*, inquit, *qui cum legem non habeat, ipse sibi est lex, ostendens opus legis in corde suo; & ratione naturali motus, vel justitiam teneat, vel castitatem, vel temperantiam, &c. custodiat: iste licet a vita alienus videatur*

æterna, quia non credit in Christo ...... videtur quod per ea quæ dicuntur ab Apostolo, bonorum operum gloriam, & honorem & pacem perdere penitus non posset. Et D. Hieron. *in c.* 29. *Ezech.* ait: *Perspicuum est condemnari nos comparatione gentilium, si illi lege faciant naturali, quæ nos etiam scripta negligimus, de quo plenissime Paulus ad Romanos disputat*.

Frustra reponunt adversarii 1. D. Augustinum, *lib. de spiritu & littera, cap.* 27. hunc Apostoli textum interpretari de gentibus ad fidem conversis; ergo male intelligitur de infidelibus.

Resp. enim nego conseq. Equidem D. August. ut refelleret hæreticam Pelagianorum interpretationem, qui Apostoli testimonio abutebantur, ut dicerent nonnullos gentiles, sine fide & gratia Christi, universam legem observasse, veramque justitiam adeptos esse, textum Apostoli interpretatus est de gentibus ad fidem conversis; sed nostram interpretationem non excludit, immo eam approbat *ibidem*, dicens. *Si autem hi, qui naturaliter quæ legis sunt faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum quos Christi justificat gratia ... quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiæ regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus*. Et ne quis dicat D. Doctorem loqui de operibus bonis ex officio & objecto tantum, non autem ex fine, subdit: *Quanquam si discutiatur quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ justitiæ debitum, laudem, defensionemque, mereantur*. Quod autem, *vix*, invenitur, revera tamen invenitur. Postea rationem reddit, dicens: *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici pos-*

ci possit, etiam in ipsa impietate vita sua, facere aliqua legis vel sapere. Et infra, post citatum textum Apostoli de infidelibus dicit: *Illi potius, qui cum verum Deum vera pietate non colant, habent tamen quadam opera bona in vita impia*. Hæc de mente D. Aug. nullum relinquunt dubium.

Frustra reponunt 2. D. Fulgentium, *lib. de incarn. & gratia cap.* 25. dicere, eos Dei gratiæ contradicere, qui præfatum Apostoli textum gentibus incredulis assignant; ergo Apostolus loquitur duntaxat de gentibus ad fidem conversis.

Resp. dist. ant. D. Fulgentius dicit, &c. juxta sensum Pelagianorum, hoc Apostoli textu abutentium, tum ut ostenderent gentes ex solis naturæ viribus posse totam legem implere, tum ut probarent gentes justificari posse sine Christi fide, *conc.* juxta sensum PP. eo loco utentium, ut probarent, posse in infidelibus aliqua opera moraliter bona absque gratia, *nego ant.* quod satis ostendit D. Doctor; *cap. sequenti*, dicens: *Hominibus illis, quorum mentio facta est ab Apostolo, aliqua quidem bona opera, quæ ad societatis humanæ pertinent æquitatem, inesse posse: sed quia non charitate Dei fiunt, prodesse non posse*, ad salutem videlicet æternam.

Hinc SS. Pontifices damnarunt hanc Baji prop. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Roman. 2.* gentes quæ legem non habent, &c. *intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus*.

Probat. 2. *ex SS. PP.* Pio V. Greg. XIII. & Urbano VIII. qui hanc Baji prop. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*, damnarunt, immo & alias plures quæ istius sunt principia; talis est 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid natu-*

ralis, hoc est, quod ex natura viribus ortum ducit, agnoscit.

Item ex Clem. XI. qui has Quesnelli propositiones similiter damnavit 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit ...... est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* 40. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.*

Prob. 3. *ratione:* Quia, ut docet Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 1. per peccatum Adami, *liberum arbitrium minime extinctum est: viribus licet attenuatum & inclinatum.* Ergo potest homo, solis liberi arbitrii viribus, aliqua opera moraliter bona propter finem honestum elicere; v. g. potest gentilis naturali pietate honorare parentes, naturali commiseratione sublevare proximi miseriam, quia id honestum est, & rationi naturali conforme; tales autem actiones sunt bonæ, tum ex objecto, tum ex fine & circumstantiis; ergo.

Confirmatur, quia sola actio bona & honesta laudari potest & remunerari a Deo; atqui misericordia obstetricum Ægyptiarum infidelium erga masculos Hebræorum, quos contra edictum Pharaonis servaverunt, fuit a Deo laudata & remunerata. Exodi 1. *Benefecit Deus obstetricibus, & quia timuerunt Deum, ædificavit eis domos*, id est, prolem copiosam eis concessit; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Rom. 14. dicitur: *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Atqui nulla opera infidelium sunt ex fide; ergo.

Respond. dist. antec. Juxta proprium Apostoli sensum, quod non est ex fide agendorum, id est, ex bona conscientia, peccatum est,

conc.

conc. quod non est ex fide credendorum, *nego ant.* Itaque Apostolus ibi de iis agit, qui cibos quosdam manducabant, quos tamen sibi illicitos existimabant, docetque eos peccare, quia agebant contra bonam fidem, seu, contra conscientiam, *quod autem non est ex fide*, id est, quod fit reclamante conscientia, *peccatum est*.

Inst. 1. D. August. *lib.* 4. *contra Julian. capit.* 3. præfatum Apostoli textum interpretatur de fide credendi in Christum; ergo quod non est ex fide Theologica peccatum est.

Respond. 1. Fateor Div. Augustinum intellexisse præfatum textum de fide credendi, sed sine exclusione nostræ interpretationis; nam Juliano objicienti hunc textum accipiendum de bona conscientia, respondet: *Sed ut hoc tibi de cibis tantum intelligendum esse concedam, quid de alio dicturus es testimonio, quod ad Hebræos scriptum est*, sine fide impossibile est placere Deo? sed posito quod hic textus intelligatur de fide credendi.

Resp. 2. *dist. conseq.* Quod non est ex fide contrarie, id est quod fit animo infidelitatis, ut eleemosyna data in honorem Jovis, est peccatum, *conc.* quod non est ex fide negative, id est, absente fide, peccatum est, *subdist.* si aliquo fine pravo vitietur, *conc.* per se & præcise quia fit a non habente fidem, *nego conseq.* sensum suum sic ibidem explicat D. Doctor: *Quod si & ipsa per seipsam naturalis compassio opus est bonum; etiam isto bono male utitur, qui infideliter utitur, & hoc bonum male facit, qui infideliter facit: qui autem male facit aliquid, profecto peccat.* Postea rationem reddens cur infideles bona opera male faciant, ait: *Quia ea non fideli, sed infideli, hoc est, stulta & noxia faciunt voluntate.*

R 5 *Inst.* 2.

Inst. 2. Atqui, ex Apostolo, quæ non sunt ex fide, nedum contrarie, sed etiam negative sunt peccata; ergo, &c.

Prob. ant. Hebr. 11. dicitur: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ergo.

Resp. dist. ant. Sine fide impossibile est placere Deo in ordine ad vitam æternam, *conc.* in ordine ad honestatem moralem ordinis naturalis, *subdist.* ratione operantis, *conced.* ratione operis, *nego ant.* Fateor equidem infidelem, quandiu in infidelitate permanet, non posse Deo placere ratione sui, etsi placeat interdum ratione operis moralis ab illo bene exerciti, non quidem complacentia, quæ proveniat ex justitia & sanctitate supernaturali, per quam Deo placuerunt in ordine ad vitam æternam sancti fide supernaturali imbuti, sed complacentia, quæ provenit ex virtute moraliter bona.

Instab. 3. Atqui etiam ratione operis omnia infidelium opera sunt peccata & Deo ingrata; ergo.

Probat. ant. Ex Apost. ad Tit. 1. *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum;* ergo infideles nihil mundum & rectum operantur.

Resp. dist. ant. Coinquinatis & infidelibus, qui per immunditiam cordis, aut per infidelitatem abutuntur Dei creaturis, vel, quasi forent impuræ, eis non utuntur, nihil est mundum, *conc.* infidelibus, præcise ratione eorum infidelitatis, *nego ant.* alias pariter concludendum esset, omnia opera mundorum esse munda, quod tamen absolute falsum est; alioquin nusquam quis peccare posset post adeptam justitiam: ita Div. August. *lib. 6. contra Faustum*, explicat hunc textum, dicens: *Omnia, quippe, quæ naturaliter sunt, in ordine*

suo

suo bona sunt, & nemo in eis peccat, nisi qui ordinem suum in Dei obedientia non custodiens, eorum quoque ordinem male utendo perturbat.

Instab. 1. Matth. 7. dicitur: *Non potest . . . arbor mala bonos fructus facere*; atqui infidelis est arbor mala; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Quando arbor agit ex sua malitia, non potest fructus bonos facere, *conc.* quando non agit ex sua malitia, *nego maj.* Porro infidelis non semper ex sua malitia & infidelitate agit, sed quandoque ex dictamine rectæ rationis; unde D. Aug. *lib.* 4. *contra Julian. cap.* 3. ipsum arguens quod dixerit voluntatem infidelis infideliter agentem esse bonam, ait: *Non in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum mala voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest. Vide itaque utrum infidelem voluntatem*, id est, ex infidelitate agentem, *audeas bonam dicere voluntatem.*

Objicies 2. Ex Conc. Arausicano, can. 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum*; ergo sine gratia nullum bonum opus morale fieri potest.

Respond. dist. ant. Nemo habet de suo, &c. hoc sensu quod quidquid habet homo, præter mendacium & peccatum, illud sit a Deo, vel ut auctore naturæ, vel ut auctore gratiæ, *conc.* ut auctore gratiæ semper, *nego ant.* Sensus ergo Canonis est, hominem sibi soli sufficere ad peccandum, eum vero, ad bonum operandum, indigere auxilio Dei, naturali quidem ad bonum morale, & supernaturali ad bonum salutare, ut docet præfatus Canon, cum addit: *Si quid autem habet homo veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo*, &c.

Inst. Idem Concilium, *can.* 9. ait: *Quoties*

bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur. Ergo sine gratia supernaturali homo opus bonum non potest facere.

Resp. dist. conseq. Non potest opus bonum salutare facere, *conc.* bonum opus morale, *nego conseq.* Ita declarat, can. 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere asserit absque illuminatione Spiritus sancti .... hæretico fallitur spiritu.*

Objicies 3. D. August. *lib. de spiritu & littera, cap.* 3. ait: *Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum, valet, si lateat veritatis via.* Ergo.

Respond. dist. ant. Id dicit, eo sensu, quod parum valeat, eo modo quo dicimus ægrum de se tantum labi posse, quod per se vix stare possit, *conc.* eo sensu quod nihil omnino valeat, *nego ant.* Hanc D. Doctor interpretationem nobis exhibet, *lib. de corrept. & gratia cap.* 11. dicens: *Arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.*

Inst. D. Aug. *l.* 2. *ad Bonifac. c.* 5. ait: *Liberum arbitrium ad peccandum valere in hominibus subditis diabolo; ad bene autem pieque vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adjuta.* Ergo.

Resp. dist. conseq. Liberum arbitrium ad nullum opus bonum salutare valet, nisi gratia Dei fuerit liberatum & adjutum, *conced.* quod significat per ista verba: *ad pie vivendum*: ad nullum opus bonum morale, *nego conseq.* Etsi enim, per peccatum, liberum arbitrium infirmatum fuerit ac vulneratum, non tamen est penitus extinctum, & ideo potest aliquod bonum morale sectari.

Obji-

Objicies 4. D. Aug. *l. de spiritu & litt. c.* 14. ait : *Non est fructus bonus, qui de charitatis radice non surgit;* atqui nullum opus hominis infidelis de charitatis radice surgit; ergo.

Resp. dist. major. Non est fructus bonus sine charitate, qui sufficiens sit ad salutem consequendam, *conc.* qui sit moraliter bonus, *nego maj.* Itaque quoties D. August. dicit charitatem desiderari ad actum bonum, toties loquitur de bono opere quod conducat ad vitam æternam, ut sese explicat lib. 4. contra Julian. cap. 5. *Scito*, inquit, *nos illud bonum hominum dicere*, &c. *per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque perduci.* Unde ejus testimonia nihil habent commune cum præsenti nostra quæstione.

Inst. 1. Ibi non potest esse ullum opus bonum, ubi vera virtus reperiri nequit; atqui ex S. August. in infidelibus nulla vera virtus reperitur, sic, *lib. de nuptiis & concup. capit.* 3. ait : *Vera pudicitia dicenda non est, nisi quæ veræ fidei mancipatur*; ergo.

Resp. dist. min. Ex S. August. in infidelibus nulla vera virtus reperitur conducens ad vitam æternam, *conc.* conducens ad honestatem moralem, *nego min.* Itaque D. Augustin. eam solam virtutem appellat veram, quæ hominem ordinat ad vitam æternam, ut constat *ex eodem cap.* 3. in quo ait : *Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides vera, quæ in Christo est, promittit, nihil prosunt homini virtutes; nullo modo veræ possunt esse virtutes.*

Inst. 2. Si in infidelibus inessent aliquæ virtutes, moraliter duntaxat bonæ, dici possent steriles in ordine ad beatitudinem; atqui Div. August. aperte negat aliquas virtutes esse steriles : *Nullo modo igitur*, inquit libr. contra

Jul.

Jul. c. 3. *homines sunt steriliter boni; sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali*. Ergo.

Resp. dist. minor. Negat aliquas virtutes esse steriles, respectu boni naturalis aut supernaturalis consequendi, *conc.* semper respectu boni supernaturalis, *nego minor.* Itaque etiamsi virtutes steriles sint respectu felicitatis æternæ, possunt tamen revera esse fecundæ respectu boni temporalis; quod in mercedem Deus infidelibus retribuit, ut docet D. August. (c) de Romanis, quibus Deus terrenam excellentissimi Imperii gloriam concessit, *ut redderetur merces bonis artibus eorum, id est, virtutibus*.

Inst. 3. Eodem loco D. August. ait: *Voluntas sterilis, non est bona*; ergo opus sterile, non est bonum.

Respond. dist. ant. Non est bona, omnimode, *conc.* secundum quid, *nego ant.* Voluntas itaque sterilis non est bona in ordine ad salutem æternam consequendam, quæ est supremum hominis bonum; sed est bona in ordine ad honestatem moralem, & ad rectam hominis institutionem, quod est, esse bonum secundum quid.

Objicies 5. Nullum potest esse opus perfectum sine recta intentione; atqui in infidelibus nulla potest esse recta intentio, juxta illud Div. Augustin. super Psalmum 31. *Bonum opus intentio facit, intentionem fides dirigit*. Ergo, &c.

Respond. dist. min. In infidelibus non potest esse recta intentio, directiva operis in finem ultimum supernaturalem, *conc.* in finem honestum

(c) Lib. 5. de Civit. Dei cap. 15.

ſtum naturalem, *nego min.* Sicut enim fides hominis intentionem dirigit in ordine ad vitam æternam, ſic rationis lumen dirigere poteſt intentionem in ordine ad honeſtatem homini connaturalem.

Inſtab. 1. Quidquid non refertur ad Deum, tanquam ad finem, non eſt bonum, ſed verum peccatum; atqui infideles, in quibus non eſt vera Dei fides, & cognitio, non poſſunt opera ſua ad Deum, tanquam ad finem, referre; ergo.

Reſp. diſt. maj. Quod non refertur ad Deum, vel explicite, vel implicite, peccatum eſt, *conced.* explicite ſemper, *nego maj.* Itaque ad hoc, ut opus ſit bonum, neceſſe non eſt ut referatur ad Deum explicite, ſed ſufficit quod ad eum referatur implicite, quomodo ad Deum, quaſi nativo pondere, refertur omne opus, quod ſit propter finem etiam naturaliter honeſtum; hoc autem modo actiones infidelium moraliter bonæ ad Deum referuntur, etiamſi infideles illi, inter operandum, de Deo nihil cogitent.

Inſtab. 2. Ergo licet agere propter honeſtatem virtutis; atqui falſum conſeq. ex D. Aug. *lib.* 19, *de civit. Dei*, dicente: *Licet enim a quibuſdam tunc veræ & honeſtæ putentur virtutes, cum ad ſe ipſas referuntur, etiam tunc inflatæ, aut ſuperbæ ſunt: & ideo non virtutes, ſed vitia judicanda ſunt.* Ergo.

Reſpond. diſt. min. Non licet agere propter honeſtatem virtutis, tanquam propter finem ultimum, *conc.* tanquam propter finem proximum ad finem ultimum ordinabilem, vel per ſe, vel per intentionem agentis, *nego minor.* Priori autem ſenſu D. Doctor dicit virtutes, cum ad ſeipſas referuntur, eſſe inflatas & ſuperbas, quales erant virtutes plurium gentilium,

lium, qui, propter vanam gloriam capessendam, varios actus virtutum moralium eliciebant. Unde D. Aug. *lib. 1. operis imperfecti contra Julian.* ait: *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas: fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit.*

QUÆSTIO IV.

Ad quodnam bonum morale naturale efficiendum gratia interior necessaria sit, vel non?

Nota: PElagiani, vires liberi arbitrii nimium extollentes, docuerunt hominem absque ullo gratiæ auxilio universam legem observare, Deum super omnia diligere, omnesque tentationes superare posse absque gratia; econtra *Bajus*, & omnes ejus discipuli, liberum arbitrium penitus jugulantes, docuerunt nullum legis naturalis præceptum observari, nullamque omnino tentationem vinci posse absque gratia. Videndum ergo est, utrum homo in præsenti statu possit absque gratia 1. Universam legem naturalem observare. 2. Deum super omnia diligere. 3. Omnes superare tentationes: tribus articulis.

ARTICULUS I.

Utrum homo, in præsenti statu, possit absque gratia universam legem naturalem observare?

Nota 1. PRæcepta legis naturalis dupliciter impleri possunt. 1. *Secundum substantiam*, si, nempe, actus præceptus suam habeat

beat bonitatem moralem. 2. *Quoad modum*, si nimirum, actus ex charitate fiat, & referatur ad finem supernaturalem: *Primo modo* lex non attenditur servari meritorie, sed præcise vitando peccatum quod est contra illam: *Secundo modo* attenditur servari meritorie, ita ut ad vitam perducat æternam: hanc distinctionem redarguit Bajus propositione 61. *Celebris illa Doctorum distinctio divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum; altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est & explodenda.*

Constat, ex supra dictis, aliqua legis naturalis præcepta posse observari absque gratia; probavimus enim sine ea bonum aliquod opus morale naturalis ordinis elici posse; illud autem bonum, quodcumque sit, est præceptum legis naturalis; ergo, &c. agitur itaque de observatione omnium: circa quod

Nota 2. Potentia duplex est, physica nempe & moralis.

Potentia *physica*, est vis activa, relative proportionata operi faciendo; hic qui habet omnia principia necessario ad agendum requisita, habet potentiam agendi physicam.

Potentia *moralis*, est vis activa, relative proportionata operi faciendo cum adjuncta facilitate. Hinc potentia, quæ nullo impedimento retardatur, non solum physica, sed moralis est potentia. His diligenter notatis

CONCLUSIO.

Homo lapsus, absque gratia divinæ auxilio, non potest potentia morali, omnia legis naturalis

lis præcepta, etiam quoad substantiam operis, servare, ita ut omnia vitet peccata, quæ contra legem naturalem committi possunt. Proposit. est certissima.

Prob. 1. Ex Scriptura, *Roman. 7. vers. 23.* Apostolus ait: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ,* (id est legi naturali) *& captivantem me sub lege peccati, quæ est in membris meis.* Hinc exclamat: *Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* respondet: *Gratia Dei per Jesum Christum;* ergo natura humana, ita per peccatum infirmata est, ut hoc præceptum, *Non concupisces*, non possit implere absque gratia Dei; unde Sapiens (*d*) dicit: *Scivi quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det.*

Prob. 2. *Ex Conciliis*, tum Carthaginensi II. in Epistola Synodica ad Innocentium I. ubi PP. testantur damnatos ideo fuisse Pelagianos, quod assererent, Deum, talem hominis instituisse atque creavisse naturam, quæ per propriam voluntatem, legem Dei *possit implere sive naturaliter in corde conscriptam, sive in litteris datam:* ubi per hæc verba: *Naturaliter in corde conscriptam:* significatur lex naturalis. Tum ex Concil. Carthaginensi III. *can. 5.* ubi definitur: *Placuit, ut quicumque dixerit ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam, etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus, etiam sine illa divina implere mandata, anathema sit.* Ergo.

Prob. 3. *Ex PP.* D. Augustin. *lib. de spiritu & lit-*

(*d*) Sap. 8. vers 21.

& littera, qui totus scriptus est ad ostendendum quod lex absque gratia servari non possit, *cap.* 10. aperte profitetur, quod justus *credat nullo modo posse suæ infirmitati, ad implenda ea quæ lex jubet, nisi divina gratia, subveniri*.

D. Prosper *lib. contra collatorem cap.* 7. ait: *Potest* (lex) *ne quid mali fiat jubere: a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non præstat affectum, nisi quod est occidens per imperium litteræ, fiat vivificans per spiritum gratiæ*. Ex quo concludit D. Thom. 1. 2. quæst. 109. art. 4. *In statu naturæ corruptæ, non potest homo implere mandata divina, sine gratia sanante*.

Ratio conclusionis est, quia natura per peccatum ita vulnerata fuit ac infirmata, ut vehementissime feratur in delectabilia legi divinæ repugnantia, & aversetur bona per legem præcepta; ergo non potest, potentia morali, omnia legis naturalis mandata observare nisi per gratiam, qua vulnus inflictum sanetur.

Dixi: *Potentia morali*: quia homo lapsus non habet impotentiam physicam, sed tantum moralem, ad observanda omnia legis naturalis præcepta; *Ratio est*, quia præcepta legis naturalis, etiam collective sumpta, secundum substantiam considerata, non superant vim humanæ voluntatis in præsenti statu, cum illa vis per peccatum non fuerit sublata, sed duntaxat labefactata; ergo ejus impotentia est tantum moralis, fundata 1. in rebellione appetitus; 2. in gravitate collectionis omnium præceptorum supposita mobilitate & inconstantia voluntatis; ratione cujus totas vires ad agendum adhibitura non sit.

Sol-

Solvantur Objectiones.

Objicies 1. Rom. 2. dicitur: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter*, id est, naturæ viribus, *ea quæ legis sunt, faciunt*. Ergo homo lapsus, absque gratia potest observare omnia legis naturæ præcepta.

Resp. nego conseq. Textus enim non de omnibus præceptis est intelligendus, sed tantum de aliquibus, iisque facilioribus, quæ quandoque & aliquandiu a gentibus naturaliter possunt observari, quando nimirum graves non adsunt occasiones ab illa observatione removentes.

Inst. 1. Deuter. 30. dicitur: *Mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, non est supra te*. Atqui hic locus intelligitur de præceptis collective; ergo omnium præceptorum observantia vires naturales non excedit.

Respond. dist. minor. Intelligitur de omnibus collective præceptis, cum gratia implendis, *conc.* sine gratia implendis, *nego minor.* citato enim capite dicitur: *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Porro cordis circumcisio gratiæ collationem importat.

Inst. 2. Eccl. 15. dicitur: *Si volueris mandata servare, conservabunt te*. Ergo si volumus, possumus omnia mandata servare absque gratia.

Resp. nego conseq. Illo equidem textu demonstratur liberum arbitrium, per quod præcepta impleri possunt; at non excluditur gratia, sine qua impleri non possunt; ut docet D. August. *lib. de gratia & lib. arb. cap.* 16. dicens; *Certum est nos mandata servare, si volumus, sed quia preparatur voluntas a Domino, ab illo peten-*

tendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus.

Objicies 2. D. Chrysost. *homil.* 5. *in Epistola ad Roman.* de gentibus ait : *Admiratione digni sunt, quod nec lege illis opus fuit, & omnia quæ legis erant præstiterunt.* Ergo, &c.

Resp. dist. ant. Gentes collective sumptæ omnia quæ legis erant præstiterunt, *transeat*, gentes distributive sumptæ, *nego ant.* sensus ergo D. Chrysostomi est, varia præcepta legis naturalis a tota gentilium collectione observata fuisse, non quidem omnia a singulis, sed a singulis aliqua, cum nempe nulla, vel levis, erat difficultas, vel ex parte operis, vel ex parte tentationis, quare dixi, *transeat antec.*

Inst. Cyrus, a gratia fidei alienus, totam legem naturalem implevit: ei siquidem dixit Deus, Isaiæ 44. *Pastor meus es, & omnem voluntatem meam implebis.* Ergo universa lex potest impleri absque gratia.

Resp. nego antec. Neque enim Cyrus dicitur omnem voluntatem Dei implevisse, quod omnia legis naturæ præcepta impleverit, erat enim idololatra, & aliorum regnorum invasor; sed quod, populum Israeliticum a captivitate solvendo, templumque ac civitatem Jerusalem ex integro restaurari curando, fecerit quidquid Deus per ipsum fieri erga populum suum, ab æterno decreverat; quo sensu dæmones, damnatorum hominum tortores, dici possunt voluntatem Dei implere.

Objicies. 3. Nemo tenetur ad impossibile, nam, ut ait D. August. *Deus impossibilia non jubet*, Atqui homo quilibet, etiam gentilis obligatur ad universam legem implendam; ergo eam servare potest.

Resp. dist. maj. Nemo tenetur ad impossibile, simpliciter & absolute, *conc.* ad impossibile

secun-

ſecundum quid, *nego maj.* Itaque univerſa lex, ſpectatis ſolis naturæ viribus, eſt obſervatu impoſſibilis, ſed fit poſſibilis per gratiam; ſic D. Auguſt. *lib. de perfectione juſtitiæ c.* 2. Cæleſtio reſpondet: *Reſpondemus*, inquit, *vitari poſſe peccatum, ſi natura vitiata ſanetur gratia Dei per Jeſum Chriſtum D. N. in tantum enim ſana non eſt, in quantum, id quod faciendum eſt, aut cæcitate non videt, aut infirmitate non implet*. Ex quo, *lib. de nat. & grat. cap.* 43. ait: *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.*

Objicies 4. Homo lapſus habet potentiam moralem ad omnia præcepta legis naturalis diſtributive; ergo ad omnia collective.

Reſp. 1. *diſt. maj.* Habet potentiam moralem ad omnia diſtributive præcepta, quæ ſunt facilia, qualia ſunt cultum parentibus exhibere, jus litigantibus dicere, depoſitum reddere, &c. *conc.* quæ ſunt ardua, ſive ex objecto, ſive ex tentatione, & aliis circumſtantiis, *nego major.* Dicit enim D. Jacobus *c.* 3. de præcepto cohibendæ linguæ, *Linguam nullus hominum domare poteſt*. Et Sapiens de præcepto continentiæ: *Scivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det*.

Reſp. 2. *nego conſeq.* Collectio enim difficultatem habet, quam non habent ſingula; cum enim dicitur; quod ſingula præcepta poſſunt ſervari diſtributive, non eſt ſenſus quod hæc & illa, & ſic deinceps, poſſint impleri, ſed ſenſus eſt tantum, quod hoc ſeorſim, & illud ſeorſim poſſit impleri, ex quo non ſequitur impleri poſſe collectionem, ut patet de eo qui movet lapides, poteſt nempe hunc ſeorſim lapidem, & illum etiam ſeorſim movere, non tamen omnes collective lapides poteſt movere.

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrum homo, in præsenti statu absque gratia possit Deum, ut auctorem naturæ, diligere.

Nota. AMor Dei duplex est, *Benevolentiæ*, nimirum, quo Deus diligitur, quia in se bonus est, & *amor concupiscentiæ*, quo Deus diligitur quia nobis bonus est, hoc est, quia est finis noster ultimus. Uterque ille amor, vel est perfectus, vel imperfectus.

Amor Dei perfectus, est ille, quo Deus sic diligitur, ut omnibus omnino rebus anteponatur, cum proposito placendi ei in omnibus, etiam cum omnium aliorum bonorum jactura, & dicitur, *Amor Dei super omnia.*

Amor Dei imperfectus, est ille, quo Deus sic diligitur, ut nondum rebus creatis anteponatur: vocatur, *Amor Dei cum omnibus.* His notatis.

CONCLUSIO I.

Homo in statu naturæ lapsæ, absque gratia, Deum ut auctorem naturæ potest amare, amore, tum benevolentiæ, tum laudabilis concupiscentiæ imperfecto. Est communis contra Bajum & Jansenium.

Prob. 1. Ex Apostol. *Rom.* 1. asserente quod gentes *sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt*, &c. Ergo Deum, qui ex Augustino Epistola 120. *Non colitur, nisi amando*, amare potuerunt; alias gentiles immerito inexcusabiles dicerentur, quod veri Dei cultum deseruerint; atqui amor ille fuisset naturalis, utpo-

utpote ex notione Dei naturali ortum habens; ergo, &c.

Probat. 2. Ex definitione Sanctorum Patrum, qui has Baji propositiones damnarunt: 34. *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus diligitur ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est & commentitia*. Et 37. *amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis auctoribus*. Ergo constat admittendum esse amorem Dei naturalem & solis liberi arbitrii viribus conceptum.

Prob. 3. Auctoritate Conciliorum, quæ dum definiunt gratiam necessariam esse ad diligendum Deum, semper adjungunt has particulas, *Sicut oportet ad salutem*, aut, *ut justificationis gratia conferatur*; ergo supponunt possibilem esse Dei dilectionem, quæ non conferat ad salutem, quæque pure sit naturalis, & fiat absque ullo gratiæ auxilio.

Probat. 4. *Ratione Theologica*: illud voluntas amare potest naturaliter, quod intellectus naturaliter potest cognoscere, juxta illud D. Damasceni (e) *homo, qua rationis particeps est, rationem ducem in appetendo sequitur*. Atqui intellectus potest naturaliter cognoscere Deum esse, tum summum bonum propter se amabile, tum summum nostrum bonum; ergo voluntas potest solis naturæ viribus illum amare, tum amore benevolentiæ, tum amore castæ & laudabilis concupiscentiæ.

Sol-

(e) Lib. de duabus voluntatibus Christi.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Concil. Arausicanum II. *Can.* 25. ait: *Prorsus donum Dei est diligere Deum, ipse ut diligeretur dedit qui non dilectus diligit.* Ergo Deus solis naturæ viribus diligi non potest.

Respond. dist. conseq. Amore supernaturali & ad salutem æternam conducente, *conc.* amore naturali & ad solam honestatem moralem conducente, *nego conseq.* Concilium autem loquitur de amore supernaturali & conducente ad salutem, quo Deus, ut auctor gratiæ & gloriæ, diligitur, ut constat ex his ejusdem Canonis verbis: *Prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis ita attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea potuerit diligere Deum, sicut oportuit . . . nisi gratia eum prævenerit.* Et Can. 7. loco harum particularum, *Sicut oportuit*, posuit: *Bonum quod ad salutem pertinet vitæ æternæ.*

Objicies 2. D. August. *lib. de grat. & lib. arb. cap.* 18. dicit: *Unde est in hominibus charitas Dei & proximi, nisi ex ipso Deo? nam si non est ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani; si autem ex Deo, vicimus Pelagianos*, ergo sine gratia Deus diligi non potest.

Resp. dist. conseq. Diligi non potest, amore quo tenditur aut pervenitur ad Deum, *conc.* amore naturali, *nego conseq.* De priore solum amore loquitur D. Doctor arguens Pelagianos, qui actus virtutum salutares & meritorios vitæ æternæ solis naturæ viribus tribuebant; ita enim se explicat, *lib.* 4. *contra Julianum c.* 3. dicens: *Amor, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu sancto.*

Inst. D. Augustinus, *lib. de natura & gratia*

cap. 2. De gentibus, quibus nondum annuntiatum est Evangelium, dicit, quod non possint, recte vivendo, Dei implere voluntatem ; additque. *Quod si fieri potuit, aut potest, hoc & ego dico quod de lege dixit Apostolus: ergo Christus gratis mortuus est.* Atqui qui amat Deum, recte vivendo, adimplet ejus voluntatem; ergo, &c.

Respond. dist. min. Qui amat Deum perfecto amore, recte vivendo adimplet ejus voluntatem, *conc.* amore imperfecto, *nego min.* Divus enim Augustinus per eum qui, bene vivendo, Dei implet voluntatem, intelligit eum qui totam legem implet, quod fieri non posse sine gratia docet contra Pelagianum errorem ; sed qui unum aut alterum amoris actum elicit, non continuo legem implet, aut justitiam perficit; ergo.

Objicies 3. Non datur duplex fides divina, naturalis una, altera supernaturalis ; ergo nec duplex amor Dei.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod divina veracitas, quæ est motivum fidei, non potest per effectum naturalem conjungi cum intellectu creato; at per effectus naturales ascendimus ad cognoscendam Dei bonitatem, ex cujus cognitione voluntas naturaliter excitatur ad illius amorem.

Instab. Si daretur amor naturalis, posset reperiri in infideli & peccatore ; atqui falsum conseq. Ergo.

Prob. min. Si in infideli & peccatore esset amor Dei benevolentiæ, etiam naturalis, hi essent amici Dei: nam amor benevolentiæ hominem reddit Deo amicum ; atqui infidelis & peccator non possunt esse amici Dei, alias essent justi absque gratia; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Essent amici Dei imperfecte,

& ra-

& ratione operis, *conc.* perfecte, & ratione sui, *nego major.* Equidem Deus amat bonum opus naturale ab infideli, vel peccatore elicitum, sed non amat ipsum infidelem, aut peccatorem, proindeque amor non est reciprocus, nec per hunc amorem justificatur homo, quia non quivis amor, sed amor supernaturalis benevolentiæ justificat hominem.

CONCLUSIO II.

Homo lapsus non potest absque gratia Deum, ut auctorem naturæ, amare amore perfecto & super omnia.

Prob. 1. Ex D. Thom. (*f*) dicente: *Homo in statu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ superadditæ naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia, licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis; sed in statu naturæ corruptæ indiget homo, etiam ad hoc, auxilio gratiæ naturam sanantis.* Ergo.

Prob. 2. Quia amor Dei super omnia perfectus & efficax, omnium Dei præceptorum executionem importat, ita ut voluntas parata sit absolute & efficaciter, Deo in omnibus placere, omniaque ei displicentia vitare; atqui homo lapsus, ut supra probatum est, non potest sine gratia omnia Dei præcepta, etiam naturalia, exequi: tanta enim perfectio superat naturæ corruptæ fragilitatem & propensionem ad bona sensibilia, a quibus non potest, sine auxilio gratiæ, suum affectum removere; ergo.

Objicies 1. D. Thom. cit. ad 1, ait: *natura dili-*

(f) 1. 2. quæst. 109. art. 3.

diligit Deum super omnia, prout est principium & finis naturalis boni; charitas autem secundum quod est objectum beatitudinis. Ergo.

Resp. dist. antec. Natura sana diligit Deum super omnia, &c. *conc.* natura corrupta, *nego antec.* Hanc esse D. Thomæ mentem patet ex textu supra allato.

Objicies 2. Amor Dei super omnia perfectus, lege naturali præcipitur; ergo solis naturæ viribus potest elici.

Resp. dist. conseq. Naturæ viribus potest elici a natura sana, *conced.* a natura per peccatum vitiata, *nego conseq.* Licet enim præceptum naturale amoris Dei super omnia non superet vires naturæ integræ, superat tamen vires naturæ vitiatæ; ergo non potest impleri absque *auxilio gratiæ naturam sanantis*, ut ait D. Thom.

Inst. 1. Homo lapsus potest naturaliter cognoscere Deum, etiam ut auctorem naturæ, esse super omnia amabilem; ergo potest etiam naturaliter eum amare super omnia.

Respond. nego conseq. Disparitas est, quod, ut ait Divus Thomas 3. *Natura humana magis est corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri*, eo quod peccatum voluntate commissum est, & ideo amori Dei perfecto, non cognitioni Dei super omnia amabilis, obstant infirmitas & corruptio naturæ.

Inst. 2. Homo lapsus habet naturalem inclinationem ad diligendum Deum summe bonum amore super omnia & perfecto; ergo potest illam naturaliter explere.

Respond. dist. ant. Habet naturalem inclinationem, &c. impeditam per naturæ corruptionem & infirmitatem, *conced.* expeditam, *nego ant.* Naturæ ergo infirmitas impedit, quominus

nus natura sic vitiata possit innatam suam inclinationem perfecte explere.

Inst. 3. Deus, ut auctor naturæ, super omnia diligendus, non est objectum supernaturale; ergo potest sic naturaliter diligi.

Resp. dist. ant. Non est objectum supernaturale, hoc sensu, quod sic non sit objectum hominis beatificativum per intuitivam ejus visionem, *conc.* hoc sensu, quod non superet vires naturæ per peccatum corruptæ, *nego ant.* Est ergo æquivocatio, in hac voce, *supernaturale*, si tollatur æquivocatio, evanescit objectio.

Objicies 2. Homo lapsus propriis naturæ viribus ita potest patriam, aut creaturam aliquam super omnia diligere, ut pro ipsis mortem subiret; ergo similiter potest Deum super omnia diligere sine auxilio gratiæ.

Resp. nego conseq. Disparitas est 1. Quod homo lapsus facilius ac vehementius, ob corruptionem naturæ, ad sensibilia cupiditatum objecta, quam ad bona honesta & ad ipsum Deum afficiatur, quo sensu D. Joann. *Epist.* 1. *cap.* 4. dicit: *Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* 2. Quod amor Dei, super omne perfectus; debet includere fugam omnium peccatorum, & omnium virtutum prosecutionem; econtra amor patriæ & creaturarum super omnia, vel ex vana gloria, vel ex affectu sensibili inordinato, qui modum nescit, procedit, unde amor ille vitium est, in quod natura corruptione sua provehitur.

ARTICULUS III.

Utrum homo lapsus possit absque gratia omnes vincere tentationes?

Nota 1. Nomine *tentationis*, intelligitur provocatio ad peccatum, facta a carne, mundo, & dæmone, & duplex est, gravis, nimirum, & levis.

Tentatio gravis, ea est, quæ vehementer ad peccatum impellit, sive ratione sui, sive ratione durationis per comparationem ad eum qui tentatur.

Tentatio levis, ea est, quæ leviter hominem ad peccatum allicit, spectata ratione illius qui tentatur, nam eadem res, quæ leviter allicit hominem avaritiæ minime deditum, ea graviter avarum provocat.

Nota 2. Tripliciter potest vinci tentatio. 1. *Peccaminose*, ex motivo malo, alteri nimirum succumbendo tentationi, ut si quis luxuriam vincat ex motivo avaritiæ. 2. *Meritorie ad salutem*, ut si vincat ex motivo charitatis. 3. *Steriliter ad salutem*, ut si tentationem vincat ex solo motivo naturalis honestatis.

Certum est, 1. Gratiam non requiri ad vincendam tentationem *peccaminose*; Deus enim gratiam non dat ad peccandum.

Certum est, 2. Gratiam necessario requiri ad vincendam vel levissimam tentationem *meritorie & utiliter ad salutem*; nullus enim actus salutaris potest fieri absque gratia.

Tota ergo difficultas est de victoria tentationum sterili ad salutem, quæ ut diluatur:

CON-

CONCLUSIO I.

Homo lapsus potest aliquando leves aliquas vincere tentationes absque gratiæ supernaturalis auxilio. Est communis contra Bajum.

Prob. 1. *Ex SS. PP.* Pio V. & Greg. XIII. qui hanc 30. Baji propos. damnarunt: *Ii fures sunt & latrones, qui dicunt . . . . nulli tentationi, sine gratia illius adjutorio, resistere hominem posse, sic ut in eam non incidat, aut ab ea non superetur.* Quæ propositio damnata est propter suam generalitatem, quatenus nimirum tam leves, quam graves complectitur tentationes.

Prob. 2. Ex D. August. cujus patrocinio gloriantur adversarii, *lib. de perfectione justitiæ,* ait: *In natura vitiata parum est ad non peccandum voluntatis arbitrium,* ubi particula, *parum,* indicat aliquid valere ad non peccandum; ergo & ad vincendam levem tentationem: Divo Augustino concinit Doctor Seraphicus, *in 2. dist.* 28. *quæst.* 2. *ad* 3. dicens: *Quod liberum arbitrium omni gratia destitutum, nec omni possit tentationi resistere, nec necesse habeat omni tentationi succumbere.*

Prob. 3. *ratione:* Quia quando facultas aliquid potest naturaliter, id etiam potest cum levibus impedimentis, alioqui illud impedimentum, quod supponitur leve, æstimandum esset grave; atqui, (ut supra probavimus) homo lapsus aliquod bonum ordinis naturalis potest peragere absque gratia; ergo tentatio levis obstare non potest, quin illud naturaliter faciat, ergo potest naturaliter vinci levis tentatio.

Objicies: Scriptura, Concilia, & Patres, indefinite docent victoriam tentationum esse a

Deo; ergo leves tentationes non possunt vinci, nisi per gratiam Dei.

Resp. nego conseq. Non enim ideo Scriptura & Patres soli Deo adscribunt victoriam tentationum indefinite, quod nulla levis tentatio possit vinci absque gratia: sed. 1. *Quia* Scriptura semper, & SS. Patres plurimum, loquuntur de victoria meritoria, quæ absque gratiæ auxilio haberi non potest. 2. *Quia* SS. PP. loquuntur de universo tentationum agmine, quod non potest vinci absque speciali Dei auxilio, sicut neque ullæ graves. 3. *Quia* PP. Pelagianos impugnabant, qui, cum indistincte victoriam tentationum naturæ viribus tribuerent, efficacius refelli non potuerunt, quam si illarum indistincte victoriam ad gratiam Dei referrent.

Inst. Ex D. Augustino Epistola 95. *Oratio clarissima est gratiæ testificatio*. Atqui victoriam omnium, etiam levium tentationum, a Deo petimus, *ne nos inducas in tentationem*, ergo, &c.

Resp. dist. maj. Oratio est gratiæ testificatio, non semper necessariæ, *conc.* semper necessariæ, *nego maj.* Petimus enim a Deo ea etiam quæ naturaliter evenire possunt, v. g. pacem, pluviam, serenitatem temporis, &c. Ut ergo postulemus a Deo tentationum, etiam levium, victoriam, satis est. 1. *Quod* levioribus etiam tentationibus non possimus diu, absque ejus auxilio, resistere. 2. *Quod* possint incurrere graviores, ubi leves accidunt, nec sciamus utrum leves sint futuræ. 3. *Quod* victoria tentationum, absque gratia, nihil quidquam ad salutem valeat, hæcque sola meritoria victoria postulatur a Deo.

CON-

CONCLUSIO II.

Homo lapsus nullam gravem tentationem potest, absque gratiæ auxilio, vincere, etiam victoria sterili. Est contra Pelagianos.

Probat. 1. Ex Scriptura aperte significante, opus esse gratiæ divinæ auxilio ad superandas tentationes. Psalm. 17. *In te eripiar a tentatione*. Psalm. 117. *Impulsus, eversus sum ut caderem, & Dominus suscepit me*. Matth. 26. *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem*. Quæ loca SS. Patres interpretantur generatim de tentationibus, & saltem de gravibus quibuslibet intelligenda innuunt.

Prob. 2. *ex trad. PP*. D. Hieron. *lib. 2. contra Pelagianos*, quibus cum opposuisset ista Christi verba: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*, subjungit: *Debuisset dicere juxta vos, surgite, resistite, liberum enim habetis arbitrium, & semel vobis concessa a Domino potestate, nullius alterius indigetis auxilio*.

D. August. *lib. de perfectione justitiæ, c. ult*. ut necessitatem gratiæ contra Pelagianos evincat, ait: *Quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tentationem (negat autem hoc, qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium: sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium removendum, & ore omnium anathematizandum esse non dubito*.

Prob. 3. *ex Conciliis:* Diospolitano, cap. 11. ubi damnatur hic Pelagii articulus: *Victoria nostra, non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio*. Et Arausicano II. can. 9. *Divini muneris est cum recte cogitamus, & pedes nostros a falsitate & injustitia tenemus*.

Prob. 4. Ex definitione SS. Pontificum: pro

omnibus sit Innocent. I. qui, *Epist. ad Concilium Carthaginense*, ait: *Nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrenæ labis, & mundani corporis vincere conamur errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium . . . . . necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

Prob. 5. ratione: Quia gravibus in tentationibus occurrunt impedimenta, quibus positis, voluntas nequit, saltem secundum moralem potentiam, illis resistere, nisi gratia Dei adjuvetur; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Genes. 4. dicitur: *Sub te erit appetitus ejus* (peccati) *& tu dominaberis illius.* Ergo homo potest solis naturæ viribus vincere graves tentationes.

Resp. nego conseq. Quia appetitus peccati sub nobis non est, nisi supposita gratia, quæ si non supponitur, non est sub nobis secundum moralem potentiam, si gravis sit tentatio, licet sit sub nobis secundum potentiam physicam.

Inst. 1. D. Thomas, *in* 2. *dist.* 28. *quæst.* 1. *art.* 2. docet hominem sine gratia vitare posse omnia peccata mortalia, licet difficile; ergo non habet moralem impotentiam ad omnes vincendas tentationes.

Resp. nego conseq. D. enim Thomas hanc, quam Junior tenuerat, sententiam, tacite retractavit in sua Summa, nempe, *prima secundæ*, tum *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 2. ubi dicit: *Sunt quædam peccata mortalia, quæ homo sine gratia nullo modo potest vitare.* Tum *quæst.* 109. *art.* 8.

in

in concluſ. *in ſtatu naturæ corruptæ, mortalia & ſingula & omnia, venialia autem ſingula, ſed non omnia* (homo) *vitare poteſt, ſi eſt natura per gratiam infuſam reparata; alias enim ne mortalia quidem omnia, (præſertim tempore longo) vitare poteſt.*

Inſt. 2. Si homo, ex propriis ſuis viribus, non poſſet graves tentationes vincere, non peccaret eis ſuccumbendo; falſum conſeq. Ergo.

Prob. major. Non peccatur per hoc, quod non eſt in poteſtate agentis; atqui ſi homo, ex propriis viribus, non poſſet vincere graves tentationes, non eſſet in ejus poteſtate non ſuccumbere; ergo ſuccumbendo non peccaret.

Reſp. diſt. min. Non ſuccumbere, non eſſet in poteſtate hominis, ſine gratia, *conc.* cum gratia, *nego minor. & conſeq.* Porro nunquam deeſt divinæ gratiæ auxilium ad tentationes ſuperandas, vel proxime, vel remote ſufficiens; gratia nimirum orationis, qua homo proxime ſufficientem poteſt petere & obtinere; unde concludit D. Thom. (g) *Quia ejus defectu eſt, quod homo ſe ad gratiam habendam non præparet, propter hoc a peccato non excuſatur, quod ſine gratia peccatum vitare non poteſt.*

Objicies 2. Nulla eſt gravior tentatio, quam metus mortis; atqui poteſt homo lapſus, naturæ viribus, vincere tentationem mortis ex motivo pravo, verb. gr. ex vana gloria, ex pertinacia, &c. ergo & ex motivo naturali honeſto.

Reſp. nego conſeq. Diſparitas eſt, quod homo lapſus ab objectis delectabilibus & pravis multum afficiatur, & ideo vincit unam tentationem per aliam fortiorem, qualis eſt pertinacia,

(g) Quæſt. 109. art. 8. ad 1.

cia, & inanis gloriæ cupiditas; econtra motivo virtutis & honestatis parum admodum afficitur, & sic illud motivum totam relinquit difficultatem, non tollit, neque minuit.

Quæres 1. *Utrum ad observanda omnia legis naturalis præcepta, & vincendas graves tentationes, sufficiat exterior Dei protectio?*

Resp. negative: Nam requiritur ex parte intellectus illuminatio, quæ objectum amplectendum aut fugiendum repræsentet; ex parte autem voluntatis pia quædam motio, qua fiat suave quod est amplectendum, & fiat suavis resistentia, sicque voluntas a malo deterreatur; ergo requiritur gratia interior. Unde August. Epistola 95. dicit illud auxilium conferri, *subministratione spiritus, & occulta misericordia.*

Quæres 2. *Quænam gratia interior requiratur ad observanda omnia legis naturalis præcepta, & graves tentationes superandas?*

Resp. 1. *Requiritur gratia habitualis, non quidem absolute & ex rei natura, sed ex ordinatione Dei, & de lege communi.*

Probat. prima pars: Quia sola ignorantia in intellectu, & difficultas in voluntate, sunt impedimenta ex parte hominis ad observantiam mandatorum, & victoriam tentationum; atqui illa duo impedimenta removeri possunt per gratiam actualem, qua illustratur intellectus, & pie movetur voluntas; ergo ex natura rei non requiritur gratia habitualis.

Prob. secunda pars: Quia natura humana, nondum per gratiam habitualem sanata, est in bono inconstans & ad malum proclivis, juxta illud Thren. 1. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.* Ergo, ex ordinatione Dei, ac de lege communi, *In statu naturæ corruptæ indiget homo gratia habituali sanante naturam, ad hoc, quod omnino a peccato*

abſti-

abstineat, ait Divus Thomas 1. 2. *quæst.* 109. *artic.* 8.

Resp. 2. *Ad observanda omnia legis naturalis præcepta, gravesque tentationes superandas, præter gratiam habitualem, requiritur gratia actualis interior.*

Prob. Ex Cælestino S. Pontif. in *Epistola* ad Episcopos Galliæ *cap.* 3. dicente: *Nemo, etiam per baptismatis gratiam renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis accipiat.*

Ratio est. Quia licet gratia habitualis interius sanet animam, tamen nec intellectus ignorantiam, nec voluntatis malitiam, nec appetitus sensitivi rebellionem tollit: ergo ne, inter tot, tantasque peccandi occasiones, labatur humana fragilitas, necesse est, ut gratia actuali, quæ teporem ejus excitet, & ad bonum alliciat, roboretur.

Quæres 3. *An gratia actualis, quæ requiritur ad observantiam præceptorum naturalium quoad substantiam tantum, & propter solam honestatem moralem, debeat esse supernaturalis?*

Resp. Debet esse supernaturalis ratione principii, non vero ratione objecti; *Ratio est*, quia illa gratia est supernaturalis ratione principii, non vero ratione objecti, quæ est quidem indebita, sed hominem non dirigit ad finem supernaturalem; atqui gratia, quæ requiritur ad observanda præcepta naturalia quantum ad substantiam duntaxat, indebita quidem est homini, seu eum non dirigit ad finem supernaturalem, sed ad finem naturalem tantum, nimirum ad morum honestatem; ergo.

C A-

CAPUT II.

De natura & divisione gratiæ actualis.

Nota 1. Gratia actualis interior, dividitur in gratiam excitantem, & adjuvantem.

Gratia excitans, est supernaturalis & indeliberatus intellectus & voluntatis motus, quo Deus nos, veluti torpentes & somno sopitos ad bonum supernaturale movet & excitat, & a malo retrahit. Hæc gratia vocatur etiam operans, & præveniens. *Operans*, quia Deus pium illum motum operatur in nobis sine nobis; non quidem sine nobis physice ac vitaliter agentibus, cum enim illustratio intellectus & pia motio voluntatis sint actus vitales, non possunt, nisi a potentia vitali & physica procedere; sed sine nobis libere consentientibus. Dicitur *præveniens*, quia prævenit ac præparat voluntatem, causando in ea boni motus initium.

Gratia adjuvans, est concursus supernaturalis Dei, quo nobiscum, per gratiam excitantem illustratis ac motis, concurrit ad omnes & singulos actus supernaturales & liberos. Hæc gratia vocatur etiam cooperans, & subsequens. Vocatur *cooperans*; quia bonam actionem nobiscum cooperatur. Vocatur *subsequens*, quia subsequitur, & executioni applicat bonum motum jam in voluntate per gratiam excitantem inchoatum, juxta illud D. Auguſt. lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 10. ubi ait: *Hominis propositum bonum adjuvat quidem subsequens gratia; sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia.* Male ergo & erronee gratia *subsequens* a Semipelagianis dicitur ea, quæ præ-

vium

vium ac liberum voluntatis motum subsequitur, cum ideo tantum dicatur *subsequens*, quod bonum pietatis motum, gratiæ prævenientis beneficio productum, perficiat.

De utraque illa gratia D. August. *lib. de gratia & lib. arb. cap.* 17. sic loquitur: *Præparat voluntatem* (Deus) *& cooperando perficit, quod operando incipit. Quoniam ipse ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apostolus:* certus sum quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi. *Ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. Tamen sine illo, vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

2. Gratia excitans subdividitur in *sufficientem* & *efficacem*, quæ cum sint celeberrimæ, gravissimisque intricatæ difficultatibus, non hic strictim sunt definiendæ, sed de eis fusius disputandum, duplici quæstione.

QUÆSTIO I.

De Gratia sufficiente.

Nota 1. UT omnis tollatur æquivocatio, gratiam sufficientem sumi posse dupliciter, nimirum generice & specifice.

Gratia sufficiens *generice* sumpta, ea est, quæ voluntati subministrat vires pares & proportionatas effectui bono, ad quem proxime movet, & quem Deus ultimate intendit, producendo: quo sensu gratia efficax dicitur etiam sufficiens ab Apostolo 2. ad Corinth. 12. *sufficit tibi*, (Paule) *gratia mea*. Quidquid enim est efficax, est etiam sufficiens, non enim po-

test causa efficienter operari, nisi sit sufficiens ad operandum, eo modo, quo causa est.

Gratia sufficiens *specifice* sumpta, ea dicitur, quæ, licet vires pares & proportionatas subministret ad ponendum effectum ad quem datur, & quem Deus ultimate intendit, illum tamen non sortitur ex sola culpa voluntatis nolentis gratiæ consentire. Quo sensu opponitur gratiæ efficaci, diciturque, *mere sufficiens*, de qua sola hic agimus.

Nota 2. Gratia sufficiens, alia est proxime, alia remote sufficiens.

Gratia *proxime* sufficiens, ea est, quæ dat immediatam potentiam ad executionem operis a Deo ultimate intenti, verb. gr. ad executionem talis præcepti. Hæc vocatur, *gratia actionis*.

Gratia *remote* sufficiens, ea est, quæ non dat equidem immediatam potentiam exequendi operis a Deo ultimate intenti, sed dat immediatam potentiam ad implorandum per orationem uberius Dei auxilium, non conferendum a Deo, nisi prius oraverit homo, & certo conferendum, si reipsa oraverit, gratiæ primæ obsequens. Hæc vocatur *gratia orationis*, quam exprimit D. August. *lib. de natura & gratia c.* 44. dicens: *Non igitur impossibilia jubet, sed jubendo admonet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.*

Nota 3. Circa gratiam sufficientem gravissime erraverunt Calvinus, Lutherus, Bajus, Jansenius, Quesnellus, qui nullam aliam in statu naturæ lapsæ gratiam, quam necessitatem, admittentes, gratiam sufficientem penitus rejiciunt, sed cum aliis vocibus utatur Calvinus in exponenda sua necessitate gratiæ, aliis Jansenius, uterque modus ejusdem erroris tuendi, est hic exponendus.

Gra-

Gratia necessitans, juxta Calvinum, ea est, quæ sic determinat voluntatem ad actum, ut nullum libertati locum relinquat. Deus *voluntatem movet*, inquit lib. 2. instit. cap. 13. *Non qualiter multis sæculis traditum est & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari*.

Gratia necessitans, juxta Jansenium; ea est, quæ voluntatem humanam invicte ac insuperabiliter ita determinat ad unum, ut semper consensum voluntatis exprimat. *Ratio est*, quia modum operandi gratiæ constituit in quadam delectatione cælesti, quæ si sit gradibus superior opposita concupiscentiæ delectatione, gratia est semper *victrix*, plenumque & perfectum obtinet effectum; quod si gradibus inferior sit, semper est victa propter defectum virium. *Delectatio victrix*, inquit Jansen. lib. 8. de gratia cap. 2. *quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est; tunc enim est victrix, quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus*.

Hinc Janseniani duplicem admiserunt gratiam; *Primam*, quæ plenum atque perfectum effectum assequitur, & ad id a Deo datur; hancque vocant gratiam efficacem & victricem relative. *Secundam*, quæ efficit quamdam velleitatem & complacentiam boni operis inefficacem, & ad id duntaxat a Deo datur, hancque sufficientem appellare non recusant hodierni Janseniani, asseruntque eam conferre completam, perfectam & expeditam ad præceptum observandum potentiam. Verum (quod maxime notandum est) nomine *potentiæ*, intelligunt potentiam absolutam duntaxat, & abstractam a præsentibus subjecti circumstantiis & dispositionibus, non vero relativam, & ad illas circum-

stan-

ſtantias comparatam. Deus enim, inquiunt, voluntate antecedente, & a præſentibus ſubjecti circumſtantiis abſtrahente, vult per hanc parvam gratiam opus perfectum impleri; verum, conſideratis illis circumſtantiis, non vult voluntate abſoluta & conſequente, opus perfectum per illam impleri, ſed aliquod duntaxat imperfectum ac inchoatum boni operis deſiderium. Ex quo:

Sequitur 1. Gratiam parvam Janſenianam eſſe efficacem, quia, juxta illos, omnem obtinet effectum, propter quem in talibus circumſtantiis a Deo datur.

Sequitur 2. Illam gratiam eſſe inſufficientem, quia propter defectum virium eſt impar & improportionata ad oppoſitam concupiſcentiæ delectationem ſuperandam, ut ipſemet aſſerit Janſenius, *lib.* 2. *de grat. c.* 17. dicens: *Eam nullo modo ſufficere, ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum ſuper omnia diligat*, &c. *Licet aliquid faciat, nempe velleitates quaſdam excitet*. Ut hic error penitus profligetur, videndum eſt 1. Quænam ſit natura gratiæ ſufficientis. 2. Utrum exiſtat in præſenti ſtatu. Ideo ſit

CONCLUSIO I.

Nomine gratiæ ſufficientis, ea intelligitur a Catholicis, quæ voluntati ad opus bonum exequendum confert potentiam completam, expeditam, & relativam ad præſentes ſubjecti circumſtantias.

Prob. 1. Ex Script. *Iſaiæ* 5. ubi Deus, incredulitatem & contumaciam Judæorum increpans: ait: *Judicate inter me, & vineam meam, quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruſcas?* ibi Deus queritur ſe feciſſe quod de-

debuit, & nihil ex parte ejus bonitatis & misericordiæ defuisse, quominus populus Judaicus bene ageret & converteretur, qui tamen egit pessime; *Atqui* nihil defuisse Judæis ex parte Dei, est ipsos habuisse potentiam completam, & expeditam relative ad præsentes eorum circumstantias; *Ergo &c.* Alias falso diceret Deus, nihil defuisse ex sua parte, si eis defuisset potentia illa relative completa, frustra bonos fructus pœnitentiæ expectasset, nisi vires ad illos producendos pares gratia ipsis suppeditasset.

Prob. 2. Ex D. Greg. *l.* 9. *mor. c.* 46. ubi dicit: *Si mensuram judex tentationibus non præbet, eo ipso protinus stantem dejicit, quo ultra vires onera imponit.* Atqui si gratia non daret potentiam completam & expeditam relative ad subjecti circumstantias, non præberet mensuram tentationibus; ergo ultra vires onera imponeret, quod repugnat Apostolo, 1. *Cor.* 10. dicenti: *Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

Prob. 3. Ex D. August. qui *lib.* 3. *de lib. arb. cap.* 16. ait: *Ex eo quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero quod non facit quod debet, juste reus est. Debet autem, si accepit & voluntatem liberam & sufficientissimam facultatem.* Ex quo sic arguo; quilibet tenetur præceptis divinis parere, & ea transgrediendo reus est; atqui ex D. Augustino nullus tenetur implere præcepta, nullus reus est non implendo præcepta, nisi qui accepit *& voluntatem liberam & sufficientissimam facultatem*; ergo accepit sufficientissimam facultatem ad præceptum hic & nunc implendum.

Prob. 4. Ex damnatione primæ propositionis Jansenii: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque*

quæ illis gratia qua possibilia fiant. Hæc prop. damnata est ut hæretica ; ergo hæc ejus contradictoria est de fide: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt possibilia*; ergo ad præcepta implenda habent potentiam completam, non solum absolutam, sed relativam ad *præsentes quas habent vires*.

Objicies: D. Aug. *lib. de grat. & lib. arbitr.* ait: *Qui vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habens voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit & robustam*. Ergo supponit D. Doctor hominem cum parva gratia non posse semper observare mandata, non defectu potentiæ absolutæ; ergo defectu potentiæ relativæ.

Resp. dist. consequ. Supponit hominem cum parva gratia non posse semper observare mandata, defectu potentiæ relativæ proxime sufficientis, *conc.* remote sufficientis, *nego conseq.* Semper enim (saltem justi) possunt orare, & per gratiam orationis uberius auxilium impetrare, ut docet D. August. *ibidem, cap. 16.* dicens: *Ideo jubet* (Deus) *aliqua, quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus, ipsa enim est fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat*. Et lib. de natura & gratia, cap. 44. *Non igitur impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis*. Ergo supponit D. Doctor semper esse præsentem orandi gratiam, neque enim potest quis sine gratia orare ut oportet.

Inst. 1. D. August. *lib. 1. ad Simplic. quæst. 2.* ait: *Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida, & pene nulla, immo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis advertamus, quia si hoc vel dolemus, jam ora-*

oramus. Ergo gratia illa orationis infirma, vires non confert pares ad orandum.

Resp. nego conseq. Agnoscit equidem D. Augustinus aliquando orationem ita esse tepidam, ut non oremus; at non dicit orationem ex præsenti gratia non posse ardentiorem fieri, quod tamen requireretur, ut gratia orationis diceretur viribus paribus ad orandum destituta; immo D. August. *eodem lib. cap.* 1. de iis, quos non trahit Pater, loquens, ait: *Semel accipe & intellige: non traheris, ora ut traharis;* Ergo supponit eum, qui non trahitur, habere vires pares ad orandum, ut trahatur.

Instab. 2. Si gratia orationis pares conferret voluntati vires ad orandum actu, non requireretur ad id novum Dei auxilium; falsum conseq. Ergo.

Resp. dist. antec. Non requireretur ad actu orandum novum Dei auxilium excitans, *conc.* adjuvans, *nego ant.* Licet ergo gratia excitans pares & proportionatas conferat voluntati vires ad actu agendum, requiritur tamen auxilium gratiæ adjuvantis, ut opus perficiatur: nam, ut ait D. Augustin. *Sine illo* (Deo) *vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Cæteræ objectiones solventur conclusione sequenti, præsentis conclusionis confirmativa.

CONCLUSIO II.

Datur in statu naturæ lapsæ gratia vere & relative sufficiens, cui tamen, dissensu libero, resistat humana voluntas. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Prov. 1. *Vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* Ubi vocatio, exten-

tensio manuum, consilium Dei, etiam intus pulsantis, gratiam vere ac relative sufficientem indicant, alias non esset justa Dei increpatio & objurgatio; atqui ei consensu libero restitit voluntas humana, *& renuistis: despexistis*, &c. Ergo.

Matth. 11. v. 20. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus facta sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam: væ tibi, Corozain, væ tibi, Betsaida, quia si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*. Ibi Christus exprobrat Corozaitis, quod non egissent pœnitentiam ad aspectum tot miraculorum; ergo revera cum gratia ipsis collata pœnitentiam agere, non tantum remote & absolute, sed proxime & relative potuerunt; ergo datur gratia vere & relative sufficiens, cui resistitur.

Jansenius illud testimonium explicat, 1. De gratia externa; 2. De gratia imperfecta & parva; sed,

Contra est, 1. Quia pœnitentia, quam Corozaitæ potuerunt agere, & non egerunt, est opus salutare; atqui gratia exterior non sufficit ad agendum opus salutare, ut contra Pelagium definivit Ecclesia; ergo.

Contra est, 2. Quia gratia parva Janseniana, licet sit relative sufficiens ad velleitates, est tamen relative insufficiens ad bonam voluntatem & actum salutarem; atqui Christus loquitur de gratia vere & relative sufficienti ad actum pœnitentiæ salutarem; ergo, si sibi constare voluerit Jansenius, non debet textum allatum explicare de sua parva gratia. *Confirm. minor.* Quia ut exprobratio Christi valida sit & justa, necesse est, ut quemadmodum Tyrii & Sydonii, visis Christi miraculis, vere, proxime,

& re-

& relative doluissent; ita Corozaitæ, eadem sibi affulgente gratia, pœnitentiam vere, proxime, & relative agere potuerint, alias nulla vis in Christi paritate, nullumque robur extitisset.

Prob. 2. *ex Conciliis*. Ex Conc. Arelatensi III. in quo approbatur sententia Fausti anathematizantis sententiam Lucidi Presbyteri, dicentis illos qui perierant, non accepisse, ut salvi esse possent, his verbis: *Anathema illi qui dixerit illum, qui periit, non accepisse, ut salvus esse posset*. Lucidus vero inter suas assertiones retractatorias, ait: *Assero .... & periclitari eum, qui salvus est, & eum, qui periit, potuisse salvari*.

Ex Concil. Senonensi parte prima in decretis fidei, c. 15. dicitur: *Non tale est hujusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalem, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluerunt*. Matth. 23. *Frustra certe Stephanus*, Act. 9. *Judæos duræ cervicis & incircumcisi cordis argueret, qui Spiritui sancto resisterent. Frustra Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationibus inevitabiliter raperentur*. Nihil hic effugii relinquitur Jansenianis, nam Concilium loquitur de gratia interiori data ad actum perfectum, dicens: *Eo extendimus* (liberum arbitrium) *ut voluntas humana misericordiæ prævenientis auxilio suffulta, & interiori quodam & occulto secretioris afflatu contacta sese convertat ad Deum*. Postea asserit illam *Dei trahentis* gratiam non esse talem, *cui resisti non possit*. Tandem ex variis Scripturæ locis illi sæpe restitum fuisse, probat.

Prob. 3. Ex damnatione 2. propos. Jansenii: *Interiori gratiæ, in statu naturæ lapsæ, nunquam resi-*

resistitur. Quæ propos. damnata est ut *hæretica*; ergo de fide est interiori gratiæ resisti posse; atqui Ecclesia per interiorem gratiam, intelligit gratiam vere & relative sufficientem, ut probavimus in propos. superiori; ergo.

Prob. 4. *Ex SS. PP.* Inter quos unum refero Augustinum, quem patronum prætendunt Janseniani, quibus quatuor Augustini testimonia opponimus:

Primum, Ex l. 1. ad Simplic. q. 2. *Nemo credit, non vocatus, sed non omnis credit vocatus: noluit Esau & non cucurrit, sed & si voluisset & cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, nisi vocatione contempta reprobus fieret*. Ergo gratiæ vocationis internæ relative sufficienti obstitit; nam ejus resistentiæ unice adscribitur quod non pervenit; vires ergo pares habuit ut perveniret.

Secundum, lib. de natura & gratia, cap. 67. ait: *Cum vero ubique sit præsens* (Deus) *qui multis modis, per creaturam sibi Domino servientem, aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras; neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis*. Nihil certe evidentius probat gratiam vere sufficientem ad actum perfectum credendi, sperandi, &c. cui tamen resistit humana libertas.

Tertium, lib. 83. quæstionum quæst. 68. *Neque illi debent sibi tribuere qui venerunt; neque illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quia, ut venirent vocati, erat in eorum libera voluntate*, non quidem sibi relicta, sed vocata per gratiam: addit enim: *Etsi quisquam sibi tribuit quod vocatus venit, non potest tribuere quod vocatus*

est.

est. Ergo gratiæ vocationis, quæ sufficit, ut vocatus veniat, resistitur.

Quartum, lib. de peccat. merit. & remissione, de adulto ait: *Habet* (concupiscentiam) *cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit*. Certe adjutorium, cujus ope superetur concupiscentia, nisi homo illud in vacuum suscipiat, & velit esse reprobus, est gratia interior vere & relative sufficiens, cui humana voluntate resistitur; atqui tale admisit D. August. in allatis testimoniis, & infinitis aliis; ergo.

Probat. 5. ratione: Multi sunt, etiam justi, qui non implent divina mandata, atqui tamen habent gratiam vere & relative sufficientem, qua illa observare possent, ut docet Concil. Trid. sess. 6. de justificatione: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo admonet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Ergo gratiæ relative sufficienti resistunt.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scriptura non aliam gratiam astruit, quam efficacem & victricem; ergo.

Prob. ant. Joann. 6. Christus ait: *Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me*. Ergo nullus veræ & internæ vocationi resistit.

Resp. nego conseq. Equidem citato loco Scriptura gratiam efficacem astruit, cum loquatur de iis, qui non solum audiunt, sed qui audientes, vocationi obediunt, ut verbo, *didicit*, designatur; sed non excludit gratiam sufficientem, cui resistatur.

Instab. 1. D. August. *lib. de prædest. SS. c. 8.* ait: *Si omnis qui audivit a Patre & didicit, venit, profecto omnis, qui non venit, non audi-*

 vit

vit a Patre, nec didicit. Ergo ex D. Augustin. Scriptura astruit gratiam efficacem per exclusionem gratiæ mere sufficientis.

Resp. dist. ant. Qui non venit, non audivit a Patre efficaciter, *conc.* sufficienter, *nego ant.* Ideo enim non venit, quia vocationi resistit, cum qua venire potuit; nam, ut ait D. Aug. lib. de gratia Christi, cap. 13. *Non est autem consequens, ut qui potest venire, etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit.*

Inst. 2. D. Augustin. *lib. de grat. Christi, c.* 13. dicit: *Qui novit quod fieri debeat, & non facit, nondum didicit secundum gratiam, sed secundum legem: non secundum spiritum, sed secundum litteram*. Ergo gratia sufficiens, cum qua opus bonum non fit, vel nulla est, vel duntaxat externa.

Resp. dist. antec. Nondum a Deo didicit secundum gratiam, in hypothesi Pelagianorum qui gratiam internam voluntatis & operationis rejiciebant, *conc.* in mente D. August. *subdist.* secundum gratiam efficacem, *conc.* secundum nullam omnino gratiam interiorem, *nego ant.* Hic itaque D. Doctor impugnans Pelagianos vult duntaxat probare, præter gratiam legis & doctrinæ, qua mens illustratur, adhuc necessariam esse gratiam voluntatis & actionis, qua id fiat, quod faciendum per legem cognoscitur; quod quidem probat, quia qui per legem cognovit quid faciendum est, si interna non moveatur gratia, omnino bonum opus agere nequit.

Objicies 2. Apostolus Roman. 9. ait: *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Atqui si esset in potestate vocati, vocationi obtemperare, vel non obtemperare, esset volentis atque currentis; ergo.

Resp. disting. maj. Non est volentis neque cur-

currentis, per solas naturæ vires, *conced.* per gratiam divinam, *subdist.* non est volentis primario & principaliter, *conc.* neque primario, neque secundario, quasi homo nihil divinæ gratiæ cooperaretur, *nego major.* Hoc unum vult Apostolus, bonum opus magis esse a Deo per gratiam, quam ab homine, qui absque gratia nec conari, nec consentire potest. Se se explicat D. Doctor, *lib. de gratia & lib. arbit. cap. 5.* dicens: *Ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, continuo cum dixisset*: gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi: *subjunxit, atque ait*: non ego, *autem*, sed gratia Dei mecum: *Id est, non solus, sed gratia Dei mecum; ac per hoc, nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed gratia Dei cum illo.* Quibus verbis significat conversionem esse partim humanæ, partim divinæ voluntati tribuendam, licet primario & principaliter divinæ misericordiæ sit opus.

Inst. 1. Nemo potest se discernere in negotio salutis, juxta illud 1. ad Cor. 4. *Quis te discernit? quid autem habes quod non accepisti?* Atqui si duobus hominibus detur gratia sufficiens, cui unus obtemperet, alter reluctetur, qui obtemperaverit, se discernit ab eo qui obluctatur; ergo non datur talis gratia.

Resp. dist. maj. Nemo potest se discernere, per vires proprias, *conc.* quatenus per gratiam motus & adjutus, *nego maj.* Neque enim qui sic per gratiam, qua excitatur, & juvatur, se discernit, contradicit Apostolo prohibenti solum ne homo glorietur de bono opere, quasi principium illius efficiens non acceperit a Deo; quam interpretationem probat August. *lib. de spiritu & litt. cap. 33.* dicens: *Quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat, profe-*

cto & ipsum velle credere Deus operatur in homine . . . . consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, proprie voluntatis est. Quæ res non solum non infirmat quod dictum est : quid habes quod non accepisti ? *verum etiam confirmat : accipere quippe & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo : ac per hoc quid habeat, & quid accipiat, Dei est : accipere autem & habere utique accipientis & habentis est.*

Inst. 2. Gratia communis non est idoneum discretionis principium, ex D. Augustin. lib. de prædest. SS. cap. 5. *Nunquid per hæc dona*, inquit, *quæ omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus ?* quis te discernit ? *gratia quæ discernit bonos a malis, non gratia quæ communis est bonis malis*. Atqui gratia sufficiens communis est bonis & malis; ergo.

Resp. dist. major. Gratia communis, ad sensum Pelagianorum, qui, nomine, *gratiæ communis*, intelligebant naturam & liberum arbitrium, *conc*, gratia communis ad sensum catholicorum, qui, nomine, *gratiæ communis*, intelligunt gratiam vere & relative sufficientem, quæ communiter datur hominibus cum urget præceptum, *nego maj.* Sese explicat Augustin. verbis immediate præcedentibus, *In hac Apostoli evidentissima intentione*, inquit, *qua contra humanam superbiam loquitur, dona Dei naturalia suspicari . . . . nimis quantum existimo absurdum est*. At vero gratia vere & relative sufficiens, non est donum Dei naturale, sed est naturæ gratis superadditum ad supernaturale salutis meritum obtinendum.

Instab. 3. Gratia datur a Deo ex voluntate hominem salvandi; atqui voluntati salvandi hominem nunquam resistitur ex Augusti-

no,

no, (h) *volenti salvum facere nullum resistit hominum arbitrium;* ergo gratia ex tali voluntate collata nunquam effectu suo fraudatur.

Respond. dist. min. Voluntati Dei absolutæ, nunquam resistitur, *conc.* voluntati conditionatæ, *nego min.* conditionata autem est in Deo voluntas hominem salvandi, nimirum ex hypothesi quod gratiæ suæ prævenientibus auxiliis cooperaturus sit; quæ voluntas duo includit. *Primum*, largitionem mediorum ad salutem idoneorum. *Secundum*, intentionem conferendi salutem ipsam, si media collata non contemnantur; voluntas ergo illa, quæ est conditionalis respectu salutis, est absoluta respectu collationis mediorum ad salutem consequendam necessariorum. De hac conditionata voluntate August. lib. de catechizandis rudibus num. 52. ait: *A quo interitu*, hoc est, ab inferno, *Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, & non resistant misericordiæ salvatoris sui*, &c.

Objicies 3. Discrimen fuit inter gratiam status innocentiæ, & gratiam medicinalem status naturæ lapsæ, ex Aug. *lib. de correpț. & gratia cap.* 11. dicente: *Quid ergo Adam non habuit gratiam? immo habuit magnam, sed disparem;* atqui in hoc stat discrimen, quod gratia sanitatis fuerit tantum sufficiens, libero voluntatis arbitrio, quantum ad usum vel non usum relicta, gratia vero medicinalis sit tantum efficax; ergo, &c.

Respond. nego min. Discrimen enim utriusque gratiæ, sanitatis & medicinalis, non in eo reponit D. Augustin. quod gratia medicinalis sit tantum efficax, sed 1. In eo quod homo innocens

(h) Lib. de corrept. & grat. cap. 14.

cens sola indiguerit gratia sufficiente, cum econtra homo lapsus, præter gratiam sufficientem, prout ab efficaci distinguitur, indigeat etiam efficaci. 2. Quod gratia sufficiens sanitatis solam includat mentis illustrationem, non vero præviam, ut gratia medicinalis, voluntatis motionem, quia cum integra esset viribus, tali non indigebat prævia motione, qua nunc omnino indiget natura corrupta; unde Aug. *cap.* 48. asserit quod gratia naturæ inculpatæ, *Esset adjutorium Dei, & tanquam lumen sanis oculis, quo adjuti videant, se præbere volentibus.*

Inst. D. August. ibidem cap. 12. ait: *Ipsa adjutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium quo aliquid fit .... primo itaque homini ... datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret; sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam prædestinatis, non tale adjutorium perseverantiæ datur; sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur:* Ex quo textu sic argumentor: adjutorium, *quo*, est gratia efficax; adjutorium verò, *sine quo non*, est gratia sufficiens; atqui ex D. Augustino in præsenti statu naturæ lapsæ datur duntaxat adjutorium, *quo*; ergo.

Resp. 1. *nego maj.* Nam per adjutorium, *quo*, D. Doctor non intelligit gratiam actualem efficacem, sed donum ipsum perseverantiæ, quo homo formaliter fit perseverans; siquidem initio cap. 10. ait, *Hinc oritur alia quæstio non sane contemnenda .... quæritur enim a nobis, quantum ad hoc donum Dei quod est perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus;* idque manifeste probat exemplum beatitudinis quo utitur, ut exponat, quid per adjuto-

jutorium, *quo*, intelligat; *Adjutorium enim est*, inquit, *non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium & quo fit est, & sine quo non fit: quin & si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, & si data nunquam fuerit, nunquam erit*. Ergo sicut adjutorium, *quo*, beatitudinis, est ipsa formalis beatitudo, ita auxilium, *quo*, perseverantiæ, est ipsa formalis perseverantia, ut ipsemet D. Doctor mentem suam exponit, lib. de dono perseverantiæ c. 6. *Perseverantiam usque in finem*, inquit, *quoniam non habet quisquam nisi qui perseveraverit usque in finem, multi possunt eam habere, nullus amittere*.

Itaque D. August. docet Adamum accepisse duntaxat adjutorium, *sine quo non*, quia non ipsam perseverantiam accepit, sed tantum gratiam intellectus sine qua perseverare non poterat, & quacum, si voluisset, perseverare potuisset, absque ulla præveniente gratia voluntatis, quæ cum esset sana & integra, sufficientes habebat vires ad perseverandum, *cujus* proinde *meritum fuisset, si permanere voluisset*, ait Augustin. nunc autem propter naturæ nostræ sauciatæ infirmitatem ac perpetuo rebellantem concupiscentiam, opus etiam habemus gratia voluntatis, non solum ut perseveremus, sed etiam ut possimus perseverare, quare vocatur ab Augustino *adjutorium quo*; porro eo non indigebat integra primi hominis voluntas, cujus arbitrio relictum fuerat, ut cum gratia sufficiente intellectus perseveraret, si vellet.

Respond. 2. Dato etiam, & non concesso, quod D. Augustin. per, *adjutorium quo*, gratiam efficacem intellexerit; *nego minor. argumenti*, nam tunc equidem ostenderet esse in

statu naturæ lapsæ gratiam efficacem, sed absque exclusione gratiæ sufficientis; quid inde contra nos?

Objicies 4. Cum Jansenio, *lib. 3. de gratia, cap.* 24. gratia cui humana voluntas resistat, *est inutilis*; ergo.

Resp. dist. antec. Est inutilis, vitio voluntatis libertate sua abutentis, *conc.* defectu virtutis intrinsecæ & relativæ in gratia, *nego antec.* gratia enim dat potentiam relativam & expeditam ad bonum, ad quod natura sua tendit; non igitur ratione sui est inutilis, sed voluntas creata, dissensu libero, eam reddit inutilem.

Inst. 1. Gratia sufficiens *est perniciosa, qua nemo unquam, fatentibus etiam scholasticis, nisi majorem damnationem, assecutus est*, ait Jansen. ibidem cap. 3. ergo, &c.

Resp. nego antec. Quia non ipsa gratia, sed resistentia libera, per quam voluntas abjicit gratiam, homini perniciosa est; ipsa enim, & non gratia multiplicat peccata, unde Alex. VIII. damnavit hanc Synnichii propos. *Gratia sufficiens, non tam utilis, quam perniciosa est, ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficienti libera nos, Domine.* Et vero quis perniciosa dicat sacramenta, eo quod multi iis in sui perniciem abutantur?

Inst. 2. Jansenius lib. 3. cap. 3. *Illud a recentioribus prolatum gratiæ sufficientis genus, quo adjuvante nullum unquam opus factum est, aut fiet unquam .... videtur monstrum quoddam singulare*; atqui gratia nostra sufficiens est talis; ergo.

Resp. dist. maj. Monstrum est singulare, si gratia illa defectu virtutis intrinsecæ & relativæ non sortiatur effectum, *conc.* si unico voluntatis liberæ, & idoneis viribus instructæ,

vitio,

vitio, *nego maj.* Quod enim gratia sufficiens, prout gratiæ efficaci opposita, nequaquam sortiatur effectum, nihil est mirandum; gratia enim illa non appellatur, *mere sufficiens*, nisi consequenter ad liberam voluntatis resistentiam a Deo prævisam. Quod si talis gratia monstruosa dicatur, monstruosior certe gratia Jansenii *parva*, quæ ab initio lapsus hominis usque ad diem judicii, est insufficiens ad oppositam sibi concupiscentiam debellandam; & cum qua voluntas necessario *hærebit in solis inefficacibus desideriis*; an magis indecorum est gratiæ Christi quod ipsi voluntas libere resistat, quam quod necessario superetur a prædominante concupiscentia? valet ergo argumentum Jansenii contra parvam, quam propugnat, gratiam; at sponte ruit in systemate Augustini & Catholicorum.

Instab. 3. Si daretur gratia mere sufficiens, posset peti a Deo; absurdum conseq. Ergo.

Resp. dist. maj. Posset peti a Deo, qua *vere* sufficiens, *conc.* qua *mere* sufficiens, *nego maj.* Quod gratia sit *vere* sufficiens, habet ab intrinseco, nimirum a propria virtute; quod vero sit *mere* sufficiens, habet ab extrinseco, nimirum a libero voluntatis dissensu præviso & sic involvit resistentiam voluntatis; sane cum postulamus gratiam, non petimus dissensum & resistentiam gratiæ, sed gratiam generatim, ut est *vere* sufficiens.

Inst. 4. Gratia *mere* sufficiens, justitiæ severitatem potius arguit, quam misericordiæ indulgentiam commendat; ergo est Deo dante indigna.

Respond. nego ant. Quia gratia per se & ex primaria Dei intentione ad divinæ misericordiæ ostensionem tendit, licet per accidens & ex secundaria Dei intentione ad justitiæ divi-

næ ostensionem & gloriam pertineat, nempe ex hypothesi quod Deum sanare volentem contemnamus: *Infideles*, inquit Augustin. lib. de spiritu & littera c. 23. *contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.*

Objicies 5. Gratia sufficiens, cui voluntas resistat, est gratia possibilitatis Pelagiana, quam confutavit August. & damnavit Ecclesia; ergo admittenda non est.

Resp. nego ant. Nam adjutorium possibilitatis, quod impugnabat Aug. contra Pelagium, erat adjutorium non conferens, sed supponens possibilitatem qualis esset lex, atque doctrina; docebat enim liberum arbitrium per se solum valere ad quodlibet opus salutare, adeoque non indigere gratia ad posse simpliciter, sed tantum ad facilius posse, & hanc gratiam dicebat esse legem, doctrinam & exempla Christi, unde adjutorium possibilitatis reponebat in natura. Econtra gratia sufficiens, quam admittimus consistit, non solum in supernaturali illustratione intellectus, sed etiam in pia motione voluntatis indeliberata, quæ dat posse simpliciter velle, & agere bonum salutare, voluntatem immediate excitando & adjuvando ad illud volendum & agendum.

Inst. 1. Pelagius admittebat posse bene agere esse a Deo; ergo.

Resp. dist. antec. Pelagius admittebat, posse bene agere, esse a Deo, ut auctore naturæ, *conc.* ut interiorem agendi virtutem subministrante per gratiam Christi actualem, naturæ superadditam, *nego anteced.* Pelagius naturam & liberum arbitrium vocabat gratiam possibilitatis, legem vero & doctrinam vocabat adjutorium possibilitatis naturalis. Audiatur D. Aug. lib.

lib. de gratia Christi cap. 3. *Gratiam Dei*, inquit, *& adjutorium quo adjuvamur ad non peccandum, aut in natura & libero ponit arbitrio, aut in lege atque doctrina . . . . possibilitatem datam confitetur a Creatore naturæ, nec esse in nostra potestate, sed eam nos habere etiamsi nolimus.*

Inst. 2. Pelagius deinceps possibilitati naturali subjungit adjutorium Dei actuale: *Adjuvat nos*, inquit apud Augustinum cap. 7. *Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit: dum diaboli pandit insidias*, &c. Ergo in eo tantum arguebatur ab Augustino quod nollet ubique eam esse conjunctam cum effectu.

Resp. dist. antec. Possibilitati naturali subjunxit adjutorium Dei actuale, quod esset lex, vel doctrina, vel revelatio, vel exemplum, *conc.* quod esset subministratio virtutis interioris, *nego ant.* Unde D. August. verbis Pelagii immediate subjungit: *In his omnibus non recessit a commendatione legis atque doctrinæ . . . . qua demonstrat & revelat Deus quid agere debeamus: non qua donat atque adjuvat ut agamus, cum ad hoc potius valeat legis agnitio, si gratiæ desit opitulatio, ut fiat mandati prævaricatio.* Gratia autem sufficiens, quam admittit Ecclesia Catholica, est gratia interior naturæ superaddita, vires pares & relative proportionatas subministrans.

Objicies 6. Semipelagiani necessitatem admiserunt gratiæ sufficientis, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare; atqui in hoc fuerunt hæretici; ergo non est admittenda.

Resp. nego maj. & min. In quibus continetur 4. propositio Jansenii, quæ ab Innocent. X. & Alex. VII. damnata est, ut *falsa, & hæretica.*

Prob. maj. Ex D. August. *lib. de prædest. SS.*

c. 1. de Semipelagianis scribente: *Pervenerunt, ut praeveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum, sibi quemquam sufficere posse consentiant*. Ergo gratiae sufficientis necessitatem ad omne opus salutare incipiendum vel perficiendum admittebant.

Resp. nego conseq. Necessitatem enim gratiae non admiserunt ad initium fidei, dicentes, ut ait August. cap. 2. *Ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo: tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo coepit a nobis*. Et infra, post citata haec Apostoli verba, *Non sumus sufficientes cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis*, ait: *Verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei coeptum, & ex Deo esse fidei supplementum*.

Instab. D. Hilarius, *Epist. ad August.* declarat Semipelagianos docuisse: *Ad nullum opus etiam incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse*. Atqui initium fidei haud dubie est bonum opus; ergo.

Respond. dist. min. Est bonum opus, in rei veritate, *conc.* in doctrina Semipelagianorum, *nego minor.* Nam boni operis nomine, neque *velle sanari*, neque *ipsum credere* intelligebant, id testatur S. Hilarius dicens: *Neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant exterrita & supplici voluntate unumquemque aegrotum velle sanari; quod enim dicitur:* crede & salvus eris; *Unum horum exigi asserunt, aliud offerri, ut propter id quod offertur, deinceps reddatur*. Ergo voluerunt initium salutis esse, tum in desiderio salutis, tum in fide, per quam obtineretur gratia ad opus bonum, sive incipiendum, sive perficiendum, necessaria.

Inst. 2.

Inst. 2. Gennadius Semipelagianus, lib. de Eccl. dogmatibus, cap. 21. docet: *Initium salutis nostræ, Deo miserante, nos habere, ut vero acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ est potestatis.* Ergo Semipelagiana doctrina eadem est ac nostra.

Respond. nego conseq. Quia Gennadius in libro citato, quem scripsit postquam ex errore Semipelagiano revocatus fuit, non tradit doctrinam Semipelagianam, sed Catholicam.

Inst. 3. Vitalis Carthaginensis, qui errori Semipelagian. nomen dedit, admisit gratiæ interioris prævenientis necessitatem, teste August. Epist. 107. Ergo.

Resp. dist. antec. Admisit necessitatem gratiæ prævenientis intellectum, ut est lex, doctrina, *conc.* prævenientis voluntatem, *nego ant.* Unde D. Augustin. ibidem, redarguens ejus sententiam, ait: *Hæc est illa Pelagianorum mala, meritoque reprobata, & ab ipso etiam Pelagio, timente damnari in Orientalium Episcoporum Concilio, sententia, qua dicunt gratiam Dei, non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.*

QUÆSTIO II.

De gratia efficaci.

Nota 1. Fide divina certum est, dari gratiam efficacem, qua Deus voluntates nostras certo & infallibiliter flectere potest quocumque voluerit, Prov. 21. *Cor Regis in manu Dei, & quocumque voluerit, inclinabit illud.* Et Philipens. 2. *Deus est, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* De illa ergo una, eaque gravissima, restat difficultas solvenda, qua ratione nempe

gra-

gratia efficax voluntatem moveat ad consensum, effectumque, ad quem datur, obtineat, proindeque quo pacto a gratia *mere* sufficienti distinguatur; porro ne in verborum æquivoco ludamus.

Nota 2. Gratia efficax spectatur, vel *in actu primo*, & antecedenter ad consensum voluntatis; vel *in actu secundo*, & consequenter ad illum consensum. Item gratia efficax *in actu primo*, est talis late, vel stricte; quæ omnia accurate distingui debent, ut multis difficultatibus via præcludatur. Unde:

Efficacia gratiæ *in actu primo late*, est virtus gratiæ prævenientis, par, & proportionata effectui bono, ad quem datur. Efficacia sic intellecta est essentialis & intrinseca gratiæ, sive sortiatur, sive non sortiatur effectum, quem apta est sortiri.

Efficacia gratiæ *in actu primo stricte*, est virtus gratiæ prævenientis, ut certo & infallibiliter illatura effectum, seu consensum voluntatis.

Efficacia gratiæ *in actu secundo*, est eadem virtus gratiæ ut conjuncta cum effectu, qui illius vi elicitus est. Hæc includit gratiam adjuvantem & cooperationem voluntatis.

Nota 3. Hinc non est quæstio de gratia efficaci *in actu secundo*, quæ consensum involvit, quia est ipsamet formaliter operatio, cui consequenter voluntas non potest dissentire, cum sit impossibile ipsam, dum operatur, non operari. Nec de gratia efficaci *in actu primo* late dicta; nam sic gratia ipsa mere sufficiens, efficax dici potest, ut constat ex dictis quæst. præcedenti, & ex ejus definitione mox data. Solum ergo quæstio est de gratia efficaci *in actu primo stricte* sumpta, & quæ simpliciter dicitur gratia efficax, de qua quæritur, quo pacto a

gra-

gratiâ *mere* sufficienti distinguatur, seu unde repetenda sit ejus efficacia.

Nota 4. Ut hanc intricatissimam quæstionem solverent, & hoc ænigma theologicum exponerent, in varias abiere sententias, non solum novatores, verum etiam Theologi Catholici; unde, 1. Præmittemus systemata Novatorum, eaque confutabimus. 2. Referemus varia Scholasticorum systemata, iisque confutatis, quæ nobis improbabilia visa fuerint, illud quod probabilius videbitur, stabiliemus duplici articulo.

ARTICULUS I.

Systema Novatorum circa gratiæ efficaciam.

I. Systema. Est Calvini, docentis (*i*) gratiam efficacem esse vere ac physice necessitantem, ita ut non possit ipsi voluntas humana refragari; additque: *Medium quem Sophistæ*, (sic Catholicos appellat) *imaginantur motum, cui obsequi, vel quem repellere liberum sit, aperte excludi videmus, ubi asseritur efficax ad perseverandum constantia.*

Contra hoc impium systema, Concil. Trid. *Sess. 6. can.* 4. hoc anathema pronunciat: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam disponat ac præparet, neque possit dissentire si velit . . . anathema sit*. Non ergo in hoc errore confutando immorabimur, qui commodius profligatur, *Tomo* 4.

II. Systema, est Jansenii, docentis efficaciam gra-

(*i*) Lib. 2. Institut. cap. 3. num. 10.

gratiæ repetendam esse ex ipsius indeliberata delectatione, quæ sit superior opposita concupiscentiæ delectatione, item indeliberata, & illius relative per gradus victrice.

Jansenius itaque duplicem distinguit in voluntate delectationem, *cælestem* nimirum, quæ ad bonum, & *terrenam*, quæ ad malum trahit; asseritque delectationem hanc unicum esse pondus, quo voluntas nostra, per peccatum infirma, necessario & indeliberate applicatur, sive ad bonum, sive ad malum, ita ut impossibile sit majorem delectationem vinci a minori: *Major enim delectatio*, inquit lib. 4. de gratia, c. 6. *nunquam sane delectatione minore superabitur*. Et lib. 8. c. 8. *Perspicue apparet impossibile esse, ut adjutorium illud cælestis delectationis non determinet, immo prædeterminet voluntatem, quia facit ut velis, & sine illa velle non possis: facit etiam ut ardentius velis, & sine illa ardentius velle non possis: facit denique ut necesse sit animum sequi, & secundum illud operari, quod amplius delectaverit*. Tota igitur vis delectationis *relativa est*, ita ut, si major fuerit vis gratiæ, quam vis concupiscentiæ, necesse sit voluntatem bene operari: si econtra major fuerit vis concupiscentiæ, necesse sit voluntatem male operari, *Vigente enim delectatione carnali, impossibile est ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat*, inquit Jansenius, l. 4. cap. 9. Ergo juxta ipsum, efficacia gratiæ repeti debet ex delectatione voluntatem ad unum determinante, quod est error Calvini. Contra hoc systema hæreticum, sit:

CONCLUSIO.

Hæreticum est efficaciam gratiæ repetere ex delectatione cælesti indeliberata, superiori, & relative

lative ad minorem oppositam concupiscentiam victrice, voluntatem ad consensum necessitante.

Prob. 1. Hæreticum est asserere hominem non posse dissentire motioni Dei, illum ad bonum excitantis: non posse resistere gratiæ divinæ, tum cum ab ipsa movetur & excitatur ad bonum; ut definierunt Concilia Trident. supra cit. & Senonense, decreto 15. ubi loquens de necessitate gratiæ, definit: *Neque enim tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio; nec enim tale est Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit;* atqui illud asserit, qui gratiæ efficaciam repetit ex delectatione superiori relative victrice, cum in eo systemate major delectatio a minori oppofita delectatione nunquam superari possit, ut asserit Jansenius supra citatus; ergo.

Prob. 2. Illud systema est hæreticum, ex quo, per connexionem evidentem & necessario, profluunt conclusiones hæreticæ; atqui ex systemate delectationis superioris relative victricis, necessario, & per connexionem evidentem, profluunt quinque famosæ propositiones Jansenii hæreticæ, cujus sunt conclusiones; ergo, &c.

Probat. minor. Referendo quinque propositiones Jansenianas, ab Innoc. X. & Alexand. VII. damnatas, & demonstrando earum cum systemate laudato connexionem.

I. Prop. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia qua possibilia fiant.* Damnata est, ut *impia, temeraria, blasphema, anathemate damnata, & hæretica.* Nunc quæro quare illis sunt impossibilia, nisi quia sola parva gratia instructi, absente gratia efficaci, non habent potentiam veram & relative expedi-

peditam, ad actualem majorem oppositæ cupiditatis delectationem superandam; ergo illa propositio, quasi e proprio fonte, fluit ex systemate delectationis superioris, & relative victricis.

II. Prop. *Interiori gratiæ, in statu naturæ lapsæ, nunquam resistitur*. Damnata est, ut *hæretica*. Quare vero ei nunquam resistitur? quia eum omnem effectum semper consequitur, cujus est capax relative ad oppositæ concupiscentiæ delectationem; si hæc superior fuerit, gratia velleitates tantum quasdam ad bonum excitabit, & sic ei non resistitur, sed est efficax; *Quia*, inquit Sanbovius, Tract. de gratia, *ponit omnem effectum ad quem ordinatur a Deo; facit velle, licet non plene, sed imperfecte*. Si vero cupiditatis delectatio sit inferior, gratia perfectum obtinebit effectum, bonumque opus efficiet; & sic non solum est efficax, sed & oppositæ delectationis victrix, & consequenter nunquam ei resistitur; ergo illa propositio ex systemate delectationis relative superioris, profluit.

III. Prop. damnata ut hæretica: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*. Ratio est, quia voluntas agens per delectationem superiorem & relative victricem, licet non sit coacta, tamen necessitate antecedente determinatur ad unum; ergo cum mereatur per illum actum necessario positum, necesse est ut ad merendum sufficiat libertas a coactione; inde patet connexio istius propositionis cum delectatione relative superiori.

IV. Propos. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus; etiam ad initium fidei: & in hoc erant hære-*

hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Damnata est, ut *falsa*, nimirum quoad primam partem, & *hæretica* quoad secundam, quæ manifeste sequitur ex systemate delectationis relative superioris ac victricis; si enim impossibile sit, ut minor delectatio superiorem vincat; sequitur impossibile esse ut voluntas resistat superiori delectationi, qua insuperabiliter ad unum determinatur.

V. Propos. *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Damnata est, ut *falsa, temeraria, scandalosa*, & eo sensu intellecta, quod Christus pro salute tantum prædestinatorum mortuus sit, tanquam *impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica.* Ratio hujus Jansenii doctrinæ, est, quia Christus non est mortuus nisi pro iis, quibus Deus gratias vere sufficientes ad salutem præparavit; atqui in systemate Janseniano, præter delectationem gratiæ relative superiorem ac victricem, non dantur gratiæ vere sufficientes ad actum salutarem perfectum, & quibus dantur insuperabiliter obtinent effectum; ergo Christus non est mortuus pro iis qui non salvantur; illud autem argumentum eruitur ex systemate delectationis relative superioris; ergo.

Confirmatur Propos. quia ex D. Augustino, *lib. de gratia Christi, c.* 47. valde difficile est liberum arbitrium concordare cum gratia efficaci; atqui si gratia efficax necessitet voluntatem, & necessitas cohæreat cum libero arbitrio, non erit difficile conciliare liberum arbitrium cum gratia efficaci: non enim alia in utroque conciliando difficultas est, quam ut per gratiam non necessitetur liberum arbitrium; ergo

ergo gratiæ efficacia non debet repeti ex systemate liberum arbitrium perimente.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Systema delectationis prævenientis relative superioris & per gradus victricis, est ipsissimum D. Augustini systema; ergo.

Prob. ant. Div. August. *in Epist. ad Galat.* ait: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.* Ergo.

Respond. dist. antec. Quod amplius nos delectat, delectatione deliberata & electiva, *conced.* delectatione indeliberata, & consensum voluntatis præveniente, *nego antec.* Delectatio itaque duplex est: alia *indeliberata*, quæ est suavis quædam propensio versus bonum honestum, vel sensibile, excitata in nobis sine nobis. Alia *deliberata*, quæ rationis advertentiam & voluntatis consensum sequitur, & est nisus voluntatis versus bonum, sive honestum, sive delectabile. Porro Div. Augustin. non loquitur hic de delectatione indeliberata, ipse siquidem fatetur se non semper fecisse quod incomparabili affectu indeliberato magis placebat: *Et non faciebam*, inquit, lib. 8. Confess. cap. 8. *id quod & incomparabili affectu mihi magis placebat.* Et Tract. 26. in Joann. docet delectationem indeliberatam non necessitare: *Videte quomodo trahit Pater*, inquit, *docendo delectat, non necessitatem imponendo.* Ergo illa verba, *quod amplius delectat*, intelligit de delectatione deliberata, subsequente liberam voluntatis electionem & determinationem, similiter per ista verba, *secundum id operemur necesse est*, intelligit necessitatem consequentem, non antecedentem, ita ut illius effati hic sit sensus: si aliquid absolute & efficaciter amplius

plius diligamus, necessario operamur secundum illud. Neque enim dicit: *Secundum hoc velimus necesse est*, sed, *secundum hoc operemur necesse est*. Per quod indicat se loqui de externa operatione imperata, quam vult nos operari, secundum quod magis volumus, sive secundum quod nobis facere placet.

Instab. 1. Ergo per hæc verba, *quod amplius nos delectat* Div. Augustin. intellexit amorem deliberatum; falsum conseq. Ergo.

Respond. nego minor. Cujus falsitas patet ex hoc quod addit Div. Doctor: *Manifestum est certe secundum id nos vivere, quod sectati fuerimus; sectabitur autem quod dilexerimus, itaque si ex adverso existant duo, præceptum justitiæ, & consuetudo carnalis, id sectabitur quod amplius dilexerimus;* ubi hæc verba: *id sectabitur quod amplius dilexerimus*, relativa sunt ad illa priora: *quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est;* ergo idem significant, nempe amorem liberum & efficacem, quo unum præ alio eligimus, quo sensu dici solet; *hoc amplius me delectat*.

Instab. 2. Amor deliberatus, non est delectatio, sed fructus delectationis præviæ; ergo per has voces: *Quod amplius delectat*, &c. Div. Augustin. non intellexit amorem deliberatum, sed indeliberatam delectationem.

Respond. nego primam partem anteced. Amor enim deliberatus simul est fructus delectationis, & delectatio, ac Div. Augustin. hic per tò, *delectare*, intellexit amorem deliberatum, ad quem significandum, illo verbo multoties usus est: sic *serm.* 5. *de verbis Apostol.* ait: *Concupiscentia mihi narrat delectatio-*

ctationes, *sed condelector legi Dei*, id est, magis amo. Et tract. 26. in Joann. *Delectare in Domino*, *& dabit tibi petitiones cordis tui*. Per illud, *delectare*, significat amorem Dei meritorium; & per istud, *dabit tibi*, significat mercedem amoris; ergo delectationis liberæ.

Inst. 3. D. August. *lib. de spiritu & littera c.* 9. ait: *Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod jubet, atque inspirata gratiæ suavitate per Spiritum sanctum faciat plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit*. Ergo ut præceptum Dei impleatur, necesse est ut præveniat nos indeliberata delectatio gratiæ, major, quam sit delectatio terrena impediens.

Resp. nego conseq. Nam hoc unum vult Div. Augustin. implorandam esse gratiam ulteriorem, ut libere exequamur præceptum, & per delectationem deliberatam, justitiam præferamus concupiscentiæ hactenus dominanti. Et vero in principiis Jansenii frustra hortaretur D. Augustin. ut confugeremus ad misericordiam & gratiam implorandam: si enim illecebra concupiscentiæ magis delectat, quam motio cælestis ad orationem excitans, oratio erit impossibilis; si minus delectat, oratio necessario sequetur.

Inst. 4. D. August. *l.* 2. *de peccatorum meritis cap.* 17. ait: *Tanto quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius*. Unde sic arguo: delectatio indeliberata, est mensura volitionis deliberatæ, ita ut volitio eo sit vehementior, quo ardentior est delectatio præveniens & indeliberata; ergo volitio deliberata necessario sequitur majorem delectationem indeliberatam.

Resp.

Resp. nego ant. Nam D. Augustin. per tò *delectamur ardentius*, intelligit delectationem deliberatam & per tò *vehementius volumus*, intelligit actionem externam, unde sensus Div. August. est, nos eo vehementius opus bonum prosequi & agere, quo illud per electionem voluntatis ardentius amamus; quare inferius addit: *Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum & incommutabile bonum*. Delectatio autem quæ concipitur propter amorem Dei, est deliberata, supponitque exercitium libertatis.

Inst. 5. In illo capit. 17. D. August. loquitur de delectatione gratiæ prævenientis, *Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est*. Atqui delectatio gratiæ prævenientis est indeliberata, lib. 1. ad Simplic. q. 2. *Voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit quod delectet, moveri nullo modo potest. Hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate*. Ergo loquitur de delectatione indeliberata.

Resp. dist. maj. Loquitur de delectatione gratiæ prævenientis, & simul de delectatione, quam voluntas concipit, libere sequendo motum gratiæ prævenientis, *conc.* loquitur de sola delectatione gratiæ prævenientis, *nego maj.* Diligenter ergo perpendi debent verba D. August. ut cognoscatur quando de indeliberata gratiæ delectatione loquitur, & quando de ea, quam, per motionem gratiæ, libere concipit.

Instab. 6. In conflictu duplicis delectationis præviæ & indeliberatæ, minor non potest superare majorem; ergo.

Respond. nego ant. Cum Div. Thom. 3. part. q. 70. art. 4. dicente: *Quod minima gratia possit resistere cuilibet concupiscentiæ, ac vitare omne peccatum mortale*.

Obji-

Objicies 2. D. August. gratiæ efficaciam repetit ex omnipotentissima Dei potestate: *Sine dubio*, inquit lib. de correpț. & gratia c. 14. *Habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum omnipotentissimam potestatem*. Atqui Dei omnipotentiæ nemo potest resistere; ergo gratia necessitat ad consensum.

Resp. dist. maj. Gratiæ efficaciam repetit ab omnipotentissima potestate, simul & scientia, quatenus nimirum Deus tot habet modos voluntatem humanam movendi, ut videat aliquem, quo reipsa flectenda sit, *conced.* gratiam repetit ab omnipotentissima potestate, quæ imprimat motionem irrepudiabilem; *nego major.* Itaque inter gratias innumeras, quarum aliæ præsciuntur sortituræ, aliæ non sortituræ, effectum, in his, vel illis circumstantiis, potest Deus pro bona voluntate illas dare, quas prævidit suum effectum sortituras, sicque voluntatem humanam, quo voluerit, infallibiliter flectere; unde D. Aug. *lib. de spiritu & littera c.* 3. sic se explicat: *Deus habet humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimam voluntatem, non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes, justissime judicentur.*

Inst. 1. D. August. *lib. de corrept. & gratia c.* 12. de gratia huic statui necessaria loquens, ait: *Subventum est igitur infirmitati humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur*. Ergo nec voluntas non potest gratiæ resistere.

Respond. nego conseq. Nam verbum, *ageretur*, sumitur pro, *corroboraretur*, unde voces, *indeclinabiliter*, *insuperabiliter*, non cadunt in ipsam voluntatem, quasi a gratia ita moveretur, ut ei resistere non posset, sed cadunt in ipsam concupiscentiam, & adversitates hujus vitæ,

tæ, a quibus voluntas, gratia divina corroborata, superari non potest, si gratiæ firmiter obtemperare voluerit; quare D. August. addit: *Et ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.*

Inst. 2. D. Aug. *lib. de pecc. meritis c.* 19. gratiam vocat, *Victricem delectationem;* atqui non est victrix, nisi quia oppositam concupiscentiam gradibus superat; ergo.

Respond. nego min. Gratia enim dicitur *victrix*, quia facit ut voluntas, ipsi libere cooperans, vincat oppositam concupiscentiam; non autem ideo *victrix* dicitur, quod, propter sui intensionem, vincat voluntatem, eamque resistere impotentem faciat, nam *lib. de spiritu & litt. c.* 33. ait: *Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire propriæ voluntatis est.*

Inst. 3. Necessitas mutabilis & relativa non officit libertati; atqui talis est necessitas per delectationem relative superiorem inducta; ergo.

Resp. nego maj. Necessitas enim agendi, eo ipso quod oriatur ab aliquo antecedente liberum voluntatis exercitium, eodem prorsus modo se habet respectu actus voluntatis hic & nunc eliciendi, ac si necessitas absoluta esset & immutabilis; ergo hic & nunc tollit actus libertatem.

Instab. 4. In systemate delectationis victricis & relativæ necessitatis, voluntas retinet potentiam ad oppositum; ergo & libertatem.

Resp. dist. antec. Retinet potentiam absolutam, *conc.* relativam & expeditam, *nego antec.* Porro, ut jam dictum est, ad veram libertatem requiritur ut voluntas hic & nunc, & comparate ad præsentes sui circumstantias, possit agere vel non agere; ergo ut sit & dicatur libera, debet habere potentiam relativam & expeditam ad hic & nunc agendum.

ARTICULUS II.

Systema Scholasticorum circa gratiæ efficaciam.

I. Systema.

EST *Thomistarum*, docentium gratiæ efficaciam consistere in prædeterminatione physica, quæ, juxta illos, est prævia quædam qualitas transiens, seu, motio quædam virtuosa & activa causæ secundæ, a Deo solo impressa antecedenter ad voluntatis actum, ad quem illam physice ita prædeterminat, ut repugnet omissio actus ad quem prædeterminatio datur, sicut repugnat actum illum, sive bonum, sive malum, poni absque illa prædeterminatione, quæ consequenter est per se & essentialiter connexa cum effectu ad quem datur, illumque infallibiliter & ex natura sua infert.

Dicitur 1. *prædeterminatio*, quia antecedit consensum voluntatis, *Non prioritate durationis, seu temporis*, inquit Gonet disput. 6. de concord. libert. cum præd. *sed duntaxat naturæ, seu causalitatis & dependentiæ.*

Dicitur 2. *Physica*, addit Gonet, *Non quod forma naturalis sit, sed quia ex propria essentia & ab intrinseco est efficax independenter a quocumque creato consensu, quod est esse physicum Theologice, non Philosophice*, quod ut clarius intelligas.

Nota, Thomistas duplicem agnoscere gratiam; *Prima*, est sufficiens, seu excitans, in actibus supernaturalibus indeliberatis intellectus & voluntatis consistens, quæ præcise, & qua talis, dat tantum posse agere, ita ut voluntas nunquam sit consensum datura, nisi illi gratiæ Deus addat gratiam physice prædeterminantem.

Secunda gratia, est efficax, seu physice prædeterminans, quæ natura antecedit consensum, atque ita voluntatem ad illum determinat, ut posita illa prædeterminatione, non possit voluntas in sensu composito dissentire, seu non possit cum tali gratia conjungere dissensum; ex quo concludunt necessariam & essentialem esse connexionem inter prædeterminationem & actum, ad quem prædeterminatio datur.

Cum ergo voluntas libere consentit, tria occurrunt:

1. Gratia sufficiens quæ dat posse velle, & agere.

2. Gratia efficax, quæ voluntatem ad consensum physice prædeterminat, datque velle & agere, cum sit motio applicans ad actum, ad quem gratia sufficiens excitabat.

3. Ipse consensus & gratia concomitans; sicque gratiam efficacem constituunt mediam inter gratiam sufficientem & effectum liberum; asseruntque eam afficere actum secundum, quatenus est reductio potentiæ voluntatis ab actu primo ad actum secundum, quæ proinde ab actu, quem vi sua efficit, sejungi non possit. His diligenter notatis sit:

CONCLUSIO.

Gratiæ efficacitas non potest repeti ex prædeterminatione physica.

Prob. 1. In systemate prædeterminationis physicæ, gratia ex natura sua infallibilem & essentialem habet cum consensu voluntatis creatæ connexionem; atqui gratia efficax, qualis secundum fidei doctrinam admittenda est, non habet ex natura sua infallibilem & essentialem cum consensu voluntatis connexionem; ergo efficacia gratiæ non est repetenda ex prædeterminatione physica. *Probat. minor.* Gratia, cui

potest humana voluntas dissentire, non hab... ex natura sua infallibilem & essentialem cum consensu voluntatis connexionem; atqui gratiæ efficaci, qualis secundum fidei doctrinam admittenda est, humana voluntas potest dissentire; ut constat tum ex Scriptura, Prov. 1. *vocavi & renuistis*. Tum ex Conc. Trid. *sess. 6. can.* 4. definiente: *Si quis dixerit liberum arbitrium hominis a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti .... neque posse dissentire si velit .... anathema sit*. Ergo, &c. minor. est de fide; itaque.

Prob. maj. Posse gratiæ dissentire, est posse cum gratia conjungere negationem actus ad quem datur; atqui cum gratia, quæ ex natura sua infallibilem & essentialem habet cum consensu voluntatis connexionem, non potest conjungi negatio actus ad quem datur; ergo.

Resp. Thomistæ voluntatem illi gratiæ dissentire posse, non quidem in sensu composito, sed in sensu diviso. Quod ut intelligas:

Nota: Cum Alvarez, lib. 2. responsionum capit. 1. num. 34. sensum compositum non sic intelligi debere, *Quod videlicet quando gratia efficax est in voluntate, non possit voluntas non agere actum illum ad quem determinatur, ablata vero motione possit non agere. Hic enim sensus confictus fuit a Calvino*, (& Jansenio).. *sensus igitur legitimus illius propositionis*: homo præmotus, non potest dissentire: *In sensu composito accepta, est: hæc duo simul esse incompossibilia, quod nimirum auxilium efficax ad consentiendum, sit in homine, & homo dissentiat*. Rem sic explicat Gonet: *Efficaci Dei motione posita in voluntate*, inquit, *liberum arbitrium potest dissentire in sensu diviso, quia etiam, prout stat sub tali motione, semper reti-*

net potentiam proximam & expeditam ad dissentiendum. Non potest tamen dissentire in sensu composito, quia cum talis motio inferat infallibiliter consensum, & ille sit in eodem instanti temporis cum illa, nunquam potest componi cum actuali dissensu. Sed

Contra est 1. Quia hæc implicata & obscura explicatio sensus compositi & divisi, non videtur cohærere cum Canone Trident. hic enim clare innuit hominem, etiam in sensu composito gratiæ Dei moventis & excitantis, id est eo ipso momento, quo Deus voluntatem incipit movere, posse dissentire si velit; ergo.

Contra est 2. Quia distinctio illa, qualem eam explicant Thomistæ, involvit contradictoria, nam, juxta ipsos, 1. Impossibile est componi dissensum actualem cum gratia prædeterminante, ideoque non potest voluntas dissentire *in sensu composito*. 2. Potentia dissentiendi proxima & expedita cohæret cum gratia prædeterminante voluntatis consensum, adeoque voluntas potest dissentire *in sensu diviso*. Atqui duæ illæ propositiones sibi invicem contradicunt, dum secunda asserit dari potentiam proximam & expeditam ad dissensum, qui in prima asseritur impossibilis; ergo.

Prob. 2. Gratia physice prædeterminans videtur tollere libertatem; ergo, &c. *Prob. ant.* Quod inducit necessitatem antecedentem & ineluctabilem, tollit libertatem; atqui talis videtur esse gratia physice prædeterminans; ergo, &c. 1. *Videtur inducere necessitatem antecedentem*, nam quod est independens ab exercitio libertatis, & ex virtute sibi intrinseca infallibiliter est connexum cum voluntatis operatione, inducit necessitatem, quæ non provenit ex libertatis exercitio; atqui prædeterminatio physica, est independens ab exercitio liberta-

tis, & ex virtute sibi intrinseca infallibiliter est connexa cum voluntatis operatione; ergo inducit necessitatem antecedentem. 2. *Videtur inducere necessitatem ineluctabilem*, ineluctabilis enim est necessitas, quæ tollit indifferentiam ad actum oppositum, atqui prædeterminatio physica tollit indifferentiam ad actum oppositum: nam physica prædeterminatio & indifferentia sunt duo contraria, quæ non possunt esse simul; ergo.

Probat. 3. Gratia efficax talis esse debet, ut cum ea salvetur dogma gratiæ vere sufficientis; atqui in systemate gratiæ physice prædeterminantis, non videtur salvari dogma gratiæ vere sufficientis; ergo.

Prob. min. Gratia vere sufficiens, secundum omnes Catholicos, potentiam confert ad agendum proximam, relativam, atque omnino expeditam; atqui in systemate Thomistico, non videtur dari talis gratia; ergo.

Prob. min. Gratia quæ prærequirit aliud superveniens auxilium, sine quo impossibile est ut actum exerat, proximam atque expeditam non confert potentiam ad agendum; atqui in systemate Thomistico, gratia sufficiens prærequirit aliud superveniens auxilium, nempe præmotionem physicam, sine qua impossibile est ut actum exerat; ergo.

Respondent Thomistæ ad major. Gratiam sufficientem nihil prærequirere ex parte potentiæ, seu ex parte principii, cum conferat homini quidquid necessarium est ut possit agere, licet indigeat gratia prædeterminante ut actu agat. Præmotio enim, juxta illos, non afficit potentiam seu actum primum, sed actum secundum: *Sicut enim*, inquit Alvarez disp. 79. n. 5. *Potentia visiva est sufficiens principium ad videndum, etiamsi actualis visio nunquam fiat nisi*

acce-

accedente lumine, & causa universali eam movente; ita similiter auxilium sufficiens ad credendum v. g. *est vere sufficiens in suo genere; quamvis, ultra illud, sit simpliciter necessarium aliud auxilium efficax, quo Deus efficit ut homo credat.* Sed:

Contra est 1. Quia gratia, ut sit vere sufficiens, non debet tantum dare potentiam expeditam ad *posse* agere, sed etiam ad *agere;* nam datur ut homo id faciat quod Deus præcipit; atqui Deus non præcipit homini ut possit observare mandata, sed ut illa de facto observet; ergo, &c. *nec valet* adducta oculi & luminis comparatio, alias sicut oculus, etiam perfecte sanus, non potest videre sine lumine, ita pariter homo non potest agere sine gratiâ efficaci; ergo, illa absente, nulla est in homine ad bonum salutare expedita facultas; ergo impossibilia ipsi sunt Dei mandata; ergo non est reus violati præcepti; ergo nec juste ob eorum transgressionem reprehendi, multo minus damnari potest; quæ omnia sicut falsa; ita & absurda.

Contra est 2. Quomodo gratia illa potest dici vere sufficiens, quæ, destituta auxilio efficaci, nunquam effectum assequitur, ac in tanta hominum, qui hactenus vixerunt, ac deinceps victuri sunt, multitudine, nunquam est assecuta, defectu auxilii prædeterminantis, quod homo non habet in sua potestate, *neque immediate*, cum a solo Deo imprimatur in nobis sine nobis libere cooperantibus, *neque mediate*, impetrando nempe auxilium uberius, nam illa impetratio esset pietatis actus; atqui, juxta doctrinam Thomistarum, ad omnem pietatis actum requiritur gratia physice prædeterminans, qua privatur qui gratiam tantum sufficientem habet; ergo non potest illud auxilium impetrare; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Nota: Argumenta, quæ prædeterminantes ex auctoritate Scripturæ & Sancti Augustini desumunt, hic referre inutile duxi, tum quod facile solvi possint ex dictis; tum quod ex illis nihil concludi possit in favorem gratiæ physice prædeterminantis; Scriptura enim, & Div. Augustin. contra Pelagianos, astruentes absolutam gratiæ necessitatem, ut voluntas possit operari bonum, & operetur, de modo illius efficaciæ altum servant silentium. Hic ergo restant solvenda quæ nobis ex Div. Thoma & rationibus theologicis, objiciuntur. Itaque.

Objicies 1. Div. Thom. admisit prædeterminationem physicam, qualem Thomistæ propugnant; ergo.

Resp. nego ant. Immo prædeterminatio physica repugnat doctrinæ Div. Thomæ, qui, 1. 2. *quæst.* 9. *art.* 6. *ad* 3. ait: *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum . . . . . sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud, quod est vere bonum, vel apparens bonum.* Et lib. 1. contra gentes, capit. 68. *Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem ad unum.* Immo, in 2. distinct. 25. quæst. 1. artic. 1. dicit: *Liberum arbitrium non invenitur in illis quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam aliis causis prioribus.* Atqui doctrina asserens voluntatem seipsam determinare ad volendum hoc vel illud; ex dominio, quod habet in suos actus, excludere determinationem ad unum, nec determinari ab aliqua causa priori, manifeste

feste repugnat gratiæ physice prædeterminanti; ergo.

Inst. 1. Div. Thom. quæst. 3. de potentia, artic. 7. ait: *Sic ergo Deus est causa actionis cujuslibet in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conservat eam, & in quantum applicat actioni.* Ergo Deus applicat voluntates nostras ad actionem; atqui hoc est prædeterminare physice; ergo.

Resp. dist. 1. *conseq.* Deus applicat voluntates nostras ad actionem, per suum concursum cum voluntate nostra, *conced.* per motionem virtuosam nobis impressam, quam repugnat non esse conjunctam cum effectu, *nego conseq.* Deus itaque applicat voluntates nostras ad actum per concursum, cujus sint duo velut officia. 1. Movere virtutem causæ secundæ; 2. Cum causa secunda concurrere ad effectum, ad quod necesse non est ut recipiatur in causa secunda entitas aliqua ab ipso concursu distincta, ut constat de anima, quæ potest applicare aliquam suarum facultatum ad actionem, absque alia entitate distincta ab actu, ad quem eliciendum cum facultate concurrit.

Inst. 2. Idem, *quæst.* 24. *de veritate, art.* 8. ait: *Gratia ad rationem suæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, ipsum conjungens Deo.* Atqui gratia quæ ad rationem suæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, est ex natura sua efficax; ergo est prædeterminatio physica.

Resp. dist. major. Gratia patriæ ad rationem suæ immutabilitatis, &c. *conc.* gratia viæ, *nego maj.* Ibi enim Div. Thomas non loquitur de gratia viæ, sed de gratia patriæ, vi cujus beati confirmantur in bono, ac immutabiliter & necessario adhærent Deo.

Instab. 3. Idem, 1. 2. *quæst.* 10. *artic.* 4. *ad*

3. ait : *Quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni, quod voluntas ad illud non moveatur*. Ergo gratia ex natura sua est motio infallibiliter conjuncta cum effectu.

Resp. dist. antec. Impossibile est, impossibilitate consequente præscientiam divinam, *conc.* antecedente, & quæ oriatur ex natura motionis, *nego ant.* Ibi itaque Div. Doctor probare intendit voluntatem non necessitari a Deo: non necessitatur autem, quia, inquit in corp. *Omnia movet*, Deus, *secundum eorum conditionem, ita quod ex causis necessariis, per motionem divinam consequuntur effectus ex necessitate; ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes: quia ergo voluntas est principium activum non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, & non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter movetur*. Ergo D. Thom. nihil aliud vult probare quam quod voluntas a Deo non necessitetur.

Instab. 4. D. Thom. passim asserit causas secundas, etiam liberas, esse instrumenta Dei; ergo necesse est ut a Deo physice prædeterminentur & applicentur ad actus suos, sicut instrumenta determinantur & applicantur ab artifice.

Resp. dist. anteced. Asserit esse instrumenta Dei, activa, *conc.* mere passiva, *nego anteced.* Sunt quidem creaturæ instrumenta Dei, quatenus illis uti potest ad exequenda sua consilia; at non sunt instrumenta mere passiva, quæ egeant determinari & applicari ad singulares actus suos, sicut penicillus determinatur & applicatur a pictore. Comparatio itaque D. Thomæ

mæ analoga est, non univoca. Et vero si Div. Thomas censuisset voluntates humanas ad actus suos liberos per Deum physice prædeterminari, simul Deum censuisset futura libera infallibiliter cognoscere in causis liberis sic prædeterminandis; atqui hoc negat 1. *part.* *quæst.* 14. *artic.* 13. dicens : *Potest considerari contingens ut est in sua causa, & sic consideratur, ut futurum, & ut contingens nondum determinatum ad unum, quia causa contingens se habet ad opposita, & sic contingens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicunque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem.* Unde concludit futura contingentia a Deo infallibiliter cognosci *non solum in suis causis, sed etiam prout unumquodque eorum est actu in seipso . . . . . unde infallibiliter a Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam præsentialitatem.* Infallibilitas ergo illius cognitionis desumitur ex divina præscientia , quod D. Thomæ ratiocinium manifeste contradicit prædeterminantium systemati.

Objicies 2. Gratia efficax, est motio prævia, ex sese essentialem habens cum effectu suo connexionem; ergo physice prædeterminat voluntatem ad actum.

Respond. nego anteced. Quia talis gratia foret necessitans, ut probatum est.

Instab. 1. Effectus formalis gratiæ efficacis , est determinare voluntatem ad actum ; ergo habet ex natura sua infallibilem connexionem cum actu, ad quem datur.

Resp. dist. ant. Est determinare moraliter , inclinando scilicet & excitando ad actum per motionem , physicam quidem, sed repudiabilem, & cum actuali dissensu conjungibilem ,

conc. determinare voluntatem ad actum, physice applicando per motionem irrepudiabilem, & cum actuali dissensu incompossibilem, *nego ant.* Itaque gratia est motio prævia & physica, physice excitans & inclinans voluntatem ad actum, dando illi vires physicas & partes actui salutari, non tamen eam determinat ad actum; ipsa enim, ultra naturalem sui conditionem erecta per gratiam, actum suum liberum physice determinat.

Inst. 2. Si gratia efficax non prædeterminat physice voluntatem, voluntas libertate sua naturali determinat physice gratiam: falsum conseq. ergo.

Resp. nego seq. maj. Quæ supponit voluntatem & gratiam in actum influere tanquam duas causas, quarum alteram altera determinare debeat ad actualem influxum, quod est falsum; nam voluntas ut affecta & mota a gratia est causa totalis actus salutaris, ad quem non prædeterminatur physice per gratiam, neque ipsa gratiam determinat; sed ad quem se ipsa determinat per vires supernaturales a gratia acceptas, & consequenter non per libertatem naturalem tantum, sed per libertatem supernaturalem & divinitus factam per gratiam, cujus motionem & impulsum sequitur.

Inst. 3. Nisi Deus voluntatem physice prædeterminet per gratiam, sequitur Deum expectare consensum hominis, non facere; at consequens est hæreticum ex Conc. Arausicano II. Can. 4. *Si quis dixerit Deum expectare voluntatem nostram, ut purgemur a peccato, non autem facere ut velimus converti, resistit Spiritui sancto dicenti: præparatur voluntas a Domino, & operatur in nobis velle & perficere;* ergo.

Respond. dist. seq. maj. Sequitur Deum expectare

ctare consensum hominis per vires a gratia præveniente acceptas, eliciendum, ita ut præcipuæ partes in toto hoc negotio gratiæ divinæ semper adscribantur, *conced.* per solas naturæ vires, ut volebant Semipelagiani, quos damnat Concil. Arausicanum; *nego antec.* Gratia ergo semper præit voluntati quam excitat, at vero posita illa prima gratia Deus aliquo modo expectat consensum hominis per vires a gratia acceptas dandum, ut homo simul concurrat cum gratia adjuvante, juxta illud: *Ego sto & pulso, si quis aperiet, intrabo.* Ita respondet Gamachæus Doctor Sorbonicus, in 1. 2. quæst. 111.

Objicies 3. Quod est indifferens ad agendum, debet determinari ab alio; atqui voluntas hominis est indifferens ad agendum; ergo debet determinari a Deo.

Respond. dist. maj. Si non habeat in se vim seipsum determinandi, *conc.* si vim illam habeat, *nego major.* Porro voluntas hominis a Deo per gratiam completa & corroborata, habet vim seipsam ad agendum determinandi, nam habet liberum arbitrium a gratia Dei elevatum ad opus salutare perficiendum.

Objicies 4. Causa prima & primum movens præmovet physice; atqui Deus est causa prima & primum movens; ergo Deus præmovet physice.

Respond. dist. maj. Causa prima & primum movens præmovet physice, hoc sensu quod det, conservet, & compleat virtutem agendi causæ secundæ, *conc.* hoc sensu quod prædeterminet physice causam secundam liberam ad agendum, *nego maj.* Deus ergo in actibus salutaribus est causa prima ac primum movens, quatenus voluntatem, prius saltem natura quam agat, excitat, elevat, corroborat, & physice com-

complet ad agendum ; non quatenus physice prædeterminat voluntatem ad unum, cum illa prædeterminatio non videatur locum relinquere libertati, ut dictum est.

Instab. Si gratia physice prædeterminans locum non relinquat libertati, Thomistæ erunt hæretici, atqui falsum, & prohibitum asserere consequens; ergo.

Resp. nego seq. maj. Nam ut Thomistæ essent hæretici, necesse esset ut cognoscerent suum systema esse libertatis eversivum, vel ut Ecclesia id definiisset; atqui neutrum dici potest; nam, 1. Thomistæ negant ex suo systemate sequi ullam libertatis imminutionem, in quo catholice sentiunt, licet perperam ratiocinari videantur, 2. Non definivit Ecclesia libertatem everti per prædeterminationem physicam, immo post ejus & oppositi systematis discussionem in Congregationibus *de auxiliis* coram SS. PP. Clemente VIII. & Paulo V. habitis, Paulus V. decretum edidit, quo sancivit, donec aliud decerneretur, utrique parti liberum esse opinionem suam tueri sine censura opinionis oppositæ.

II. Systema.

Est eorum, qui se Augustinianos dicunt, gratiæ efficaciam repetentium ex cælesti quadam delectatione victrici, voluntatem ad consensum ita necessitante, ut ei moraliter sit impossibile tali gratiæ dissentire, ex qua morali impossibilitate dissentiendi, sequitur infallibiliter & necessario consensus, nec tamen per illam tollitur libertas, quia, inquiunt, cum sit in genere morum, voluntatem relinquit flexibilem ad utramque partem, quamvis totam ejus lubentiam & inclinationem certissime & infallibi-

libiliter ad unam partem determinet ac necessitet, sive per superioritatem delectationis, ut volunt *Lovanienses*, sive per vehementiam motionis, ut volunt Jueninus, Habertus, &c. contra hoc systema.

CONCLUSIO.

Gratia efficacia non debet repeti ex delectatione victrici voluntatem moraliter necessitante.

Prob. 1. Illud systema pugnat in terminis; ergo.

Probat. antec. Juxta illud systema, gratia efficax voluntatem ad consensum necessitat moraliter tantum, & tamen infallibiliter; atqui pugnat in terminis quod gratia voluntatem ad assensum necessitet moraliter tantum, & tamen infallibiliter; ergo.

Prob. min. Necessitas moralis, ea est, quæ licet difficile, immo difficillime, tamen quandoque superari potest, ita ut citra contradictionem supponi possit illam interdum superari: contra, necessitas infallibilis, ea est, quæ nunquam superari potest, ita ut citra contradictionem supponi non possit illam aliquando superari; atqui aliquando posse superari, & nunquam posse superari, pugnat in terminis; ergo pugnat in terminis, quod gratia voluntatem ad assensum necessitet moraliter tantum, & tamen infallibiliter.

Prob. 2. Illud systema male consulit, vel actus salutaris infallibilitati, vel actus ejusdem libertati; ergo.

Prob. ant. Ut consulatur actus salutaris infallibilitati, gratia efficax debet certo certitudine metaphysica inferre futurum voluntatis consensum: econtra, ut consulatur actus ejusdem

dem libertati, gratia efficax debet esse talis, cui voluntas dissentire possit, si velit; atqui illud systema illa duo conciliare non potest; ergo.

Prob. min. Ut gratia efficax certo, certitudine metaphysica, inferat futurum voluntatis consensum, in systemate non supponente usum scientiæ conditionatorum, debet ejus efficacia necessario & essentialiter esse connexa cum futuro voluntatis consensu; contra, ut voluntas possit gratiæ efficaci dissentire, debet esse cum eodem consensu connexa tantum contingenter, ita ut sine illo esse possit; atqui impossibile est, ut gratia sit essentialiter simul & contingenter connexa cum voluntatis consensu; ergo illud systema hæc duo non potest conciliare. 1. Quod gratia efficax certo certitudine metaphysica inferat futurum voluntatis consensum. 2. Quod talis sit, ut ei voluntas dissentire possit, si velit; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Divus Paulus habuit gratiam conversionis necessitantem, juxta illud D. August. lib. de gratia & lib. arb. cap. 5. *Ut de cælo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala.* Ergo gratiæ efficacia reperitur ex motione victrici voluntatem ad consensum necessitante.

Respond. nego conseq. Neque enim valet consequentia a particulari ad universale. Certum autem est, apud omnes, Deum habere in thesauris omnipotentiæ suæ gratias, quæ, si darentur, prædeterminarent ac necessitarent moraliter; non ergo hic quæritur utrum Deus

possit

possit aliquam dare gratiam ita intensam ut moraliter necessitet, sed quæritur, utrum essentia gratiæ efficacis consistat in eo quod voluntatem moraliter necessitet, quod negamus, alioqui omnis gratia efficax moraliter necessitaret, & quæ non necessitaret non esset efficax, quod & Scripturæ & experientiæ repugnat. Non est ergo de essentia gratiæ efficacis, ut necessitet moraliter, neque ut non necessitet moraliter.

Objicies 2. Ea est voluntatis per peccatum infirmatæ conditio, ut semper morali necessitate id velit, quod eam magis delectat indeliberate; ergo.

Resp. nego antec. Quod repugnat, tum experientiæ; habemus enim ex intimo conscientiæ testimonio nos inspirationibus divinis quandoque multa cum difficultate obsequi, & virtutis actum ibi elicere, ubi vitium magna cum facilitate committi posset; ergo tunc agimus citra moralem impotentiam aliter agendi; ergo citra ullam necessitatem agendi bonum, quod agimus. Tum Scripturæ, Matth. 11. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Ergo homo sibi vim facere debet ad opus salutare agendum cum gratia efficaci; atqui si gratia efficax semper imponeret necessitatem moralem agendi, homo non deberet vim sibi facere ad consentiendum gratiæ & agendum opus salutare: immo deberet potius sibi vim facere ad dissentiendum gratiæ, & non agendum opus salutare; ergo.

Objicies 3. Necessitas moralis nihil officit libertati; ergo gratiæ efficacia recte repeti potest ex delectatione, seu motione moraliter necessitante.

Resp. dist. ant. Necessitas moralis superabilis nihil officit libertati, *conc.* necessitas mora-

lis

lis insuperabilis, *nego ant.* Porro qui gratiæ efficaciam repetunt ex necessitate morali, per necessitatem moralem, eam intelligunt, vi cujus actus semper fit, actusque contrarius, qui est moraliter impossibilis, nunquam fit: *Quæ sunt moraliter impossibilia*, inquit Habert, *nunquam existunt*. Talis ergo necessitas est insuperabilis; ergo, licet ab eis vocetur moralis, in rei veritate est physica, & consequenter libertatis eversiva.

Instab. 1. Causa, quæ agit delectando, & lubentiam voluntatis determinando, non inducit necessitatem physicam; atqui sic agit gratia moraliter necessitans; ergo.

Resp. nego maj. Nam visio Dei intuitiva delectando agit in beatis, atque lubentiam eorum voluntatis determinat: tamen beatis imponit necessitatem diligendi Deum physicam & simplicem, dum necessario, antecedenter, & irrepudiabiliter eorum voluntatem rapit delectatio orta ex bonitate Dei clare & intuitive visa.

Inst. 2. Viro sapienti & sui compoti nudo corpore per urbis plateas luce meridiana currere, moraliter ita est impossibile, ut nunquam id fiat; atqui tamen in hoc omittendo vere est liber; ergo libertas stat cum impossibilitate morali, vi cujus res nunquam fit.

Resp. nego maj. Quæ falso supponit impossibilitatem illam esse tantum moralem, cum vere & realiter sit impossibilitas physica; illa enim impossibilitas est physica, quæ procedit ex defectu unius ex physice prærequisitis ad agendum: atqui impossibilitas, qua vir sapiens & sui compos, nudo corpore per urbis plateas luce meridiana currere non potest, procedit ex defectu rationalis motivi, quod est unum ex physice prærequisitis ad agendum; ergo est impossibilitas physica qualem habet homo ad aman-

amandum malum, quatenus malum; ergo in hoc nullo modo est liber.

III. Systema.

Est Molinæ, & rigidiorum Molinistarum, gratiæ efficaciam repetentium a solo consensu voluntatis. Juxta hos gratia efficax ante consensum nullatenus differt a sufficiente, sed differt duntaxat penes consensum subsequentem: ita *ut illud auxilium*, inquit Molina, qu. 14. concordiæ, art. 13. disp. 40. *Sive majus, sive minus in se sit efficax, dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur, cum tamen, nihil eo auxilio impediente, potuerit non converti, illud vero inefficax dicatur, cum quo arbitrium pro eadem sua libertate non convertitur, cum tamen potuerit converti.* Unde in hac opinione gratia efficax a sufficiente distinguitur per solum voluntatis consensum. Contra hoc systema.

CONCLUSIO.

Gratiæ efficacia non est repetenda ex solo voluntatis consensu.

Probat. 1. *Ex Scriptura*, homo non potest semetipsum discernere in negotio salutis, ex 1. Cor. 4. *Quis enim te discernit? quid habes quod non accepisti?* atqui si gratiæ efficacia repeteretur ex solo hominis consensu, homo consentiens a non consentiente seipsum discerneret; ergo.

Prob. 2. Ex Div. August. lib. de Spiritu & littera cap. 34. dicente: *Jam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadentur; illi autem non ita? duo sola occurrunt interim, quæ respondere mihi placeat*, o altitudo divitiarum, *&*, nun-

&, nunquid iniquitas apud Deum? hic Div. Doctor vult, ut qui ita suadentur vi internæ suasionis, ut etiam persuadeantur, majus beneficium accipiant, quam illi qui simpliciter suadentur; atqui hoc verum non esset, si efficacia gratiæ repetenda esset a solo voluntatis consensu; ergo.

Prob. 3. ratione. Gratia efficax *in actu primo*, de qua sola hic quæstionem movemus, debet esse prior consensu; ergo illius efficacia non est repetenda a consensu. *Conseq.* est certa, prius enim in suo esse constitui nequit per posterius.

Probat. antec. Licet gratia efficax *in actu secundo* includat essentialiter ipsum hominis consensum, tamen eadem *in actu primo* considerata, solum ordinem dicit ad consensum ad quem efficienter concurrit; atqui quod dicit ordinem ad aliquid, ad quod efficienter concurrit, est illo prius, neque enim effectus sua causa prior est; ergo.

Dices: D. Aug. lib. 12. de civit. Dei c. 6. ait: *Si aliqui duo equaliter affecti animo & corpore, videant unius corporis pulchritudinem, qua visa unus eorum ad illicite fruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret; quid putamus esse causa, ut in illo fiat, in isto non fiat voluntas mala?* respondet: *Quid aliud apparet nisi unum voluisse, alium noluisse a castitate deficere;* ergo ratio cur gratia sit efficax, a consensu repetitur.

Respond. dist. conseq. A consensu repetitur tanquam a causa proxima, *conc.* tanquam a causa prima, *nego conseq.* Per causam proximam efficacitatis gratiæ, intelligitur cooperatio ipsimet gratiæ, seu consensus a voluntate per vires a gratia acceptas datus. Et per causam primam intelligitur virtus ipsa gratiæ ut certo & in-

fal-

fallibiliter illatura effectum, seu consensum voluntatis, hæc est a solo Deo, qui absoluta voluntate eam gratiam statuit conferre, cui voluntas certo consensura prævidetur, ut infra exponemus. Hanc responsionem nobis subministrat D. Thom. *in c. 25. Matth.* dicens: *Si quæris quare unus habet magis de gratia quam alter? dico quod ejus rei est causa proxima & causa prima: proxima est major conatus istius, quam illius: causa prima est divina electio.*

IV. Systema.

Est eorum, qui putantes gratiæ efficaciam vel humanitus esse inexplicabilem, vel explicandam esse ope scientiæ conditionatorum, eam repetunt, *Vel ex motione duntaxat morali*, quæ voluntatem suadendo, inclinando & suaviter alliciendo, in bonum salutis inclinat, & infallibiliter adducit, sub lumine conditionatorum scientiæ, *Vel ex congruitate*, seu attemperatione auxiliorum gratiæ ad hominis indolem & ingenium, aut ad varias temporis & personæ circumstantias: non quidem ex congruitate quæ antecedenter ad prævisum voluntatis consensum certo & infallibiliter effectum suum esset habitura, nam sic esset ex sese efficax, iisdemque difficultatibus subjecta, quibus prædeterminatio moralis per se infallibilis; sed ex congruitate, in eo posita quod Deus gratiam opportune conferat, eo tempore, quo prævidit voluntatem esse consensuram, si daretur: magis enim homini congruum est, ut vocetur per gratiam, cui prævidit Deus eum consensurum, si daretur, quam per gratiam, cui homo prævisus est dissensurus.

Hi ergo efficaciam gratiæ repetunt a duobus, 1. Ab ipsa virtute gratiæ tanquam a principio

acti-

activo. 2. A scientia Dei tanquam a principio directivo, ne scilicet Deus in concedenda gratia efficaci dicatur agere temere; nam temere non agit, non solum qui utitur modo *per se* infallibili ad obtinendum effectum; sed etiam ille, qui, quantumcumque medium *per se* fallibile sit, tamen videt illud in hac aut illa occasione, suum effectum obtenturum.

Circa hanc intricatissimam difficultatem aliquid positive asserere, non est mens mihi immo eam omnino prætermisissem, nisi scholæ exercitium ejus tractationem a me expostulasset. Quare systema, quod probabilius mihi visum est, hic breviter exponam; itaque sit:

CONCLUSIO.

Probabilius est eorum systema, qui efficaciam gratiæ repetunt ex ipsa virtute gratiæ, tanquam a causa a qua effectus contingenter & libere egreditur in aliqua temporis differentia, sub directione scientiæ Dei mediæ.

Prob. Ab eo repetenda est gratiæ efficacia, quo posito, rectissime conciliantur fidei nostræ circa libertatem hominis, & gratiæ divinæ operationem, dogmata; *atqui* posito systemate, quo gratiæ efficacia repetitur ab ipsa virtute gratiæ, tanquam a causa, a qua effectus contingenter & libere egreditur in aliqua temporis differentia, sub directione scientiæ Dei mediæ, rectissime conciliantur fidei nostræ dogmata, tum circa libertatem hominis, tum circa gratiæ divinæ operationem; ergo.

Prob. min. Fidei dogmata spectantia operationem gratiæ efficacis & libertatem hominis sunt quinque:

1. Quod prædestinatio ad gratiam sit mere gratuita.

2.Quod

2. Quod gratia efficax per aliquid distinguatur a gratia mere sufficienti.

3. Quod libertatem nullatenus labefactet.

4. Quod sit speciale Dei beneficium.

5. Quod sit in manu Dei medium certissimum & infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas; *atqui* ista omnia rectissime conciliat supra dictum systema; ergo.

Prob. min. 1. Juxta hoc systema, Deus præsciens quibus gratiis voluntas esset consensura, & quibus esset dissensura, si darentur, has, vel illas dandas decernit ex mero suo beneplacito; ergo prædestinatio ad gratiam est mere gratuita; atque homini consentienti dici potest cum Apost. 1. ad Corinth. 4. *Quis te discernit?* nam ad hoc sufficit ut homo gratiam accipiat a Deo cum illa speciali misericordia, ut effectum suum consecuturam prævideat, cum alia gratia concedi posset aliunde sufficiens, quæ eundem effectum non obtineret; sed hoc fit a Deo in præsenti systemate; ergo.

2. Gratia efficax distinguitur a gratia mere sufficienti, quia est id a quo, tanquam a causa, operatio nostra libere & contingenter egreditur in aliqua temporis differentia, quatenus in iis circumstantiis confertur, in quibus Deus prævidet suum habituram effectum, quod de gratia mere sufficienti dici non potest, cum ex ea operatio libera egressura non sit.

3. Gratia efficax sic exposita libertatem nullatenus labefactat; quia licet ex suppositione præscientiæ divinæ necesse sit necessitate absoluta gratiam quam Deus decernit, cum prævisione boni exitus, esse illaturam effectum, hæc necessitas est tantum consequens, orta nimirum ex præscientia infallibili, quæ liberam voluntatis determinationem supponit; atqui necessitas consequens est amica libertatis; ergo

liber-

libertas nullatenus labefactatur sub potenti motione gratiæ efficacis.

4. Gratia efficax est speciale Dei beneficium, quia eam Deus misericorditer & ex mero beneplacito largitur talem, & tunc, quando videt effectum suum certissime consecuturam. Et licet entitative sit minor illa quæ alteri, vel eidem alio tempore datur, attamen moraliter & ratione doni, est quid majus, quia utilior futura est, & ex præscientia majoris utilitatis, & ea intentione ex parte dantis confertur; unde quando Deus eam confert, dicitur magis misereri, immo quandoque simpliciter misereri, ut docet D. Aug. *lib.* 1. *ad Simplicianum q.* 2. dicens: *quod si vellet etiam ipsorum* (qui vocati non veniunt) *misereri* (efficaciter) *posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut & moverentur, & intelligerent, & sequerentur.*

5. Gratia efficax est in manu Dei medium certissimum & infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas, quia a scientia Dei infallibili, habet infallibilitatem absolutam & metaphysicam; nam ex hypothesi quod Deus præviderit talem gratiam voluntatis consensum expressuram, absolute repugnat eam non exprimere talem consensum, quia absolute repugnat scientiam Dei falli; atqui gratia quam absolute repugnat non exprimere voluntatis consensum, illum infert infallibiliter infallibilitate absoluta & metaphysica; ergo gratia efficax est in manu Dei medium certissimum & infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas.

Hinc si Deus velit vel infidelem ad fidem, vel peccatorem ad pœnitentiam, vel justum ad perseverantiam completam perducere, hoc favorabile decretum potest certissime exequi, gratias illas decernendo, quas videt conjungen-

dos

das cum effectu, si darentur; hoc enim supposito necesse est necessitate metaphysica gratias illas intentum a Deo habituras effectum.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Gratiæ efficaciam repetere ab ejus virtute, tanquam a causa, a qua effectus contingenter & libere egreditur, est eam repetere a consensu; atqui ex dictis gratiæ efficacitas non repetitur a consensu; ergo.

Resp. nego major. Nam gratiæ efficaciam repetere ab ejus virtute, tanquam a causa a qua effectus libere egreditur, est eam repetere ab eo quod consensu prius est, cum gratia respectu consensus rationem causæ efficientis obtineat; ergo non est efficaciam gratiæ repetere a consensu: nam causa efficiens definitur, *id unde est actus*, seu consensus; porro consensus non potest dici id unde est consensus, effectus enim est posterior sua causa, a qua necessario distinguitur.

Inst. Efficaciam gratiæ repetere ab ejus virtute, tanquam a causa a qua effectus libere egreditur, est gratiam efficacem explicare per efficacitatem, ut est in actu secundo; ergo per consensum.

Respond. dist. ant. Est gratiam efficacem explicare per efficacitatem ut est in actu secundo, ad quem in aliqua temporis differentia exprimendum tendit, *conc.* ut est in actu secundo quem formaliter includit, *nego ant.* Unde quia consideramus gratiam, ut est efficax in actu primo, sic non includit formaliter actum secundum, seu consensum, ad quem exprimendum ordinatur duntaxat; ergo illius efficacitas non repetitur a consensu quem præcedit.

Objicies 2. Gratiæ efficacitas ex directione scientiæ mediæ data, destruit gratiæ gratuitatem; ergo.

Prob. ant. Gratia ex directione scientiæ mediæ data, decerneretur propter consensum prævisum conditionate futurum; ergo, &c.

Resp. dist. ant. Gratia decerneretur propter consensum, &c. particula, *propter*, significante causam finalem, *conc.* significante causam meritoriam, *nego anteced.* Hæc responsio est D. Thomæ, 1. *p. quæst.* 23. *art.* 5. *ad* 1. dicentis: *Usus gratiæ præscitus, non est ratio collationis gratiæ nisi secundum rationem causæ finalis.* Itaque falsum est, quod consensus prævisus conditionate futurus, sit Deo motivum & regula concedendi gratiam iis, quos prævidet ea bene usuros; gratia enim ex mera Dei misericordia pro ipsius beneplacito confertur homini, non quia consensurus est, sed ut consentiat. Et vero multi prævidentur gratiæ consensuri, si daretur, quibus tamen non datur, ut patet exemplo Tyriorum & Sydoniorum, de quibus Christus, *Matth.* 11. asserit, *Si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissent.*

Instant. 1. Efficacitas gratiæ ex directione scientiæ mediæ data, pendebit a scientia Dei, atqui falsum consequens; ergo.

Respond. dist. maj. Pendebit a scientia Dei, improprie & directive, *conc.* proprie & efficienter, *nego major.* Porro nullum est absurdum, quod gratiæ efficacitas pendeat a scientia Dei directive, id nimirum indicat D. Aug. lib. 1. ad Simplic. q. 2. *Nullius frustra Deus miseretur*, inquit, *cujus autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* Quibus verbis ostendit a scien-

ſcientia Dei pendere, quod talis gratia concedatur, quæ conſenſum ſit impetratura, quod eſt efficaciam gratiæ directive a ſcientia Dei pendere.

Inſt. 2. Efficacitas gratiæ directive petita a ſcientia media, perfectiſſimum & abſolutiſſimum Dei dominium in voluntates noſtras deſtruit; ergo.

Reſp. nego anteced. Immo efficacitas gratiæ, petita directive a ſcientia media, probat abſolutiſſimum Dei dominium in voluntates noſtras, quas infallibiliter inclinare poteſt quocumque voluerit, & de illis facere quidquid efficaciter voluerit, quando ex infinitis, quæ in ſua poteſtate habet, gratiæ auxiliis, ea ſeligit ac largitur, quibus prævidet emolliendam eſſe, penituſque frangendam humanæ voluntatis contumaciam, quod certe arguit perfectiſſimum Dei dominium in noſtras voluntates.

Prob. antec. Fieri poteſt in ſyſtemate ſcientiæ mediæ, ut Deus nullum habeat medium efficax ad hominem convertendum; ergo.

Prob. antec. Fieri poteſt tantam eſſe humanæ voluntatis contumaciam, ut Deus videat eam reſtituram omnibus & ſingulis gratiis, quas ipſi poſſet decernere ad converſionem; ergo.

Reſp. 1. Permiſſa, non conceſſa hypotheſi, *nego conſeq.* quia ſi hominem ita contumacem vellet abſolute ſalvare, poſſet illud ſuum decretum exequi per gratiam aut neceſſitantem, aut phyſice prædeterminantem, quarum poſſibilitatem non rejicimus, ſed negamus illas dari ad actus ſalutares liberos.

Reſpond. 2. *nego hypotheſim:* Tum quia repugnat finitæ creaturarum malitiæ; tum quia ſupponit voluntatis uniformitatem & conſtantiam in malo propoſito, quæ pugnat cum ejus mutabilitate & flexibilitate in bonum, cujus operandi facilitas ſuaviſſima adducitur per gratiam;

& amotionem impedimentorum quæ rebelles hominum voluntates in malo detinere solent.

Objicies 3. In præsenti systemate, potest fieri ut homo se discernat in negotio salutis; atqui homo non potest se discernere in negotio salutis, juxta illud 1. Corinth. 4. *Quis te discernit?* Ergo.

Respond. nego antec. Nam se discernere in negotio salutis, est esse ex proprio quasi fundo auctorem sui meriti salutaris; at vero homo bonum salutare agens, non agit ex seipso, sive ex viribus naturæ sibi soli relictæ, sed ex viribus per gratiam acceptis; ergo seipsum non discernit: hinc D. August. *lib. de gratia & lib. arb. cap. 6.* ait: *Si merita nostra sic intelligerent*, (Pelagiani) *ut etiam ipsa Dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia: quoniam vero merita humana sic prædicant, ut ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus*, quis te discernit? quid habes quod non accepisti?

Inst. 1. In præsenti systemate, fieri potest ut æquali gratiæ duobus hominibus concessæ, unus consentiat, alter dissentiat; atqui in hac hypothesi, qui consentit, se discernit ab eo qui dissentit; ergo.

Respond. permissa, non concessa majore, nego min. Quia in tali hypothesi discretio in eum refundi debet, cujus præcipuæ sunt & nobiliores in opere salutari partes; atqui gratia præcipuas & nobiliores partes habet in opere salutari, quandoquidem sine ea homo nihil boni supernaturalis cogitare, velle, aut operari potest; ergo in eam refundi debet discretio, *Non ego*, ait Apostol. *sed gratia Dei mecum*.

Dixi: *permissa, non concessa majore*: quia insidiose fit hypothesis gratiæ æqualis datæ ei qui consentit, & ei qui dissentit, nam qui consen-

sentit, recipit gratiam efficacem; qui vero dissentit, recipit gratiam duntaxat sufficientem; porro gratia efficax ratione beneficii est major, quam gratia mere sufficiens.

Inst. 2. In allata hypothesi, qui consentit, nihil accipit a Deo, quod non accipiat qui dissentit; ergo æqualem gratiam uterque recipit.

Resp. dist. antec. Qui consentit, nihil accipit a Deo secundum entitatem & in ratione auxilii, quod non accipiat qui dissentit, *conc.* secundum moralem æstimationem, & in ratione beneficii, *nego ant.* Gratia ergo, quæ datur illi qui consentit, licet non sit major secundum suam entitatem physicam, ea quæ datur ei qui dissentit, quia tamen datur in iis circumstantiis, in quibus prævidetur habitura effectum, & ex efficaci intentione ut effectum habeat, longe majus est beneficium secundum æstimationem moralem, quam gratia data in iis circumstantiis in quibus prævidetur non habitura effectum. Deus enim erga consentientem habet specialem benevolentiæ affectum, quem non habet erga dissentientem.

Inst. 3. Consensus prævisus conditionate futurus, est causa cur ille qui consentit, majus a Deo recipiat beneficium; ergo semper recurrit hominem consentientem esse causam suæ discretionis.

Resp. nego ant. Causa enim cur qui consentit majus accipit beneficium, est solus Deus, qui gratuito ei donat gratiam, quam prævidit expressuram consensum salutarem, quem homo per solas naturæ vires non potest producere; ergo qui consentit, non est causa suæ discretionis, sed Deus, qui *dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat cui jubet*, ait D. Aug. lib. de gratia & lib. arb. cap. 15.

Instab. 4. In præsenti systemate, homo consen-

sentiens, gloriari potest quod præ alio consenserit: atqui hoc repugnat Apostolo, 1. *Cor.* 4. dicenti: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ergo.

Resp. nego major. Quia licet ejus, qui non consentit, culpa sit, quod non consentiat; tamen is, qui consentit, consensurus non esset, nisi Deus eum sic, & tunc vocasset, cum eum consensurum prævideret; ergo non potest gloriari quod præ alio consenserit; quia, ut ait Div. Augustin. lib. 1. ad Simplic. qu. 2. *Non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei, qui hoc modo vocavit, quo aptum erat iis, qui secuti sunt vocationem.*

Inst. 5. Ille qui consentit gratiæ, potest gloriari quod consenserit simpliciter; ergo & quod consenserit præ alio.

Resp. dist. antec. Potest gloriari quod consenserit simpliciter, per gratiam, *conced.* quod consenserit per naturæ vires, *nego antec.* Itaque Apostolus per hæc verba: *quid gloriaris?* non excludit omnem gloriationem, sed eam tantum, qua homo de suo consensu gloriaretur, quasi eum non accepisset a gratia; in omni ergo sententia, quæ salvam relinquit libertatem, homo potest gloriari de bono opere, sed non nisi a gratia & per gratiam elicito, quod permittit August. *Epist.* 106. qui ad hæc verba: *Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* ait: *Hoc utique totum ideo, non ut homo non glorietur; sed ut qui gloriatur, in Domino glorietur.*

Inst. 6. In præsenti systemate, consensus illius, qui consentit, non est ipsi a Deo datus; ergo homo consentiens potest gloriari de aliqua re quasi non acceperit.

Respond. nego antec. Nam Deus dando homini

mini gratiam, quam prævidit expressuram consensum, si detur, eamque dando ex speciali benevolentiæ affectu, & ex voluntate efficaci ut talis consensus eliciatur, merito dicitur dare illum consensum, cujus est causa primaria & principalis. Hinc homo gratiæ consentiens, non potest gloriari de suo merito, quasi ipse sibi illud fecerit, quia, ut ait Augustin. Epist. 106.

Et ipsum hominis meritum, donum est gratuitum.

Inst. 7. In præsenti systemate, consensus salutaris est a voluntate seipsam determinante; ergo non est donum Dei gratuitum.

Resp. dist. ant. Consensus salutaris, est a voluntate seipsam determinante, simul & a gratia tanquam a causa principali voluntatem excitante, ac elevante ad consensum, in quem prius saltem natura influit, *conc.* hoc constat ex Apost. dicente: *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Est a voluntate seipsam determinante sola, *nego antec.* Itaque consensus salutaris, est simul & indivisibiliter a gratia & a voluntate seipsam per gratiæ vires determinante; ita tamen ut sit a gratia tanquam a causa superiori & principali, quæ natura prius influat, tum in ipsam voluntatem quam complet ad consentiendum, tum in consensum, cui tribuit quidquid habet valoris & entitatis supernaturalis: a voluntate vero, tanquam a causa inferiori, subordinata, & dependente a gratia, a qua totam vim agendi supernaturaliter accipit. Quare consensus salutaris primario & principaliter gratiæ attribui debet.

Instab. 8. Si consensus salutaris, sit a voluntate seipsam determinante, etiam ut a causa inferiori & subordinata, gratia erit versatilis, pedissequa voluntatis, & subjecta libero ar-

bitrio; atqui Semipelagianum consequens; ergo.

Resp. *Nego sequel. maj. quoad omnes partes*.

1. *Enim gratia non est versatilis*; id enim dicitur versatile, quod indifferens ad hoc vel illud, in partes oppositas flecti potest; atqui gratia non potest flecti in partes oppositas, v. gr. in bonum vel malum: est enim de se determinata ad bonum, ad quod movet quamvis impedibiliter, neque illa quis uti potest ad malum; ergo.

2. *Non est pedissequa voluntatis humanæ*, quia non supponit aliquem conatum ex solis naturæ viribus productum, cujus intuitu detur, ut volebant Semipelagiani, sed contra voluntas est pedissequa gratiæ, quæ in omni opere salutari voluntatem prævenire necessario debet, ita ut sine gratia præveniente nullum omnino possit actum salutarem efficere.

1. *Gratia non est subjecta libero arbitrio*. Neque enim pendet a libero arbitrio ut habeatur, & talis, vel talis sit virtutis; ergo non est subjecta libero arbitrio, immo liberum arbitrium sibi subjicit, illud siquidem non agit, nisi in virtute gratiæ, cui subordinatur tanquam causa inferior causæ superiori, per quam agitur quomodo illi aptum est ut & moveatur, & sequatur, ut ait D. Aug. *ad Simplic. qu.* 2. qui, *Epist.* 107. loquens de gratiæ virtute, ait: *Vocatio illa alta atque secreta sic agit sensum, ut accommodet assensum*.

Instab. 9. Juxta præsens systema, voluntas prævie gratiam applicabit ad actum; ergo gratia subjicitur liberæ voluntatis determinationi.

Resp. nego anteced. Immo ipsa voluntas per motionem gratiæ, qua afficitur, applicatur ad actum, sed impedibiliter, cum illa gratiæ motio

tio relinquat voluntati facultatem expeditam dissentiendi.

Instab. 10. Juxta præsens systema, prius erit voluntatem sese determinare ad actum, quam gratiam inferre ipsum actum; ergo voluntas gratiam prævie applicabit ad actum.

Resp. nego antec. Quia voluntatem sese determinare ad actum, nihil aliud est, quam voluntatem actum inferre & elicere, voluntas autem non infert actum, nisi quatenus est affecta per gratiam prævie moventem, ergo non prius voluntas sese determinat ad actum, quam gratia eundem actum inferat; sic dum ferrum acuminatum pungit, non prius ferrum, non prius acuminitas pungit, sed ferrum quatenus acuminatum: ita pariter voluntas actum infert quatenus affecta per gratiam, a qua virtutem sese salutariter movendi accipit.

Inst. 11. In præsenti systemate, Deus expectabit voluntatem nostram, ut bonum velimus & agamus; atqui hoc est damnatum in Conc. Arausicano II. his verbis: *Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit . . . . resistit Spiritui sancto dicenti; præparatur voluntas a Domino*; ergo, &c.

Respond. nego maj. Intellectam in sensu Concilii Arausicani, nam juxta præsens systema, necesse est ut Deus voluntatem nostram præveniat, præparet, ac compleat, ut ipsa velit bonum salutare; ergo voluntatem non expectat. Porro Conc. Arausicanum damnat errorem Semipelagianorum docentium hominem ex solis naturæ viribus posse initium fidei & bonæ voluntatis concipere, Deumque expectare bonum illud desiderium naturale, ut gratiam det; quod ut hæreticum rejiciunt omnes Catholici cum D. August. Epist. 106. dicente: *Cum fides impetrat justificationem, non gratiam*

Dei aliquid meriti precedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente, pedissequa, non prævia voluntate, quæ per gratiam prævenientem *præparatur a Domino*.

CAPUT III.

De dispensatione & distributione gratiæ sufficientis.

Nota 1. HIC non esse quæstionem, 1. Utrum omni tempore & momento singulis hominibus detur gratia sufficiens; *Certum est* enim, gratiam sufficientem, quæ est inspiratio transiens, non perpetuo & indesinenter, sed certis tantum vicibus & temporibus dari, juxta illud Psalmi 90. *Cum ipso sum in tribulatione*, id est, pro loco & tempore opportuno; quod sufficit, ut homo dicatur habere gratiam sufficientem ad salutem consequendam.

2. *Non est quæstio*, utrum singulis hominibus ea semper detur gratia sufficiens, per quam proxime & sine ulteriori auxilio possint bonum salutare operari, tentationes superare, &c. *Certum est* enim, quandoque dari gratias remote tantum sufficientes, quibus si bene uterentur homines, proxime sufficientem obtinerent, ut docet D. August. *lib. 3. de lib. arb. cap.* 22. dicens: *Dum quis ignorat quid sibi agendum, ex eo est, quod nondum accepit: sed hoc quoque accipiet, si quod accepit bene usus fuerit, accepit autem ut pie & diligenter quærat*, nimirum per gratiam orationis.

Nota 2. Cum adulti & infantes partiantur genus humanum, ut plene dignoscatur gratiam sufficientem omnibus hominibus dari; videndum.

dum est, 1. An detur omnibus adultis, 2. Utrum detur infantibus.

QUÆSTIO I.

Utrum gratia sufficiens detur omnibus adultis?

Nota: Adulti, vel sunt fideles, vel infideles; fideles, vel sunt justi, vel peccatores; quæritur ergo utrum detur gratia sufficiens, 1. Justis ad implenda præcepta; 2. Fidelibus peccatoribus ut a peccato resipiscant; 3. Infidelibus ut ad fidem adduci possint. Tribus articulis.

ARTICULUS I.

Utrum omnibus justis detur gratia sufficiens ad præcepta implenda?

Nota: Jansenius Yprensis, docet; *Aliqua præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, esse impossibilia; deesse quoque illis gratiam qua possibilia fiant.* Contra hanc nefandam doctrinam:

CONCLUSIO.

Justis omnibus, urgente præcepto, datur a Deo gratia vere & relative sufficiens ad servanda omnia præcepta; est de fide.

Prob. 1. Ex Script. 1. *Cor.* 10. ubi de omnibus justis dicitur: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cùm tentatione proventum*, id est, auxilium, *ut possitis sustinere:* ad quæ verba

D. August. *lib. de Pastoribus cap.* 5. ait: *Ne timeas, non deerit in tentationibus ille in quem credidisti*. Atqui si Deus non conferret justo gratiam vere & relative sufficientem ad implendum præceptum, dum urget, pateretur illum tentari supra id quod potest, nec faceret cum tentatione proventum, id est, facultatem sustinendi, sed deesset in tentationibus; ergo.

Matth. 11. *Jugum meum suave est*: Et Jo: 5. *Mandata ejus gravia non sunt*. Atqui jugum Christi non esset suave, ejusque mandata essent gravissima, si justis non daretur gratia vere & relative sufficiens ad illa mandata observanda; ergo.

Prob. 2. *Ex Conciliis*; Arausicano II. can. 25. *hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod, accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint ac debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere*. Ergo omnes baptizati, a fortiori omnes justi, habent gratiam vere & relative sufficientem, sine qua præcepta non possunt salutariter impleri.

Conc. Trid. sess. 6. can. 18. definit: *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit*. Cujus definitionis rationem reddit *cap.* 11. his D. Augustini verbis: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Quibus verbis aperte significatur hominem habere gratiam vel proxime, vel remote sufficientem ad præcepta implenda.

Prob. 3. Ex D. Aug. lib. de natura & gratia cap. 26. *Cum Deus*, inquit, *impium ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, just-*

justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper, justeque vivatur. Atqui si Deus justis, urgente præcepto, non concederet gratiam vere & relative sufficientem, qua possent illud implere, vel saltem uberius implorare auxilium ut impleatur, certe prius justum desereret, quam ab eo desereretur; ergo, &c. Et cap. 69. ait: *Eo ipso, quo firmissime creditur Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.*

Hinc jure merito Innoc. X. & Alex. VII. ut hæreticam damnarunt primam prop. Jansenianam, jam a Pio V. & Gregorio XIII. damnatam in hac prop. Bajana: *Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.*

Nota: Argumenta quæ Janseniani opponunt 1. Ex gratia efficaci, sine qua asserunt justum nihil posse: 2. Ex impotentia relativa nonnullorum justorum ad aliqua præcepta hic & nunc observanda, non referemus; ea enim jam solvimus, ubi gratiam dari vere & relative sufficientem, probavimus. Itaque:

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Exemplum S. Petri, qui justus erat tunc cum negavit Christum; atqui tunc ipsi defuit gratia relative sufficiens, ut posset Christum non negare; ergo.

Resp. permissa maj. dist. min. D. Petro fuit gratia relative sufficiens, qua posset proxime resistere tentationi & Christum non negare; *conc.* qua posset remote Christum non negare *nego maj.* Itaque D. Petrus, quando negavit Christum, habebat gratiam orationis & humilitatis,

qua si bene usus fuisset, obtinuisset gratiam proxime sufficientem, per quam tentationi restitisset, nec Christum negasset; hoc satis aperte tradit D. Aug. *lib. de corr. & grat. c. 9.* dicens: *Dixerat & ipse* (Petrus) *in abundantia sua:* animam meam pro te ponam: *Sibi festinando tribuens, quod ei fuerat postea a Domino largiendum.*

Dixi: *permissa maj.* quia D. Petrus quando Christum exterius negavit, jam interno præsumptionis peccato exciderat, ut docent Div. Chrysost. homil. 12. in Joann. *Cum*, (Petrus) *in arrogantiam prolaberetur, & Christo contradiceret, sua admonetur fragilitatis.* Et D. Aug. serm. 285. *Interrogatus* (Petrus) *in corde suo præsumpserat se pro eo etiam moriturum viribus suis hoc tribuerat.* Ergo jam interno præsumptionis peccato exciderat a sua justitia, quando Christum negavit, ac proinde nihil facit ejus exemplum ad præsentem difficultatem, in qua de justis disputamus.

Inst. 1. D. Chrysostom. de D. Petro dicit hom. 83. in Matth. *Etsi bene animatus fuerat, divino tamen substracto auxilio, stare non potuit;* ergo nullam habuit gratiam vere sufficientem, ut Christum non negaret.

Resp. dist. antec. Substracto auxilio proxime sufficienti, *conc.* remote sufficienti, *nego antec.* Addit enim ibidem D. Doctor: *Totum sibi attribuebat, dicens:* etsi omnes scandalizati fuerint, &c. *Cum dicere debuisset, patrocinio tuo jurabis.* Ergo habebat sufficiens auxilium ad orandum, & uberius auxilium impetrandum, quo adjutus Christum non negasset.

Inst. 2. D. August. *tract. 92. in Joann.* de charitate loquens, ait: *Quæ utique Petro defuit, quando mulieris ancillæ interrogatione perterritus, non potuit verum testimonium perhibere.* Ergo Petro defuit gratia, qua relative ad

præ-

præsentem concupiscentiam potuerit testimonium Christo perhibere.

Resp. dist. conseq. Defuit gratia, qua proxime potuerit, &c. *conc.* qua remote potuerit, &c. *nego conseq.* suam mentem declarat D. Doctor *lib. de unit. Ecclesiæ cap. 9.* dicens: *Quis enim dubitaverit quod .... Petrus si voluisset, ter dominum non negasset?*

Inst. 3. D. Hilarius (*k*) de S. Petro, ait: *Amarissime flevit, recolens trepidationis culpam, se nec admonitum potuisse vitare.* Ergo D. Petrus nullam habuit gratiam, qua potuerit abnegationem Christi vitare.

Respond. nego conseq. Hæc enim verba: *Non potuisse:* ibi non significant impotentiam faciendi, sed defectum affectionis faciendi, quo sensu Christus *Matth. 26.* dixit Apostolis: *Non potuistis una hora vigilare mecum.* Sic enim communiter dicimur nos aliquando non posse, quia sic affecti sumus, ut nolimus, vel certe ut acturi non simus.

Objicies 2. D. August. *lib. de natura & gratia, c. 53,* ait, *Fideles orantes dicunt: & ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo. Si adest possibilitas, ut quid orant?* ergo.

Resp. dist. antec. Si adest possibilitas, per solas liberi arbitrii vires, non est necessaria oratio, *conc.* si adest possibilitas per gratiam, *nego ant.* Hic D. Doctor redarguit Pelagium, quod diceret, hominem absque adjutorio gratiæ Dei posse esse sine peccato: *Quare*, inquit, *sine adjutorio gratiæ Dei dicitis hominem posse esse sine peccato?* quem ut refellat dicit: *Fideles orantes dicunt: & ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo*, &c. ex qua ora-

(*k*) Cap. 32. in Matth.

oratione concludit hominem indigere gratia Dei ut liberetur, nec posse a tentatione eripi per solas naturæ vires: *Unde*, inquit, *non liberatur homo sine gratia Salvatoris*.

Inst. 1. Div. August. ibidem cap. *66*. ait: *Quod autem ex vitiis naturæ, non ex conditione naturæ sit quædam peccandi necessitas, audiat homo*. Sed qui habet necessitatem peccandi, non habet gratiam vere & relative sufficientem ad præcepta implenda; ergo.

Resp. dist. maj. Est quædam necessitas peccandi, simpliciter & physice inevitabilis, *nego maj.* secundum quid & moraliter inevitabilis, *subdist.* sine gratia, *conced.* cum gratia, *nego maj.* Unde D. August. immediate addit: *Atque ut eadem necessitas non sit, discat Deo dicere:* de necessitatibus meis educ me .... *ac per hoc opitulante* gratia per Jesum Christum, *& mala necessitas removebitur, & libertas plena tribuetur*.

Inst. 2. Si omnibus justis, urgente præcepto, detur gratia vere & relative sufficiens ad implendum præceptum, justis reprobis dabitur gratia vere & relative sufficiens ad perseverandum in statu justitiæ; falsum conseq. ergo.

Resp. nego min. De omnibus enim justis loquens Conc. Trid. ait: *In Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere*. Ergo justi omnes perseverare possunt in accepta justitia, si non desint gratiæ Dei, & consequenter habent gratiam vere & relative sufficientem ad perseverandum.

Probat. minor. D. Augustinus, lib. de dono persever. cap. 22. ait: *Si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, substrahentur obediendi vires ut obedire cesseris*. Ergo justis reprobis non

non datur gratia vere sufficiens ad perseverandum.

Resp. nego antec. Hæc enim D. Doctor non profert a se, sed ex sententia Semipelagianorum, quos impugnat; referens enim hanc sententiam cap. 15. ait: *Sed ajunt, ut scribitis . . . . . si qui obeditis*, &c. ad quæ verba D. Prosper lib. 3. ad excerpta Genuensium, dubio 9. ait: *Ex hoc ergo potuistis advertere non ipsum* (Augustinum) *hæc dicere, sed eos de quibus dixit:* sed ajunt, ut scribitis. *Inferius autem* (nempe cap. 22.) *ubi plenius ad ista respondet, multo manifestius patet, quam hæc ab ipso nunquam taliter dicta sint, & quantum ei hujusmodi prædicationis forma displiceat:* nam de illa ait: *Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam male dicere, aut mala quodammodo prophetare?*

Inst. 3. D. August. in hoc uno duntaxat vult supra relatam sententiam emendari, quod secunda in tertiam mutetur personam, & dicatur: *Si qui obediunt*, &c. Ergo D. Augustinus non rejicit illam sententiam quoad substantiam.

Respond. nego antec. Nam juxta D. Prosperum, illam sententiam correxit, *Quæ vera sunt temperans*, nimirum mutando secundam personam in tertiam, ut tolerabilior sit audientibus, *Et quæ falsa sunt resecans*, nimirum resecando substractionem virium obediendi, cujus nullam facit mentionem in hac propositione, quam in locum prioris substituit: *Si qui obediunt, sed in regnum ejus, & gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt;* quod est verissimum.

ARTICULUS II.

Utrum fidelibus peccatoribus detur gratia sufficiens, ut a peccato resipiscant, & convertantur.

Nota: PEccatores, alii nondum sunt excæcati & obdurati; alii sunt mente excæcati & corde indurati, juxta illud Joann. 12. *Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum*. Quod Deus præstat, non positive, ut vult Calvinus *lib. 1. instit. cap.* 18. sed negative, ut docet D. August. *Epistola* 105. dicens: *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam*. De utrisque hic procedit quæstio. Igitur:

CONCLUSIO I.

Omnibus fidelibus peccatoribus non obduratis datur, pro loco & tempore, gratia vere sufficiens, qua possint & peccata cavere, & a peccatis resipiscere. Ita omnes catholici.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ezech. 33. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, & vivat*. Ex quo sic argumentor: Deus vult vere & sincere ut peccatores, saltem non obdurati non pereant, sed convertantur; atqui non possunt converti absque gratia sufficienti; ergo eis dat gratiam sufficientem, ut peccata cavere possint, & a peccatis convertantur.

Probat. 2. Ex D. Augustino *lib. 1. retract. cap.* 22. dicente: *Nisi quisque voluntatem mutaverit, bonum operari non potest, quod in nostra potestate esse positum Dominus alio loco docet, ubi ait*: aut facite arborem bonam, & fru-

fructum ejus bonum ; aut facite arborem malam , & fructum ejus malum . *Quod non est contra gratiam Dei quam prædicamus ; in potestate quippe hominis est mutare voluntatem in melius ; sed ea potestas nulla est , nisi a Deo detur* . Ergo si converti , sit in potestate peccatoris , & non possit sine gratia Dei , habet gratiam ad hoc sufficientem.

Confirmabitur propos. sequenti , si enim detur induratis gratia sufficiens ad conversionem , a fortiori datur nondum induratis.

CONCLUSIO II.

Etiam peccatoribus induratis datur , pro loco & tempore , gratia vere sufficiens , qua possint & peccata cavere , & a peccatis resipiscere . Est communior contra paucos.

Prob. 1. Ex Scriptura , *Act.* 7. ubi S. Stephanus Judæos obduratos objurgat quod Spiritui Sancto , eos ad conversionem moventi , semper resisterent : *Dura cervice* , inquit , *& incircumcisis cordibus & auribus , vos semper Spiritui sancto resistitis* . Ergo.

Rom. cap. 2. *An divitias bonitatis ejus , & patientiæ , & longanimitatis contemnis ? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit ? secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor , thesaurizas tibi iram in die iræ , & revelationis justi judicii Dei* . Ibi Apostolus commendat bonitatem , patientiam & longanimitatem Dei , quod peccatores induratos ad pœnitentiam adducat & excitet , utique per gratiam interiorem , sine qua non potest esse vera pœnitentia ; ergo.

Probat. 2. *Ex PP.* D. Augustin. supra hæc , *Psalm.* 6. verba : *dedit eos in reprobum sensum* , ait : *ea est cæcitas mentis , in eam quisquis da-*

tus

tus fuerit, ab interiore Dei luce secluditur, sed nondum penitus, cum in hac vita est . . . penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa caecitate? Ergo homo quandiu est in hac vita, non est obcaecatus & induratus, caecitate & obduratione absoluta, quae sit cujuscumque gratiae subductio.

D. Prosper resp. 15. ad object. Vicentianas, ait: *nemini Deus correctionis viam adimit, nec quemquam boni possibilitate dispoliat.* Atqui Deus correctionis viam obduratis adimeret, eosque possibilitate boni salutaris dispoliaret, si omnem penitus gratiam sufficientem substraheret; ergo, &c. Hinc lib. 2. de vocatione gentium cap. ult. dicit, *dum in hoc corpore vivitur, nullius est negligenda correctio, nullius est desperanda reparatio.*

D. Thom. 3. p. quaest. 86. art. 1. *dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis poenitere non possit, erroneum est, 1. Quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii. 2. Quia per hoc derogaretur virtuti gratiae, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad poenitentiam.*

Prob. 3. ratione: Indurati peccant imputabiliter, ut docet D. August. *lib. 5. contra Julian. cap.* 3. de Judaeis obcaecatis dicens: *Ista caecitas fuit Judaeis grande incredulitatis malum, & grandis causa peccati ut occiderent Christum.* Unde serm. 88. de tempore acerrime eos carpit, qui *dicebant inter se: cur enim iniquitas illa Pharaoni imputatur, cum Dominus cor illius obdurasse referatur?* Ergo habent gratiam, saltem remote sufficientem, ad non peccandum. *Conseq. patet* ex sensu adversariorum, qui sine gratia negant vitari posse peccatum; atqui in eo non peccatur, quod vitari non potest, ex August. *lib. 3. de lib. arb. cap.* 18. ergo.

Sol-

Solvuntur Objectiones.

Objicies. Eccl. 7. dicitur: *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem Deus despexerit.* Ergo obduratis, a Deo despectis, non datur gratia sufficiens ad conversionem.

Resp. nego conseq. Ibi equidem probatur necessitas gratiæ ad emendationem vitæ pravæ, sed non astruitur adæquata desertio per Deum facta; neque enim Deus absolute despicit, sed comparate, quod scilicet tantas tamque congruas, neque etiam proxime sufficientes ad conversionem, gratias conferat; sed tunc saltem interdum habent gratiam remote sufficientem, nempe gratiam orationis, per quam obtinere possunt gratiam immediate sufficientem ad conversionem.

Inst. 1. Indurati, etiam orando, impetrare non possunt gratiam proxime sufficientem ad conversionem; ergo gratia illa induratis concessa, non potest dici sufficiens, *Resp. nego ant.*

Probat. antec. Ex 2. Machab. cap. 9. ubi de Antiocho dicitur: *Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus.* Ergo.

Resp. nego conseq. Antiochus enim ideo dicitur frustra orasse, quia oravit, de culpa admissa dolens, non propter Dei offensam, sed propter infirmitatem temporalem, quam patiebatur; non ergo oravit ex recto motivo, nempe ex amore Dei offensi, sed ex solo recuperandæ sanitatis desiderio; unde non fuit exauditus.

Instab. 2. Joann. 12. de induratis Judæis dicitur: *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & intel-*

intelligant corde, & sanem eos. Ergo indurati non habent gratiam sufficientem ad credendum.

Resp. dist. ant. Non poterant credere impotentia consequente & voluntaria, *conc.* antecedente & involuntaria, orta ex substractione omnis omnino gratiæ, *nego ant.* Ita D. August. tract. 53. in Joann. *Non poterant credere*, inquit, *quia hoc Isaias prædixit: hoc autem Propheta prædixit, quia Deus hoc futurum esse præscivit; quare autem non poterant, si a me quæratur, cito respondeo, quia nolebant: malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus, & per Prophetam prænuntiavit.* Ergo illa Judæorum impotentia, erat consequens liberam eorum determinationem ad nolendum credere.

Inst. 3. Ibidem dicitur, Deum excæcasse & obdurasse Judæos; atqui implicat Deum velle dare gratiam, ut resipiscant illi, quos vult indurare; ergo, &c.

Respond. dist. major. Deus dicitur excæcasse & obdurasse Judæos, positive, infundendo pravam inspirationem, *nego maj.* negative, non impertiendo gratiam, *subdist.* gratiam uberiorem & proxime sufficientem, *conc.* omnimodam, etiam remote sufficientem, *nego major.* Equidem Deus induratis gratiam specialem & proxime sufficientem, qua *cujus miseretur, sic eum vocat, quemadmodum scit ei congruere, ut vocantem non respuat*, non concedit, quod non impedit, quominus ipsis quandoque gratias communes eroget, aut saltem orandi auxilia, quibus ad gratias validiores venire possint, & tandem ad conversionem.

Inst. 4. D. August. *lib.* 1. *ad Simplic. quæst.* 2. dicit: *obduratio Dei, est nolle misereri;* atqui illi, cujus non vult misereri Deus, non confert gratiam; ergo.

Respond.

Respond. dist. min. Non confert gratiam specialem, qua, ut ait ibidem, *cujus miseretur, sic eum vocat quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat*, *conc.* nullam confert gratiam, *nego min.* Nam D. Doctor *in Psalm. 6.* neminem in hac vita penitus ab interiori Dei luce vult excludi.

Inst. 6. D. Augustin. *Epist. 107. ad Vitalem*, ait: *scimus gratiam non omnibus hominibus dari;* ergo D. August. agnovit gratiam sufficientem non concedi omnibus.

Resp. nego conseq. Neque enim ibi D. Doctor agit de gratia sufficiente, sed de gratia justificationis per Baptismum acceptæ; dicit enim homines *secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, nec liberari a supplicio mortis æternæ . . . nisi per gratiam renascantur in Christo. Scimus gratiam Dei nec parvulis, nec majoribus, secundum merita nostra dari. Scimus non omnibus hominibus dari*. Ex quibus constat D. Doctorem loqui de gratia regenerationis, non de gratia actuali.

Inst. 6. D. Augustinus *in expositione quarumdam prop. ex Epist. ad Rom.* de Pharaone ait: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaverit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur priori infidelitate.* Ergo D. Doctor agnovit in Pharaone omnimodam impotentiam obtemperandi Deo præcipienti; & consequenter omnimodam privationem gratiæ sufficientis.

Respond. disting. conseq. Divus Augustinus in Pharaone omnimodam impotentiam obtemperandi agnoscit, propter persuasionem, in qua tunc erat, Deum non dare gratiam recte operandi, nisi prius volenti & credenti solis naturæ

turæ viribus, *conced.* propter persuasionem, quod Pharaoni denegaretur gratia etiam remote sufficiens in pœnam spretarum gratiarum antecedentium; *nego anteced.* Equidem eo loci agnoscit Divus Augustinus in Pharaone obtemperandi impotentiam, putatque nullam omnino adfuisse gratiam, qua præceptum redderetur possibile: sed quia Semipelagianorum placitis imbutus, tunc arbitrabatur hominis esse inchoare fidei meritum, quod si non inchoaret, non adduceret gratiam, quæ tollit impotentiam bene operandi. Non ergo ex hoc loco mens & doctrina D. Augustini est repetenda, sed ex aliis locis, in quibus docet, obdurationem & esse peccatum, & pœnam peccati, & causam peccati, sic, lib. 5. contra Julian. capit. 3. *Cæcitas cordis*, inquit, *quam solus removet Deus illuminator, & peccatum est, quo in Deum non creditur, & pœna peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur, & causa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur*. Et lib. 1. operis imperfecti, cap. 47. *Cæcitas cordis, si peccatum non esset, injuste argueretur, arguitur autem juste; ubi dicitur:* Pharisæe cæce. Ergo peccatum est. Ergo datur gratia, qua, saltem remote, depelli possit. *Quis enim peccat*, inquit August. lib. 3. de lib. arbitr. cap. 18. *in eo, quod nullo modo caveri potest? peccatur autem; caveri igitur potest.*

A R-

ARTICULUS III.

Utrum infidelibus detur gratia sufficiens, ut ad fidem adduci possint?

Nota: DUplex est infidelium genus, alii *positivi*, qui Evangelium audire recusarunt, vel sibi annuntiatum contempserunt. Alii *negativi*, qui nec Evangelii prædicationem audierunt, nec audire recusarunt, utrosque spectat quæstio præsens. Itaque:

CONCLUSIO.

Infidelibus omnibus dantur, pro loco & tempore, gratiæ interiores vere sufficientes, quibus remote saltem & mediate ad fidem, atque adeo paulatim & certis gradibus ad salutem pervenire possint.

Probat. prima pars, quæ est de infidelibus positivis, 1. Ex Script. *Matth.* 10. ubi Christus Apostolis dicit: *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros . . . amen dico vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.* Quare *tolerabilius*, si respuenti Evangelium omnis gratia interior, sine qua homo nihil potest in ordine supernaturali, defuerit? Ergo concludi debet, eos, qui respuerunt Evangelium, habuisse gratias vere sufficientes, ad illud amplectendum.

Joann. 16. Christus ait: *Cum venerit ille,* (Spiritus sanctus) *arguet mundum de peccato, &c. de peccato quidem, quia non crediderunt in me.* Atqui frustra arguerentur qui Evangelium respuerunt, si ipsis defuisset omnis gratia interior, sine qua non potuerunt credere: nam,

ut ait D. August. (l) *Nisi Deus interiore gratia mentem regat atque agat, nihil prodest homini omnis prædicatio veritatis.*

Prob. 2. *Ex SS. PP.* Pro omnibus sit D. Chrysostomus qui, *Homil.* 14. *in cap.* 3. *Matth.* de infidelibus saltem positivis ait: *Quomodo Deum culpemus, qui a fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriam ejus? & illa quidem palea per naturam habent, ut sint palea, & triticum esse non possunt: infideles autem non per naturam habent, ut sint infideles; sed fiunt palea propria voluntate, expellentes a se medullam justitiæ. Si ergo illa palea, quæ non possunt esse triticum, comburuntur in igne, quanto magis infideles dignius comburentur, qui potuerunt esse triticum, nisi a se medullam justitiæ projecissent?* Ergo.

Prob. 2. *pars*, quæ est de infidelibus negativis.

Probat. 1. Ex Scriptura, *Sap.* 12. dicitur: *O quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus: ideoque eos qui exerrant*, id est, Ethnicos, *partim corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris, ut relicta malitia, credant in te, Domine.* Atqui Deus Ethnicos non admonet peccatorum, nec eos alloquitur, nisi per gratiam interiorem; ergo.

Probat. 2. *Ex PP.* Div. Ambrosius in hæc, *Psalm.* 108. verba: *Misericordia Domini plena est terra;* ait: *Mysticus sol ille justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est; ideo autem passus est ut tolleret peccatum mundi; si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fene-*

(l) Lib. 15. de Civ. Dei, cap. 6.

fenestris radios solis excludat, non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se fraudavit: sed quod solis est, prærogativam suam servat: quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit.

D. August. tract. 35. in Joann. ait: *Testimonium sibi perhibet lux, aperit oculos sanos, & sibi ipsa testis est ut cognoscatur lux; sed quid agimus de infidelibus? nunquid illis non est præsens? est præsens & illis: sed quibus eam videant, oculos non habent cordis. Audi de illis ex Evangelio ipso sententiam prolatam;* Et lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt.

D. Chrystomus, *Homil. 7. in Joann.* quærit, *si* illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, *quonam pacto tot homines sine lumine permanent? (neque enim omnes Christum cognoscunt) quomodo ergo illuminat omnem hominem?* respondet: *Illuminat profecto quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conniventibus ad hujus lucis radios aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris perstiterunt, sed malitia sua, qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam,* inquit, *gratia in omnes diffusa est: non Judæum, non Græcum, non Barbarum, non Scytham,* &c. *effugit, aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat. Qui autem ejus munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem sibi ipsis imputent. Cum enim omnibus aditus pateat, & a nemine prohibeatur, perditi quidam, & nequam homines, propria duntaxat malitia ingredi recusant.*

D. Prosper *lib.* 14. *de voc. gent.* ait: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quia alienata a conversatione Israel spem non habentes, & si-*

ne Deo in hoc mundo sub ignorantiæ tenebris perierunt; quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate fluxit. Semper enim est adhibita universis hominibus quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parcioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus indicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.

Paulus Orosius, S. Augustini discipulus, *in Apologetico de arbitrii libertate*, sic loquitur: *Mea semper hæc est fidelis, atque indubitata sententia. Deum adjutorium suum, non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia, ob credentium fidem, dona suæ gratiæ largitur; verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimem suam, æternamque clementiam subministrare.* Et, interjecta una paginæ columna, addit: *Evidentissime declaratum est nemini hominum deesse Dei auxilium, præsertim cum & seductor insistat, & insit infirmitas.*

Ratio a priori est, quod Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, velit, voluntate vera & sincera, ex qua defluunt in omnes, gratiæ ad salutem sufficientes; quod Christus mortuus sit pro omnibus omnino hominibus qui in Adam peccaverunt; quod sit salvator omnium; verum illud argumentum fuit propositum & demonstratum *in tract. de Deo uno.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Apostol. Act. 14. de infidelibus negativis, ait: Deus, *qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.* Ergo gentibus ante Christum non est data gratia sufficiens.

Resp. nego conseq. Nam Apostolus loquitur

tan-

tantum comparatæ ad tempus gratiæ, quod gentibus non sit data gratia nisi generalis & modica, cum specialis & magna legi gratiæ reservaretur, ut tradit D. Prosper. l. 2. de vocat. gentium, cap. 4. *Sed ne in præteritis quidem sæculis*, inquit, *hæc eadem gratia (quæ post Domini nostri J. C. resurrectionem ubique diffusa est) defuit mundo. Quamvis enim speciali cura, atque indulgentia Dei populum Israeliticum constet electum, omnesque aliæ nationes* suas vias ingredi, *hoc est, secundum propriam permissæ sint vivere voluntatem, non ita se tamen æterna Creatoris bonitas ab illis hominibus avertit, ut eos ad cognoscendum se atque metuendum, nullis significationibus admoneret . . . . qui quidem in comparatione electorum videntur abjecti, sed nunquam sunt manifestis occultisque beneficiis abdicati.*

Objicies 2. Fides est prima gratia; atqui infideles non habent fidem; ergo.

Respond. nego major. Intellectam de fide perfecta & christiana, multi enim, ex Apostolo & Augustin. vocati sunt ad fidem, qui tamen non crediderunt, unde Clem. XI. has prop. Quesnellianas damnavit: 26. *Nulla dantur gratia, nisi per fidem*. 27. *Fides est prima gratia & fons omnium aliarum*. Porro per *fidem*, Quesnellus intellexit fidem perfectam & christianam, ut constat ex hac altera prop. damnata 29. *extra Ecclesiam nulla datur gratia.*

Inst. 1. Ex Conc. Trident. sess. 6. capit. 8. *Fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis*. Ergo est prima gratia.

Resp. nego conseq. Fides equidem est humanæ salutis initium, non quod sit prima gratia infideli concessa, sed quod sit proxima & immediata ad justificationem dispositio, *Sine qua*,

addit Conc. Trident. *Impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire*; verum Deus infideles ordinarie vocat ad fidem per gratias remotas, quibus si bene uterentur, fidei donum acciperent, ut contigit Cornelio, cujus acceptæ fuerunt eleemosynæ, & exauditæ orationes antequam credidisset in Christum; econtra *Agrippa* habuit gratiam remotam ad fidem, quando, *Act.* 26. dixit ad Paulum: *In modico suades me Christianum fieri*. Cui cum restiterit, donum fidei non accepit.

Inst. 2. Ex D. August. lib. de prædest. SS. c. 7. de fide ait: *Ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus juste vivitur*; ergo fides est prima gratia.

Resp. dist. conseq. Est prima gratia, quæ proxime disponit ad justificationem, *conced.* est prima gratia simpliciter & absolute, *nego conseq.* Loquitur ergo D. Aug. de fide quatenus immediate disponit ad justificationem, ut constat ex his verbis: *In quibus juste vivitur*. Sed non excludit alias antecedentes gratias, quibus remote saltem & mediate disponimur ad fidem perfectam & gratiam justificantem, immo eas clare admittit, cum ibidem de Cornelio dicit: *Quidquid igitur & antequam in Christum crederet, & cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur*.

Inst. 3. D. Augustinus, *lib. de gratia & lib. arbit. cap.* 13. ait: *Gratia per fidem Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides*. Ergo.

Resp. nego conseq. Nam ibi D. Doctor non loquitur de gratia actuali, sed de gratia sanctificante, contra Pelagianos qui docebant naturam & legem sufficere ad justificationem & salu-

lutem, contra quos docet fidem christianam primam esse dispositionem qua proxime & immediate acquirit homo gratiam justificantem.

Inst. 4. D. Aug. tract. in Joann. ait. *Quam gratiam primo accepimus? fidem*. Ergo fides est prima gratia.

Respond. dist. conseq. Fides est prima gratia, comparate ad gloriam, *concd.* absolute *nego conseq.* Itaque D. Augustin. ibi comparat fidem cum gloria; docet fidem, qua promerita est vita æterna, esse ipsa vita æterna priorem; nam, inquit: *Cum promerueris Deum vivendo ex fide, accipis præmium, immortalitatem & vitam æternam*, quæ est gratia pro gratia; nam *quia ipsa fides gratia est, & vita æterna gratia est pro gratia.*

Inst. 5. D. Aug. *lib. de gestis Pelagii*, *cap.* 14. ait: *Fides initium est, unde bona opera incipiunt*. Ergo fides est prima omnino gratia.

Respond. dist. conseq. Fides imperfecta & inchoata, *conc.* fides perfecta & Christiana, *nego conseq.* Duplicem ergo fidem distinguit D. Aug. unam perfectam, qua creditur explicite in Christum, hæc est fides Christianorum. Alteram imperfectam, qua creditur in Deum quomodocumque, non tamen sine aliquo supernaturali lumine, qualis fuit fides in Cornelio, antequam, Sacramentorum participatione, incorporaretur Ecclesiæ. Fidem perfectam D. Aug. comparat cum Nativitate; imperfectam cum Conceptione, *Fiunt ergo*, inquit, lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. *inchoationes quædam fidei, conceptionibus similes, non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam*. Prior non est in infidelibus, ut per se constat; posterior vero in ipsis est, ut August. ibidem asserit: *Non enim Cathecumeni non credunt*, inquit, *aut vere Cornelius*

non credebat Deo cum eleemosynis & orationibus dignum se praeberet, cui Angelus mitteretur: sed nullo modo ista operaretur, nisi ante credidisset: nullo modo autem credidisset, nisi vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur. Sed in quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum caelorum, sicut in Catechumenis, sicut in ipso Cornelio antequam Sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiae. In quibusdam vero tanta est gratia fidei, ut jam corpori Christi & sancto Dei templo deputentur. Ex quo patet fidem perfectam & explicitam in Christo, non esse primam gratiam. Videatur Paul. a Lugdunens. lib. cui titulus: *Anti-hexaples*, pag. 227.

Inst. 6. D. August. *lib. de praedest. SS. cap.* 8. ait: *Fides igitur & inchoata & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare.* Ergo infideles non habent omnes gratiam imperfectam & inchoatam.

Respond. disting. conseq. Infideles non habent omnes fidem inchoatam incipientem per Evangelii praedicationem, *conc.* incipientem per inspirationem Dei, qua nempe Deo interius & exterius monenti quis parere potest, *nego cons.* Haec est vera mens D. Augustini, qui ibi refert & approbat quae scripserat contra Porphyrium, ubi resolvens hanc quaestionem, cur tamdiu Deus distulerit adventum Christi? respondet repetendum *ab altitudine sapientiae & scientiae Dei*, quod fides inchoata uno, non alio tempore detur per praedicationem Evangelii.

Inst. 7. Eis Deus denegat auxilium fidei, sive inchoatae, sive perfectae, quibus prohibet prae-

prædicari Evangelium; atqui aliquibus nationibus Deus prohibuit prædicari Evangelium; sic, *Actor. 16.* Paulus & Timotheus *vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia*; ergo.

Respond. nego maj. Quoad fidem inchoatam, quæ certe potest haberi ante prædicationem Evangelii, ut constat exemplo Cornelii, cujus orationes & eleemosynæ meritum habuere, antequam ipsi Evangelium annuntiasset D. Petrus; ergo jam in ipso erat inspiratio & inchoatio fidei, ut docet D. August. dicens: *Nec tamen sine aliqua fide donabat & orabat.* Ex textu ergo sequitur duntaxat, quod Asiatici tunc privati fuerint gratia proxime sufficienti ad amplectendam fidem christianam; at nihilominus habuerunt pro loco & tempore gratiam remote sufficientem, qua si bene usi fuissent, gratiam proxime sufficientem recepissent.

Objicies 3. Si infidelibus, qui nihil unquam audierunt de Christo, dentur gratiæ sufficientes, quibus ad fidem adduci possint, si illis bene uti voluerint, nulla erit ignorantia mysteriorum fidei invincibilis & inculpabilis; atqui consequens est falsum & damnatum in Bajo; ergo.

Prob. seq. maj. Illud est culpabile, quod est voluntarium in sua causa; atqui ignorantia illa mysteriorum fidei est voluntaria in causa, nempe in transgressione voluntaria legis naturalis, ex qua sequitur; ergo.

Resp. nego min. Nam ut aliquid sit voluntarium in causa, non sufficit ut sequatur ex illa causa, sed insuper requiritur, ut cognoscatur, aut cognosci possit sequi ex illa causa; nam quod nec cognoscitur, nec cognosci potest, nullatenus est voluntarium; atqui infideles negativi nec cognoscunt, nec possunt cognoscere ex transgressione legis naturalis sequi infideli-

tatem, cum inter utrumque non sit necessaria connexio; ergo illa infidelitas & ignorantia legis Evangelicæ nullatenus illis est voluntaria. Hinc si moriantur in infidelitate negativa, 1. Excluduntur a beatitudine, tum propter peccatum originale, tum etiam propter peccata actualia. 2. Suppliciis positivis cruciantur propter peccata actualia, & liberam gratiis divinis resistentiam, non autem propter infidelitatem negativam.

Objicies 4. Infideles negativos non habere gratiam sufficientem ad credendum, satis aperte declarat Scriptura, Rom. 10. *Quomodo enim credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo vero prædicabunt nisi mittantur?* ergo, &c.

Resp. dist. antec. Scriptura declarat infideles negativos non habere gratiam proxime sufficientem ad credendum, *conc.* remote sufficientem, *nego anteced.* Habent enim supernaturalia quædam auxilia, quibus illustrantur, excitantur, & adjuvantur ad servandam legem naturalem, quam si servarent, Deus ipsis provideret de gratia proxime sufficienti, ut docet D. Thom. lect. 3. in cap. 10. ad Rom. *Si qui tamen eorum*, inquit, *fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis prædicatorem fidei: sicut Petrum Cornelio,* Act. 10. *& Paulum Macedonibus,* Act. 16. *sed tamen hoc quod aliqui faciunt quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum.* Ubi agnoscit in infidelibus potestatem divina mandata observandi, ac proinde gratiam interiorem; necessaria enim est ut illa potestas sit initium consequendæ salutis, per quod ad gratias ulteriores perveniri possit.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Utrum omnibus infantibus detur gratia sufficiens ad salutem?

Nota: GRatia sufficiens non sumitur hic *proprie*, pro illuminatione intellectus & motione voluntatis, evidens est enim infantes hujusmodi gratiæ non esse capaces; sed sumitur *late* pro quocumque medio sufficiente ad salutem; expendimus ergo, utrum omnibus infantibus, sine baptismo decedentibus, Deus providerit de medio sufficienti ad salutem. Circa quod:

Certum est 1. Deum sufficienter providisse infantibus, qui in lucem editi, sine baptismo decedunt culpa, vel negligentia parentum: nam baptismus pro eorum salute institutus est, nec per Deum stat quominus ipsi applicetur, id enim provenit duntaxat ex parte parentum, sive fidelium qui negligentes sunt, sive infidelium qui converti nolunt; quia sicut sufficienter provisum est parentibus, ita & eorum infantibus.

Certum est 2. Sufficienter a Deo de remedio salutis provisum fuisse iis qui in utero materno negligentia aut culpa parentum, vel aliorum, extinguuntur; siquidem quod eis baptismus non applicetur, per accidens est respectu Dei, qui negligentiam, vel culpam parentum, aut aliorum, impedire non tenetur.

Controversia ergo tota est de iis, quibus in lucem editis, sive in utero materno absque ulla parentum, aut aliorum culpa morientibus, nulla humana industria & diligentia baptismus applicari potest, utrum scilicet Deus illis sufficienter providerit? circa quod sit:

CONCLUSIO.

Iis etiam infantibus, quibus, sive in lucem editis, sive in utero materno absque ulla parentum, aut aliorum culpa decedentibus, nulla humana industria baptismus applicari potest, Deus de remedio salutis sufficienter, quantum est ex se, providit.

Prob. 1. Illis Deus, non solum præparavit media salutis necessaria, sed etiam de illis applicandis sufficienter, quantum est ex se, providit, quos sincere vult salvos fieri, & pro quibus mortuus est; atqui Deus 1. Illos infantes vult sincere salvos fieri, ut docet D. Augustinus, qui *lib.* 4. *contra Julian. cap.* 8. hanc Apostoli sententiam, *omnes homines vult salvos fieri*, expendens, ait: *Numquid parvuli homines non sunt, ut non pertineant ad id quod dictum est, omnes homines?* 2. Pro illis Christus mortuus est, cum in Adam mortui sint, & Christus mortuus sit pro omnibus qui in Adam mortui sunt; ergo.

Probat. 2. Deus baptismum instituit ad illorum infantium salutem, & iis *per se* facile applicari potest, licet propter impedimentum aliquod interveniens, illis applicari non possit; ergo illis Deus sufficienter, quantum est ex se, de remedii ad salutem necessarii applicatione, providit.

Prob. conseq. Ideo Deus illis infantibus non censeretur sufficienter, quantum est ex se, providisse de applicatione remedii ad salutem necessarii, quia occurrunt impedimenta, quæ tolli humana industria non possunt; atqui hæc ratio non impedit; ergo, &c. *Prob. min.* duplici exemplo.

1. Medicus, qui hominis ægroti famulo tradi-

dedisset medicamentum, quod per se facile applicari potest, censeretur sufficienter, quantum est ex se, de illius medicamenti applicatione providisse, quamvis interea contingeret famulum in via occidi, vel detineri.

2. Qui mitteret hominem cum summa pecuniaria ad captivos redimendos, sufficienter, quantum est ex se, providisse censeretur de illius pretii applicatione, quamvis homo missus in Piratas incideret; ergo a pari, &c.

Objicies: D. August. *lib. de dono persev. c.* 12. de parvulis sine baptismo decedentibus ait: *Plerumque enim festinantibus parentibus & paratis ministris, ut baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente, non datur*. Ex quo sic arguo: qui aliquibus parvulis non vult applicari remedium salutis, non sufficienter illis providit, quantum est ex se, de applicatione remedii salutis; atqui, ex D. August. Deus, aliquibus parvulis, non vult applicari remedium salutis.

Respond. dist. maj. Qui non vult, voluntate negativa, quæ solam permissionem significat, *nego major.* qui non vult voluntate positiva, *subdist.* antecedenter ad prævisionem impedimentorum occurrentium non auferendorum, ob quæ parvulus sine baptismo moriturus est, *conc.* consequenter ad illorum impedimentorum prævisionem, *nego maj.* Atqui Deus aliquibus parvulis non vult applicari remedium salutis, voluntate conditionata, *conc.* voluntate absoluta, *subdist.* consequenter ad prævisionem obstaculorum non tollendorum, *conc.* antecedenter ad obstaculorum prævisionem, *nego minor.* Itaque Deus, voluntate antecedente & generali, vult sincere omnibus applicari remedium salutis; quod si prævideat aliqua impedimenta occurrentia, ob quæ puer sine baptismo moriturus

turus est, tunc vult, voluntate permissiva & consequente, illum privari remedio salutis; quia, cum sit provisor generalis omnium causarum, permittit illas cursum suum naturalem servare, nec, ut subveniatur tali puero, tenetur per miraculum, aut turbare naturalem rerum ordinem, aut puerum in vita conservare plusquam exigit ordo naturalis. Hicque est verus sensus D. Augustini, qui, postquam dixit: *Deo tamen nolente, non datur*, addit: *qui eum paululum in hac vita non tenuit, ut daretur*.

Inst. 1. Provisor non censetur sufficienter, quantum est ex se, iis, quorum curam gerit, providere, qui ab eis malum imminens non propellit, cum potest; atqui Deus omnia impedimenta, ob quæ parvulus sine baptismo moriturus est, propellere potest, nec tamen propellit; ergo.

Resp. dist. maj. Si sit tantum provisor particularis, *conced.* si sit provisor generalis, *nego maj.* Porro Deus est provisor generalis; ergo singulis rebus ita debet providere, ut nulli benefaciat dispendio & damno alterius; ac proinde non potest prohibere causas, quæ parvulo mortem procurant priusquam baptizetur, quin vim faciat naturæ causarum illarum, quod non tenetur facere. *Provisor universalis*, ait D. Thom. 1. p. quæst. 22. artic. 2. ad 2. *permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonum totius. Unde corruptiones & defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particularem; sed tamen sunt de intentione naturæ universalis, in quantum defectus unius cedit in bonum alterius, vel etiam totius universi.*

Inst. 2. D. August. *ibidem*, revocat ad inscrutabilia Dei judicia, quod Deus uni puero

pro-

procuret baptismum, applicari, non vero alteri: *Quare*, inquit, *illos potius, quam illos liberat?* respondet: *O homo! quis es qui respondeas Deo? inscrutabilia sunt judicia ejus*, &c. atqui non esset locus recurrendi ad inscrutabilia Dei judicia, si Deus illis pueris sincere providisset de applicatione baptismatis, obstaretque duntaxat, vel parentum aut aliorum negligentia aut culpa, vel cursus naturalis rerum; ergo.

Resp. disting. minor. Non esset locus recurrendi ad inscrutabilia Dei judicia, cur uni puero non subveniatur, *conc.* cur uni subveniatur præ alio, *nego min.* In una ergo comparatione unius cum alio, (v. gr. *Cur providentia Dei non consulit omnibus parvulis filiorum suorum, & nonnullis consulit etiam impiorum?* Epistola 105.) censet D. Doctor recurrendum ad inscrutabilia Dei judicia, atque docet exclamandum cum Apostolo, *O altitudo!* Neque enim hujus discriminis potest dari ratio: unde haud rationem propius inquirenti, respondendum cum Spiritu sancto Eccl. 3. *Altiora te ne quæsieris*, &c.

DISSERTATIO II.

De gratia habituali.

Nota: Gratia habitualis, est, *qualitas homini permanenter inhærens, quæ ipsum reddit Deo formaliter gratum, sanctum, Dei amicum & hæredem vitæ æternæ.* Hujus naturam & effectus expendemus, duobus capitibus.

CAPUT I.

De natura gratiæ habitualis.

Nota 1. Calvinus, *lib.* 3. *instit. cap.* 11. & cum eo omnes ejus sectatores, & quidam Lutherani, negant in homine justo omnem interiorem justitiam; docentque hominem esse quidem justum, per extrinsecam duntaxat imputationem justitiæ Christi, qua nostra obteguntur peccata, ita ut gratia justificans sit ipsamet Christi justitia per fidem apprehensa & nobis imputata.

Nota 2. Theologi Catholici concorditer docent gratiam habitualem esse donum internum animæ nostræ inhærens: verum in assignando illo dono non conveniunt. *Thomistæ* volunt esse qualitatem distinctam a charitate habituali; contra, *Scotistæ* docent illud donum ipsam esse charitatem. His notatis:

CONCLUSIO I.

Gratia habitualis est donum internum animæ nostræ inhærens, atque permanenter in nobis perseverans. Est de fide.

Probat. 1. Ex Scriptura, 1. Corinth. 3. *Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis.* 1. Joann. 3. *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.* Ex quibus sic arguo: gratiam sanctificantem habitare in nobis, manere in nobis, est hominem sanctum fieri per donum internum & permanenter in ejus anima perseverans; atqui gratia sanctificans habitat & manet in nobis, juxta omnes interpretes, qui per *spiritum Dei*, &, *semen Dei*, intelligunt gratiam sanctificantem; ergo.

Prob. 2.

Prob. 2. Ex PP. S. Basil. *lib. de Spiritu sancto, cap.* 17. ait: *Sicut potentia videndi in oculo sano, ita & efficacia Spiritus in anima purgata;* atqui potentia videndi est intrinsece in oculo sano, in eoque perseverans; ergo.

S. Cyrill. *lib.* 4. *in Isaiam*, dicit: *Formatur in nobis Christus, sancto nobis Spiritu divinam quamdam formam, per justificationem & justitiam inducente.*

Prob. 3. Ex Concil. Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. ubi exponens causas justificationis, ait: *Unica formalis causa, est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit: qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ, & non modo reputamur, sed vere justi nominamur & sumus, justitiam in nobis recipientes unusquisque suam.* Atqui nemo potest renovari, vere justus fieri, sine justitia intrinseca & permanenter inhærente; ergo.

Unde, *Can.* 11. definit: *Si quis dixerit, homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat: aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Christus, ex Apostol. 1. Cor. 1. *Factus est nobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio;* ergo non per justitiam nobis internam & inhærentem, sed per justitiam Christi nobis imputatam justi efficimur.

Respond. dist. ant. Christus factus est nobis justitia & sanctificatio, efficienter & meritorie, *conc.* formaliter, *nego ant.* Hic enim per me-

toni-

tonimiam sumitur effectus pro causa; unde sensus est, Christus factus est a Deo causa efficiens & meritoria nostræ formalis justitiæ.

Inst. 1. Apostol. 2. *Cor.* 5. dicit: *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit* (Christum) *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*. Ergo, inquit Calvin. non in nobis, sed in Christo est justitia nostra.

Resp. nego conseq. Nam istæ particulæ, *in ipso*, significant, propter merita ejus; unde sensus est, Christum a Deo Patre factum fuisse pro peccatis nostris hostiam, ut propter ejus merita efficeremur justi justitia Dei, id est, justitia nobis a Deo data.

Inst. 2. Illa justitia, qua justi efficimur, vocatur justitia Dei; ergo non est justitia nobis inhærens.

Respond. nego conseq. Vocatur enim justitia Dei, non quod nobis non inhæreat, sed quod nobis detur a Deo, ut docet D. Augustinus, *tractat.* 26. *in Joann.* his verbis: *Justitia Dei hic dicitur, non qua justus est Deus, sed quam dat homini Deus, ut justus sit homo per Deum*; id est, per gratiam Dei, & *non ex sua virtute*, addit D. August.

Objicies 2. Qua ratione Adam nos peccatores constituit, eadem Christus nos justos constituit, juxta illud, Rom. 5. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obedientiam justi constituuntur multi*. Atqui peccatum Adæ est forma, extrinsece tantum ejus posteros denominans & constituens peccatores; ergo & justitia Christi extrinsece tantum denominat justos.

Respond. dist. minor. Peccatum Adæ est forma, ejus posteros extrinsece denominans peccatores, & simul inferens intrinsecam peccati rationem, *conc.* non inferens intrinsecam peccati

cati rationem, *nego minor.* Equidem peccatum Adæ fuit ejus posteris extrinsecum, sed peccatum originale, inde derivatum, unicuique proprium est, neque consistit in mera imputatione peccati ab Adamo commissi. Valet ergo paritas adducta in majore, sed ex ea nihil concludi potest pro mera imputatione meritorum Christi: sicut enim peccatum Adæ est causa peccati nostri originalis, ita & merita Christi sunt causa justificationis; & sicut peccatum originale est nobis intrinsecum, & permanens, ita justitia nostra est nobis intrinseca & in nobis permanens.

Inst. Ephes. 4. Apostolus jubet ut *induamus novum hominem*, id est, gratiam, qua efficimur justi; atqui indumentum est extrinsecum; ergo.

Resp. dist. minor. Indumentum materiale, est extrinsecum, *conc.* indumentum spirituale, *nego min.* Itaque, qui justificatur, dicitur induere novum hominem, quia, ut ait Concil. Trid. *justificatio non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio; & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*, quibus justificati fiunt Christo similes per intrinsecam & inhærentem sanctitatem.

Objicies 3. Formaliter justi constituimur per actus salutares elicitos per gratiam actualem; ergo frustranea & inutilis est gratia nobis infusa & permanenter inhærens.

Resp. nego ant. Nam gratia sanctificans etiam infantibus per Baptismum confertur; atqui non sunt capaces actuum salutarium eliciendorum; ergo non sanctificantur per actus salutares virtute gratiæ actualis elicitos; ergo per gratiam permanenter infusam justificantur formaliter.

Inst. 1. Homo denominatur justus ex actibus justitiæ quos exercet, 1. Joann. 3. *Qui facit justi-*

justitiam, justus est. Ergo justus formaliter constituitur per actus ipsos justitiæ.

Resp. dist. antec. Homo ex actibus justitiæ denominatur justus, justitia dispositive sumpta, *conc.* justitia formaliter sumpta, *nego anteced.* Equidem actus justitiæ a gratia actuali eliciti, disponunt ad justitiam formalem; sed non sunt ipsa formalis justitia, ut clare innuit Concilium Tridentinum, *sess. 6. Can. 3.* his verbis: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Ergo gratia justificans diversa est ab actibus justitiæ, qui ad illam disponunt.

Instab. 2. Homo denominatur & formaliter constituitur peccator per peccatum actuale moraliter perseverans; ergo a pari denominatur, & formaliter constituitur justus per actus salutares moraliter perseverantes.

Resp. dist. antec. Homo denominatur & formaliter constituitur peccator per peccatum actuale moraliter perseverans, & simul propter privationem gratiæ sanctificantis, *conc.* propter solum peccatum actuale moraliter perseverans, *nego antec.* Ergo similiter homo non tantum denominatur justus propter actus bonos moraliter perseverantes, sed etiam propter infusionem gratiæ sanctificantis, per quam *homo*, ait Trident. sess. 6. cap. 7. *Ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ.*

CONCLUSIO II.

Gratia habitualis non distinguitur realiter a charitate, sed tantum virtualiter. Est Scotistarum contra Thomistas.

Prob.

Prob. prima pars, 1. Illi habitus non distinguuntur realiter, quibus tribuuntur iidem effectus: diversitas enim habituum colligitur duntaxat ex diversitate actuum, ad quos ordinantur; atqui gratiæ habituali & charitati iidem prorsus effectus tribuuntur a Scriptura; ergo.

Probat. min. 1. Effectus gratiæ sanctificantis est, quod hominem Filium Dei adoptivum constituat; atqui charitas eundem effectum præstat, 1. Joann. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & simus.*

Secundus effectus gratiæ sanctificantis, est, quod hominem Deo gratum & dilectum efficiat; atqui hoc etiam competit charitati, Jo: 15. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo.*

Tertius effectus gratiæ, est, quod vitam spiritualem conferat; atqui hoc etiam charitati tribuitur, 1. Joann. 3. *Qui non diligit, manet in morte . . . . scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

Quartus effectus gratiæ, est, quod sit fons & origo omnium virtutum, necnon omnium bonorum operum radix; atqui talis est charitas, 1. Cor. 13. *Charitas benigna est, patiens*, &c. unde, Roman. 13. dicitur: *Plenitudo legis, est dilectio.*

Quintus effectus gratiæ, est, quod nos Deo intime conjungat; atqui charitas nos Deo intime conjungit, 1. Joann. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

Sextus effectus gratiæ, est, quod sit semen vitæ æternæ; atqui eadem est charitatis prærogativa, Jacobi 1. *Coronam vitæ repromisit Deus diligentibus se.*

Prob. 2. Ex D. August. qui, *lib. de nat. & gr. cap.* 42. de charitate ait: *Ipsa est verissima, plenissima, perfectissimaque justitia.* Et tractat. 9. Epi-

Epiſtola Joann. dicit : *Charitas eſt anima pulchritudo*. Gratia autem ſanctificans eſt vera animæ pulchritudo; ergo.

Prob. 3. Ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. ubi explicans quænam ſit unica cauſa formalis juſtificationis, ait: *Quanquam enim nemo poſſit eſſe juſtus, niſi cui merita Paſſionis D. N. J. C. communicantur: id tamen in hac impii juſtificatione fit, dum ejuſdem SS. paſſionis merito per Spiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui juſtificantur, atque ipſis inhæret*. Ubi nomine, *charitatis*, gratiam ſanctificantem intelligit, conſtat. 1. Quia omnes Catholici ex verbis, *inhæret* & *diffunditur*, quibus utitur Concilium, colligunt gratiam ſanctificantem eſſe formam intrinſecam ac permanentem. 2. Quia ibi Concilium agit de cauſa formali juſtificationis, quæ eſt gratia ſanctificans, quamque dicit eſſe charitatem, quæ diffunditur in cordibus juſtificatorum, atque ipſis inhæret.

Probat. 2. *pars:* Ea diſtinguuntur virtualiter, quæ licet ſint unum & idem realiter, diverſa habent munia, diverſiſque funguntur officiis; atqui gratia ſanctificans & charitas diverſa habent munia, diverſiſque funguntur officiis; ergo.

Prob. prima pars min. Reddere hominem Deo gratum, & reddere hominem Dei dilectorem, ſunt diverſa munia; atqui charitas, quatenus eſt gratia, reddit hominem Deo gratum; quatenus vero eſt charitas, reddit hominem Dei dilectorem; ergo.

Probat. ſecunda pars minor. Eſſe principium eſſendi, & eſſe principium operandi; ſunt duo officia diverſa; atqui charitas, conſiderata ut gratia, eſt principium eſſendi ſupernaturaliter; & eadem, conſiderata ut eſt charitas,

ritas, est principium operandi supernaturaliter; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Causa & effectus distinguuntur realiter; atqui Scriptura distinguit gratiam & charitatem, tanquam causam ab effectu; ergo; *Probat. min.* Rom. 5. dicitur: *Charitas Dei diffusa est per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Ubi per tò, *Spiritum sanctum*, intelligitur gratia sanctificans; ergo gratia & charitas distinguuntur tanquam causa ab effectu.

Resp. nego antec. Nam nomine Spiritus sancti, qui datus est nobis, non intelligitur gratia sanctificans, sed ipsa Spiritus sancti persona, quæ in justificatione invisibiliter mittitur ad justificatos, cuique per appropriationem tribuitur creatæ charitatis diffusio in cordibus nostris, eo quod sit charitas increata, seu amor substantialis Patris & Filii, cui proinde opera bonitatis appropriantur sicuti Patri opera potentiæ, & Filio opera sapientiæ.

Inst. 1. Scriptura, de gratia & charitate loquens, 2. *Cor.* 13. ait: *Gratia D. N. J. C. & charitas Dei;* atqui particula, *&*, est signum distinctionis gratiæ & charitatis, quas conjungit; ergo.

Resp. nego min. Particula enim, *&*, non est semper signum conjunctionis distinctorum, sed conjunctionis nominum synonimorum ad eandem rem expressius significandam, ut patet ex ipso textu objecto, qui sic est, *Gratia Domini nostri Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus sancti*, ubi certo certius, communicatio Spiritus sancti, est charitas Dei.

Inst. 2. Conc. Trid. *sess.* 11. *can.* 11. ait: *Si quis dixerit homines justificari .... sola peccato-*

rum

rum remissione, exclusa gratia & charitate ....
anathema sit. Atqui in illa loquendi formа, particula, *&*, est distinctorum conjunctiva; ergo.

Resp. 1. *nego min.* Satis enim exprimit Concilium, se non loqui de distinctione reali, cum post ista verba: *Exclusa gratia & charitate:* addit: *Quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæreat*. Si enim de duobus realiter distinctis locutum fuisset, debuisset dicere, *Diffunduntur, inhærent*.

Resp. 2. *dist. min.* In illa loquendi formula est virtualiter distinctorum unio, *conc.* realiter distinctorum, *nego min.* itaque ea, quæ virtualiter distinguuntur, per particulam, *&*, conjunguntur, sic dicitur: *Animalitas & rationalitas*, licet sint unum & idem a parte rei; ergo particula conjunctiva, *&*, non est semper signum distinctionis realis; alias juxta Concil. Trid. gratia distingueretur realiter a gratia, nam *cap. 7.* dicitur justificationem fieri *per susceptionem gratiæ & donorum*; atqui gratia est donum; ergo.

Instab. 3. Concil. Viennense (*m*) docet in baptismo *infundi gratiam & virtutes*; atqui per, *virtutes*, intelligit fidem, spem & charitatem; ergo sicut gratia distinguitur a fide & spe, a quibus separatur in peccatore fideli non desperante; ergo & charitas.

Respond. nego minor. Concilium enim per rò, *Virtutes*, intelligit fidem, spem & alios habitus infusos, non vero charitatem, quæ est ipsa realiter gratia: unde sensus Concilii est, hominem renovari per susceptionem gratiæ sanctificantis, quæ est ipsa realiter charitas habitualis, quam semper comitantur alii habitus infusi;

(m) *Clement. unica, de summa Trinit.*

fusi, & omnia dona Spiritus sancti. Responsio constat ex ipsomet Concilio dicente: *In baptismo virtutes & informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum.* Ubi Concilium videtur actum proprium assignare gratiæ, sicut aliarum virtutum proprius est actus; atqui non erit actus gratiæ proprius, si distinguatur a charitate; quis enim actus ipsi assignari potest, nisi dilectio?

Objicies 2. D. August. distinguit gratiam sanctificantem a charitate, in hoc quod gratia sanctificans sit causa charitatis; ergo.

Prob. ant. Lib. de gratia Christi, c. 30. ait: *Istam gratiam qua justificamur, id est, qua charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, in Pelagii & Cœlestii scriptis nunquam*, &c. ergo.

Resp. nego conseq. Nam D. Aug. per *gratiam*, non intelligit hic gratiam sanctificantem, sed gratiam actualem, quæ est causa justificationis efficiens & dispositiva, de qua loquens l. de dono perseverantiæ, ait: *Gratia prævenit charitatem.*

Inst. D. August. *lib. de spiritu & litt. c.* 32. ait: *Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos diligit, sed qua nos facit dilectores suos.* Ex quo sic arguo: D. Augustin. per charitatem Dei *qua nos diligit*, intelligit gratiam sanctificantem: & per charitatem, *Qua nos facit dilectores suos*, intelligit charitatem habitualem; atqui unam ab alia distinguit realiter; ergo.

Resp. nego min. Nam ibi equidem D. Doctor diversos charitatis effectus assignat, non vero diversam entitatem; porro quod sint diversi charitatis effectus, diversaque munia probatum est parte secunda hujus conclusionis.

Objicies 3. Charitas supponit in anima gratiam habitualem; ergo ab illa realiter distinguitur.

Probat. antec. Virtus operandi supernaturaliter, supponit in subjecto esse supernaturale; atqui gratia dat esse supernaturale, charitas dat posse operari supernaturaliter; ergo charitas supponit in anima gratiam habitualem.

Respond. nego maj. Quæ si esset vera, sequeretur, nec fidem, nec spem esse veras virtutes in peccatore fideli; siquidem in illo non supponunt gratiam sanctificantem, quæ sola dat esse supernaturale.

Inst. 1. Virtus supernaturalis non dat simul esse & posse; atqui prius est *esse* quam *posse*: ergo posse operari supernaturaliter, supponit esse supernaturale.

Respond. nego maj. Quia in supernaturalibus *esse*, est accidentale, sicut & ipsum *posse*; quod autem est accidentale potest dare *esse*, simul & *posse*; sic gratia sanctificans quatenus respicit animam, quam Deo reddit formosam & amabilem, dat *esse*; quatenus vero respicit operationem dilectionis Dei, ad quam per gratiam sanctificantem redditur habilis, dat *posse*; sub primo respectu gratia, sub secundo charitas denominatur.

Inst. 2. Virtus acquisita non dat *esse* naturale, sed illud supponit; ergo virtus infusa non dat *esse* supernaturale, sed illud supponit.

Resp. nego conseq. Nam virtus acquisita non dat, sed supponit *posse* operari naturaliter; ergo a fortiori non dat, sed supponit *esse* naturale, at virtus infusa, qualis est charitas, dat ipsum *posse* operari supernaturaliter, & dando *posse*, dat & ipsum *esse* supernaturale.

CA-

CAPUT II.

De effectibus gratiæ habitualis.

Nota. DUo sunt gratiæ habitualis effectus, *Justificatio* nimirum & *meritum*, de quibus agemus duabus quæstionibus.

QUÆSTIO I.

De justificatione.

Nota. JUstificatio sumi solet quatuor modis. Nempe

1. Pro lege, quæ justitiam docet, Ps. 118. *Doce me justificationes tuas.*

2. Pro declaratione justitiæ, per quam reus ad judicem delatus, declaratur innocens, Prov. 17. *Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum.*

3. Pro acquisitione justitiæ, Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius.*

4. Pro augmento justitiæ, Apocal. 22. *Qui justus est, justificetur adhuc.*

Nota 2. Calvinistæ sumunt nomen justificationis secundo modo, docentes, 1. in justificatione impii peccata non deleri, nec auferri, sed tantum tegi & occultari justitia Christi, propter quam peccatori non imputentur, licet in ea revera remaneant. 2. Naturam justificationis formaliter consistere in hac peccati non imputatione, non vero præterea in ulla interiori renovatione per gratiam habitualem animæ inhærentem.

Econtra, Catholici omnes nomen justificationis sumunt tertio modo, nimirum, pro acqui-

quisitione justitiæ, per quam. 1. Peccatum vere & realiter deletur; 2. Anima interius sanctificatur per formam seu qualitatem intrinsece ipsi inhærentem: unde justificatio a Concilio Trident. definitur: *Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ*, id est a statu peccati: *In statu gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Jesum Christum.*

Nota 3. Justificationis sic sumptæ exponendum habemus: 1. Naturam. 2. Dispositiones ad illam acquirendam. 3. Proprietates.

ARTICULUS I.

De natura & essentia justificationis.

NAtura cujuscumque rei, ex ipsius definitione repeti debet; hinc cum justificatio sit translatio a statu peccati ad statum justitiæ, videndum est. 1. Utrum in justificatione vere deleantur peccata. 2. Utrum in justificatione fiat interior hominis renovatio per gratiam animæ ejus inhærentem.

CONCLUSIO I.

In justificatione impii peccata vere remittuntur & eradicantur. Est de fide contra Calvin. definita in Concil. Trident. *sess.* 5. *can.* 5. his verbis: *Si quis per Domini nostri Jesu Christi gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.*

Prob. 1. *Ex Scriptura*, quæ aperte pronuntiat Deum peccata vere delere & auferre: Isaiæ 43. *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me.*

me. Mich. 7. *Quis Deus similis tui qui aufers iniquitatem?* Joann. 11. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Ergo, &c.

Prob. 2. *Ex PP.* D. Chrysost. *lib.* 2. *de compunctione cordis*, ait: *Cordis compunctio, sicut ignis, omne anima vitium perurit, & adimit, & quantacumque in ea repererit mala, abstergit universa, & penitus delet*. Atqui peccatum illud vere deletur, quod peruritur, adimitur, abstergitur & penitus deletur; ergo.

D. August. *lib.* 1. *contra duas Epistolas Pelagianorum, cap.* 13. qui ut retunderet calumniam Pelagianorum asserentium Catholicos docere: *Baptisma non dare indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur*, ait: *Quis hoc adversus Pelagianos, nisi infidelis affirmet? dicimus enim Baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum resecanda peccata*.

Prob. 3. *ratione Theologica*. Si peccata in justificatis penitus non delerentur, sed in eis revera subsisterent, sequeretur justificatum, nec a peccato vere resurgere, nec perfecte lavari & mundari; atqui falsum consequens ex Scriptura dicente: 1. Joann. 5. *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres*. Psalm. 50. *Lavabis me, & super nivem dealbabor*. Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*. Ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Peccata in justificatione solummodo teguntur; ergo penitus non delentur.

Prob. ant. Pſalm. 31. dicitur : *Beati quorum remiſſa ſunt iniquitates ; & quorum tecta ſunt peccata.* Ergo, &c.

Reſp. nego conſeq. Duplex enim eſt peccatorum tectio ; *Prima*, qua duntaxat occultantur ne appareant, *Secunda*, qua curantur ne remaneant. De ſecunda intelligendus eſt præſens textus, ut tradit D. Auguſt. *enarratione ſecunda in hunc Pſalm.* dicens : *Deus tegat vulnera, non tu, nam ſi tegere volueris erubeſcens, medicus non curabit. . . . ſub tegmine medici ſanatur vulnus, ſub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

Inſt. 1. D. Aug. loco cit. ait : *Si texit peccata Deus, noluit advertere ; ſi noluit advertere, noluit animadvertere ; ſi noluit animadvertere, noluit punire : noluit agnoſcere, maluit ignoſcere ;* ergo peccata ſunt duntaxat tecta ne appareant.

Reſp. nego conſeq. Peccata enim ita teguntur, ut ſimul deleantur, juxta illud Pſalm. 50. *Dele iniquitatem meam :* unde D. Auguſt. poſtquam dixit : *Cooperta ſunt peccata, tecta ſunt, abolita ſunt ;* addit : *Nec ſic intelligatis quod dixi : cooperta ſunt, quaſi illa ſint & vivant.*

Inſtab. 2. In eodem Pſalmo legitur : *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Atqui peccati non imputatio, eſt ſimplex illius occultatio ; ergo.

Reſp. nego min. Nam, *non imputare*, idem ſignificat, ac, *non punire ;* porro duplex eſt non imputatio, una qua non punitur id quod eſt ; altera qua non punitur id quod non eſt ; textus autem debet intelligi de ſecunda non imputatione, ut inſinuat ſecunda pars illius verſus, *Nec eſt in ſpiritu ejus dolus.*, id eſt peccatum ; ſi non eſt, quomodo remanet ?

Inſt. Illud peccatum ſimpliciter occultatur, quod duntaxat diſſimulatur ; atqui peccatum duntaxat diſſimulatur, juxta illud Sap. 11. *Miſere-*

sereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam; ergo.

Resp. nego min. In textu enim, *dissimulare*, sumitur pro, *delere*, *auferre*; unde Syriaca versio habet: *Misereris omnium, quia omnibus benefacis: & aufers iniquitates hominum quam pœnituerit eos.* Qui textus potest insuper intelligi de peccatis nondum remissis, ut sensus sit, Deum ita esse misericordem, ut nolit statim exterminare peccatores, sed expectet, & concedat tempus ad agendam pœnitentiam, juxta illud D. Petri, Epist. 2. cap. 3. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.*

Objicies 2. Psalm. 144. dicitur: *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Ergo peccata vere non delentur.

Resp. dist. ant. Non justificabitur, &c. Propriis meritis, *conc.* per gratiam justificantem, *subdist.* comparate ad Dei justitiam, *conc.* absolute, *nego antec.* Itaque non negat Psalmista hominem vere justificari, cum dicat Psalmo 7. *Judica me Deus secundum justitiam meam.* Sed negat hominem posse justificari comparate ad Deum, quo sensu Job, *cap.* 9. dicit: *scio quia non justificabitur homo compositus Deo;* id est comparate ad Deum, justitia quippe nostra quotidianis defectibus obumbrata, pro nihilo reputatur in comparatione justitiæ Dei.

Instab. 1. Atqui homo non potest justificari absolute; ergo.

Prob. antec. Nemo justificatur, nisi perfecte impleat præceptum charitatis, nam 1. Joann. 3. *qui non diligit, manet in morte;* atqui ex Divo Augustino, *lib. de perfect. justitiæ cap.* 8. Præceptum charitatis perfecte non implebitur nisi in futura gloria; ergo.

Resp. dist. minor. Non implebitur perfecte

quoad intensionem, *conc.* quoad appretiationem, *nego min.* Equidem non possumus in hac vita diligere Deum secundum omnimodam intensionem, qua dilectio illa potest a creaturis exerceri pro quovis statu; sed possumus eum diligere secundum appretiationem, illum omnibus omnino rebus anteponendo, quod sufficit & requiritur ad justificationem.

Instab. 2. Nullus est qui non debeat orare, & dicere: *dimitte nobis debita nostra*; ergo nullus est qui non coinquinetur peccatis.

Resp. dist. conseq. Nullus est qui non coinquinetur peccatis venialibus, *conc.* mortalibus, *nego conseq.* Porro peccatum veniale non dissolvit amicitiam cum Deo, neque privat ipsius gratia & habitibus virtutum infusis, quibus homo formaliter constituitur justus, & habitualiter instructus ad bene operandum supernaturaliter in omni genere virtutum.

Inst. 3. D. Paulus erat justificatus; atqui tamen illius peccata non erant vere remissa; nam de seipso, Roman. 7. ait: *Jam non operor illud, sed quod habitat in me peccatum* ergo.

Resp. nego minor. Nam D. Paulus per *peccatum*, intelligit concupiscentiam, quæ vocatur peccatum materialiter, non formaliter, *non quod vere & proprie in renatis peccatum sit*, ait Concilium Tridentinum sess. 5. Can. 5. *sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat*. Hæc consequenter non impedit, quin homo sit justus.

CONCLUSIO II.

In justificatione impii, fit interior hominis renovatio; per gratiam animæ ejus inhærentem. Est de fide contra Calvinistas.

Nota: Hæc conclusio coincidit cum ea, qua

qua superius probavimus gratiam habitualem esse donum internum animæ nostræ permanenter inhærens; unde paucis eam probabimus: itaque;

Prob. 1. Ex Scriptura, Ezech. 36. *Mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris . . . & dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri*. Et Ephes. 4. *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis*. Ergo in justificatione impii, præter peccati remissionem, includitur formaliter & essentialiter interior hominis renovatio.

Probat. 2. Ex Concil. Trid. *sess.* 6. *c.* 7. dicente: *Justificatio . . . . non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*. Et ex Concil. Mogunt. ult. cap. 7. in quo dicitur: *Justificatio cum peccatorum remissione, etiam sanctificationem, & interni hominis renovationem confert*.

Prob. 3. *ratione:* Nemo potest novam formam intrinsecam positivam recipere, absque vera sui mutatione; atqui homo in justificatione recipit novam formam intrinsecam positivam, nempe gratiam sanctificantem, qua ex injusto fit justus, ex inimico Dei, amicus, & hæres vitæ æternæ; ergo vere mutatur per interiorem sui renovationem.

Objicies. Apost. *Rom.* 4. dicit: *Christus dicitur traditus propter delicta nostra*, id est, propter remissionem peccatorum; ergo justificatio nostra consistit tantum in remissione peccatorum.

Resp. dist. ant. Propter remissionem peccatorum, prout includit & peccati deletionem, & interiorem animæ sanctificationem, *conced.* prout præscindit ab interiori animæ sanctificatione, *nego ant.* nam idem Apostolus, *cap.* 5.

comparat Christum nos justificantem cum Adamo nos inficiente peccato originali: *Sicut enim*, inquit, *per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem justi constituuntur multi*. Atqui peccatum originale, fatentibus Calvinistis, importat interiorem deformitatem; ergo & justificatio importat interiorem renovationem & sanctificationem.

Instab. 1. Dicitur, 1. Joann. 5. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolveret opera diaboli*. Atqui operum diaboli dissolutio, non alia est, quam peccati remissio; ergo.

Resp. dist. maj. Ut dissolveret opera diaboli, per deletionem peccati, & novæ vitæ supernaturalis largitionem, *conc.* per solam exclusionem peccati, *nego maj.* nam, *Joann.* 10. dicit Christus: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant*. Ex quo patet falsitas minoris argumenti.

Inst. 2. Apost. 2. *Cor.* 5. ait: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum*. Ergo justificatio consistit in sola peccatorum remissione.

Resp. nego conseq. Equidem Apostolus ibi de una tantum justificationis parte, quæ in peccatorum remissione posita est, expresse loquitur, sed non excludit aliam, consistentem in infusione justitiæ inhærentis, quam exprimit alibi; immo, *Coloss.* 2. de utraque expresse loquitur, dicens: *Et vos cum mortui essetis in delictis, conviv'ficavit cum illo* (Christo) *donans vobis omnia delicta*.

A R

ARTICULUS II.

De dispositionibus ad justificationem.

Nota 1. NOn agimus hic de parvulorum justificatione, quæ fit in Baptismate; cum enim non sint rationis & libertatis compotes, aperte constat ipsos nullius esse dispositionis capaces; de sola ergo adultorum justificatione est sermo, de qua duo quæruntur. 1. Utrum aliquæ dispositiones requirantur ad justificationem. 2. Quot & quænam illæ sint.

§. I. *Utrum aliqua dispositiones requirantur ad justificationem?*

Nota: De fide est hominem per solas naturæ vires non posse sese ad justificationem præparare, ut aperte tradit Scriptura, Psalm. 20. *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Et definivit Concil. Trid. sess. 6. Can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus sancti illuminatione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Unde solum hic resolvendum est, utrum in homine prærequirantur aliquæ dispositiones physicæ & morales, quibus, cum divinæ gratiæ auxilio, sese possit ad gratiam justificationis præparare, circa quod:

CONCLUSIO.

In adultis prærequiruntur dispositiones ad justificationem. Est de fide, definita in Concil.

Trid. sess. 6. Can. 9. *Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari, atque disponi; anathema sit.*

Prob. 1. Ex Scriptura, Isaiæ 45. *Convertimini ad me, & salvi eritis.* Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Atqui illa conversio ad Deum fieri nequit absque motu liberi arbitrii; ergo ille motus est requisitus: hinc, *Prov.* 16. dicitur: *Hominis est animam præparare*, nimirum, *cum adjutorio Dei tangentis cor hominis per auxilium gratiæ*, ait D. August. lib. 2. ad Bonifacium, cap. 9.

Prob. 2. Ex D. August. tractat. 72. in Joann. *Salutem in impio, sed non sine impio, Christus operatur.* Et Serm. 15. de verbis Apostol. *Qui fecit te sine te, inquit, non te justificat sine te. . . . fecit nescientem, justificat scientem.*

Ratio a priori, est voluntas Dei; *ratio a posteriori*, est, quia sicut homo libere se avertit a Deo per peccatum, congruum est, ut cum Deo non reconcilietur, nisi prius ad eum libere sese converterit.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Non requiritur actus liberi arbitrii, ad hoc ut adultus justificetur; ergo.

Prob. ant. Ex D. August. qui, *lib.* 4. *Confess. cap.* 4. refert quemdam ex suis amicis morbo lethali laborantem, baptizatum fuisse nescientem, & renatum fuisse; ergo non requiritur actus liberi arbitrii ad hoc, ut adultus justificetur.

Resp. dist. conseq. Non requiritur actus liberi arbitrii, ad hoc, ut adultus mentis compos, justi-

justificetur, *nego*; mentis impos, *subdisting.* si nunquam rationis usum habuit, *conced.* si aliquando usum rationis habuit, *iterum dist.* non semper requiritur actus liberi arbitrii præsens cum baptizatur, aut absolvitur, *conc.* non requiritur actus liberi arbitrii antecedens Baptismum, aut absolutionem, *nego conseq.* Ad hoc enim, ut aliquis adultus, qui fuit rationis compos, baptizetur, vel absolvatur, necesse est, ut, antequam in lethalem morbum, qui rationis usum extinguit, incidat, prius Baptismum, aut absolutionem sacramentalem fuerit deprecatus, ut explicabitur *in Dissertatione de Baptismo.*

Instab. 1. Si ad justificationem requireretur actus liberi arbitrii, Deus expectaret voluntatem nostram; atqui ex Concil. Arausicano II. *Ut a peccato purgemur, Deus voluntatem nostram non expectat*; Ergo.

Resp. dist. maj. Deus expectaret voluntatem nostram, quæ cum gratia adjuvante ad gratiam justificationis sese præparet, *conc.* quæ præveniat gratiam excitantem, & adjuvantem, *nego maj.* Hoc ultimo sensu Concil. Arausicanum definivit Deum non expectare voluntatem nostram, ut a peccato purgemur.

Inst. 2. Si homo posset per proprios liberi arbitrii actus sese disponere ad justificationem, hæc propositio, *Homo se justificat propriis actibus*, esset vera; atqui illam, ut falsam, rejiciunt plurimi Theologi; ergo.

Resp. dist. major. Illa propositio esset vera, intellecta de justificatione dispositiva per actus proprios gratiæ prævenientis & adjuvantis auxilio elicitos, *conc.* intellecta de justificatione formali, aut de actibus per solas naturæ vires elicitis, *nego maj.* Hoc autem ultimo tantum sensu Theologi illi propositionem supra dictam dam-

damnant, cum certum sit neminem, illam, in priori sensu intellectam, posse falsitatis insimulare, similes namque propositiones in Scriptura leguntur; sic, Jerem. 4. *Lava a malitia cor tuum*. 2. Corinth. 7. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei*. 1. Joann. 3. *Omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se*.

Objicies 2. Gratia justificationis conservatur sine motu liberi arbitrii; ergo & sine eo infunditur.

Respond. nego conseq. Disparitas est, quod in infusione gratiæ fit quædam transmutatio animæ, & ideo requiritur motus proprius animæ, ut moveatur secundum modum suum; at conservatio gratiæ est absque animæ transmutatione, unde non requiritur aliquis motus ex parte animæ, sed sola continuatio influxus divini.

§. II. *Quot & quænam dispositiones requirantur ad justificationem.*

Nota 1. Fide constat necessario requiri fidem ad nostram justificationem, ut aperte testatur Scriptura, Matth. ult. *Qui non crediderit, condemnabitur*. Et Joann. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*. Hinc Concil. Trid. sess. 6. cap. 8. ait: *Cum Apostolus dicit justificari hominem per fidem & gratis: ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit, & expressit ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire*.

Nota 2. Hæretici hujus temporis, duce Cal-

vino,

vino, *lib.* 3. *instit. cap.* 2. triplicem distinguunt fidem, historicam, nempe, miraculorum, & promissionum.

Fides *historica*, seu dogmatica, ea est, quà credimus vera esse quæ a Deo revelata sunt.

Fides *miraculorum*, quam Calvinus, loco mox citato definit: *Edendorum miraculorum facultas*; verius definiri potest, fides historica, annexam habens facultatem edendorum miraculorum.

Fides *promissionum*, est certa fiducia qua credimus veras esse Dei promissiones de gratuita peccatorum remissione per Christi merita: & hanc iterum duplicem esse dicunt, nempe *generalem*, qua credimus omnibus, qui in Christum credunt, promissam esse peccatorum remissionem. Et *particularem*; qua unusquisque sibi divinam promissionem applicans, credit, seu potius confidit, sibi omnia sua peccata esse dimissa per Christum: his positis:

Nota 3. Hæretici docent. 1. Fidem, quæ disponit ad justificationem, esse fidem promissionum, eamque specialem. 2. Solam fidem promissionum ad justificationem disponere. Contra quos:

CONCLUSIO I.

Fides necessaria ad justificationem, est fides dogmatica, seu historica, non vero fides promissionum. Est de fide in Concil. Trid. *sess.* 6. *Can.* 12. definita his verbis: *Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum ..... anathema sit.*

Probat. 1. Ex Scriptura, quæ actum fidei ad justificationem disponentis describens, illum explicat per assensum datum divinæ revelationi;

ii:

sic Marci ult. *Prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit*, (omnia in eo contenta) *salvus erit*. Joann. 10. *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei; & ut credentes, vitam habeatis*. Rom. 10. *Hoc est verbum fidei quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris*. Ex quibus sic argumentor: fides, quæ his textibus exprimitur, est fides dogmatica, ut per se patet; atqui illa est, quæ ad justificationem disponit, nam disponit ad vitam æternam; ergo.

Prob. 2. *Ex PP.* Pro omnibus sit D. Leo, qui serm. 4. de Epiphania, ait: *Hoc est quod justificat impios . . . . si in uno eodemque Domino nostro Jesu Christo, & vera deitas, & vera credatur humanitas*. Atqui fides, qua Christi divinitas & humanitas creduntur, est fides dogmatica; ergo.

Prob. 3. *ratione:* Fides justificans debet præcedere justificationem, cum sit dispositio ad illam; atqui fides specialis promissionum justificationem non præcedit; ergo.

Probat. minor. Fides illa specialis promissionum, quam fingunt hæretici, est ea qua homo credit sibi esse remissa peccata propter Christi merita; ergo ea fides non præcedit, sed sequitur justificationem.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Matth. 9. Christus dixit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*; ergo fides prærequisita ad justificationem, est fides promissionum specialis, qua quilibet sibi confidit remissa esse peccata per Christum.

Respond. nego conseq. Equidem ad remissionem

nem peccatorum requiritur fiducia, quæ sit actus spei, qua peccator sperat sibi remittenda peccata per Christum, sed nec sola requiritur, cum præsupponat actum fidei, quo peccatores *libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt*, ut docet Concil. Trident. *sess. 6. cap. 6.* nec est illa hæreticorum fides, qua unusquisque credit sibi remissa esse peccata, sed est vera spes Theologica, ut constat ex ipso textu.

Instab. 1. Apost. Rom. 4. ait: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini.* Ergo fides est certa expectatio promissæ misericordiæ Dei ad remissionem peccatorum.

Resp. nego conseq. Neque enim Apostoli textus intelligitur de promissione justificationis facta huic, aut illi in singulari, quam hæretici volunt includi in certa fiducia, quæ sit fides promissionum, ut loquuntur: sed loquitur Apostolus de promissione vocationis gentium ad fidem, facta Abrahæ, quam firmam & stabilem asserit, ex ea fide dogmatica, qua *credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*; ergo si, per fidem dogmaticam, Abraham coram Deo justificatus est; eadem fides dogmatica est prima dispositio ad justificationem acquirendam.

Inst. 2. 1. Joann. 5. dicitur: *Hæc scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* Ergo fides justificans, ea est, qua quisque credit, seu confidit, sibi peccata esse remissa, seque vitam æternam habiturum.

Respond. nego conseq. Sensus D. Joannis est, quod qui credunt in Filium Dei, sicut oportet, habent vitam æternam in spe, eandem habituri in re, si non excidant a justitia, quam per illam

illam fidem adepti sunt; nihil ergo præfatus textus patrocinatur novatorum confidentiæ.

Objicies 2. Ex Apostol. Hebr. 11. *Fides est sperandarum substantia rerum;* ergo fides justificans nihil aliud est, quam fiducia, qua quisque sibi confidit sibi remissa esse peccata.

Resp. nego conseq. Nam fiducia hæreticorum pertinet ad voluntatem, fides autem, quam describit Apostolus, pertinet ad intellectum; dicit enim quod sit *argumentum non apparentium*. Id est demonstratio & convictio, non quidem per ipsas res facta, sed per Dei revelantis veracitatem habita, demonstratio autem & convictio pertinent ad intellectum.

CONCLUSIO II.

Sola fides ad justificationem non sufficit. Est de fide definita in Conc. Trid. sess. 6. Can. 9. *Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur ... anathema sit.*

Prob. 1. Ex Scriptura, Jacobi 2. versic. 14. *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides salvare eum?* & versic. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum.* Et versic. 26. *Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.* Hæc verba ita clare probant nostram propositionem, ut Lutherus coactus fuerit Epistolam Jacobi, velut Apocrypham, rejicere; hanc tamen admittit Calvinus cum sequacibus.

Probat. 2. Ex iis Scripturæ locis, ubi præter fidem, alii actus supernaturales exiguntur ad justificationem: qui quatuor enumerantur a Conc. Trid. sess. 6. cap. 6.

1. Exi-

1. Exigitur timor, Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit justificari.*

2. Exigitur actus spei, Prov. 28. *Qui sperat in Domino sanabitur.* Et Rom. 8. *Spe salvi facti sumus.*

3. Requiritur actus dilectionis Dei, 1. Joann. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Quænam autem dilectio requiratur, ad gratiam justificationis obtinendam, tam in Sacramento, quam extra Sacramentum, dicetur in dissertatione de pœnitentia.

4. Exigitur pœnitentia, Actor. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.* Lucæ 13. *Si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.* Ergo falsum est, quod obtrudunt Novatores, Scripturam solius fidei mentionem facere, ubi sermo est de justificatione & remissione peccatorum.

Prob. 3. ex PP. Pro omnibus sint D. Chrysost. *Hom. 7. in Matth.* ubi ait: *Ne fideles sola fide se salvari posse confidant.* Et D. Aug. *serm. 6. cap. 6.* de verbis Apostoli: *A fide incipit homo,* inquit, *sed quia dæmones credunt & contremiscunt, necesse est addere spem & charitatem;* ergo.

Prob. 3. ratione Theologica: Qui solam fidem habent, possunt esse fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces; atqui ex Apostol. 1. ad Cor. 6. *Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt;* ergo fides non est sola dispositio requisita ad justificationem.

Sol-

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scriptura sacra solam fidem requirit ad justificationem, Lucæ 8. *Crede tantum & salva erit*; ergo cæteræ dispositiones superfluæ sunt.

Resp. nego ant. Neque enim, in textu, sermo est de justificatione, sed de suscitatione mortuæ puellæ, quam Christus reddidit patri propter fiduciam, quam habebat in ejus bonitate & potentia suscitandæ puellæ.

Inst. 1. Atqui Scriptura testatur justificari hominem per solam fidem; ergo.

Prob. anteced. Rom. 4. dicitur: *Credenti in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei*. Ergo sola fides disponit ad justificationem.

Respond. nego conseq. In textu enim, licet solius fidei mentio fiat, tamen alii actus concurrentes ad justificationem non excluduntur; sicut cum dilectioni tribuitur justificatio, Lucæ 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, non excluditur fides, nec alii actus ad justificationem disponentes.

Inst. 2. Apost. Rom. 3. A dispositionibus justificationis excludit opera: *Arbitramur*, inquit, *hominem justificari sine operibus legis*. Ergo sola fides sufficit.

Resp. dist. ant. Excludit opera fidem præcedentia, & a fide non profecta, *conc.* excludit opera bona ex fide & gratia Christi facta, *nego ant.* Alias sibi esset contrarius Apostolus, qui eadem Epist. cap. 2. ait: *Reddet unicuique secundum opera ejus . . . . factores legis justificabuntur*. Expresse tamen solius fidei meminit, *Quia*, ut ait Conc. Trid. *Fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis*

nis justificationis. Et ideo est prima dispositio, a qua aliæ pendent, & quæ ad alias prærequiritur.

Instab. 3. Idem Apost. cap. 4. dicit: *Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum*. Ergo Apostolus a justificationis dispositionibus excludit omnia opera.

Resp. dist. conseq. Excludit omnia opera externa sine fide facta, *conc.* opera per fidem facta, *nego conseq.* Sensus enim Apostoli hic est: si enim ex operibus externis justificatus esset Abraham, haberet quidem unde gloriaretur apud homines, qui vident externa; sed non haberet unde gloriaretur apud Deum, qui cor & animum hominis in primis intuetur: sicque politice tantum justificatus esset Abraham: at certissime, non politice tantum, sed vere, interne, & coram Deo justificatus est.

Inst. 4. Ephes. 2. dicit idem Apost. *Gratia enim estis salvati per fidem... non ex operibus*. Ergo.

Resp. dist. antec. Non ex operibus sine fide & gratia factis, *conc.* cum gratia factis, *nego ant.* rejicit itaque Apostolus opera ante fidem facta, quæ non sunt salutaria, quæ cum fides sit omnis meriti fons & prima origo; nullum est ante ipsam opus meritorium; verum non rejicit opera facta per fidem & gratiam; unde Div. Augustin. *libr. de gratia & libr. arb. cap.* 7. ait: *Homines non intelligentes quod ait Apostolus ...... putaverunt eum dicere homini sufficere fidem ...., etiamsi opera bona non habeat, quod absit*. Nam Apostolus non loquitur de fide nuda, sed de fide vestita operibus spei, charitatis, poenitentiæ, de qua loquens ad Galat. 5. ait: *In Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur*.

Obji-

Objicies 2. D. Hilarius, *cap.* 8. *in Matth.* ait: *Fides enim sola justificat*. Ergo:

Respond. dist. antec. Fides sola justificat per exclusionem cæremoniarum legalium, *conc.* per exclusionem operum ex gratia factorum, *negoant*: D. enim Hilarius manifeste declarat se excludere cæremonias legales a dispositionibus justificationis, loquitur enim ibi de paralitico, cui Christus remiserat peccata, & ait: *Movet Stribas remissum ab homine peccatum .... quod lex laxare non poterat; fides enim sola justificat*. Eodem modo respondendum est aliis Patribus, qui cum videntur dicere solam fidem justificare, loquuntur de fide formata *quæ per dilectionem operatur*. De qua loquens August. lib. de fide & operibus, c. 14. ait: *Qui credit Deo, debet facere quod præcepit Deus, & qui propterea facit, quia præcepit Deus, necesse est ut credat Deo*.

ARTICULUS III.

De proprietatibus justificationis.

Nota: CIrca proprietates justificationis graviter erraverunt Hæretici.

1. *Jovinianus* docuit æqualem in omnibus esse justificationem, homines non posse in accepta Dei gratia crescere, nec unum altero sanctiorem esse posse; hunc secuti sunt Lutherus, qui serm. de Nativit. Beatæ Mariæ Virginis blasphemavit, dicens: *Omnes Christiani æque magni sumus, sicut Mater Dei, & æque sancti sicut ipsa*; & Calvinus, cujus error refertur in Theologia Calvinistica VVindelini, lib. 1. cap. 24. dicentis: *Æqualitas justificationis est qua Christi justitia, per fidem apprehensa, omnibus a Deo æqualiter imputatur, etiamsi*

iamsi aliorum fides robustior, aliorum imbecillior est.

2. *Calvinus*, lib. 3. instit. capit. 2. & ejus sequaces docent, eum qui semel justificationis gratiam adeptus est, eam per nullum subsequens peccatum posse unquam amittere.

3. *Lutherus*, in suis Thesibus publicis, docuit quemlibet fidelem posse esse certum, certitudine fidei, se esse justificatum, idque teneri credere fide divina, cum in dubium revocare non possit, quominus Christi justitia sibi imputata, a Deo Patre acceptetur. Hunc errorem amplectuntur Calvinus *lib. 3. instit. cap. 2. num.* 7. & omnes ejus sequaces. Contra hos errores sit:

CONCLUSIO I.

Justitia non est æqualis in omnibus, sed unus altero est sanctior & justior. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matth. 11. dicitur: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista*. Ergo teste ipsomet Christo unus altero est sanctior; ergo, &c.

Prob. 2. Justitia potest augeri, Eccles. 18. *Ne verearis usque ad mortem justificari*, id est, crescere in justitia, 2. Petri 3. *Crescite in justitia*. Apoc. ultimo, *Qui justus est, justificetur adhuc*. Ergo justitia non est æqualis in omnibus.

Prob. 3. *ex PP.* D. Augustin. Epist. 57. ad Dardanum, *In sanctis alii aliis feliciores abundantius habentes habitatorem Deum*. Idem habet D. Hieron. in cap. 4. ad Ephesios.

Probat. 4. Ex Concilio Tridentino sess. 6. Can. 24. definiente: *Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo & signa esse justificationis adepta,*

pta, non autem ipsius augendæ causa, anathema sit.

Prob. 5. *ratione*. Dabitur in cælo inæqualitas gloriæ, juxta illud Joann. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt;* ergo datur inæqualitas gratiæ in terris, quia gloria succedit gratiæ, & gratia est semen gloriæ.

Objicies: D. August. *Enchiridii*, c. 121. ait: *Hic veniri potest ad tantam magnitudinem charitatis, qua major esse non possit*. Ergo censet D. Doctor charitatem in terris habere posse ultimum accretionis terminum.

Resp. nego consequ. Ibi enim D. August. agit de charitate, non secundum intensionem habitus, sed secundum exhibitionem operis ex genere suo maximi, quale est martyrium pro Christo perpessum, juxta illud Joann. 19. *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Quod opus præstantissimum, potest quis in hac vita exercere, ut fecerunt omnes Martyres.

Instabis: Si potest augeri gratia sanctificans, id fieret per bona opera a gratia elicita; atqui per bona opera a gratia elicita, non potest augeri gratia sanctificans; ergo. *Resp. nego min.*

Prob. min. Augmentum gratiæ, est vera gratia; atqui gratia non datur propter bona opera; *nam si ex meritis, jam non est gratia*, ait Apostolus; ergo gratia sanctificans non potest augeri per bona opera, etiam a gratia elicita.

Resp. dist. maj. Augmentum gratiæ, est vera gratia, ratione sui principii, *conc.* ratione sui, *nego maj.* Atqui gratia ratione principii, non datur propter bona opera, *conced.* ratione sui, *nego min.* Itaque augmentum gratiæ, est vera gratia ratione principii, quia conceditur solum ratione operis meritorii, quod per gratiam

tiam actualem & habitualem simpliciter gratis concessam, fuit elicitum; sed ratione sui, est quid homini bonum ex gratia operanti debitum.

CONCLUSIO II.

Justificatio est amissibilis, & revera amittitur per subjequens peccatum mortale. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Ezech. 18. *Cum averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injustitia, quam operatus est, morietur;* ergo justus justitiam suam amittere potest. Hinc Apost. Philipp. 2. hortatur, ut *cum metu & tremore salutem nostram operemur.*

Prob. 2. *ex SS. PP.* Div. Hieron. lib. 2. adversus Jovinianum, inter illius hæretici errores computat: *quod gratiam sanctificantem in justis inamissibilem assereret.* Et D. August. lib. de dono persev. cap. 13. ait: *Quosdam lapsos quousque redeant non exire de hac vita, qui utique perirent, si antequam redirent, exirent.* Ergo censent justos posse a gratia sanctificante excidere.

Prob. 3. Ex Conc. Trid. *sess.* 6. *can.* 23. definiente: *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere: atque adeo eum, qui labitur & peccat, nunquam vere justificatum fuisse, anathema sit.*

Prob. 4. Ex horrendis illius nefariæ doctrinæ consequentiis, quas expendit Grotius in discutione apologiæ Andreæ Riveti, pag. 217. ubi sic ait: *Christiani pectoris est, horrescere ea dogmata quæ pietati nocent, quale illud est a nonnullis defensum:* Pecca fortiter, sed crede fortius, & nihil nocebunt tibi centum homi-

cidia & mille stupra: *hi sunt genuini fructus illius dogmatis, credere quemque debere justitiam Christi sibi habitari, quasi ipse eam præstitisset: certo se perseveraturum: certo & absolute salutem sibi destinatam: peccata fidelium, ut magna & gravia esse possint, non imputari ipsis propter fidem in Jesum Christum, posse eos cadere in rebellionem, homicidium, adulterium, &c. nihilominus tamen eos pro certo firmoque habere se nunquam aut totaliter, aut finaliter excidere, neque excidere posse ex paterna Dei charitate & gratia erga se.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Dicitur 1. Joann. 3. *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec peccare potest, quia ex Deo natus est.* Ergo justus a sua justitia excidere non potest.

Resp. nego conseq. Textus enim debet intelligi *in sensu composito*, ut intelligatur incompossibilitas peccati cum gratia & filiatione divina, quia justus non peccat, nec potest peccare secundum quod natus est ex Deo, & semen illius in eo manet, juxta illud D. Augustini, lib. de gratia Christi, c. 21. *Charitas, secundum quam ex Deo natus est, non agit perperam, nec cogitat malum: cum ergo peccat homo, non secundum charitatem, sed secundum cupiditatem peccat, secundum quam non est natus ex Deo.*

Inst. 1. Apostolus, 1. *Cor.* 13. ait: *Charitas nunquam excidit.* Ergo justus non potest deficere a charitate.

Resp. nego conseq. Sensus Apostoli est, quod charitas perseveret etiam in patria, ubi alii habitus fidei, spei, & alia dona, v. g. linguarum,

pro-

prophetiæ, &c. cessabunt: non vero sensus, est quod charitas, qua quis semel est justus, non amittatur, contrarium enim docetur, *Apoc.* 2. ubi Deus Episcopo Ephesino sic exprobrat: *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti: memor esto unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.*

Instab. 2. Cant. 8. de charitate viæ dicitur: *Aqua multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Ergo charitas viæ non extinguitur.

Respond. dist. conseq. Non extinguitur in eis, in quibus est constans & fervens, qualis fuit in Apostolis & Martyribus, *conced.* iis *qui*, ut dicitur Lucæ 8. *ad tempus credunt, & in die tentationis recedunt*, quod exprobratur Episcopo Ephesino, *nego conseq.* Per se ergo charitas est amissibilis, per accidens autem & ratione illius fervoris fit ut non amittatur.

Inst. 3. Dicitur 1. Joann. 3. *Exierunt ex nobis, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Ergo qui habent veram justitiam, non possunt ab ea excidere.

Respond. nego conseq. Dicitur enim, *non erant ex nobis*, non quod non fuerint fideles & vera Ecclesiæ membra sicut cæteri, sed quod non fuerint, ut cæteri constantes & generosi Christiani, sed inconstantes & leves, sicut Judas, qui vere fuit Apostolus, & a Christo vere electus, de quo Christus, *Joann.* 6. dicit: *Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?* & tamen a fide & justitia excidit.

Objicies 2. D. August. Epist. ad Julianum, ait: *Charitas, quæ deleri potest, nunquam vera fuit.* Ergo ubi vera charitas habetur, nunquam deperditur.

Resp. nego antec. Nam hæc verba non reperiun-

riuntur in Epistola ad Julianum, licet Gratianus per errorem ita illa citet & referat; reperiuntur quidem in *lib. de salutaribus documentis*, qui non est D. Augustini, licet inter ejus opera referatur.

Resp. 2. nego consequ. Auctor enim illius libri per *charitatem*, non intelligit *justitiam*, sed amicitiam, docetque amicitiam, quæ ita ex amici præsentia pendet, ut non perseveret eo absente, non esse veram amicitiam; hæc sunt ejus verba: *Licet enim me mutationis locus longe tulisset a vobis corpore, sed nullatenus charitate: quia charitas quæ deseri potest, nunquam fuit vera.* Quo sensu Divus Hieronymus Epistol. 41. ad Rufinum, dixit:

Amicitia, quæ desinere potest, vera nunquam fuit.

Instab. Divus Petrus, trina sua negatione, peccavit mortaliter, ut tradunt Patres; atqui tamen non amisit justificationem; ergo.

Respond. nego minor. Quæ destruit majorem, nam si D. Petrus non fuit aversus a charitate, non peccavit; peccatum enim est aversio a Deo.

Prob. min. S. Leo de Petro dicit: *Vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam esse turbatam;* ergo D. Petrus, per suum peccatum, non amisit justificationem.

Respond. nego conseq. Hoc enim unum intendit D. Leo, quod Petrus non peccavit directe contra fidem & charitatem in Christum, sed indirecte tantum, ex nimio nempe timore hominum, & pœnarum, quas videbat pati Magistrum.

CON-

CONCLUSIO III.

Nemo citra specialem Dei revelationem, potest de sua justificatione esse certus certitudine fidei. Est de fide.

Probat. 1. Ex Scriptura: Eccles. 9. dicitur, *Sunt justi atque sapientes & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo utrum amore aut odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta.* Quem locum exponens D. Hieron. ait: *Inveni justorum quidem opera in manu Dei esse, & tamen utrum amentur a Deo, aut non, nunc eos scire non posse, & ambigue fluctuare, utrum ad probationem sustineant, quæ sustinent, an ad supplicium;* ergo.

Proverb. 20. *Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum a peccato?* Hinc est quod Apostolus 1. ad Corinth. 4. de seipso dicit: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui enim me judicat Dominus est.* Si enim Deus *in Angelis suis reperit pravitatem*, ex Job 4. quomodo homo, qui suos omnes affectus inter nos non videt, potest certo scire, atque fide divina credere se esse justum coram Deo, qui solus de homine potest certum ferre judicium?

Prob. 2. *ex PP.* D. August. lib. de perfectione justitiæ, cap. ait: *Quantalibet justitia sit præditus homo, cogitare debet ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum.* D. Gregor. *lib. 6. Epist.* 22. interrogatus a Gregoria Augustæ cubicularia, utrum sibi remissa essent peccata, respondit: *Rem mihi difficilem & tibi inutilem postulasti: difficilem, quia indignus sum cui revelatio immittatur a Deo: tibi inutilem, quia securitas negligentiam parit.*

Prob. 3. Ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 9.

dicente : *Cum nullus scire valeat, certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum*. Et Can. 15. definit : *Si quis dixerit hominem renatum & justificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero prædestinatorum, anathema sit*.

Prob. 4. *rat.* Justificatio non solum pendet ex promissione divina; sed ex nostra conversione & præparatione; atqui 1. Non est revelatum homini justificato quod sit justus; 2. Homo justificatus non potest esse certus infallibiliter, quod sit vere conversus ad Deum, quia nescit utrum ista conversio sit ex gratia, an ex concupiscentia: *Mens enim humana sibi sæpe mentitur*, ait D. Greg. 1. p. sui Pastoralis, c. 29. *Et fingit de bono amare, quod non amat*. Ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Apost. Rom. 8. ait : *Certus sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus . . . . . . neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei*. Ergo homo potest esse certus, & credere debet, se esse justum.

Resp. nego conseq. Ex hoc textu sequitur equidem quod nulla creatura possit justum invitum a sua justitia dimovere, sed non sequitur, quod justus possit scire, absque speciali revelatione, quod sit justus.

Inst. 1. Ille certus est de sua justificatione, qui certo cognoscit se esse in Christo, & habere Christum in se; atqui justus certo cognoscit se esse in Christo, & habere Christum in se, juxta illud Joann. 13. *In illo die cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis*; ergo.

Resp. nego min. Textus enim non loquitur de tem-

tempore hujus vitæ, sed de tempore vitæ beatæ, in qua Deum videbimus sicuti est, ut interpretatur D. Aug. tract. 75. in Jo: dicens: *In quo die? nisi de quo ait*: & vos vivetis; *tunc enim erit, ut possimus videre quod credimus... in illo ergo die, quando vivemus ea vita, qua mors absorbebitur, cognoscemus quia ipse in Patre, & nos in ipso, & ipse in nobis.*

Inst. 2. Atqui etiam in hac vita debemus esse certi, & fide divina credere nos esse justos; ergo.

Prob. subs. Tenemur fide divina assentiri testimonio Spiritus sancti; atqui, Rom. 8. *Ipse Spiritus* (Sanctus) *testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*; ergo.

Resp. dist. maj. Ita ut tò, *sumus*, intelligatur de tota Ecclesia, *conc.* ita ut intelligatur de unoquoque particulari, *nego min.* Illa autem verba intelligenda esse de tota Ecclesia, cui Spiritus sanctus testatur, quod habeat spiritum adoptionis, constat ex versu præcedenti, in quo confert Ecclesiam cum Synagoga, & docet Ecclesiam habere spiritum adoptionis, Synagogam vero habuisse spiritum timoris: *Non enim*, inquit, *accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba (Pater).*

Inst. 3. Dicitur, 1. Joann. 3. *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Ergo quilibet justus potest esse certus de sua justificatione.

Respond. nego conseq. Textus enim intelligitur de toto fidelium cœtu, quem fide divina certum est, de morte ad vitam translatum esse; non de ullo particulari adulto, cujus justificatio est incerta, nec de ea potest, nisi moralem & conjecturalem, habere certi-

tudinem: quis enim absque speciali revelatione, nosse potest se diligere fratres, sicut oportet ad salutem?

Inst. 4. Apocal. 2. dicitur: *Vincenti dabo manna absconditum, quod nemo novit, nisi qui accipit*. Atqui per, *manna absconditum*, intelligitur gratia justificationis; ergo qui illam recipit, de ea infallibiliter certus est.

Respond. nego minor. Nam per, *manna absconditum*, intelligitur gloria æterna, ut constat ex cap. 3. vers. 21. ubi dicitur: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus.*

Objicies 2. Potest quis certo cognoscere se non peccasse mortaliter; ergo potest certo scire se esse in gratia.

Resp. dist. antec. Potest quis certo cognoscere, certitudine conjecturali & morali, *conced.* certitudine physica & fidei, *nego anteced.* Hoc evidenter declarat Apostolus, cum dicit: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*. Quantumcumque ergo adhibeamus examen, non possumus de nostra justificatione habere, nisi moralem certitudinem.

Instant 2. Quilibet homo potest sic ratiocinari, & quidem demonstrative, *Omnis rite baptizatus, habet gratiam justificantem, donec peccaverit mortaliter; atqui ego sum certus physice me esse rite baptizatum, & ex eo tempore non peccasse mortaliter; ergo & certus sum physice, me habere gratiam baptismalem*, ergo.

Resp. nego min. argumenti expositorii. Nec enim quis potest certitudine physica scire se esse rite baptizatum; *tum* quia non potest esse physice certus quod cum debitis dispositionibus receperit Baptismum; *tum* quia nulla

cer-

certitudine physica scire potest baptizantem adhibuisse omnia necessaria ad Sacramentum, & maxime debitam intentionem; talis ergo non habet de sua justificatione, nisi moralem certitudinem.

Inst. 2. Potest quis certo scire se habere perfectam contritionem; sed hæc contritio certissime justificat; ergo.

Resp. dist. major. Potest scire certo moraliter, *conc.* physice, *nego maj.* Nescit enim homo certitudine physica, vel fidei divinæ, absque speciali revelatione, *An odio, vel amore dignus sit.*

Inst. 3. Nisi justus sit certus fidei certitudine de sua justitia, semper erit anxius, nec pace fruetur, quam Christus Apostolis & omnibus fidelibus dedit *Joann.* 14. dicens: *Pacem meam do vobis.* Atqui falsum consequens ex Apost. *Rom.* 5. dicente: *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum;* ergo.

Resp. nego maj. Ad hoc enim ut pace Christiani justus perfruatur, sufficit quod habeat certitudinem moralem de sua justificatione; licet enim talis certitudo non auferat omnem formidinem, & ideo *cum metu & tremore* nostram salutem operemur oporteat, omnem tamen aufert anxietatem, qua sola conscientiæ pax interturbari potest.

QUÆSTIO II.

De merito bonorum operum.

Nota: 1. Meriti nomine intelligitur, *Opus retributione dignum*, & sic malis operibus, non secus ac bonis, tribuitur nomen meriti, nam sicut opus bonum, est dignum præmio; ita opus malum, est dignum

supplicio; usus tamen invaluit ut bonum opus vocetur *meritum*, opus vero malum dicatur *demeritum*. Nomen meriti in bonam partem tantum hic sumitur.

Nota 2. Duplex distinguitur meritum, *de condigno*, nempe, & *de congruo*.

Meritum *de condigno*, est opus bonum, cui præmium debetur ex aliqua justitia.

Meritum *de congruo*, est opus bonum, cui præmium debetur ex aliqua duntaxat decentia & congruitate; quod si habeat promissionem adjunctam, dicitur *de congruo infallibili*, tale est meritum contritionis perfectæ in peccatore respectu justificationis; si vero non habeat promissionem adjunctam, dicitur meritum *de congruo fallibili*, tale est omne meritum de congruo in homine justo.

Omnia, quæ meritum spectant tribus complectemur articulis, quorum 1. Erit de existentia meriti. 2. De conditionibus ad meritum requisitis. 3. De objecto meriti. Itaque:

ARTICULUS I.

De existentia meriti.

Nota: NOmen meriti Novatoribus Lutheranis & Calvinistis ita est exosum, ut illud penitus rejiciant tanquam fastuosum ac superbiam redolens, doceantque hominem nihil vere mereri apud Deum, *Quia*, inquit Calv. lib. 3. instit. c. 15. *Nihil ab homine erit quantumcumque perfecto, quod non sit aliqua macula inquinatum*. Contra quos:

CON-

CONCLUSIO.

Bona justorum opera apud Deum sunt vere & proprie meritoria. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scripturæ locis, in quibus Deus dicitur bonis justorum operibus retribuere mercedem: Gen. 15. *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*. Eccles. 13. *Ne verearis usque ad mortem justificari, quia apud Dominum est merces bonorum operum*. 1. Corint. 15. *Unusquisque suam mercedem accipiet secundum suum laborem*. Atqui merces refertur ad meritum; ergo opera justorum sunt vere meritoria.

Prob. 2. Ex iis Scripturæ locis, in quibus expresse habetur quod Deus reddet mercedem operibus meritoriis, Eccles. 15. *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis sua*, id est, secundum mensuram operum, quæ egit ut peregrinus in terra. Roman. 4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*. Atqui merces reddita secundum debitum, arguit verum, & proprium meritum; ergo.

Probat. 3. *ex PP.* Div. Cyprian. *lib. de unit. Ecclesia*, ait: *Accipiunt merita nostra mercedem*.

Div. Ambros. *Serm.* 7. *in Psalm.* 118. de justo ait: *Scit sibi coronam bonorum repositam esse meritorum*.

Div. Augustinus Epist. 105. *Nullane igitur sunt merita justorum? sunt plane, quia justi sunt*. Et infra: *Sicut merito peccato tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitia tanquam stipendium vita æterna*. Et serm. 18.

de verbis Apost. ait: *Cum Deus coronat merita tua, nihil coronat nisi dona sua.*

Prob. 4. Ex Conc. Arausicano II. Canon. 18. *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.* Et Trident. sess. 6. can. 32. *Si quis dixerit hominis justificati bona opera, ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita . . . . anathema sit.*

Prob. 5. *ratione Theologica:* Christus ex Symbolis nostræ fidei venturus est judicare vivos & mortuos; atqui, si non sint merita, non potest judicare vivos & mortuos, juxta illud Div. August. Epist. 46. *Alioqui si non sunt merita, quomodo judicabit Deus hunc mundum?* ergo.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. *cum Calvino*, Omnia opera nostra sunt immunda; ergo tantum abest, ut aliquid mercedis mereantur apud Deum, quin potius Dei indignationem provocent.

Probat. antec. Ex Isaiæ 64. *Facti sumus ut immundus omnes nos: & quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ.* Ergo omnia opera nostra sunt immunda.

Resp. nego conseq. In textu enim non est sermo de bonis justorum operibus, sed de fictis justitiis perfidorum Judæorum, nempe de sacrificiis expiatoriis, lotionibus manuum, & calicum, &c. cum intus pleni erant rapina & iniquitate, ut ait Christus, Lucæ 11. vers. 39.

Inst. 1. Lucæ 17. dicitur: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia servi inutiles sumus;* ergo per opera nostra nihil meremur.

Respond. nego conseq. Non enim debemus dicere

cere

cere nos servos inutiles esse, quod non mereamur, sed propter triplicem causam: 1. Quia si aliquid, quod ad vitam æternam utile sit, facimus, id per gratiam & adoptionem divinam facimus, unde si quam Deus mercedem pro opere bono nobis rependat, *Nihil*, ait D. August. Epist. 105. *aliud coronat, quam munera sua*. 2. Quia nostro obsequio nihil utilitatis Deo contulimus; unde per observationem mandatorum, sumus utiles respectu nostri, inutiles vero respectu Dei, cui, cum Psalmista, Psalm. 15. dicere debemus: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. 3. Quia si tantum facimus id quod præceptum est, nihil singulare & ultra mercedem promissam consequemur, quod ultimum videtur spectare Christus, cum dicit: *Quod debuimus facere, fecimus*.

Inst. 2. Ad meritum de condigno requiritur condignitas operis cum mercede; atqui ex Apost. Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis;* ergo.

Respond. dist. min. Non sunt condignæ, si spectentur in se, *conc.* si spectentur prout sunt gratia informatæ, *nego minor.* Sic enim sunt opera amicorum Dei, *Vos autem dixi amicos*; ait Christus Joann. 15.

Inst. 3. Apostol. Roman. 6. dicit: *Gratia autem Dei vita æterna;* ergo vita æterna non datur ut merces.

Respond. nego conseq. Vita æterna dicitur, & gratia, & merces; gratia, quia principium meriti habemus ex gratia gratuito data; merces vero, quia retribuitur bene operantibus per vires a gratia acceptas, ut tradit Conc. Arausicanum: *Debetur merces bonis operibus si fiant: sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant*.

Inst. 4. Gloria, est nostra hæreditas, Apost. *Rom.* 8. dicente : *Si filii & hæredes, hæredes quidem Dei*. Atqui hæreditas confertur filiis absque ullo labore & merito ; ergo.

Resp. dist. major. Est hæreditas jure adoptionis ineunda, *conc.* jure nativitatis, *nego maj.* Porro conditiones adoptionis divinæ sunt observatio mandatorum, Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Ergo filius adoptivus non potest vitam ingredi, nisi observatis Dei mandatis.

Objicies 2. Merita nostra, si darentur, derogarent meritis Christi; ergo non sunt admittenda:

Prob. ant. Si merita nostra essent necessaria, merita Christi essent insufficientia ; atqui hoc derogat meritis Christi, ipsique injuriosum est ; ergo.

Resp. nego maj. Merita enim nostra non sunt necessaria ut compleant aliquam meritorum Christi insufficientiam, quod dicere injuriosum est Christo, qui superabundanter pro nobis meruit, & satisfecit; sed ideo necessaria sunt, ut nobis applicentur merita Christi, quæ sunt verum & unicum meritorum nostrorum fundamentum; quod Christo valde gloriosum est.

Objicies 3. Si homo de condigno mereretur gloriam, justo deberetur ex justitia; atqui gloria non debetur justo ex justitia; ergo.

Prob. min. Inter Deum & hominem nulli intercedit justitia; ergo gloria justo non debetur ex justitia.

Resp. dist. ant. Inter Deum & hominem nulla intercedit justitia stricte dicta, *conc.* late dicta, *nego ant.* Justitia late dicta, est fidelitas in promissis; porro ex illa fidelitate Deus obligatur præmium bonis operibus promissum persolvere; unde D. Bernard. *lib. de grat. & lib. arb.*

arb. præmium vitæ æternæ dicit esse. *Promissum quidem ex misericordia, sed tamen ex justitia persolvendum.* Nempe ex justitia late dicta, non vero ex justitia stricte dicta & commutativa, quæ non potest esse inter Deum & hominem. 1. Quia meritum hominis fundatur in gratia Dei. 2. Quia omnia bona nostra, Dei sunt, qui sibi ea omnia vindicare potest.

Inst. Repugnat Deum obligari erga hominem ex justitia etiam late dicta, & ex fidelitate; ergo.

Resp. nego ant. Nam obligari ex fidelitate in promissis, non est proprie Deum obligari alteri; sed potius est Deum obligari sibi ipsi; *Quia actio nostra*, inquit D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 1. *non habet rationem meriti, nisi ex præsuppositione divinæ ordinationis, non sequitur quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatio impleatur.*

ARTICULUS II.

De conditionibus ad meritum requisitis.

Nota. CUM in merito adæquate sumpto, tria spectentur, nempe persona merens, opus meritorium, & persona præmians, videndum est quænam conditiones ad meritum requirantur ex triplici illo capite: ideo:

CONCLUSIO I.

Ad meritum de condigno, *duæ essentialiter requiruntur conditiones ex parte hominis merentis*, prima, *quod sit justus*; secunda, *quod sit viator*.

Prob. prima pars 1. Ex Scriptura *Joann.* 15. ubi Christus dicit: *Sicut palmes non potest ferre fructum ex semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me* (per gratiam sanctificantem) *manseritis*. Ergo.

Hinc Concil. Trident. *sess. 6. cap.* 16. Inter conditiones ad merendum requisitas, hanc ponit, ut qui merentur sint justificati & Christo tanquam viva membra inserti: *Cum enim*, inquit, *ille ipse Christus Jesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat: quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto grata, & meritoria esse possent*, &c.

Prob. 2. *ex PP.* Div. August. lib. de spiritu & litt. *Opus enim*, inquit, *quod qui fecerit vivet in eo*, id est, meritorium de condigno, *Non fit, nisi a justificato*. Et Div. Prosper ad capitula Gallorum cap. 6. ait: *Justificatus homo, id est, ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito, accipit donum quo medio acquirat & meritum*. Ergo ut homo mereri possit de condigno, debet informari dono gratiæ sanctificantis.

Prob. 3. *ratione*: Homo extra gratiam sanctificantem, est Dei inimicus; atqui inimicus Dei, non potest mereri vitam æternam, cum sit dignus morte æterna, quæ est incompossibilis cum vita æterna; ergo.

Prob. secunda pars 1. Ex Scriptura, Joann. 9. dicit Christus: *Venit nox quando nemo potest operari*. Ubi per *Noctem*, intelligit mortem, hinc Apostolus monet Galatas, ut operentur bonum, quandiu sunt in hac vita: *Cum tempus habemus, operemur bonum*, ad Galat. 6.

Prob. 2. *ex PP.* D. Cyprian. ad Demetrium, circa finem, ait: *Quando isthinc excessum fuerit,*

rit, nullus jam pœnitentiæ locus est, hic vita aut amittitur, aut tenetur.

D. Hieron. exposit. Epistol. ad Galatas 6. ait: *Cum ista via transierit, operandi tempus aufertur.*

D. August. in Enchiridio cap. 11. *Nemo*, inquit, *speret, quod hic neglexit, cum obierit apud Deum promereri.*

Ratio a priori, est voluntas Dei, qui hanc mortalem vitam constituit ad vitam æternam promerendam.

Objicies. contra primam partem: Ad vitam æternam merendam sufficit mandatorum observatio, juxta illud Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Atqui potest quis extra statum justitiæ servare mandata; ergo.

Resp. nego min. Nam primum mandatum est de amore charitatis, vi cujus homo justus fit, si nondum sit justus, est enim ultima ad justitiam formalem dispositio; ergo nemo injustus potest omnia servare mandata.

Objicies 2. Homo potest mereri apud hominem, etiamsi sit ejus inimicus; ergo & apud Deum.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod homo solum opus exhibitum considerat, quod potest ipsi esse gratum, licet operans sit ipsi inimicus; at vero Deus non opus solum, sed & operantem respicit, a quo non potest elici opus Deo gratum, nisi & ipse sit Deo gratus & amicus; etenim, Eccl. 34. *Dona iniquorum non probat Altissimus.*

CONCLUSIO III.

Ad meritum, de condigno, *tres necessario requiruntur conditiones ex parte actus:* prima, *quod sit liber a necessitate;* secunda, *quod sit*

bonus.

bonus & honestus ; tertia , *quod sit supernaturalis , & quoad entitatem & quoad modum.*

Prima pars , fuse probabitur in tractatu de Actibus humanis , tomo 2.

Prob. secunda pars , Nempe , quod actus , ut sit meritorius , debeat esse bonus & honestus ; *Prob.* inquam , ex Scriptura quæ non aliis operibus , quam bonis & honestis , tribuit rationem meriti apud Deum , 2. Petri 1. *Satagite ut per vestra bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis* . Et 1. Joann. 5. *Procedent , qui bona fecerunt , in resurrectionem vitæ , qui vero mala egerunt , in resurrectionem judicii* . Hinc Augustinus lib. de gratia & lib. arbit. cap. 6. ait : *Quæ mala sunt , non coronat Deus* .

Ratio est , quia actus meritorius debet esse præmio , hoc est , laude & gloria , dignus ; atqui tale est solum opus bonum ; ergo.

Prob. tertia pars , Nimirum , quod actus meritorius debeat esse supernaturalis in entitate : *Prob.* inquam ; actus supernaturalis *in entitate* , est is , qui elicitur ex actualis gratiæ auxilio ; atqui ut actus sit meritorius , debet elici ex actualis gratiæ auxilio , ut fuse probavimus contra Pelagianos , *pag.* 288. & seq. Ergo.

Ratio est , quia actus meritorius debet esse ejusdem ordinis cum præmio , siquidem debet habere aliquam æqualitatem proportionis cum illo : atqui præmium est supernaturale , nimirum perfecta Dei possessio per visionem intuitivam & amorem fruitivum ; ergo.

Prob. quarta pars , Nimirum , quod actus meritorius debeat esse supernaturalis quoad modum : *Prob.* inquam ; actus supernaturalis quoad modum , est is qui elicitur ex imperio charitatis ; atqui ut actus sit meritorius , debet elici ex imperio charitatis ; ergo , &c.

Prob.

Prob. min. 1. Ex Scriptura, 1. *Corinth.* 10. ubi Apostolus nos hortatur: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam facite;* ergo necessarium est ad merendum, ut actus imperetur a charitate. Unde D. August. *lib.* 4. *contra Julianum, cap.* 3. de charitate loquens, ait: *Hoc amore opus est, ut bonum beatificum sit*, id est, meritorium beatitudinis.

Prob. min. 2. Ex D. Thom. 1. 2. *quæst.* 114. *art.* 4. ubi dicit: *Meritum vitæ æternæ primo pertinet ad charitatem; ad alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus a charitate imperantur.* Et ad 3. ait: *fidei actus non est meritorius, nisi fides per dilectionem operetur.*

Prob. min. 3. Quia communis ratio meriti postulat, ut opus fiat in obsequium præmiantis, nisi fiat, aut saltem imperetur a charitate; ergo.

Objicies contra quartam partem. In variis Scripturæ locis, actibus virtutum a charitate distinctarum beatitudo æterna promittitur, nulla facta mentione illorum relationis ad Deum; ergo ut illi actus meritorii sint, non requiritur ut imperentur a charitate.

Resp. nego conseq. Licet enim Scriptura non faciat mentionem expressam relationis actuum illorum ad Deum, illam tamen sufficienter supponit, ex hoc quod in aliis locis eam exigit ut conditionem necessariam ad merendam beatitudinem; sicut supponit statum gratiæ necessarium esse, licet illius mentionem expressam tunc non faciat.

Inst. 1. Ad meritum condignum sufficit, quod opus ex se, & ex circumstantiis bonum, elicitum sit ab homine justo; ergo non requiritur ut sit imperatum a charitate.

Resp.

Resp. nego antec. Quia actus quantumvis ex se, & ex circumstantiis bonus, & ab homine justo elicitus, est informis absque hac virtuali ad Deum ordinatione per charitatem facta; ergo est insufficiens ad meritum beatitudinis; *actus patientiæ & fortitudinis*, ait D. Thom. cit. *non est meritorius nisi aliquis ex charitate hæc operetur*.

Inst. 2. Concil. Trid. *sess.* 6. *c.* 16. ad meritum requirit tantum, ut opera sint bona, & fiant a justo per auxilium gratiæ; ergo.

Resp. nego ant. Nam insuper requirit Concilium, ut opera *in Deo sint facta*; atqui opera non sunt proprie in Deo facta, nisi ad Deum tanquam finem supernaturalem actualiter, aut virtualiter referantur per affectum dilectionis; ergo, &c. Unde Concilium addit: *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius*.

Objicies 2. D. Thomas, in 2. *dist.* 40. *quæst.* 1. *art.* 5. ait: *non potest esse aliquis actus de deliberata voluntate procedens, in habente gratiam, qui non sit meritorius*. Ergo, &c.

Resp. Fateor, sed hanc sententiam, quam tenuit cum scriberet in sententias, mutavit in sua Summa, ex qua genuina mens D. Thomæ colligenda est, cum sit ultimum opus ab eo conscriptum.

CONCLUSIO III.

Ad meritum de condigno, *requiritur ex parte Dei repromissio mercedis*.

Prob. 1. Ex Scriptura, Jacobi 1. dicitur: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se*. Unde Apostolus

ſus vitam æternam vocat promiſſionem, Hebræos. 6. *Fide & patientia hæreditabunt promiſſiones*. Et cap. 10. *Ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem*.

Prob. 2. Ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. *Bene operantibus uſque in finem*, inquit., *& in Deo ſperantibus, proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Jeſum Chriſtum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda*.

Prob. 3. *ratione:* Meritum de condigno, non ſolum dicit condignitatem operis, ſed etiam obligationem in Deo remunerandi; atqui Deus, qui eſt ſupremus omnium Dominus, non poteſt nobis debitor fieri, niſi intercedat promiſſio quædam, & pactum ex parte ipſius, quo ſe obliget ad nobis reddendum præmium pro hoc vel illo opere bono; ergo, &c. Hinc D. Auguſt. in Pſalm. 83. ait: *Debitorem Dominus ipſe ſe fecit, non accipiendo, ſed promittendo: non ei dicitur: redde quod accepiſti, ſed redde quod promiſiſti*.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ut homo mereatur apud hominem, non eſt neceſſaria promiſſio; ergo nec ut mereatur apud Deum.

Reſp. nego ant. Nam, etiam inter homines, non poteſt eſſe meritum ex juſtitia ſine aliquo pacto, vel expreſſo, vel tacito.

Prob. ant. Qui alterius videntis, aut volentis, vineam colit, mercedem ex juſtitia meretur apud dominum, qui in judicio compellitur ad debitum pretium ſolvendum, quamvis pactio de tali mercede non intercesserit; ergo.

Reſp. diſt. ant. Quamvis pactio expreſſa de

tali

tali mercede non intercesserit, *conc.* pactio tacita, *nego ant.* Qui enim videt aliquem, alias non obligatum, laborare in suam utilitatem sub spe lucri consequendi; tacite consentit se obligare ad tale pretium solvendum, & ad id compellitur in judicio.

Inst. Ut peccatum mereatur pœnam æternam, non necesse est interveniat aliqua pactio; ergo ut bonum aliquod opus mereatur vitam æternam, non necesse est ut interveniat Dei promissio.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod homo per peccatum seipsum debitorem pœnæ apud Deum constituat, ad quod non requiritur pactio; econtra homo per meritum de condigno Deum sibi debitorem facit; Deus autem non potest fieri debitor respectu creaturæ absque libera & gratuita sua promissione, ut probatum est.

Objicies 2. Ex nostra doctrina sequitur plures justos non potuisse mereri vitam æternam; falsum conseq. ergo.

Prob. seq. maj. Promissio non obligat, nisi fuerit acceptata; atqui a pluribus justis non potuit acceptari; ergo.

Prob. minor. Ut acceptetur promissio, debet esse cognita ei qui operatur; atqui plurimis justis incognita fuit promissio Dei de mercede reddenda; ergo, &c.

Resp. dist. major. Ut acceptetur promissio, debet esse cognita confuse, *conc.* distincte, *nego maj.* Porro nullus est justus sine fide in Deum remuneratorem, juxta illud Apostoli, Hebr. 11. *Accedentem ad Deum, oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* Sed qui credit in Deum remuneratorem, habet confusam saltem cognitionem vitæ æternæ, quam repromisit Deus diligentibus

se;

se; ergo talem promissionem acceptat, saltem virtualiter & interpretative; quia unusquisque censetur velle operibus suis acquirere, quidquid potest illis acquiri.

Quæres: *Quænam conditiones requiruntur ad meritum de congruo?*

Resp. Requiritur *ex parte merentis*, ut sit viator, non vero requiritur ut sit justus, ut per se & ex dictis, patet.

Ex parte actus, requiritur, 1. Ut sit liber. 2. Ut sit bonus. 3. Ut sit supernaturalis quoad entitatem, id est, ut eliciatur per vires a gratia actuali acceptas; nihil enim possumus operari in ordine ad salutem per solas naturæ vires, ut definitum est in Conciliis Arausicano II. & Tridentino.

Ex parte Dei, non requiritur Dei promissio de danda mercede; nam tale pactum non est necessarium ad hoc, ut bonum opus habeat aliquam congruitatem cum præmio: hinc plura sunt, quæ homo meretur de congruo, puta donum perseverantiæ, quæ tamen Deus non promisit dare merentibus.

ARTICULUS III.

De objecto meriti.

Nota: DUO sunt quæ cadunt sub meritum, gratia nimirum & gloria.

Quod spectat ad gloriam, *certum est*, ex dictis Articulo 1. hominem justum posse per bona opera mereri de condigno gloriam æternam, & gloriæ æternæ augmentum, ut definivit Concil. Trid. sess. 6. can. 32. his verbis: *Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita, aut ipsum justificatum bonis* ope-

operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.

Quod spectat ad gratiam:

Certum est 1. hominem nullatenus, nequidem de congruo, posse mereri primam gratiam actualem, ut fide constat, tum ex dictis contra Pelagianos, tum ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. ubi *declarat ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur*, &c. ratio est, quia omne meritum supponit ipsum gratiæ actualis auxilium, ex pura misericordia nobis a Deo concessum; hinc illud axioma Theologicum: *Principium meriti non cadit sub meritum.*

Certum est 2. hominem adultum, qui justificatur, non mereri *de condigno* primam gratiam sanctificantem, alias homo non justificaretur gratis, cum mereretur causam formalem suæ justificationis, quod repugnat Apostolo, *Rom.* 3. dicenti: *Justificati gratis per gratiam ipsius.* Et Concil. Tridentino, *sess.* 6. *cap.* 8. quod explicans laudata Apostoli verba, sic ait: *Gratis autem justificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera ipsam justificationis gratiam promeretur;* merito nempe de condigno.

Certum est 3. hominem adultum mereri *de condigno* augmentum gratiæ sanctificantis, prout definivit Concil. Trident. *sess.* 6. *can.* 32. supra laudato; ratio est, quia ibi nullæ conditiones ad meritum de condigno desiderantur, est enim promissio divina, Prov. 4. *Ju-*

storum

storum autem semita, quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem.

Certum est 4. hominem mereri posse *de congruo* primam gratiam sanctificantem, & quidem infallibiliter per contritionem perfectam, ut tradit D. August. Epist. 105. dicens : *Sed nec ipsa remissio peccatorum, quæ scilicet cum prima gratia conjuncta est, sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat, neque enim nullum meritum est fidei.*

Ratio est, quia ad meritum *de congruo* sufficit, ut actus sit liber, bonus, supernaturalis, ab homine viatore elicitus; atqui talis est contritio perfecta, & dilectio Dei super omnia, quæ est ultima ad justificationem dispositio; ergo.

Tria igitur restant hic resolvenda 1. Utrum justus possit mereri reparationem post lapsum. 2. Utrum possit mereri gratiam perseverantiæ finalis; 3. Utrum possit mereri gratiam alteri; pro quibus solvendis:

CONCLUSIO I.

Justus non potest mereri de condigno reparationem suam post lapsum futurum, sed tantum de congruo fallibili.

Prob. prima pars : Ex Ezech. 18. *Si justus averterit se a justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ, quas fecerat, non recordabuntur.* Atqui maxime recordarentur, si Deus intuitu illorum operum conferret ex justitia homini reparationem post lapsum; ergo.

Prob. 2. *ratione :* Quia ad meritum condignum requiritur Dei promissio, atqui nullibi Deus promisit justo reparationem post lapsum; ergo.

Prob. secunda pars : Justi petunt reparationem.

nem suam, si contingat eos a gratia excidere, Psalm. 70. *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Atqui frustra id peterent, nisi posset mereri de congruo, & impetrari; ergo.

Dices contra primam partem: Regi Josaphat dictum est, 2. Paralip. cap. 19. *Impio praebes auxilium . . . . & idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te;* ergo Josaphat meruit reparationem suam post lapsum.

Resp. nego conseq. Tum quia non est sermo de merito reparationis post lapsum, sed de evasione poenarum temporalium, quas Deus non infligit propter bona opera praecedentia; tum quia Josaphat jam justificatus erat per seriam poenitentiam; unde cum dixisset Propheta, *Sed bona opera inventa sunt in te*, addit, *eo quod praeparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.* De eo quippe refertur cap. praecedenti, quod, cum esset in conflictu, *Clamavit ad Dominum, & auxiliatus est ei.*

Inst. Hebr. 6. dicitur: *Non est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis Sanctis & ministratis.* Ergo Deus promisit justis reparationem post lapsum.

Respond. nego conseq. Non enim ibi loquitur Apostolus de operibus per peccatum mortificatis, sed de operibus vivis, quae justi faciebant ad solatium fidelium in persecutione, ut constat ex illis verbis, *Et ministratis.* Vel loquitur de operibus alias quidem mortificatis, sed jam vivificatis mediante poenitentia sufficienti ad remissionem peccatorum; & reparationem gratiae sanctificantis.

Dices contra secundam partem. D. Thom. 1. 2. *quaest.* 114. *art.* 7. ait: *Nullus potest sibi mereri*

veri reparationem post lapsum futurum, *neque merito condigni*, *neque merito congrui*; ergo nequidem de congruo potest mereri reparationem post lapsum.

Resp. dist. conseq. Nullus potest mereri reparationem post lapsum, de congruo infallibili, *conc.* de congruo fallibili, *nego conseq.* Ad meritum congruum infallibile requiritur promissio divina, ut dictum est, quæ cum hic non reperiatur, ideo non potest justus reparationem post lapsum mereri de congruo infallibili, de quo intelligendus est D. Thomas, qui, 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 10. docet, Religiosum, qui peccat non ex contemptu, sed vel infirmitate, vel ignorantia, facilius a peccato resurgere, scilicet ob bona opera, quæ justus fecit.

CONCLUSIO II.

Justus secundum viam ordinariam, non potest de condigno mereri gratiam perseverantiæ finalis; potest tamen de congruo fallibili.

Probat. prima pars: Ad meritum de condigno requiritur promissio aliquid justorum operibus retribuendi tanquam mercedem; atqui nulla in Scripturis reperitur Dei promissio retribuendi justorum operibus perseverantiam finalem tanquam mercedem; immò monentur justi, ut cum timore & tremore suam salutem operentur, 1. Corinth. 10. *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Roman. 11. *Tu autem fide stas; noli altum sapere, sed time.* Ergo est incerta perseverantia; ergo nulla est Dei promissio illam justorum operibus retribuendi per modum mercedis.

Hinc Concil. Trid. sess. 6. Can. 16. definit: *Si quis magnum illud perseverantiæ donum se*

certo.

certo habiturum absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc speciali revelatione didicerit, anathema sit. Præterea *Can.* 32. referens omnia, quæ, *Vere*, id est, de condigno meremur, non meminit perseverantiæ; ergo.

Prob. secunda pars: Ex D. August. *lib. de dono perseverantia cap.* 6. dicente: *Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest*. Atqui suppliciter emereri, est mereri de congruo; ergo, &c. Unde cap. 17. ait: *Restat in his bonis usque in finem perseverantia, quæ frustra quotidie a Deo poscitur, si non eam Dominus per gratiam suam in illo, cujus orationem exaudit, operatur*.

Ratio est, quia valde congruum est, ut amicus concedat amico suo conservationem amicitiæ suæ, quando illam ferventer petit; ergo valde congruum est, ut Deus justo ferventer & perseveranter roganti, concedat perseverantiæ donum, *Quod a se posci imperavit, quando imperavit, ut ei Sancti ejus dicant orantes:* ne inferas nos in tentationem. Ita D. Aug. c. *6.*

Objicies contra primam partem: Christus promisit Patrem daturum orantibus quidquid petierint in nomine suo, Joann. *26. Amen, amen, dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Atqui justi petunt perseverantiam in nomine Christi, id est, per merita Christi; ergo.

Respond. dist. maj. Christus promisit Patrem orantibus daturum per modum doni gratuiti, quidquid petierint in nomine suo, *conc.* per modum mercedis, *nego major.* quidquid precibus conceditur, habet rationem gratiæ, non mercedis; ergo non meretur de condigno, sed orando impetratur & suppliciter emeretur.

Inst. Qui meretur majus, mereri potest minus;

nus; atqui justus de condigno meretur gloriam: quæ est quid majus perseverantia; ergo.

Resp. dist. maj. Si cætera sint paria, *conc.* si non sint paria, *nego maj.* Porro in facta hypothesi cætera sunt paria; nam Deus promisit perseverantibus gloriam per modum mercedis, Matth. 10. *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Non sic autem promisit perseverantiam orantibus.

Inst. 2. Concil. Trid. *sess. 6. Can.* 22. definit: *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Atqui hoc esset falsum, nisi justificatus posset donum perseverantiæ mereri de condigno; ergo Concilium supponit, hoc donum cadere sub meritum condignum.

Prob. min. Si justus non posset donum perseverantiæ mereri de condigno, illud non esset in ejus potestate, etiam cum auxilio qualicumque; ergo.

Resp. nego ant. Nam ut donum perseverantiæ sit in justi potestate, sufficit quod possit illud mereri de congruo. Fatemur ergo justum per concursum gratiæ adjuvantis posse crescere in gratia, & merito, & novas semper vires contra peccatum acquirere, & Deum movere per suam fidelem cooperationem ad novas semper gratias ei largiendas, & specialem protectionem, ne ab accepta justitia decidat, vel si deciderit, ut resurgat citius & tandem perseveret finaliter, & in gratia moriatur; sed hæc protectio est specialis Dei favor, qui non cadit sub meritum de condigno; ita ut Deus ex justitia teneatur hanc illi præstare, sed tantum ex congruitate, decentia, & pietate sua.

CON-

CONCLUSIO III.

Justus non potest alteri mereri primam gratiam de condigno, sed de congruo fallibili tantum.

Prob. prima pars: 1. Ex Scriptura, quæ promittit Deum nobis daturum quidquid in nomine Christi petierimus, *Amen, amen, dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Non autem sic promisit dare aliis, si quid in eorum favorem petierimus: unde D. August. *Tract.* 102. *in Joann.* explicans verba laudata, ait: *Ita sane intelligendum est quod ait:* dabit vobis: *Ut ea beneficia significata sciantur his verbis, quæ ad eos qui petunt, proprie pertinent: exaudiuntur quippe omnes Sancti pro seipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel amicis, vel inimicis suis, vel quibuslibet aliis: quia non utcumque dictum est,* dabit: *sed,* dabit vobis.

Prob. 2. Ex D. Chrysost. *Homil.* 12. *ad populum*, ubi docet neminem proprie mereri alteri, sed sibi: *Utinam*, inquit, *possibile esset, me pro vobis laborantem omnibus recte agere, sed non licet hoc . . . . ex propriis operibus punimur & salvamur.*

Ratio est, quia nullibi Deus promisit justum pro altero gratiam meriturum; hæc tamen promissio necessaria est ad meritum de condigno; ergo.

Prob. secunda pars; Ex Scriptura, quæ nos hortatur, ut oremus pro invicem ut salvemur, Jacobi 5. *Orate pro invicem, ut salvemini.* Hinc Deus iratus amicis Job, eos remittit ad illum, ut pro ipsis oret, & impetret veniam peccati eorum, Job 42. *Ite ad servum meum Job*, inquit Deus, *& offerte holocaustum*

pro

pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia. Et D. August. Serm. 1. de Sanctis, ait: *Sic ergo exauditus est S. Stephanus: ut ejus orationibus deleretur peccatum quod commiserat Saulus.* Et Serm. 2. *Si martyr Stephanus non sic orasset, Ecclesia Paulum hodie non haberet.*

Ratio est, quia congruum vidétur, ut amicus ab amico gratiam alterius enixe & perseveranter postulans, illam obtineat.

Porro gratia sanctificans, quam justus alteri meretur, non ei confertur immediate vitalis meriti, sed per media ordinaria, verb. grat. per actum contritionis perfectæ, quem alter elicuerit, per Sacramenta quæ susceperit, &c.

Hæc itaque per Dei gratiam, de gratia ipsa scripta, Sanctæ Romanæ Sedis judicio subjecta volo; instrui paratus, si qua in re sum falsus: corrigi, si qua lapsus: reduci, si qua devius; sic me Deus adjuvet, ac gratiæ suæ donis cumulet in terris, ut cum ipso regnare merear in cælis.

F I N I S.

